

IV. Det humanistiske Fakultet

Humanistisk forskning har som genstand mennesket og den menneskeskabte verden i dettes bredeste forstand. Dette betyder, at de enkelte fag og discipliner må anvende et meget bredt spektrum af metoder og strategier for at nå til ny viden og nye sammenhænge. Der anvendes således filologisk-historisk og kildekritiske metoder jævnsides med opstilling af komplicerede modeller og idealtyper, undertiden egner materiale og problemstilling sig for en statistisk behandling evt. via edb, undertiden må spørgsmålet om repræsentativitet afgøres ved en anden overvejelse af de empiriske data. Der er imidlertid ingen tvivl om, at edb-baser i stigende grad vil få betydning også for humaniora, bl.a. i samarbejdet med Det kongelige Biblioteks overgang til edb-registrering af bøger, der er humanioras vigtigste arbejdsredskaber. Det må her betones, at nedskæringer har ramt meget hårdt på bibliotekssiden, idet bogprisernes stigning ingenlunde modsvares af stigning i bevillingerne. Dette gælder såvel institutternes indkøb som de overliggende bibliotekers vigende accession af ny litteratur. På længere sigt kan dette blive en væsentlig hindring for at dyrke humanistiske studier i Danmark.

Den systematiske forskeruddannelse i form af en udbygning af licentiatstudiet er nu lagt i faste rammer for yngre humanister, men den årlige tildeling af kandidatstipendier svarer ikke til den store interesse der er blandt de yngre forskeraspiranter, og kun en lille del af de velkvalificerede kan tildeles et stipendium. Fakultetet imødeser med forventning samarbejdet med Forskerakademiet om løsning af en række påtrængen-

de opgaver netop med henblik på de yngste forskeres start i en forskerkarriere. Dette må ses i sammenhæng med det faktum, at nyansættelser kun finder sted indenfor forskerrekruiteringsplanens begrænsninger. På kort sigt medfører dette lakuner i den faglige kompetence, og på lang sigt medfører dette en yderligere skævhed i aldersfordelingen af forskere ansat ved fakultetets institutter. I løbet af kort tid vil samtlige ordinært ansatte være midaldrende, stærkt på vej til at være ældre. Der er ganske vist tradition for, at dyrkere af humaniora kan blive bedre forskere med årene og bevare kreativitet og evne til nytænkning langt ind i pensionsalderen, men for at fakultetet skal kunne fungere også i det næste årtusind er det nødvendigt med tilførsel af nye talenter. Dette sker, kun i begrænset omfang, gennem forskerrekruiteringsplanen, men fakultetet arbejder meget grundigt med at allokere adjunkturer og lektorater efter de faglige behov set i relation til de krav, der stilles til humanistisk forskning fra samfundets side. De stadigt ændrede forhold i den moderne industrialiserede verden stiller betydelige krav også til humanistiske forskere, der hele tiden må afveje aktuelle krav over for den grundforskning, der til staidighed må eksistere for at forskningsmiljøerne ikke skal tørre ind. Derfor foregår der til staidighed en række overvejelser vedrørende vægtningen af de traditionelle forskningsemner over for nydannelse med henblik på at nå til den bedst mulige, men ingenlunde ideelle, anvendelse af de ressourcer, der er til rådighed.

Jørgen Skafte Jensen

Historie

1. Historisk Institut

Historie:

Historisk Instituts historie kan med rimelighed føres tilbage til 1895, hvor professor Kristian Erslev blev forstander for det nyetablerede filologisk-historiske laboratorium. Faget Historie havde i disse år til huse i kommunitetsbygningen ud mod Nørregade og betjentes her sammen med andre fag som nordisk latin, græsk, romansk og tysk og engelsk filologi. I 1938 udskilles Historisk Laboratorium herfra som selvstændigt område for sidst i 1950'erne og først i 1960'erne at blive opdelt i 3 institutter: Institut for økonomisk Historie, Institut for Samtidshistorie og endelig Historisk Institut. Efter i en periode at have rådighed over lokaler i Studiegården (fra 1916) flyttede instituttet i 1963 over i Bispetorvsbygningen for sluttelig i 1979 at blive placeret i det nye universitetskompleks på Amager. De tre nævnte historiske institutter blev umiddelbart derefter – i 1982 – samlet i et Centralinstitut for Historie.

Stab:

VIP: Antal årsværk:

Professorer: Svend Ellehøj, Jens Erik Skydsgaard, Niels Steensgaard.

Lektorer: Esben Albrechtsen, Claus Bjørn, Axel Bolvig, Arne Søby Christensen, Niels Finn Christiansen, Karl-Erik Frandsen, Kai Hørby, Johny Leisner, Niels Lund, Bengt Malcus, Knud Prange (Lokalhistorisk afd., se denne), Niels M. Saxtorph, Benito Scocozza, Inge Skovgaard-Petersen, Hans Vammen, Alex Wittendorff, Peter Ørsted.

Adjunkt: Nanna Damsholt (ligel. tilknyttet Center for Kvindeforskning, se dette).

Eksterne lektorer: Peter Christensen, Jens Rahbek Rasmussen.

Seniorstipendiater: Mogens Rüdiger Hansen, Bjørn Poulsen.

Kandidatstipendiater: Merete Harding, Gurli Jacobsen, Grethe Jensen, Thomas Bloch Ravn.

Forskningsstipendiater: Niels Clemmensen, Thorkild Kjærgaard, Tyge Krogh, Gunner Lind.

TAP: Antal årsværk: 3,8.

Overassistenter: Grethe Christensen, Birgit Sampson.
Assistenter: Bodil Ring Brodersen, Tove Nielsen, Jytte Skytte.

Kontorelev: Hanne Lykke Rasmussen.

Forskningsvirksomhed:

Historisk Institut er ikke en isoleret enhed. Det er en del af et fakultet, som igen er en del af et universitas et

universitet i ordets egentlige betydning, d.v.s. en helhed omfattende alle fag og videnskaber. I dette universitet, som er vokset frem gennem et halvt årtusinde, har faget historie tidligt indtaget sin plads som et af de store humanistiske fag med berøringsflader og tilknytningspunkter til mange andre fag, emnemæssigt eller metodisk. Denne sammenhæng med et bredt forskningsmiljø, dette tilhørsforhold til en videnskabernes familie med gensidig inspiration er en af forudsætningerne for den betydelige spændvidde såvel i tidsmæssig og geografisk som i emnemæssig og metodisk henseende, som kendetegner den forskning, der omtales på de følgende sider.

I internationale fagkrede foregår der en livlig diskussion om det, man kunne kalde den faglige selvforståelse – forestillingerne om hvad historie og historieforskning er og fagets forhold til det enkelte individ og til samfundet. Denne debat foregår også hos os, og man vil i den beskrevne forskning finde flere tendenser repræsenteret. Én går, i forlængelse af fagets videnskabelige tradition, i retning af kronologisk og emnemæssigt begrænsede empiriske undersøgelser, hvor hovedvægten lægges på erkendelsens sikkerhed.

Heroverfor kan peges på forskning, hvor de konkrete, empiriske undersøgelser i højere grad er styret af en samfundshistorisk eller universalhistorisk problematik, der spænder over længere, eventuelt meget lange, tidsrum. En tredje tendens orienterer sig imod en mere omfattende historieteori og søger i højere grad at overskride den klassiske kildekritiks opfattelse af kildernes natur og forskerens stilling til dem, og tillige at genoplive den historiefilosofiske debat om historiens drivkræfter. Det skal dog understreges, at der mellem disse tendenser ofte er tale om frugtbare blandformer og gensidig inspiration, der som forudsætning har instituttets kronologiske og emnemæssige spændvidde. De interne diskussioner om faget har i øvrigt i de senere år i høj grad været præget af den internationale debat om nye metodisk-teoretiske tilgangsvinkler til skabelse af historisk viden, til dels udviklet ved nedbrydning af traditionelle faggrænser og sammenlignende studier af forskellige samfund. Det er baggrunden for at man på de følgende sider vil finde forskning, der har karakter af mentalitetshistorie, kvindehistorie og økologihistorie.

En meget betydelig del af forskningen ved instituttet er grundforskning inden for Danmarks historie, til hvilket der påhviler os en særlig forpligtelse, fordi andre landes historikere så godt som ikke beskæftiger sig med Danmark. Det er en af vores væsentligste opgaver at videreudvikle og forny den solide tradition for studiet af landets historie, bl.a. ved at anvende de nævnte nye tilgangsvinkler her. Vi anser det for betydningsfuldt, at den nationale selvforståelse ikke forringes i en tid, da det synes vigtige-

re end nogensinde at Danmark kan hævde sig i kraft af sit særpræg og sine traditioner.

Nedenfor er en mere detaljeret oversigt over den gangværende forskning ved Historisk Institut foresøgt.

Den tematisering, som findes der, må nødvendigvis været meget bred og har primært til formål at lede læseren frem til de emner, som måtte have særskilt interesse. I praksis vil yderligere oplysninger om det enkelte forskningsprojekt afsløre, at den givne problemstilling, emne og kildemateriale ikke kan omfattes af et enkelt tema alene. Der eksisterer således et dilemma mellem et ønske om en mere dybtgående beskrivelse og de relativt snævre rammer, som denne årbog må have. I et forsøg på at løse dette dilemma har Historisk Institut udarbejdet en bred og udadvendt oversigt over den forskning, som er omtalt nedenfor. Oversigten »Forskning ved Historisk Institut« Københavns Universitet 1982 (75 s.) kan rekvireres ved henvendelse til Historisk Institut.

1. Samlede fremstillinger af større tidsafsnits historie

1.1 Danmarks historie 1800-1850 (Claus Bjørn).

1.2 Danmarks historie 1900-1925 (Niels Finn Christensen).

1.3 Den danske revolution: Landbrug og politik 1600-1800 (Th. Kjærgaard).

1.4 Europas historie 1835-54 (Johny Leisner).

1.5 Ændringer i verdenshandelens omfang 1500-1750 (Niels Steensgaard).

1.6 Told og territorialhistorie i det romerske imperium (Peter Ørsted).

2. Historieteori, historisk metode, historiografi m.m.

2.1 Middelalderhistorie i 1900-tallet (Kai Hørby).

2.2 Udgivelse (s.m. Inger Dübeck) af Niels Skyum-Nielsens efterladte manuskript til Danmarks historie ca. 1240-ca.1400.

2.3 Udgivelse af Aksel E. Christensens efterladte manuskript om Kalmarunionen og nordisk politik efter 1439 (Kai Hørby).

2.4 Saxo's Gesta Danorum (I. Skovgaard-Petersen).

3. Massekommunikationens historie, audiovisuelle emner

3.1 Pressefotografiets historie i Danmark (Axel Bolvig).

3.2 Feudal billedproduktion (Axel Bolvig).

3.3 Det kultiverede landskab. Den motivmæssige behandling af det dyrkede land gennem 200 år (Axel Bolvig).

4. Antikkens historie

4.1 Overgangen fra det senromerske til det tidlige middelalderlige samfund i Frankrig og Storbritannien (Arne Søby Christensen).

4.2 De sociale, økonomiske og religiøse forudsætninger for donatismens opståen i Nordafrika i senantikken (Merete Harding).

4.3 Handelens organisering inden for de galliske og germanske provinser i tidlig romersk kejsertid (Gurli Jacobsen).

4.4 Forberedelse af publicering af udgravning i San Giovenale, Viterno (Bengt Malcus).

4.5 Den romerske hær fra de puniske krige til ca. 300 e.Kr. (Niels M. Saxtorph).

4.6 Landbruget i Grækenland i antikken (Jens Erik Skydsgaard).

4.7 Africa proconsularis – studier i det romerske imperiums økonomiske historie (Peter Ørsted).

5. Middelalderen

5.1 Forholdet mellem Danmark og hertugdømmerne ca. 1250-1460 (Esben Albrechtsen).

5.2 Constitutio Valdemariana i 1448. Kongemagt og Samfund i Middelalderen (Esben Albrechtsen).

5.3 Gubbios forfatning og politiske liv ca. 1300- ca. 1350 (Kai Hørby).

5.4 Militær organisation i Danmark i ældre middelalder (Niels Lund).

6. Nyere tid

6.1 Københavns Universitets historie 1622-1732 (Svend Ellehøj).

6.2 Matriklen 1662. En statistisk og kartografisk bearbejdelse af oplysningerne sammenholdt med 1682-matriklen (K.- E. Frandsen).

6.3 Bygningsregistrant for Tårnby 1600-1900 (K.-E. Frandsen).

6.4 Udgivelse af akterne (s.m. Leif Grane) fra symposium i 1986 om den danske reformation i international belysning (Kai Hørby).

- 6.5 Hæren og magten 1614-1662 (Gunner Lind).
- 6.6 De politiske magtforhold i Danmark 1648-1660 (Benito Scocozza).
- 6.7 Bevidsthedsformer og meningsstyring i 1500- og 1600-tallet, især i Danmark (Alex Wittendorff).
7. *Nyeste tid efter ca. 1750*
- 7.1 Brødrene Chr. D. og J. L. Reventlow (Claus Bjørn).
- 7.2 Dansk landbrugs historie 1810-1860 (Claus Bjørn).
- 7.3 Foreningsdannelse i Danmark og Norden i 1800-tallet (Niels Clemmensen).
- 7.4 Arbejderkultur og arbejderoplysning/-uddannelse i Danmark efter 1945 (Niels Finn Christiansen).
- 7.5 En kritisk analyse af Orla Lehmanns politisk organiserende rolle i dansk politik fra 1830'erne til 1848 (Grethe Jensen).
- 7.6 Den franske revolution (Johny Leisner).
- 7.7 Makro-økonomisk planlægning og De kristelige demokraters økonomiske politik i Italien 1945-70 (Mogens Rüdiger).
- 7.8 Arbejdsmoral, tidsopfattelse og individualisme – en mentalhistorisk undersøgelse af den borgerlige dannelsesstypes opståen i Danmark ca. 1700-1900 (Thomas Bloch Ravn).
- 7.9 Dansk Guldalders idé- og mentalitetshistorie (Hans Vammen).
- 7.10 Casino 1848 (Hans Vammen).

Redaktionshverv m.m.:

Esben Albrechtsen redigerer (s.m. Hans Kirchhoff) Historisk Tidsskrift. Claus Bjørn er formand for Landbohistorisk Selskab, redaktør af dettes Studierie og af Det danske landbrugs historie 1-4 samt medlem af redaktionsudvalget for Fortid og Nutid. Axel Bolvig har redigeret kataloget til »En tysk kunstnerkoloni ved Egersund«. Niels Finn Christiansen er medredaktør af årbog for arbejderbevægelsens historie, er medlem af styrelsen for Center for Arbejderkulturstudier og dansk medarbejder ved Göteborgs Universitets projekt om demokratiseringsprocessen i Norden. Svend Ellehøj er redaktør af »Københavns Universitet 1479-1979« og af »Christian IV's verden«. Karl-Erik Frandsen er dansk repræsentant i styringsgruppen for Kurser i Nordens historie for studerende i de nordiske

lande, sekretær for planlægningskomiteen for The permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape og bestyrelsesmedlem i Det nordiske forbund for Kulturlandskabsforskning. Kai Hørby redigerer Danske Magazin. Gunner Lind er bibliografisk redaktør ved Scand. Journal of History. Jens Erik Skydsgaard er formand for Selskabet for historiske Kildeskrifters oversættelse og medredaktør af *Classica et Mediaevalia*. Niels Steensgaard er medlem af Statens humanistiske Forskningsråd og bestrider herunder en række hverv af faglig-administrativ karakter. Peter Ørsted er medarrangør af antiksektionen på den internationale kongres for økonomisk historie 1990.

Gæsteforelæsninger:

Gunner Lind holdt forelæsning ved 20. nordiske historikerkongres og ved konferencen »Democratization in Scandinavia« i Kungälv, Sverige. Niels Lund har gæsteforelåst ved Univ. of British Columbia, Univ. of Western Washington, Univ. of Washington, Univ. of Oregon, Univ. of Minnesota, Univ. of Toronto, Queens Univ., Kingston, Univ. of California, Berkeley, Univ. of California, St. Barbara, Univ. of California, Los Angeles. Inge Skovgaard-Petersen har bidraget til 20. nordiske historikermøde, i Mammen-symposium, Viborg og gæsteforelåst i Århus og Oslo. Niels Steensgaard har deltaget i konference i Minneapolis »The Rise of the Merchant Empires«. Alex Wittendorff har indledt seminar på Sandbjerg og gæsteforelåst på Danmarks Lærerhøjskole. Peter Ørsted har gæsteforelåst på Odense Universitet.

Rejser:

Axel Bolvig har været i Madrid og Rom for at studere moderne kunst. Niels Finn Christiansen har maj-juni arbejdet i engelske arkiver. Merete Harding har februar-marts opholdt sig på Det danske Akademi i Rom og i september deltaget i Africa Proconsularis-projektet i Tunesien. Gurli Jacobsen har februar-marts opholdt sig ved Det danske Akademi i Rom, deltaget i Africa-Proconsularis-projektet i Tunesien i september og haft flere korte besøg ved universitetet i Heidelberg. Niels Lund har haft forskningsrejser til England, Canada og USA. Mogens Rüdiger har opholdt sig i Rom i nov.-dec. Jens Erik Skydsgaard har opholdt sig sammesteds i januar. Peter Ørsted har tre gange opholdt sig på forskningsrejser i Tunesien, en gang i Rom og deltaget i fagligt arrangement sammesteds.

Publikationer:

Christensen, A.S.: Anmeldelse af: Carsten Breen-gaard, Er du kristen? Romermagt og kristne fra Paulus til Ignatios af Antiochia. Et kristendomshistorisk essay. Historisk Tidsskrift Bd. 87, hæfte 1, s. 120-23, København 1987.

–: Anmeldelse af: J. N. L. Myres, The English Settlements. The Oxford History of England I.B. Oxford

1986. 1066¹ – Tidsskrift for historisk Forskning 3, s. 13-18, København 1986.
- Christensen, J., Skydsgaard, J.E.: Povl Johannes Jensen. (Nekrolog). Det Kgl. Danske Videnskabskabernes Selskab, Oversigt over Selskabets Virksomhed 1985-86, s. 264-72, København 1987.
- Christiansen, N.F.: Anmeldelse af Lennart Persson: Arbete, Arbetarrörelse. En studie av stenindustrins Bohuslän 1860-1910. Göteborg 1984. Scandinavian Journal of History Vol. 11, No. 3, s. 3, Stockholm 1986.
- Clemmensen, N.: Associationer og foreningsdannelse i Danmark 1780-1880. Periodisering og forskningsoversigt, 170 s., Øvre Ervik, Norge 1987.
- : Var de så folkelige? Humaniora. Et magasin om humanistisk forskning 1, s. 27-28, København 1987.
- Fellows-Jensen, G., Lund, N.: Redaktion af: Sjette tværfaglige vikingsymposium. Københavns Universitet 1987. 45 s., Højbjerg 1987.
- Frandsen, K.-E., Jensen, J.O.: Kulturhistorisk Håndbog for Falster, Bind 1-4. Bd. 1: Sydfalster Kommune, bd.2: Nykøbing Kommune, bd. 3: Stubbekøbing Kommune, bd. 4: Nørre Alslev Kommune, 1400 s., Nykøbing Falster 1987.
- : Army and Rural Landscape. The Danish Island Møn at the End of the 17th Century. The Medieval and Early Modern Rural Landscape of Europe under the Impact of the commercial Economy, Hans-Jürgen Nitz(ed.), s. 410, Göttingen 1987.
- Kjærgaard, T.: Origins of Economic growth in European societies since XVIth century: The case of Agriculture. The Journal of European Economic History Vol. 15 (3), 1986, s. 591-98, Italien 1987.
- : Anmeldelse af: Claus Bjørn: Frygten fra 1848. Historisk Tidsskrift Bd. 86, 1986, s. 402, Danmark 1987.
- : Dansk biografisk Leksikon og de homofile. Personalhistorisk Tidsskrift Årg. 107, nr. 2, s. 217-19, København 1987.
- Leisner, J.: Frihed: Tanker og udfordringer i 1780-ernes Europa. Frihed og Alle?, Hans-Henrik Sass (red.), s. 33, København 1987.
- Lind, G.: Optimal ressourceudnyttelse og militær struktur. Sådan skal Danmark forsvares, Henning Sørensen (ed.), s. 13-22, København 1987.
- : Dansk historisk Arbejdsbibliografi. Fortid og Nutid 34:2, s. 179-81, København 1987.
- : Military and Absolutism: The Army Officers of Denmark-Norway as a Social Group and Political Factor, 1660-1848. Scandinavian Journal of History 12:3, s. 221-43, Stockholm 1987.
- Lund, N.: Peace and Non-Peace in the Viking Age – Ottar in Biarmaland, the Rus in Byzantium, and Danes and Norwegians in England. Proceedings of the Tenth Viking Congress, Larkollen, Norway, 1985. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, ny række nr. 9, James Knirk, s. 255-69, Oslo 1987.
- Rüdiger, M.: Gustav Bang. Historiker og socialdemokrat. 352 s., København 1987.
- Saxtorph, N.M.: Technical innovations and military change. War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (red.), s. 298, København 1987.
- Skovgaard-Petersen, I.: Da Tidernes Herre var nær. Studier i Saxos historiesyn. 340 s., København 1987.
- : Studiet af kilderne til den ældste nordiske historie. Kilderne til den tidlige middelalders historie. Rapport til den xx nordiske historiske kongres bind I, Gunnar Karlsson (red.), s. 7-29, Reykjavik 1987.
- Steensgaard, N.: The Indian Ocean Network and the Expanding World-Economy, circa 1500-1750. The Indian Ocean: Explorations in History, Commerce and Politics, Satish Chandra (ed.), s. 125-50, New Delhi/Newbury Park 1987.
- , Asia. Report on the state of research, Denmark. The history of the Third World in Nordic Research, Magnus Mörner, Thommy Svensson (ed.), s. 8, Göteborg 1986.
- Vammen, H.: Kritisk romantik – om opfattelsen af den danske guldalder. I anledning af en disputats om N. L. Høyen. Historisk Tidsskrift Bd. 87, s. 18-38, Danmark 1987.
- , Hørby, K.: Efterskrift til Kr. Erslev: Historisk Teknik, 2. udg., 10. oplag. Historisk Teknik, 2. udg. 1926, 10. oplag, Kr. Erslev, s. 101-06, Danmark 1987.
- Wittendorff, A.: Vej- og transportproblemer før vejreformerne. Dansk Vejtidskrift 5, s. 98-107, Nykøbing F. 1987.
- Ørsted, P.: Det romerske imperium. Antikkens fællesmarked. Romerriget – et magtsystems opståen, udvikling og sammenbrud, Knud Helles (udg.), s. 95-99, København 1987.

Claus Bjørn

1a. Lokalhistorisk Afdeling

Historie:

I 1943 blev Institut for lokalhistorisk Forskning oprettet på initiativ af professor Albert Olsen, der repræsenterede Københavns Universitet, og den senere rigsarkivar Johan Hvidtfeldt, der repræsenterede Dansk historisk Fællesforening. Først og fremmest på grund af krigen kom dette institut aldrig i funktion, men tanken blev ikke opgivet. I 1967 henvendte Dansk historisk Fællesforening sig til rektor for Kø-

benhavns Universitet for at få etableret en institution, der skulle fremme udforskningen af dansk lokalhistorie, og året efter vedtog Det humanistiske Fakultet, at der med virkning fra 1970 skulle oprettes »en afdeling for lokalhistorisk forskning«. Dette blev tiltrådt af konsistorium, og afdelingen blev knyttet til Historisk Institut.

Afdelingens leder fik som arbejdsopgave at deltage i lokalhistorisk forskning, herunder at vejlede historiestuderende med specialer og afløsningsopgaver. Afdelingens hovedopgaver er:

- at iværksætte og gennemføre lokalhistoriske forskningsopgaver af almenhistorisk værdi,
- at inspirere historiestuderende til at foretage lokalhistoriske undersøgelser,
- at bistå og inspirere det historiske arbejde i de lokalhistoriske foreninger, og institutioner ved vejledning, afholdelse af kurser, udgivelse af hjælpemidler etc.
- og at højne kvaliteten af de lokalhistoriske årbøger ved rådgivning til forfattere og redaktører.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 1.

Lektor: Knud Prange.

TAP: Antal årsværk: 0.

Forskningsvirksomhed:

Som en naturlig følge af afdelingens formål foregår en væsentlig del af forskningen i et nært samarbejde med (lokal)historikere og institutioner m.m. overalt i landet samt i det øvrige Norden. Arbejdet sigter først og fremmest mod at udvikle den lokalhistoriske forskning, for eksempel ved at deltage i drøftelse og analyse af principielle og metodiske problemer, ved at stille nye arbejdsredskaber og hjælpemidler til rådighed og ved at udføre konkrete forskningsopgaver.

1. Arbejdet med de principielle problemer har i det forløbne år først og fremmest givet sig udtryk i forskellige foredrag bl.a. om udviklingslinjer i dansk lokalhistorie – jævnfør dog også nedenfor under: Anden virksomhed.

2. Studierne over dansk (lav)adel i senmiddelalder og renaissance er fortsat. Samtidig er sigtet med dette arbejde blevet udvidet, således at problemer vedrørende social og geografisk mobilitet i stigende grad inddrages i undersøgelserne. Der er publiceret to artikler herom, en tredje foreligger i korrektur og der har været holdt foredrag om emnet.

Anden virksomhed:

Også afdelingens øvrige aktiviteter har været præget

af et godt samarbejde (gennemlæsning af manuskripter, rådgivning, mødedeltagelse) med en række kolleger, herunder en forskergruppe fra universitetet i Göteborg. Denne gruppe, der arbejder med projektet CONDIS (kontinuitet – diskontinuitet i Norden), har afholdt et forskningsseminar i Kungälv, hvortil afdelingen mødte med en gruppe af danske historikere.

Som omtalt sidste år har afdelingen været impliceret i bestræbelserne for at oprette et svensk lokalhistorisk institut i Härnösand, og det har derfor været specielt glædeligt, at afdelingens leder nu har gæsteforelæst ved indvielsen af dette institut over emnet: Lokalhistorie i Norden – perspektiver og opgaver.

Der er lagt en del arbejde i at planlægge og disponere en afløser af Fabritius og Hatt's Håndbog i Slægtsforskning – det vil blive et værk som i høj grad henvender sig til danske lokalhistorikere.

Endnu et tidskrævende – og spændende – arbejde har været et forsøg på opprioritere lokalhistorien ved Københavns Universitet. Arbejdet har stået på gennem snart et år, det sker i samvirke med fakultetsledelsen, og der er fra afdelingens side leveret adskillige forslag, notater og mødeoplæg.

Udgivervirksomhed m.v.:

Som nævnt i sidste årsberetning har afdelingen sammen med Historisk Institut samarbejdet med de 4 kommuner på Falster om udgivelsen af Kulturhistorisk Håndbog for Falster.

Manuskripterne blev afleveret til trykning i maj 1986, og i løbet af dette år udkom de 4 bind på tilsammen 1.654 sider. Afdelingen har til dette værk udarbejdet en oversigt over arkivalier vedrørende Falster på Landsarkivet for Sjælland samt oversigter over de administrative tilhørsforhold for hver af øens 33 sognekommuner.

Der er givet en løbende orientering om afdelingens virksomhed i kvartalsskriftet: Lokalhistorisk Journal.

Afdelingens leder har deltaget i redaktionen af Personalhistorisk Tidsskrift og er hovedredaktør af en ny håndbog i slægtsforskning.

Publikationer:

Prange, K.: Silkebroderet socialhistorie. En studie i social mobilitet. Festskrift til Vagn Dybdahl, Finn H. Lauridsen (red.), s. 356-79, Århus 1987.

–, Paaschburg, A.: Summarisk oversigt over arkivalier vedr. Falster i Landsarkivet for Sjælland samt administrative tilhørsforhold for de 4 sogne i Sydfalster Kommune. Kulturhistorisk Håndbog for Falster. Bd. 1: Sydfalster Kommune, Jens Ole Jensen, i alt 49s., 1986 (udk. 1987).

–, Paaschburg, A.: Summarisk oversigt over arkivalier vedr. Falster i Landsarkivet for Sjælland samt administrative tilhørsforhold for de 6 sogne i Nykøbing F. Kommune. Kulturhistorisk Håndbog for

- Falster. Bd. 2: Nykøbing F. Kommune, Karl-Erik Frandsen (red.), i alt 55s., Nykøbing Falster 1986 (udk. 1987).
- , Paaschburg, A.: Summarisk oversigt over arkivalier vedr. Falster i Landsarkivet for Sjælland samt administrative tilhørsforhold for de 10 sogne i Stubbekøbing Kommune. Kulturhistorisk Håndbog for Falster. Bd. 3: Stubbekøbing Kommune, Jens Ole Jensen, Karl-Erik Frandsen (red.), i alt 67s., Stubbekøbing 1986 (udk. 1987).
- , Paaschburg, A.: Summarisk oversigt over arkivalier vedr. Falster i Landsarkivet for Sjælland samt administrative tilhørsforhold for de 13 sogne i Nørre Alslev Kommune. Kulturhistorisk Håndbog for Falster Bd. 4: Nørre Alslev Kommune, Karl-Erik Frandsen, i alt 76s., Nykøbing Falster 1986 (udk. 1987).
- : Lokalhistorien i dagens kulturliv – nogle kætterske overvejelser. Nordisk lokalhistoria – Seminarrapport 4. Lokal praxis på det sociala området i de nordiska länderna 1800-1920, Ingrid Hammerström, Lars Nilsson (red.), s. 171-78, Stockholm 1986 (udk. 1987).

Knud Prange

2. Institut for Samtidshistorie

Historie:

Studiet af samtidshistorie blev i Danmark institutionaliseret med oprettelsen af Institut for Historie og Samfundøkonomi i 1927. Initiativet skyldtes især P. Munch og støttedes af bl.a. Niels Neergaard, to ledende politikere, der tillige var blandt de mest fremtrædende samtidshistorikere. En grundlæggende tanke var at forene og formalisere samarbejdet mellem historikere og økonomer og at fremme de spæde tendenser til andre mere generaliserende og teoretiske samfundsvidenskaber. Emneområderne blev dels den historiske og samfundsvenskabelige beskrivelse af det danske samfund i de sidste 100 år, dels den internationale politik.

Instituttet var ikke et egentligt universitetsinstitut, men var tilknyttet Københavns Universitet og lededes i et samarbejde mellem historikere og økonomer. En konsekvent tværvenskabelig integration forblev imidlertid snarere et mål end en realitet, og med den almindelige tendens til institutdannelse på universiteter i 1950'erne og væksten i studenter- og lærertal i fagene blev en nedlæggelse af instituttet naturlig. Aktiverne overførtes til Økonomisk Institut, Historisk Institut og et nyoprettet Institut for Samtidshistorie og Statskundskab i 1958/59.

Sidstnævnte institut skulle søge – mindre afhængig

af det øgede undervisningspres i de store fag, historie og økonomi – at videreføre den tværfaglige tradition under ledelse af Sven Henningsen, fra 1953 universitetets første professor i Samtidshistorie og Samfundskundskab. Fra instituttet udgik imidlertid initiativet til oprettelsen af det nye fag, Samfundsfag, hvilket medførte, at instituttet fra 1965 blev den organisatoriske ramme for forskning og undervisning i såvel dette fag som den samtidshistoriske del af historiefaget.

Med den stærke vækst i samfundsfag i slutningen af 1960'erne lagdes vægten i stigende grad på de teoretiske og generaliserende aspekter af samfundsvidenskaberne og dette påvirkede også instituttets historikere. I samme periode blev samtidshistoriske emner i stort omfang forskningsområde for talrige nye institutter og forskningsmiljøer i og udenfor universitetet, således at de egentlige samtidshistorikere kun blev een blandt mange grupper. Deres hovedinteresse rettede sig i disse år mod den politiske historie, ikke mindst indenfor den internationale politik i det 20. århundrede.

Universitetets nye styrelsesordning i begyndelsen af 1970'erne antoges at skabe så store formelle vanskeligheder for institutter der dækkede flere fag, at det blev besluttet at dele instituttet i 1971 i et større Institut for Samfundsfag og et mindre Institut for Samtidshistorie. De nye institutter opretholdt dog et fælles bibliotek – hvis grundstamme var overtaget fra det gamle Institut for Historie og Samfundøkonomi – ligesom de forblev i Rosenborggade 15, hvortil de var flyttet fra Skt. Pedersstræde i 1966.

Først med de humanistiske institutters udflytning til Njalsgade (for histories vedkommende 1979) og med samfundsfags overflytning til Det samfundsvenskabelige Fakultet, ophævedes endeligt den tværfaglige grundtankes formelle rammer, efter at have været søgt opretholdt i over 50 år.

Efter udflytningen til Amager er Institut for Samtidshistorie til gengæld indgået i et nærmere samarbejde med de to søsterinstitutter i faget Historie, Institut for Økonomisk Historie og Historisk Institut, idet dog forbindelsen til samfundsfag er opretholdt på enkelte punkter, eksempelvis i det fælles valgforskningsprojekt. Med lidt optimisme kan man måske hævde, at tværfagligheden ikke længere behøver institutionelle rammer, men kan trives i de enkelte medarbejders interesser. For samtidshistorikerne gælder, at de i de senere år har lagt øget vægt på teoretiske og historioGRAFISKE emner, og at den sociale og økonomiske historie nu indtager en større plads ved siden af den politiske.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7, stipendiater: 3.

Professor: Carl-Axel Gemzell.

Lektorer: Carsten Due-Nielsen, Inga Floto, Hans Kirchhoff, Karl Christian Lammers, Henrik Sandø Nissen, Torben Worre.

Fonds- og forskningsrådsstipendiater: Erik Thostrup Jacobsen, Hans Mouritzen, Poul Villaume.
Ekstern lektor: Michael Wolfe.

TAP: Antal årsværk: 1.

Overassistent: Inge Wallin.

Forskningsvirksomhed:

Institutts medarbejdere har i 1987 været engageret i en række større og mindre forskningsprojekter. Det drejer sig både om længerevarende og dybtgående studier i væsentlige samtidshistoriske værker og om synteser og oversigter. Nogle af projekterne er initieret udefra eller er udformet i samarbejde med andre institutioner, men de fleste udspringer af medarbejdernes egne ideer. Betraget under et berører projekterne ganske brede felter inden for samtidshistorien, og ved en specialisering omkring emner, der kan betragtes ud fra flere synsvinkler, indgår instituttets forskning i mange sammenhænge, ofte med tilknytning til de internationale debatter inden for samtidshistorisk forskning.

Forskningsområdet dækker både dansk og international historie, udenrigspolitiske og indenrigspolitiske emner, socialhistorie og idehistorie, og ikke mindst forholdet mellem disse områder. Tilgangene er ganske varierende, herunder også inddragelse af teorier og metoder fra de generaliserende samfundsvidenskaber.

1. Synteser og oversigtsværker

1.1 Arbejde med en fremstilling af fascismens og nazismens historie 1919-1945 (Karl Chr. Lammers).

1.2 Færdiggørelse af manuskript til Gyldendals Danmarkshistorie for perioden 1930-43 (Henrik S. Nissen).

1.3 Arbejde som redaktør af et større værk om 2. Verdenskrigs historie, hvor han desuden skriver om Holocaust, Tysk repression og besættelse, og Europæisk modstandsbevægelse (Hans Kirchhoff).

2. International historie

2.1 Fortsat arbejde med tysk historie i form af en undersøgelse af SPDs politik over for fascisme og nazisme 1920-1933 (Karl Chr. Lammers).

2.2 Behandling af det bidrag, som engelske naturvidenskabsfolk gav til udviklingen af den engelske velfærdsstat i Mellemkrigstiden og under 2. Verdenskrig ved deres ideer om rationalitet og styring, og ideernes kanalisering og gennemslagskraft i samfundet (Carl-Axel Gemzell).

2.3 Påbegyndelse af studier i Japans historie i det 20. årh. med særlig vægt på moderne japansk politik

og problemerne omkring okkupationstiden (Inga Floto).

2.4 Færdiggørelse af disputats til udgivelse i 1988 samt indledning af projekt som under overskriften international organisation og forvaltning analyserer NATOs beslutningsproces som case-study. Projektet undersøger ikke blot de forskellige roller, NATOs egen organisation spiller på forskellige sagsområder, det forsøger også at bidrage til den politologiske og organisationsteoretiske grundforskning ved at undersøge en række generelle hypoteser (Hans Mouritzen).

3. Dansk historie

3.1 Borgerskabets politik over for arbejderbevægelsen i Danmark 1918-1940 (Karl C. Lammers).

3.2 Indsamlingen af materiale til en biografi om Frihedsrådets gesandt i Moskva, Thomas Døssing (Hans Kirchhoff).

3.3 Arbejde med forberedelsen af en fremstilling af Danmarks udenrigspolitik efter 1945 (Carsten Due-Nielsen).

3.4 Analyse af dansk sikkerhedspolitik og rammerne for dens udformning under den kolde krigs ideologiske indflydelse i perioden 1949-1961. Blandt andet på grundlag af amerikansk og engelsk materiale belyses den danske politik og stilling inden for NATO, men også den interne danske beslutningsproces og sammenhængen mellem ideologi og sikkerheds- og forsvarspolitik belyses (Poul Villaume).

3.5 Den danske kirke under besættelsen. Der fokuseres bl.a. på kirkens vanskelige stilling mellem regeringens samarbejdslinje og kravet fra præster og menighed om en stillingtagen mod tyske overgreb (Erik Thostrup Jacobsen).

Anden virksomhed:

Henrik S. Nissen har været formand for arbejdsgruppen vedrørende en dansk elektronisk encyklopædi, og han har deltaget i Det humanistiske Forskningsråds planlægningsgruppe vedrørende initiativområdet Dansk politisk Historie 1945-85.

Inga Floto har været formand for Selskabet for Udgivelse af Kilder til Danmarks Historie.

Hans Mouritzen har sammen med Bengt Sundelius ledet workshop om Udenrigspolitikens indhold og drivkræfter på den nordiske kongres for Statskundskab i København.

Hans Kirchhoff har forelæst på Åbent Universitet, Sønderjylland.

Inga Floto på Præstehøjskolen, Løgumkloster, Erik Thostrup Jacobsen på Odense Universitet, Poul Villaume på DIS, København.

Udgivervirksomhed:

Hans Kirchhoff er sammen med Esben Albrechtsen redaktør af *Historisk Tidsskrift*. Inga Floto er sammen med Niels Thorsen og Paul Levine redaktør af *American Studies in Scandinavia*. Karl Chr. Lammers er medlem af redaktionen for *Den jyske Historiker*. Carsten Due-Nielsen er medlem af redaktionskomiteen for *Økonomi & Politik*.

Rejser:

Carl-Axel Gemzell har afholdt en gæsteforelæsning på Freie Universität, Berlin. Inga Floto har gæsteforelæst på Odense Universitet. Carsten Due-Nielsen på University College, London.

Inga Floto har foretaget en studierejse til Japan. Hans Mouritzen har været på studieophold i NATOs hovedkvarter, Bruxelles.

Poul Villaume har fremlagt et papir på den Nordiske Historikerkongres i Reykjavik.

Publikationer:

Due-Nielsen, C.: Anmeldelse af W. Christmas-Møller: Niels Bohr og atomvåbnet. *Historisk Tidsskrift* Bind 87, Hæfte 1, s. 152-55, København 1987.

–: Bjarne Nørretranders. (Nekrolog). *Historisk Tidsskrift* Bd. 87, s. 335-39, København 1987.

Gemzell, C.: Forskare möter kris: Reaktionen från engelska naturvetare 1929-1933. Över gränser. *Festskrift till Birgitta Odén, Ingemar Norrlied, Lars Olsson, Jan Thelander, Gertrud Anljung* (udg.), s. 65-82, Lund 1987.

–: Industrialization and Foreign politics. *Scandinavian Journal of History* 12, s. 71-77, Stockholm 1987.

–: Anmeldelse af: Inga Floto, *Historie. Nyere og nyeste tid*. *Scandinavian Journal of History* Vol. 11, No. 4, s. 395-96, Stockholm 1986.

Kirchhoff, H.: Kamp eller tilpasning. Politikerne og modstanden 1940-45. 211 s., København 1987.

–, Trommer, A.: Anmeldelse af H. C. Bjerg: *Den danske militære efterretningstjeneste 1940-45*. *Historisk Tidsskrift* Bd. 87, hæfte 2, s. 397-415, København 1987.

Lammers, K.C.: *Arbejderbevægelsen i Tyskland efter 1945/49. Fra sammenbrud til model Tyskland*. 82 s., København 1987.

–, Tvarnø, H.: *Vesttyskland 1945-1985. Fra taber til stormagt*. 200 s., Herning 1987.

–, Stræde, T.: *Historiedebatten i Vesttyskland. Auschwitz, Gulag og den vesttyske historie*. *Den jyske historiker* 40, s. 104-12, Århus 1987.

–: *Det fremmede element. Om antisemitisme i Danmark i mellemkrigstiden*. *Den jyske Historiker* 40, s. 84-97, Århus 1987.

Stræde, T.: *I laboratori danesi in Germania durante la seconda guerra mondiale. Spostamenti di popolazione e deportazioni in Europa 1939-1945*, Rinaldo Falcioni (red.), s. 250-74, Bologna 1987.

–: 16.276 arbejdeten in Kiel. *Dänische Fremdarbeiter in Nazideutschland*. *Kieler Rundschau* 18, s. 15-17, Kiel 1987.

Worre, T.: *Dansk vælgeradfærd*. 149 s., København 1987.

–: *The Danish Euro-Party system*. *Scandinavian Political Studies* Vol. 10, No. 1, s. 79-95, Oslo 1987.

–: *Vælgernes kryds. Økonomi og politik* 60. årgang, nr.2, s. 70-82, Middelfart 1987.

Carsten Due-Nielsen

2. Institut for økonomisk Historie*Historie:*

Disciplinen »økonomisk historie« indførtes ved Københavns Universitet i 1960 med oprettelsen af det af Kristof Glamann beklædte professorat i økonomisk historie ved faget historie og med det i 1966 af Svend Aage Hansen beklædte professorat i Danmarks statistik og dansk økonomisk historie ved økonomistudiet.

De to professorer tog i 1967 initiativ til oprettelsen af Institut for økonomisk Historie med et direkte samarbejde mellem de to fagområder, inspireret af internationale tendenser og af de positive erfaringer fra det gamle Institut for Historie og Samfundsøkonomi, der var nedlagt i 1958. Institut for økonomisk Historie er stadig det eneste af sin art her i landet. Hovedformålet med etableringen var, at instituttet skulle fungere som et forskningsinstitut, der desuden skulle varetage uddannelses- og undervisningsmæssige formål. En af instituttets hovedopgaver har stadig været udforskningen af den danske økonomiske historie i nyere og nyeste tid.

Under universitetets nye regler af 1972 måtte instituttet formelt opgive sin stilling som tværfaglig enhed, og det har siden alene været underlagt Det humanistiske Fakultet, men de til instituttet knyttede lærere har regelmæssigt undervist i økonomisk historie på politstudiet, ligesom det forskningsmæssige samarbejde er fortsat. I foråret 1973 flyttede instituttet til Nørregade 7 C, København K. og i august 1979 til nye lokaler på Københavns Universitet Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7.

Professorer: Ole Feldbæk, Niels Thomsen.

Lektorer: Ove Hornby (fratrådt 31/8 1987), Ole Hyldtoft, Ole Justesen, Carl-Axel Nilsson, Erik Helmer Pedersen.

Eksterne lektorer: Elsa-Britta Grage, Irene Nørlund, Hatla Thelle, Poul Thestrup.

Undervisningsassistent: Michael Bang.

Kandidatstipendiater: Jens Christensen, Leif Laursen.

Fonds- og forskningsrådsaflønnede stipendiater: Carl Erik Andresen, Per Bro, Henriette Bugge, Leon Dalgas Jensen, Hans Kryger Larsen, Jette Mackintosh, Gunnar Viby Mogensen, Lise Skjøt-Pedersen, Jette Søllinge.

TAP: Antal årsværk:

Overassistent Birgit Kragh (udlånt til Center for Afrikastudier med 0,5 årsværk), overassistent Lis Lachta-
ne.

Forskningsvirksomhed:

Institut for økonomisk Histories forskningsmæssige hovedområde er den økonomiske historie i nyere og nyeste tid, i stigende grad med inddragelse af de sociale aspekter. Økonomisk historie kan defineres som studiet af fortidens fremstilling, fordeling og forbrug af varer og tjenester med fremdragelse af de bestemte faktorer relative betydning og indbyrdes forhold.

Instituttet har fortsat i 1987 kunnet opretholde og til dels udbygge en forholdsvis stærk og bred forskningsprofil, fordi instituttet også i 1987 har haft et forskningsmiljø med et stort antal internt og eksternt finansierede stipendiater, som arbejder dels med enkeltprojekter, dels i tilknytning til større forskningsinitiativer. Også de øvrige medarbejdere har været engageret i udadvendte, tildels internationalt orienterede aktiviteter. Det høje aktivitetsniveau har indebåret problemer med at sikre fornødne lokaler, TAP-bistand og undervisningskompensation.

De nævnte større initiativer påvirker den temamæssige spredning i medarbejdernes forskning. Fra etableringen har instituttet til stadighed arbejdet med udforskningen af den danske industris udvikling i det 19. og 20. århundrede, og denne side er yderligere styrket i 1984, 1985, 1986 og 1987 gennem samarbejdet med Statens humanistiske Forskningsråd og Carlsbergfondet om projektet »Dansk Industrihistorie 1870-1980«, samt det netop indledte forskningsinitiativ under Statens humanistiske Forskningsråd: Dansk politik under forandring: 1945-1985. Dette samarbejde vil også præge forskningsprofilen i det kommende år. Men også inden for mere traditionelle områder som handel, økonomisk politik og prishistorie har medarbejderne ydet nye forskningsbidrag. Endelig har forskningen i oversøisk historie, der er koncentreret om Afrika og Asien, yderligere kunnet udbygges, og flere af medarbejderne har deltaget aktivt i de nye områdestudier, i videreførelsen af Center for Afrikastudier og Center for Øst- og Sydøstasien og i arbejdskredse for migrationshistoriens enkelte forskningsområder.

1. Landbrug

1.1 Afsluttet projekt: »Bondeøkonomien i Danmark

ca. 1850-1900 med indsamling af regnskabs- og driftsmateriale fra danske bondegårde, og påbegyndt bearbejdning af det indsamlede kildemateriale (Jens Christensen).

1.2 Juni 1987 som redaktør udsendt jubilæumsværket »Danske slagterier 1887-1987«, hvori han selv har forfattet afsnittet om perioden 1962-1987. Endvidere har han virket som medredaktør ved firebindsværket »Det danske landbrugs historie« der vil udkomme i 1988. Samtidig har han påbegyndt udarbejdelsen af bindet om det 20. århundrede, som han skal skrive sammen med Jens Christensen. Endelig har Erik Helmer Pedersen i samarbejde med Ole H. Christensen fortsat arbejdet med en udgivelse af bind II af »A history of Prices and Wages in Denmark 1660-1800« (Erik Helmer Pedersen).

2. Industri

Instituttet har i de forløbne år fungeret som værtsinstitution for det tidligere nævnte projekt »Dansk industrihistorie 1870-1980«, der er nærmere beskrevet i pjecen »Industriens vækst og vilkår« (Kbh. 1985).

2.1 I projektet »Dansk industrihistorie 1870-1980« deltager følgende medarbejdere: Ole Hyltdoft, Leon Dalgas Jensen, Hans Kryger Larsen, Peter Bøegh Nielsen, Carl-Axel Nilsson og Niels Thomsen. De to sidstnævnte er samtidig medlemmer af styringsgruppen. Projektets faste forskningssekretær har været Hans Kryger Larsen, der sammen med Carl-Axel Nilsson har fortsat studier vedrørende produktion og forbrug af danske industrivarer. Undersøgelser af forbruget og produktionen af udvalgte industrivarer har i indeværende år koncentreret sig om husholdningsmaskiner, hjemmeelektronik og arbejdsmaskiner til industrien. De enkelte undersøgelser er nu færdiggjorte, og vil i sammenskrevet og redigeret form i løbet af 1988 blive udgivet som et bind i det oversigtsværk »Dansk industri siden 1870«, som det industrihistoriske projekt udgiver (Hans Kryger Larsen, Carl-Axel Nilsson).

2.2 Endvidere påbegyndt en undersøgelse af den tekniske og teknologiske udvikling i udvalgte industribrancher i perioden 1932-58. Undersøgelsen tænkes at indgå i et planlagt bind af ovennævnte oversigtsværk (Hans Kryger Larsen, Ole Hyltdoft).

2.3 Med finansiering af Industrirådet gennemføres sammen med Niels Thomsen en undersøgelse og kortfattet fremstilling af dansk økonomisk og industriel udvikling i dette århundrede, med særligt henblik på Industrirådets rolle og betydning. Fremstillingen er et bidrag til en jubilæumpublikation, der udgives i forbindelse med Industriforeningens/Industrirådets 150-årsdag i 1988 (Hans Kryger Larsen).

2.4 Arbejde på udgivelse af et 2-bindsværk om »Industri, stat og samfund 1870-1970«. Denne del af oversigtsværket over dansk industris historie i nyere tid skal sammenfatte de foranstaltninger, som myndighederne har gennemført, opretholdt eller drøftet under overvejelse af virkningerne på dansk industri. Den skal bestemme de medvirkende kræfter og processer og bedømme resultaterne ud fra alternativer og andre landes erfaringer (Niels Thomsen).

2.5.1 Sammen med Hans Kryger Larsen fortsat undersøgelsen af de »Teknologiske forandringer i dansk industri fra 1870 til 1980«. I forbindelse hermed har han udarbejdet en oversigt over den danske teknologihistoriske litteratur samt to artikler om henholdsvis »Kraftmaskiner i dansk industri i anden halvdel af 1800-tallet« og »Teknologiske forandringer under teglværksindustriens etableringstid i 1840'erne og 1850'erne« (Ole Hyldtoft).

2.5.2 Desuden med midler fra Forskerakademiet arrangeret et seminar om »Metoder og teorier ved studiet af teknologiske forandringer« i dagene 3. til 5. december i Frederiksværk og i efteråret 1987 deltaget i Det humanistiske Fakultets lærerkursus i EDB med et projekt om »Patenter og industristatistik i det 19. og 20. århundrede« (Ole Hyldtoft).

2.6 Fortsat projekt om den danske industris finansielle struktur og industrikapitalens oprindelse 1920-39 (Peter Bøegh).

2.7 Inden for Industriprojektet arbejdes fortsat med »Marshallplanens betydning for dansk økonomisk politik 1947 til 1953«. Vægten lægges på at belyse, hvorledes Marshallplanen og Danmarks deltagelse heri påvirkede dansk økonomisk politik. Specielt søges den erhvervs- og industripolitiske udvikling belyst (Leon Dalgas Jensen).

2.8 Deltaget i forberedelsen af et nyt projekt under Statens humanistiske Forskningsråd »Dansk politik under forandring 1945-1985« og har været medforfatter til den publicerede projektbeskrivelse (Niels Thomsen).

2.9 Leon Dalgas Jensen har haft orlov fra Industriprojektet i perioden 1.3 til 31.10.1987 og har i denne periode arbejdet som faglig sekretær for ovennævnte forskningsinitiativ. Han har her bl.a. arbejdet med udviklingen i den danske centraladministration efter 1945 og med udviklingen i dansk udenrigsøkonomisk politik i perioden 1945-1985 (Leon Dalgas Jensen).

2.10 Sammen med Niels Thomsen og Hans Kryger Larsen tilrettelagt symposiet »Danmarks genopbygningspolitik og Marshallplanen«, afholdt 29/6-1/7

1987 i København og bidraget med foredraget: »De erhvervs- og industripolitiske spørgsmål, som anvendelse af modværdimidlerne rejste«. Materialet fra symposiet er under redigering med henblik på udgivelse (Leon Dalgas Jensen).

2.11 Holdt foredrag i Det kongelige danske Videnskaberne Selskab den 26. oktober 1987 om »Danmark og Marshallplanen« (Leon Dalgas Jensen).

2.12 Fortsat med arbejdet med »Dansk møbelindustri 1870 og 1960« inden for det industrihistoriske projekt, fra august 1987 som licentiatstuderende (Carl Erik Andresen).

3. *Industrialiseringens sociale følger*

I samarbejde med Lise Skjøt-Pedersen fortsat arbejdet med projektet »Butiks- og kontorfunktionærerne i Danmark 1900 til 1950: Arbejde, levevilkår og organisering«, og har i forbindelse hermed færdiggjort en fremstilling af arbejdsgivernes stilling til handels- og kontorfunktionærernes faglige organisering (Leif Møller Laursen).

4. *Handel, transport og pengevesen*

Fortsat arbejdet med sit projekt: »Harald Plums rolle i og betydning for det danske samfunds og erhvervslivs udvikling, herunder især Landmandsbankens stilling i 1922«. Endvidere har han færdiggjort manuskript til en bog: »Træk af Dansk Rekyllriffel Syndikats virksomhed 1904-1929« (Per Bro).

5. *Økonomisk politik, politisk adfærd m.v.*

5.1 Arbejde på »Danmarks historie 1700 til 1800«, der skal fremkomme som bind 9 i Politikens & Gyldendals Danmarkshistorie. Endvidere arbejdes på en fremstilling af dansk økonomisk historie 1500-1850 (Ole Feldbæk).

5.2 Fortsat arbejde på projektet »De danske aviser fra 1634 til 1984«, I-III. Projektet finansieres ligeligt af de danske dagblade, formidlet af Dagspressens Fond, og af Statens humanistiske Forskningsråd og Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Projektet registrerer samtlige udkomne dagblade og dagbladslignende periodika fra det første avisprivilegium i 1634 frem til nutiden og giver udførlige oplysninger om hver enkelt vedrørende bl.a. redaktion, ejerforhold, trykkeri, økonomi, politisk tilhørsforhold, udbredelse, bestand, relevant litteratur og arkivmateriale. Der medtages dagblade m.v. fra det egentlige Danmark med Færøerne og Grønland samt fra de tidligere danske rigsdele (Sydslesvig, Holsten, Norge og Vestindien – så lang tid disse var knyttet til Danmark) og emigrantpressen. Værket påregnes udgivet i 3 bind: Bind 1 omfattende perioden til og med 1847 er under trykning; bind 2 omfattende perioden 1848-1917 er afslut-

tet; mens bind 3 omfattende perioden fra 1918 til nutiden er under udarbejdelse (Niels Thomsen, Jette Søllinge).

6. Oversøiske emner

6.1 Fortsat arbejde med en undersøgelse af »Dansk missionsvirksomhed i Arcot-distriktet i Sydindien 1862-1920« som et led i det af Det humanistiske Forskningsråd finansierede projekt »Kristen mission og kulturpolitik 1820-1970«. Fra efteråret 1986 videreføres undersøgelsen ved Ann Arbor University USA, hvor Henriette Bugge er gæsteforsker (Henriette Bugge).

6.2 Ole Justesen, som også i 1987 har været udlånt til Center for Afrikastudier, har fortsat været engageret i det af Carlsbergfondet og Statens humanistiske Forskningsråd finansierede projekt om oversættelse og udgivelse af danske kilder til Ghanas historie i det 17. og 18. århundrede. Materialet for perioden 1650-1754 er nu indsamlet og udskrevet, og Ole Justesen vil i 1988 redigere og kommentere det med henblik på oversættelse og udgivelse. Sideløbende hermed har Ole Justesen videreført indsamlingen af dansk og udenlandsk kildemateriale til en fremstilling af de danske etableringer på Guldkysten 1801-1842 (Ole Justesen).

6.3 Som stipendiat ved instituttet arbejdet på en bog om Kinas nyeste økonomiske historie (Gunnar Viby Mogensen).

6.4 Arbejde med et projekt om »Tekstilkvinder i Vietnam og Filippinerne. Formelt og uformelt arbejde i samfundsforandringen«. Projektet er en undersøgelse af kvinders formelle og uformelle arbejde i tekstilproduktionen i to sydøstasiatiske lande. Formålet er at analysere kvinders levevilkår og placering i samfundsforandringen i to udviklingslande, der følger forskellige udviklingsstrategier, men hvor den informelle sektor begge steder har spillet og fortsat spiller en betydelig rolle i udviklingen. En af undersøgelsens hypoteser er, at det formelle og uformelle arbejde ofte supplerer hinanden på en dynamisk måde, og at tendensen ikke entydig går i retning af, at det formelle arbejde erstatter de uformelle, som i nogle teorirammer har været en gængs opfattelse. For at vurdere levedeforholdene er det nødvendigt både at indregne indkomstgivende arbejde og det reproduktive arbejde. Materialeindsamling vil foregå som en kombination af historiske metoder med indsamling af skriftlige kilder og antropologiske metoder med vægt på feltarbejde med interviews og deltagerobservans (Irene Nørlund).

6.5 Fortsat på en undersøgelse af »Danske immigranternes vandrings- og bosættelsesmønstre samt deres socio-kulturelle tilpasning til det amerikanske samfund«. Efter indkondning af i alt ca. 15.000 personer er de egentlige undersøgelser af to områder i Iowa med

meget store antal danske immigranter nu påbegyndt. Resultaterne er fremlagt i en artikel til Journal of American Ethnic History (foråret 1988) (Jette Mackintosh).

Udgivervirksomhed:

Ole Feldbæk er dansk redaktør af Scandinavian Journal of History. Ole Hyldtoft er medredaktør af Fabrik og Bolig. Niels Thomsen er redaktør af Pressens Årbog. Endvidere er Niels Thomsen formand for Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi og medlem af redaktionen af dets tidsskrift Økonomi og Politik.

Anden virksomhed:

Carl Erik Andresen er medlem af SID's udvalg for Arbejdsmandens Historie og medlem af bestyrelsen for Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie.

Michael Bang har efter invitation gæsteforelæst ved Aarhus Universitet over emnet »Muligheder for at bruge EDB som forskningsværktøj. Forskellige systemer og deres muligheder«.

Ole Feldbæk har været gæsteprofessor ved Institute of Scandinavian Studies, University College, London, marts 1987, og herunder forelæst om »The Transformation of 18th Century Denmark« og om »Denmark and Britain c. 1750-1815«. På Internationales Symposium: Zentren der Aufklärung, i Eutin oktober 1987 har Ole Feldbæk forelæst om »Der dänische Gesamtstaat im Zeitalter der Aufklärung«.

Ole Hyldtoft er medlem af bestyrelsen for Arbejdermuseet samt for Selskabet til Bevaring af Industrimiljøer. Endvidere har Ole Hyldtoft i september 1987 deltaget i The Sixth International Conference on the Conservation of the Industrial Heritage.

I november 1987 har Leon Dalgas Jensen haft ophold på The Bologna Center for John Hopkins University School of Advanced International Studies med deltagelse i konferencen: The Marshall Plan Forty Years After: Lessons for the International System Today. Leon Dalgas Jensen forelagde her et indlæg om »The politics of international trade negotiations«.

Ole Justesen er Vicepresident for European Council for African Studies, sekretær i den danske nationalkomité for Fontes Historiae Africae, og medlem af styringsgruppen for det af Det humanistiske Forskningsråd igangsatte initiativområde »Dansk kristen Mission og Kulturpolitik«.

Hans Kryger Larsen er medlem af Nordisk Planlægningskomite for teknologihistorisk Årsmøde, og har sammen med Ole Hyldtoft deltaget i Nordisk teknologihistorisk Seminar i Trondheim i september 1987.

Irene Nørlund er medlem af bestyrelsen for Foreningen af Udviklingsforskere.

Erik Helmer Pedersen er formand for Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune siden 1984.

Endvidere har Erik Helmer Pedersen holdt en række forelæsninger over dansk landbrugshistorie og dansk udvandringshistorie ved folkeuniversitet i Aalborg, og ved landbrugsskolerne Tune og Næsgård.

Niels Thomsen er medlem af Videnskabernes selskabs udvalg for udadrettet virksomhed, og formand for Historisk Samfund, København.

Ole Feldbæk er Københavns Universitets repræsentant i Orlogsmuseets bestyrelse.

Inden for universitetet har Ole Justesen deltaget i administration og undervisning for Afrikaområdestudiet ved Center for Afrikastudier. Ole Hyltoft og Irene Nørlund har deltaget i bestyrelsen for Center for Øst- og Sydøstasien.

Publikationer:

Andresen, C.E.: Teknologi og arbejdskraft i Dansk Møbelindustri. Fabrik og Bolig 1, s. 23-37, København 1987.

Brødsgaard, K.E., Nørlund, I.: Øst- og Sydøstasien i kort og tal. 104 s., København 1987.

Christensen, J., Egeberg, K.: Christen Hansens dagbog, Elstrup 1766-1810. Sønderborg 1986, 114 s.

Feldbæk, O.: Humanity or Ruse de Guerre? Nelson's Letter to the Danes. The Mariner's Mirror Vol. 73, s. 11, London 1987.

—: Frihed for bonde og borger i Danmark. Frihed for alle?, Landbrugets Oplysnings- og Konferencevirksomhed (udg.), s. 26, København 1987.

Hyltoft, O.: Den teknologiske udvikling i dansk industri i det 19. og 20. århundrede. En introduktion til litteraturen. Fabrik og Bolig 1, s. 38-46, København 1987.

—: Vandmøller og turbiner i dansk industri i 1800-tallet. Historie & Samtidsorientering 1, s. 45-62, København 1987.

Jensen, L.D.: Danmark og Marshallplanen. Siden Saxo 4 årg., nr. 3, s. 37-44, København 1987.

—: Skillelinier i dansk udenrigsøkonomisk politik efter 1945. Dansk politik under forandring 1945-1985. Et

forskningsinitiativ under Statens humanistiske Forskningsråd, Forskningssekretariatet, s. 134-55, København 1987.

—: Centraladministrationen. Dansk politik under forandring 1945-1985. Et forskningsinitiativ under Statens humanistiske Forskningsråd, Forskningssekretariatet, s. 36-60, København 1987.

Pedersen, E.H.: Økonomi og ideologi. De første hundrede år. Danske Slagterier 1887-1987, Erik Helmer Pedersen, Jacob Jensen, Flemming Just, Lars Scheving, s. 227, København 1987.

—: Polakloven. Lovgivningen omkring polske landarbejdere i Danmark. Fremmede i Danmark. 400 års fremmedpolitik, Bent Blüdnikow (red.), s. 26, Odense 1987.

—: Danish Emigration History. From Scandinavia to America. Proceedings from a conference held at Gl. Holtegaard, Steffen Elmer Jørgensen, Lars Scheving, Niels Peter Stilling (eds), s. 19, Odense 1987.

—: Enok Mortensen and the History of Danish Emigration to America. The Bridge. Journal of the Danish American Heritage Society Vol. X, No. 2, s. 10, Junction City, Oregon 1987.

Thomsen, N.: De nordisk mediesystemer foran hamskiftet. Nogle linjer gennem 25 års udvikling. Pressens Årbog 1986. Nordisk Forum for Forskning og Debat om Massemedier, Pressehistorisk Selskab, s. 258, København 1987.

—: Den stille revolution i dansk presse. Nordisk Tidskrift för Vetenskap, Konst och Industri Häfte 5, s. 450, Stockholm 1987.

—: Politisk kommunikation, massemedier og opinion. Dansk politik under forandring 1945-1985, S.H.F. (udg.), s. 100-15, København 1987.

—: Den offentlige sektors ekspansion efter 1945. Dansk politik under forandring 1945-1985, S.H.F. (udg.), s. 100-15, København 1987.

—: Vælgerne. Dansk politik under forandring 1945-1985, S.H.F. (udg.), s. 89-99, København 1987.

Ole Feldbæk

Samfunds- og kulturhistorisk orienterede fag

1. Institut for europæisk Folkelivsforskning

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1960. Indtil maj 1968 havde det til huse i Nationalmuseets bygninger i Brede, hvorefter det flyttede til den nuværende adresse på Brede Allé 69. Denne beliggenhed nær Frilandsmuseet og Nationalmuseets afdeling i Brede understreger den tætte tilknytning, som instituttet i hele sin levetid har haft til de kulturhistoriske museer i Danmark.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Professor: Bjarne Stoklund.

Lektorer: Poul Balle-Petersen, Palle Ove Christiansen, Thomas Højrup.

Kandidatstipendiat: Lone Rahbek Christensen.

Ekstern lektor: Ena Hvidberg.

TAP: Antal årsværk: 0,8.

Annette Jepsen, Elly Sandgren.

Langtidsledig: Vibeke Flygenring.

Forskningsvirksomhed:

Etnologiens forskningsområde er dagliglivet såvel i nutidige som i historiske samfund. Det er etnologens opgave at beskrive og analysere hverdagslivets former, som de tegner sig i samspillet mellem mennesker, i de ting de omgiver sig med og i deres forestillinger om, hvad der er rigtigt og forkert, godt og ondt, smukt og grimt. Etnologen må søge at forstå karakteren af disse former, dechifrere den kode, som de udgør. Han må analysere, hvorledes kulturelle og sociale forskelle etableres og kommunikeres og søge at forklare, hvorfor de kulturelle mønstre viser så store variationer i tid og rum.

Vi bruger ofte i vor hverdag begreber som livsform og kultur til at referere til de komplekse helheder, som mønstrene i den menneskelige hverdag udgør. Disse begreber har ofte været brugt nærmest som deskriptive samle-kasser, hvilket må ses i sammenhæng med, at faget længe har haft en overvejende beskrivende og dokumenterende karakter. I de seneste år er der imidlertid for alvor kommet gang i en systematisk udvikling af en etnologisk metodik, som søger at præcisere begreber som livsform, ideologi og kultur og gøre dem operationalisérbare.

1. Med udgangspunkt i de studier over bl.a. det jyske hedebrug, som blev omtalt i Årbogen for 1986, påbegyndt en oversigt over de økologisk-økonomiske variationer i den forindustrielle danske bondekultur. Arbej-

det i det forløbne år har været koncentreret om de øst-danske slette- og skovbønder. Der foreligger kapitler om disse økotypen og deres forudsætninger i en første redaktion (Bjarne Stoklund).

2. Fortsatte studier over arbejderkulturen i de københavnske brokvarterer i sidste halvdel af forrige århundrede. Desuden har han efter nogle års pause genoptaget et studie af provinskøbmændene i første halvdel af 1800-tallet. Med udgangspunkt i forskellige arkivfunds, først og fremmest konkursboer, er det hensigten at forsøge at forstå provinskøbmændenes placering mellem på den ene side kunderne i købstaden og på landet, som for bøndernes vedkommende også var leverandører fortrinsvis af kornvarer, og på den anden side »den store verden« udenfor, dvs. de store handels-huse i København, Hamborg og andre steder (Poul Balle-Petersen).

3.1 Videre arbejde med: Empirisk forandring i langtidsperspektiv. Beskrivelse og forklaring af forandring og permanens i kultur og samfund er ét af de store gamle temaer i etnologien såvel som i adskillige andre historiske discipliner. Igennem flere år har Christiansen arbejdet med dette problem på baggrund af en udvalgt godsregion på Sjælland indeholdende højst forskellige lokale grupperinger af varierende form og alder. Projektet »Struktur og kultur i et dansk godsområde 1750-1980« søger at demonstrere, at permanens og forandring – ganske vist på forskellige planer – kan opfattes som to sider af det samme forhold. Derfor kan nogle (gamle) former i nutiden, trods deres samtidighed, kun forklares med henvisning til den »plads« de har indtaget i en tidligere og ofte ganske anderledes sammenhæng. Ved at udrede denne tidligere sammenhæng kommer arbejdet metodisk til at understrege den historiske situationsanalyses nødvendighed for forandringsanalysen (Palle O. Christiansen).

3.2 Afsluttet den historiske situationsanalyse af Giesegård godsområde ca. 1750-1800 (jfr. sidste indberetning). Der er her skrevet to kapitler om henholdsvis hovedgårdsøkonomi/godsejerkultur (de styrende normer) og opbrydningen af bondelandsbyerne (udskiftningen). Også en kladde til et kapitel ledende op til forandringsforklaringen er udarbejdet (Palle O. Christiansen).

3.3 Sideløbende arbejdet med problemer i nogle af de nyere internationale studier omhandlende historiske analyser af små lokaliteter og det almindelige dagligliv (jfr. publikationslisten) (Palle O. Christiansen).

4. Fortsat projekt om »Livsformer og deres eksistensvilkår. Et bidrag til arbejdet med at forene struktur- og transformationsanalyserne i etnologien«. Han har arbejdet med følgende delemner herindenfor:

4.1 Samfunds mindste byggesten. I et forsøg på at lokalisere de livsformsbærende subjekter i et samfund (udfra den erfaring at disse ikke bare er individerne) er foretaget sammenlignende studier af en række historiske og nutidige samfundstyper udfra aspektet: hvordan er deres mindste (sociale) enheder konstitueret? (Thomas Højrup).

4.2 Kulturanalyser. I forsøg på at afdække kulturbelegrets plads i forskellige teoretiske traditioner er foretaget sammenlignende og teorihistoriske studier af (i bred forstand) funktionalistiske og weberiansk inspirerede kulturanalyser (Thomas Højrup).

4.3 I øvrigt fortsat studierne af fiskeriets og fiskeriretens udvikling i den nordatlantiske region (Thomas Højrup).

5. Videre arbejde med projektet »Livsformsanalyse på mikroniveau. En specificerende analyse af familietyper belyst gennem samlivsformernes forskellighed, indbyrdes relationer og udvikling gennem dette århundrede« (Lone Rahbek Christensen).

5.1 Færdiggjort arbejde med at udvikle begreber til analyse af familietyper og illustreret dem med en række empiriske eksempler (Lone Rahbek Christensen).

5.2 Påbegyndt arbejde med at studere de ændringer i de kulturelle begrebsverdener, der er betinget af, at samlivsformerne i Danmark er ændret over et relativt tidsrum i nyere tid. Den udvalgte gruppe for undersøgelsen er 17-19-årige gymnasieelever over hele landet (Lone Rahbek Christensen).

Formidlende og anden virksomhed:

Instituttets medarbejdere har lagt vægt på at formidle deres forskningsresultater dels til kolleger inden for de højere læreanstalter, dels til et bredere publikum uden for universitetets og fagfællers snævrere kredse.

Bjarne Stoklund er medlem af referencegruppen for nyere tids kulturhistorie under Statens Museumsnævn og medlem af bestyrelserne for Sonningfonden, Hjerl Fonden, Hjerl Hedes Frilandsmuseum og Landbohøi Selskab, samt af styringsgruppen for projektet Vider og Vedtægter, samt eforatet for Gieses Legat.

Bjarne Stoklund har efter indbydelse fra Dansk kulturhistorisk Fællesforening holdt foredrag om: »Udviklingstendenser i lokal- og kulturhistorien idag« på foreningens årsmøde i Åbenrå i august. Desuden har han holdt foredrag om »Fra bondenæring til husmandserhverv«, for folkeuniversitetsforeningerne i Stenstrup (Odsherred) og i Vordingborg i oktober.

I april deltog Bjarne Stoklund i SIEF-kongressen »The Life Cycle« i Zürich og i november i en konference om »Genstand og Museum« i Lillehammer i Norge,

arrangeret af De sandvigske Samlinger i et samarbejde med Nordiska Museet i Stockholm.

Palle O. Christiansen har holdt to gæsteforelæsningsforedrag ved universitetet i Oslo og en ved universitetet i Göteborg.

Thomas Højrup er instituttets repræsentant i Fællesudvalget for Centralregistrering vedrørende Dansk Kunstindex og Det kulturhistoriske Centralregister.

Han er konsulent ved den svenske stats byggeforskningsinstitut med henblik på planlægningsforskning på Køster-øerne ved den svenske vestkyst.

Thomas Højrup underviser i videnskabsteori på Forsvarsakademiets Stabskursus II specielt med henblik på stats/kulturvidenskabelig og strategisk teori og har fortsat sit samarbejde med Sociologisk Institut om forskningsseminaret »Strukturel dialektik«.

Thomas Højrup har på Center for Freds- og Konfliktforskning holdt forelæsning (sammen med Ole Bernild) om »Parlamentet som buffer og kakafoni. Dets plads i forhold til udenrigspolitik og indenrigspolitik i vareproduktionens epoke«. På Center for Udviklingsforskning har han holdt forelæsning om »Bønder og fiskere. Simpel vareproduktion og livsformer i udviklingsprocessen«.

For Socialstyrelsen har Thomas Højrup (i samarbejde med H. H. Brydensholt) holdt forelæsning om »Retssociologi og livsformsanalyser – et værktøj ved udformningen af »en ny socialpolitik«.

Desuden har han været paneldebattør og foredragsholder ved doktorandseminaret ved Institut for Folklivsforskning ved universitetet i Lund.

Lone Rahbek Christensen har holdt gæsteforelæsningsforedrag ved Institut for Folkemindevidenskab og Sociologisk Institut begge ved Københavns Universitet samt ved Etnologiska Institutionen ved universitetet i Lund.

Udgivervirksomhed:

Bjarne Stoklund er fortsat hovedredaktør af det internationale tidsskrift *Ethnologia Europaea*, *Journal of European Ethnology*, som fra 1984 er udsendt fra Institut for europæisk Folkelivsforskning.

Desuden er Bjarne Stoklund indtrådt som dansk redaktør for det nordiske tidsskrift *Ethnologia Scandinavica*.

Palle O. Christiansen er medlem af redaktionen for tidsskriftet *Fortid og Nutid*.

Publikationer:

Christensen, L.R.: Boligform og livsform. Hvad er en god bolig?, Danske Arkitekters Landsforbund, s. 25-33, København 1987.

—: Hver vore veje – Livsformer, familietyper og kvindeliv. AiO-Tryk, 173 s., Odense 1987.

—: Passer vi sammen? *Humaniora* 1, s. 14-16, København 1987.

—: Arbejdsbegreber, familietyper og børn i tre forskel-

- lige livsformer. Fremtider. Om arbejde og uddannelse, Peter Plant (udg.), s. 120-35, Fredensborg 1987.
- : Lønarbejde, arbejde, selvudfoldelse. Arbejdsbegreber, familietyper og børn i tre forskellige livsformer. Unge Pædagoger 3, s. 10-21, København 1985.
 - : Forskellige livsformer- forskellige grundindstillinger til livet. Kærlighed, køn og kultur, Ligestillingsrådet, s. 48-73, København 1985.
 - : Menneske - by - landskab. Landskab 4, s. 73-77, København 1986.
 - : Funktionalismens sociale program - et etnocentrisk selvbedrag. Folk og Kultur 1986, s. 45-64, København 1986.
 - : Identitet, indkøb og indretning. Refleksioner 2, s. 12-13, København 1986.
- Christiansen, P.O.: Gårdens reproduktion. Om peasant/farmer-debatten og danske landbofamilier. Dugnad. Tidsskrift for Etnologi 2, s. 19-52, Oslo 1987.
- : Konstruktion og konsumtion af fortiden. Refleksioner omkring Le Roy Ladurie's Montaignou. Fortid og Nutid XXXIV, s. 285-303, Danmark 1987.
- Stoklund, B.: Nordatlantisk Byggeskik. Kontinuitet og Forandring 9-19. Årh. 46 s., Brede 1987.
- : Hvad er kulturhistorie? Troels Lund og den kulturhistoriske strid i Tyskland i 1880'erne. 21 s., Brede 1987.
 - : Menneskeskab hede. Skalk 2, s. 18-27, Århus 1987.

Poul Balle-Petersen

2. Institut for Folkemindvidenskab

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967 som ramme om den i 1961 indførte undervisning i folkemindvidenskab, som indtil da ikke havde haft tilknytning til noget institut. Ved oprettelsen fik instituttet lokaler i Købmagergade 46. Det flyttede i 1969 til Torvegade 47 og i 1979 til Københavns Universitet Amager. I december 1987 flyttede instituttet til nye lokaler i Amagerkomplekset.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6,0.

Lektorer: Karsten Biering, Michael Chesnutt, Bengt Holbek, Birgitte Rørbye, Michèle Simonsen.

Kandidatstipendiat: Flemming Hemmersam.

TAP: Antal årsværk: 0,8.

Karin Thomsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsfelt er folketradition, bredt defineret som kulturytringer overleveret i ikke-skriftlig form (fortælling, sang, musik, skikke, ritualer, erindringer m.v.). Ud over selve kulturytringerne studeres deres sociale og historiske baggrund, deres funktion, form osv. I 1987 har forskningen været samlet om tre emnekredse: erindringer/indsamling, folkedigtning og etnomedicin. En af instituttets medarbejdere (Chesnutt) har været delvist beskæftiget med udviklingsopgaver uden for instituttet (se nedenfor under Anden virksomhed og Rejser), mens en anden (Biering) i stadig stigende grad har været engageret i virksomhed ved Center for Arbejderkulturstudier, hvortil han er overflyttet ved årets udgang.

1. Erindringer og indsamlingsvirksomhed

1.1 Et samarbejde, som indledtes i februar 1985 med LO Faglige Pensionister og Efterlønsmodtagere, er fortsat i 1987. To grupper på i alt 43 deltagere mødtes på instituttet en gang om måneden. Optegnelserne, nu i alt godt 1600 s., bearbejdes med henblik på publikation (Hemmersam).

1.2 I delvis sammenhæng hermed er der arbejdet med en teoretisk og metodisk afklaring af studiet af arbejderfolklore (Hemmersam).

1.3 På baggrund af mange års erfaring med interviewprojekter forberedes en fremstilling af folkloristisk feltarbejde med særligt henblik på interviews. Et vigtigt moment er udviklingen af et kildekritisk begrebsapparat, der kan afdække og bestemme de mange lag som forekommer i fortalte erindringer. Fremstillingen vil beskæftige sig med processerne fra første projektformulering til afsluttet arkivering og formidling (Biering).

2. Folkedigtning

2.1 Folkeviser. Instituttets årsberetning har temaet »Folkeviser og folkesang«. Et bidrag går ud på at afklare genre- og terminologispørgsmål vedrørende franske ballader og at undersøge om dette korpus fremviser de samme træk med hensyn til strukturer og formler, som nyere forskning tilskriver mundtlig folkevisekomposition/overlevering (Simonsen).

2.1.1 Et andet drøfter symboler og sociale holdninger i 1. maj-sange 1890-1924 (Hemmersam).

2.1.2 Et tredje behandler historiske viser vedrørende Maria Stuart og opdeler det i F. J. Child: The English and Scottish Popular Ballads udgivne stof i tre selvstændige traditionskategorier; dette bidrag ligger i forlængelse af en artikel om engelsk spillemandsdigtning, som afsluttedes 1986 (Chesnutt).

2.2 Eventyr. Et tidligere afsluttet arbejde om tolkning af trylleeventyr er forsvaret for doktorgraden. I fortsættelse heraf er arbejdet videre med en generel fremstilling af eventyrforskningens problemer, som skal indgå i en serie genrebøger beregnet for den engelsksprogede universitetsundervisning (Holbek).

3. Etnomedicin

En analyse af sundhedsbevidsthedens udvikling i Danmark fra omkring 1500 til 2000: Konturerne i udviklingen af de folkelige erfaringsdannelser i forbindelse med sundhed og sygdom følges siden etableringen af den medicinske universitetsvidenskab i Danmark. Gennem en nærmere bestemmelse af de konkrete interessermodsatninger mellem de implicerede parter, som historisk set har gjort sig gældende, udskilles der visse perioder, hvor bevidsthedsdannelsen har været præget af særlig store spændinger. Sundhedsbevægelserne i disse perioder analyseres mere dybtgående (Rørbye).

Anden virksomhed:

I det meste af året har instituttet været administrativt/organisatorisk hjemsted for Center og Arbejderkulturstudier.

I 1. halvår var Chesnutt midlertidigt udlånt til Rektors administration med henblik på opbygningen af et Internationalt Kontor.

Rørbye er fagrådsmedlem i Dansk gerontologisk Selskab og dansk medlem af styrelsen for Nordisk Institut for Folkedigtning i Åbo, Finland.

Simonsen er faglig konsulent for Nyt Nordisk Forlag og konsulent for Bibliotekscentralen med henblik på typeindeksering af eventyrudgivelser.

Hemmersam er formand for den i 1985 stiftede Nordisk Arbejderkulturgruppe (NAK).

Udgivelsesvirksomhed:

Instituttet udgiver årbogen »Unifol«, som i 1987 havde temaet »Folkeviser og folkesang«.

Holbek er medredaktør af »Folk og Kultur«, årbog for dansk etnologi og folkemindevidenskab, af »Arv, Scandinavian Journal of Folklore« og af »Marvels and Tales«, internationalt tidsskrift for eventyrforskning.

Rejser, gæsteforelæsninger m.v.:

I forbindelse med sit ovennævnte arbejde for Det internationale Kontor har Chesnutt i januar 1987 besøgt University of Ghana og i april-maj University of California (Santa Barbara, Los Angeles, Irvine, Riverside, Berkeley, Davis, Santa Cruz).

I maj besøgte Chesnutt og Holbek Centre for English Cultural Tradition and Language (CECTAL), Sheffield, med henblik på udvikling af faglig forbindelse og med tiden udveksling.

I dagene 29.4.-8.5. besøgte Hemmersam Steyr, Bu-

dapest, Brno og Prag for at udvikle kendskab til arbejderkulturforskningen dér.

I perioden 21.6.-26.7. arbejdede Holbek ved Enzyklopädie des Märchens, Göttingen.

I perioden 24.10-4.11. arbejdede Chesnutt i Glasgow og Edinburgh.

Simonsen og Holbek deltog i Secondes journées d'étude en littérature orale, Paris 23.-26.3., med foredragene »La variabilité dans les légendes« henholdsvis »Variation and tale types«.

6.11. blev Holbek i Uppsala tildelt en pris af Kungl. Gustav Adolfs Akademien for afhandlingen »Interpretation of Fairy Tales«.

Publikationer:

Biering, K.: Lokalspil i Danmark 1975-1985. Historia och framtid. Det internordiska lokal- och arbetarspelseminariet på Arbetets Museum i Norrköping 1986, Jan af Geijerstam (red.), s. 9-18, Stockholm 1987.

Chesnutt, M., Specht, H.: The Saint-Omer art of poetry. A twelfth century anonymous ars poetica from a manuscript at Saint-Omer. 57 s., Odense 1987.

–: Unifol. Årsberetning 1986. Tema: Folkeviser og folkesang, redigeret af Michael Chesnutt, 152 s., København 1987.

–: The Ballad History of the Lifetime of Mary Queen of Scots. Unifol 1986, s. 125-52, København 1987.

Hemmersam, F.: Den første 1. maj demonstration 1890. Nyt om Arbejdermuseet 2, s. 3-5, København 1985.

–: Arbejderfolkloristik og arbejderkultur. Norge 30, s. 61-90, Oslo 1987.

–: Tale ved havnens sangforenings 95 års jubilæumsfest 31.1.1987. Medlemsblad for Havnearbejdernes Fællesforbund 2 og 3, 45 årg., s. 8-9/6-7, København 1987.

–, Nielsen, J.: Noter under de enkelte sange i arbejdersangbogen, 8. udg., 1. opl. Arbejdersangbogen, 8. udg., 1. opl. Søren Hansen, Erik Stubtoft (red.), s. 180, København 1987.

–: Symboler og sociale holdninger i 1. majsange 1890-1924 – et stykke arbejderfolklore? Unifol 1986, s. 106-24, København 1987.

–: Worker lore and labour lore. Two types of Working-Class lore. Arv, Scandinavian Yearbook of Folklore 1985 Vol. 41, s. 17-29, Stockholm 1987.

–: Anmeldelse af: Stefan Bohman, Arbetarkultur och kultiverade arbetare. En studie av arbetarrörelsens musik. (Perceptions of Swedish working-class culture through its music). Ethnologia Scandinavica, A Journal for Nordic Ethnology 1987, s. 173-75, Lund 1987.

–: New Nordic Working Group (Nordisk Arbejderkulturgruppe, 1985). NIF-Newsletter Vol. 14., No. 1, s. 16-17, Turku 1986.

–: Arbeiterfolklore. Transformationen der Arbeiter-

- kultur, Peter Assion (Hg.), s. 18-29, Marburg 1986.
- Holbek, B.: Institut for Folkemindevidenskab 1967-1987, 16 s., København 1987.
- : Interpretation of Fairy Tales. Danish Folklore in a European Perspective. Helsinki 1987, 660 s.
- : Mundtlig fortælling – Sagn. Litterære genrer 5, s. 1-11, København 1987.
- : Folklorens betydning: Oplæg baseret på et igangværende eventyrprojekt. Folklorens Betydelse, Bengt af Klintberg (udg.), s. 9-31, Stockholm 1987.
- : Om Gamle folks fortællinger om det jyske almueliv. Gamle folks fortællinger om Det Jyske Almueliv, bd. 1, Evald Tang Kristensen, s. XVI-XXV, København 1987.
- : Psychological interpretations of folktales and myths: a bibliography. Merveilles & Contes / Marvels & Tales Bd. I, nr. 2, s. 144-60, Boulder, Colorado, USA 1987.
- Rørbye, B.E.: Sidder min sundhed godt? Sundhed – en menneskeret, Lizzie Egholm, Kristof K. Kristiansen (udg.), s. 14, København 1987.
- : Et spørgsmål om kultur. Sundhed, samfund, selvudvikling, Midteroprøret (udg.), s. 55-64, København 1987.
- : Da kvinderne havde fået valget fik vi sundhedsplejerskerne. Sygeplejersken 14, s. 42-47, København 1987.
- : Da folkeminderne fik borgerrret: de klassiske folkeminders betydning i kulturkritisk belysning. Folklorens betydelse, Bengt af Klintberg (udg.), s. 164-91, Stockholm 1987.
- : Kvindekultur og ældre kvinder. gammel kvinde – NY VERDEN, Inger-Lise Dyrholm (udg.), s. 11-37, Næstved 1987.
- : Ældre kvinder – en kulturreserve. gammel kvinde – NY VERDEN, Inger-Lise Dyrholm (udg.) Inger-Lise Dyrholm, s. 39-61, Næstved 1987.
- : Sundhedsformidlingens historiske baggrund. Bibliotek for Læger 2, s. 124-36, København 1986.
- Simonsen, M.: O conto popular, 179 s., Sao Paulo, Brazil 1987.
- : Parrain-renard et autres contes d'animaux. 61 s., Paris 1987.
- : French traditional ballads. Unifol 1986, s. 17-56, København 1987.
- : Eventyrindeks 1985-86. 1987.

Bengt Holbek

hvor Nationalmuseet stillede et større lokale til rådighed for undervisningen og for fagets bibliotek. I 1949 godkendtes dette af fakultetet som »universitetets forhistoriske læsesal«. (Fagets professor, og dengang eneste videnskabelige medarbejder, havde allerede i 1930'erne sit kontor på Nationalmuseet, mens studenterne opholdt sig i biblioteket på 1. Afdeling, Danmarks Oldtid).

I 1955 fik instituttet nye lokaler, igen af Nationalmuseet, omfattende tre kontorer m.v. i Prinsens Palais, Frederiksholms Kanal 12. Forholdene blev dog hurtigt ganske utilstrækkelige med det stærkt stigende studentertal og ansættelse af nye videnskabelige medarbejdere. Da museet samtidig havde brug for mere plads, erhvervede universitetet i 1969 den nærliggende ejendom Vandkunsten 5 som fælles bopæl for de arkæologiske fag. Overflytningen skete gradvis, men i 1976 var instituttet endeligt etableret i de nuværende lokaler. Ved denne løsning kunne det meget nære forhold til Nationalmuseet bevares.

Samarbejdet med Nationalmuseet er afgørende for instituttets virksomhed, idet museets samlinger, arkiver, biblioteker og laboratorier er nødvendige for al arkæologisk forskning her i landet.

I dag huser instituttet foruden kontorer, bibliotek samt læse- og studierum for de studerende o.a., tegnerum, computerrum (fælles med klassisk arkæologi), arbejdsrum (fundbearbejdning) og i kælderen et større magasinareal til fund under behandling (før afgivelse til museerne). Instituttet er desuden i besiddelse af en enestående samling flintprøver, arkæologiske eksperimenter (især i flint) samt oldsager, kopier, m.v., der opbevares i studiesamlingen. Eksperimenter og flintstudier foretages i den såkaldte »Flintkælder«, en del af et særskilt laboratorium med seminarrum i Frederiksholms Kanal 4 til tekniske undersøgelser, bl.a. af keramik, samt vaskning af fund, slemning osv. Dette laboratorium er i 1987 (-88) blevet istandsat og forsynet med flere nye instrumenter. Instituttet yder endelig husly og faciliteter til studenternes forening og til foreningen af yngre magistre, begge med en udstrakt faglig virksomhed, foredrag m.v.

Blandt årets aktiviteter skal især nævnes besættelse af en adjunktstilling efter forskerrekutteringsplanen, nyindretninger i Vandkunsten 5 og Frederiksholms Kanal 4 (laboratoriet), samt fortsættelse af samarbejdet med Lunds Universitet. Samarbejdsaftaler er desuden under forberedelse eller allerede indgået med universiteterne i Kiel, Amsterdam, Sheffield, Bradford m.v. samt det arkæologiske institut i Leningrad. På Københavns Universitet arrangeredes en udstilling over det første årtusind e.Kr., mens instituttet selv har været vært for og arrangør af et fællesnordisk forskerkursus i flintteknologi.

En historisk beslutning blev truffet af fakultetet i november 1986 med vedtagelsen af sammenlægningen af Forhistorisk-arkæologisk Institut og Institut for klas-

3. Forhistorisk-arkæologisk Institut

Historie:

Forhistorisk-arkæologisk Institut er grundlagt i 1947,

sisk Arkæologi til ét »Arkæologisk Institut«. Denne sammenlægning vil finde sted i begyndelsen af 1988.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Lektorer: Klaus Ebbesen, Ulla Lund Hansen, Erik Brinch Petersen, Klavs Randsborg.

Adjunkt: Bjarne Grønnow.

Fondslønnede stipendiater: Morten Axboe, Lise Bender Jørgensen, Leif Chr. Nielsen.

Gæste-VIP: Anders André, Richard Hodges (Forskerakademiet).

Undervisningsassistenter m.v.: 3 kurser (pr. år) i ekstrasfakultære emner samt seminargravninger. Pia Bennike (fysisk antropologi), Per Smed (marin arkæologi) m.fl.

TAP: Antal årsværk: 0,6 samt tegnerassistance.

Korrespondent Una Koester.

Forskningsvirksomhed:

Til instituttet er foruden den faste stab knyttet forskere i bebyggelsesforskning (bl.a. C.J. Becker (prof. em.)), oldtidstekstiler, teknologi m.v. Disse personer optræder i begrænset omfang som gæstelærere. Indirekte nyder instituttet desuden megen gavn af den videnskabelige ekspertise ved Nationalmuseet m.v., ligesom det bør nævnes, at en lang række ældre studenter er beskæftiget med videnskabeligt arbejde, bl.a. som ledere af eller deltagere i arkæologiske udgravninger for Nationalmuseet, lokalmuseerne m.v. Disse omstændigheder øger den videnskabelige ekspertise på instituttet og gør det lidt lettere at sikre bl.a. et relativt højt forskeruddannelsesnivea med en, i forhold til et studentertal langt over 200, meget lille fast stab.

Instituttets primære forskningsområde er kultur- og samfundsudviklingen i Nordeuropa i perioden fra ca. 12.000 f.Kr. til det 12. århundrede e.Kr. (Den primære undervisningsopgave er at uddanne arkæologer, der skal fungere ved landets museer m.v.). Dansk og nordeuropæisk arkæologi kan imidlertid kun forstås på en større, i første omgang europæisk baggrund. Den forhistorisk-arkæologiske forskning, der har udviklet sig til at blive den almene arkæologis, har et nært samarbejde med andre arkæologiske forskningstraditioner (bl.a. den klassiske-mediterrane) og med de øvrige samfunds- og historievitenskaber. Men det må stærkt betones, at studiet af materiel kultur og andre elementer af den menneskeskabte materielle virkelighed er en selvstændig videnskab med et kilde-materiale udbredt overalt i tid og rum, så længe mennesket har eksisteret. Af særlig betydning er arkæologiens kontakt med naturvidenskaben, især geo- og biotdisciplinerne. Instituttet har traditionelt haft nære forbindelser med det internationale forskningsmiljø, en linie det er lykkedes at opretholde og trods nedskæringerne endog at udbygge i de seneste år.

Instituttet og dets videnskabelige medarbejdere er repræsenteret i alle styrende råd (Det arkæologiske Nævn, Fortidsminderrådet, Fællesudvalget for Centralregistrering, m.v.) for dansk arkæologi samt i adskillige internationale komiteer, nævn og udvalg og yder en meget betydelig ulønnet servicevirksomhed, især over for Nationalmuseet og andre danske museer (udgravninger, styringsgruppe- og komitéarbejde, foredrag etc.). To af instituttets medarbejdere er knyttet til Forskningsrådets projekt »Stamme – Stat«. Det kan endelig nævnes, at instituttets medarbejdere alle er engageret i populærvidenskabelig formidling gennem de skrevne eller visuelle medier.

De følgende projektbeskrivelser omfatter kun instituttets og de videnskabelige medarbejders hovedprojekter og ikke den meget vigtige studenterforskning.

1. Undersøgelser over den neolitiske dragtbægerkultur i Nordeuropa, dvs. den ældste nordiske bondekultur fra ca. 4.000-2.700 f.Kr.

Projektet omfatter primærforskning over alle fundkategorier (boplads, grave, dysser, jættestuer, og enkle jordgrave samt offerfund). Også skeletmaterialet samt det zoologiske materiale fra stenalderen er inddraget. Der sigtes mod en almindelig kulturhistorisk skildring af samfundsforholdene, så vidt de kan belyses med et arkæologisk materiale og med bidrag fra en række naturvidenskaber. I årets løb er udsendt en række mindre artikler, ligesom manuskriptet til flere er afsluttet. Et par bogmanuskripter er endvidere under udarbejdelse (Klaus Ebbesen).

2. Yngre neolitisk tid i Danmark

Tidligere troede man, at de forskellige arkæologiske komplekser repræsenterede folkestammer, som havde levet side om side i Danmarks stenalder. Naturvidenskabelige dateringer samt nye arkæologiske fund har imidlertid vist, at de i stedet repræsenterer forskellige kronologiske stadier i det danske samfunds udvikling. Navnlig udviklingen i det 3. årtusind f.v.t. må som følge heraf nyvurderes. Projektets formål er ved anvendelse af en evolutionistisk tolkningsmodel og på grundlag af omfattende kildestudier at beskrive samfundets struktur og udvikling i yngre neolitisk tid eller enkeltgravetid (ca. 2.700-1.900 f.Kr.). Et par artikler er udsendt i årets løb og et større manuskript er under udarbejdelse. Delvis som led i ovennævnte studier er etableret et dansk-svensk forskningsprojekt til udforskning af stridskøstetidens boplads og huse (Klaus Ebbesen).

3. Yngre romersk jernalder i Danmark (ca. 160 e.Kr. til ca. 400 e.Kr.)

Der arbejdes med udformningen af publikationen af de såvel i 1829-1954 som de fra 1977 og fremefter udgravede anlæg, specielt grave, i Himlingøje på Østsjælland.

Gravenes udstyr består af såvel fremragende hjemlige genstande, bl.a. smykker, og af romerske importvarer af høj kvalitet. Der foretages vurdering af gravene på såvel lokalt som internationalt plan for at forklare denne specielt rige befolkningsgruppes rolle og betydning for interne udvekslingssystemer og vareudveksling med Romerriget og Skandinavien.

Som den første danske gravplads fra romersk jernalder analyseres lokaliteten i et videre perspektiv, idet der er etableret samarbejde med pedologer fra Geologisk Institut, Århus Universitet, med det formål at rekonstruere romertidslandskabet omkring Himlingøje, specielt fokuseres på vådområdernes udstrækning.

Endvidere deltager i samarbejdet en pollenanalytiker og en zoolog fra Københavns Universitet; der foretages frøbestemmelser til hjælp for de pollenanalytiske resultater, ligesom der foretages C 14 analyser ved Nationalmuseets C 14 Laboratorium, og antropologiske og odontologiske undersøgelser af skeletterne fra Himlingøje ved Antropologisk Laboratorium ved Københavns Universitet.

De naturvidenskabelige discipliners deltagelse sigter mod en optimal udnyttelse af alle fremdragne spor i grave og landskabet omkring dem. Jernalderens mennesker og dyr beskrives og sættes i relation til andre jernalderpopulationer.

Menneskets udnyttelse af landskabet, dets udseende, bevoksning, m.v. analyseres dels på basis af de under gravhøjene bevarede jernalderjordoverflader, dels ved hjælp af profiler og borer i området omkring Himlingøje.

Gravene i Himlingøje rummer en stor mængde romersk producerede bronzekar og glaskar samt et eksemplar af den i Skandinavien sjældne romerske keramik »Terra Sigillata«. De romerske importstykker vil blive sat i relation til anden romersk import i det frie Germanien og tilsvarende genstande i Romerriget. I den forbindelse vil publikationen endvidere komme til at rumme katalog samt afbildninger af alle romerske importgenstande fra yngre romersk jernalder fundet på Sjælland. Endvidere vil de romerske mønter fra Danmark blive bearbejdet fra numismatisk side.

I forbindelse med projektet er foretaget studierejser til Rom, Bergen, Oslo og London.

Endelig er der deltaget i udgravningen på Sorte Muld, Bornholm (Ulla Lund Hansen).

4. Vedbækprojektet

4.1 Ud fra nye udgravninger for Nationalmuseet og Søllerød Museum og gennem behandling af tidligere fremgravet materiale studeres en jægerbefolknings tilværelse omkring en nordsjællandsk fjord gennem Atlantisk tid (ca. 5.500-ca. 3.000 f.Kr.).

I et stort anlagt tværvenskabeligt samarbejde (med Nationalmuseet, Zoologisk Museum og Antropologisk Laboratorium) undersøges bopladserne for at belyse jægerbefolkningens tilpasning til skiftende

naturmiljøer og for at fastslå bopladsernes karakter og varighed.

4.2 I december gennemførtes en nødudgravning i Vedbæk på grunden Gøngehusvej 7 beliggende på strandvolden. Undersøgelsen blev foretaget for Nationalmuseet og Søllerød Museum, og i udgravningen medvirkede stud. mag.'erne Johan Sobotta og Lykke Johansen samt medarbejdere fra Nationalmuseet.

4.3 Stud.mag.'erne Lykke Johansen, Keld Møller Hansen og Johan Sobotta har medvirket til bearbejdelse af flere genstandsgrupper fra de tidligere års udgravninger på bopladserne Vænget Nord, Stationsvej 19 og Maglemosegård. Mag.art. Jens Henrik Jønsson har nu gennemført og afsluttet sine geokemiske analyser (især fosfat) af Maglemosegårdbopladsen.

4.4 Igen i år har Dr. Christopher Meiklejohn, University of Winnipeg, Canada, fortsat sine undersøgelser over det mesolitiske skeletmateriale fra Vedbæk med henblik på den kommende publikation.

4.5 Efter anmodning er der formidlet udlån af billedplancher fra gravpladsen på Bøgebakken til udstillingen »L'Homme Préhistorique et la Mort« på Château de la Rochefoucauld i Charente, Frankrig (Erik Brinch Petersen).

5. Andre mesolitiske grave

Stud.mag.'erne Christian Adamsen og Anne Sørensen har i samarbejde med dr.med. Balslev Jørgensen og tandlæge Verner Alexandersen, Antropologisk Laboratorium, bistået Nationalmuseets Bevaringssektion ved afrensningen og dokumentationen af Strøby Egede graven. Mag.art. Helle Juel Jensen, Århus Universitet, har samtidig indledt en slidsporsundersøgelse af gravflinten. Arbejdet med graven forventes afsluttet i løbet af foråret 1988.

I marts gæsteforelæstes der ved Institut für Jägerisches Archäologie, Tübingen, over emnet »Den nye grav fra Strøby Egede« (Erik Brinch Petersen).

6. Arktiske undersøgelser

Sammen med stud.mag. Keld Møller Hansen deltog undertegnede i Christianshåb Museums afsluttende udgravninger på Qeqertasussuk under ledelse af Bjørne Grønnow.

Begge foretog efter denne udgravnings afslutning en antikvarisk rekognoscering for Christianshåb Museum i Tassiussarsuaq-området umiddelbart nord for Nordenskiöld's gletcher (Erik Brinch Petersen).

7. Forskerkursus: Stenalderflint i Norden

Efter bevilling fra Nordisk Ministerråd gennemførtes i marts/april måned et 14 dages forskerkursus over emnet »Stenalderflint« for 20 deltagere fra Norge, Sveri-

ge, Finland, Tyskland og Danmark. Lærerstaben kom fra Norge, Sverige, Tyskland, Polen, Frankrig og Danmark. Behjælpelig med kursets gennemførelse var især stud.mag.'erne Lisbeth Kibenich og Christian Adamsen, men også betjentene på Vandkunsten må takkes for deres gode støtte (Erik Brinch Petersen).

8. Deltagelse i DFG-udvalg

Efter anmodning fra Deutsche Forschungsgemeinschaft har undertegnede deltaget i en »Gutachterbesprechung« over det arktiske Banks projekt (Canada) under ledelse af professor H. Müller-Beck, universitetet i Tübingen, Vesttyskland (Erik Brinch-Petersen).

9. Samfundsudviklingen i Europa og Middelhavsområdet i det første årtusind e.Kr.

Gennem studiet af især arkæologiske kilder søges de basale, først og fremmest økonomiske forhold belyst i denne periode, der omfatter afslutningen af de antikke samfund, begyndelsen af den moderne vesteuropæiske udvikling, og integrationen af det »barbariske« Europa, bl.a. Norden, i en international økonomisk og samfundsmæssig sammenhæng. Det arkæologiske materiale er særligt velegnet til at dokumentere landbrugs- og bosættelsesudviklingen (både på land og i by) og til at aftegne vareproduktion og -distribution. Andre arkæologiske kildegrupper, grave, monumentalarkitektur m.v. åbner for en videre diskussion dels af spørgsmål som værdi-investering eller »forbrug«, dels af samfundsstrukturenes og ideologiens forandring i den nævnte centrale periode. Nogle af de »store« temaer i den sene forhistorie og tidlige historie er ad denne vej blevet belyst. Projektet har givet anledning til et udpræget tværfagligt arbejde inden for så forskellige områder som klimatologi, botanik, zoologi, kulturgeografi, numismatik, historie, socialantropologi m.v. og ikke mindst til integration af metoder og resultater fra såvel klassisk, middelalder – som såkaldt forhistorisk arkæologi.

I det forløbne år er der foretaget studierejser til Sverige (hvor der også er gæsteforelæst), Finland og Italien, udarbejdet flere manuskripter samt afsluttet en monografi om emnet (under oversættelse).

Endelig skal det nævnes, at undertegnede i samarbejde med Accademia di Danimarca, Istituto Svedese samt British School, alle Rom, i januar 1987 arrangerede et internationalt fire-dages symposium over »Det første Årtusinde e.Kr.«. Symposieberetningen er færdigredigeret. En udstilling på Accademia di Danimarca vedrørende emnet blev efterfølgende vist på Københavns Universitet (Klavs Randsborg).

10. Regionalundersøgelse i et mindre område på Østfyn (Gudme)

Gudme-området er i det første årtusind e.Kr. et høvdingecenter og udvekslingsknodepunkt i Sydskandinavien og har givet et overraskende stort og rigt ar-

kæologisk fundmateriale. Samtidig er det en af de tidligst udforskede egne af Danmark med verdens første »regionalundersøgelse«, hvilket åbner interessante forskningsmæssige perspektiver.

I tilknytning til det arkæologiske arbejde foretages et forskningsetnologisk studie omkring aspekter af det forrige århundredes herregårdskultur, især person- og begravelseskult.

Arbejdet, der i 1986 er blevet integreret med bl.a. Nationalmuseets undersøgelser i området, har, når undtages de etnologiske studier, dog i det forløbne år ligget næsten stille fra undertegnede side (jf. dog ovennævnte projekt) (Klavs Randsborg).

11. Samfundsudviklingen i Europa og Middelhavsområdet i andet og første årtusind f.Kr.

Med anvendelse af de samme metoder og data-typer som i det nu afsluttede projekt vedrørende det første årtusind e.Kr. er påbegyndt et projekteringsarbejde omkring en samfundsmæssig og historisk, ideologisk fortolkning af det arkæologiske materiale m.v. fra den sene del af oldtiden indtil vor tidsregnings begyndelse (Klavs Randsborg).

12. Qeqertasussuk-projektet. – Saqqaq-kulturen (2.400-1.000 f.Kr.) i nyt perspektiv

Projektet omfatter en større tværfaglig behandling af fundstoffet fra den over 4.000 år gamle boplads, Qeqertasussuk, i Diskobugten, Vestgrønland.

Saqqaq-kulturen, der repræsenterer den grønlandske gren af det første eskimoiske folk (betegnet Arctic Small Tool tradition), er hidtil kun beskrevet ud fra stenredskaber. Men nu har Christianshåb Museums omfattende udgravninger (ledet af undertegnede siden 1983) på bopladsen Qeqertasussuk åbnet helt nye veje for udforskningen af denne tidligste del af Grønlands kulturhistorie. Bopladsen skiller sig ud fra de samtidige canadiske og alaskiske lokaliteter ved sine exceptionelt gode bevaringsforhold. Genstande af træ, ben, barde og fjer og rester af skinddragter er bevaret i de permafrosne kulturlag. Boliger og andre stenbyggede anlæg på bopladsen er ganske uforstyrrede. Naturvidenskabsfolk, eskimologer og arkæologer arbejder sammen om undersøgelsen. Feltarbejdet er nu afsluttet, og vi går ind i analysefasen. Fra naturvidenskabelig side belyses datidens klima, vegetation, insektiv og udnyttelsen af fangstdyrene. Den arkæologiske analyse belyser, for første gang i palæo-eskimoisk sammenhæng, følgende emner:

- 1) Redskabernes skæftningsmåder og funktion.
- 2) Arbejdsprocesserne fra råemne til det faglige redskab.
- 3) Fjernforbindelser (studier af råstofferne proveniens).

4) Bopladsens struktur (aktivitetsområder).

5) Boligens konstruktion og indretning. (En bolig-tomt med alt organisk materiale bevaret er udgravet).

Resultaterne af de tværfaglige analyser planlægges publiceret inden for de næste ca. 5 år i en række bind af den engelsksprogede skriferække »Meddelelser om Grønland« fra »Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland«.

Endvidere er lagt særlig vægt på populær formidling af udgravningsresultaterne i grønlandske og danske aviser, radio og TV (Bjarne Grønnow).

13. Guldbrakteater

Folkevandringstidens guldbrakteater bliver i disse år nypubliceret i værket »Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit«, der udgives under ledelse af Prof. Dr. Karl Hauck i Münster. Som led i udarbejdelsen af det afsluttende konklusionsbind skal der ved hjælp af EDB udskilles og karakteriseres såvel kronologiske som geografiske grupper i materialet. Fremstillingsteknikken undersøges med scanningelektronmikroskop i samarbejde med konservator Erling Benner Larsen, København, Dr. Birgit Arrhenius, Stockholm, og Dr. Arne Emil Christensen, Oslo. Arbejdet med »Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit« finansieres af Deutsche Forschungsgemeinschaft, Brødrene Hartmanns Fond har bevilget det nødvendige EDB-anlæg, og Nordisk Kulturfond dækker rejse- og materialeudgifter i forbindelse med det fællesnordiske projekt (Morten Axboe).

14. Oldtidstextiler i Europa

Med finansiel baggrund i et forskningsstipendium fra Carlsbergfondet, og rejsepenge fra Carlsbergfondet, Statens humanistiske Forskningsråd samt Erik Westerby-fondets Rejsestipendium er i 1987 gennemført en serie studierejser i Central- og Vesteuropa, nærmere betegnet Tjsechoslovakiet, Ungarn, Sydtykland, Schweiz, Østrig, Belgien og Nordfrankrig. Herved er blevet undersøgt omkring 1200 tekstilfund fra oldtiden (indtil 1.000 e.Kr.), hvoraf hovedparten blev registreret for første gang. Studierejserne udgør indsamlingsfasen i tredje etape af et forskningsprojekt vedrørende oldtidstextiler i Europa, hvis første etape, Skandinavi- en, markeres af afhandlingen »Forhistoriske tekstiler i Skandinavien«, der udkom i 1986, og hvis anden etape, Nordeuropa udenfor Skandinavien, afsluttedes med færdiggørelsen af afhandlingen »North European Textiles until AD 1000« i januar 1987. Projektets tredje etape, Central- og Vesteuropa, tænkes videreført og afsluttet ved udarbejdelsen af endnu en afhandling i 1988-89. Projektets formål er at fremdrage og beskrive et hidtil omtrent fuldstændigt upåagtet arkæologisk kildemateriale, nemlig tekstilrester, kortlægge den teknologiske udvikling fra stenalder til vikingetid, og ved at fastlægge hvilke klædetyper, der kan knyttes til

kendte arkæologiske kulturgrupper øge grundlaget for at beskrive samspillet mellem de Central- og Sydeuro- pæiske højkulturer som f.eks. kelter, romere og franker, og det barbariske Nordeuropa.

Udover studierejserne, der har optaget en meget stor del af 1987, er der blevet affattet et antal mindre artikler, og ved det 3. internationale tekstilforskerymposium i York præsenteredes en gruppe nye danske fund af tekstiler fra overgangen mellem ældre og yngre stenalder (Lise Bender Jørgensen).

15. Omme-undersøgelsen

Arbejdet med projektet »Omme-undersøgelsen. Vi- kingetidens bebyggelse i Danmark« er fortsat. Det vi- kingetidige fundmateriale på museerne i Sønderborg, Svendborg, Rudkøbing samt i en større privatsamling i Padborg er registreret.

Fra undersøgelsens specifikke del, udgravningerne på Omgård, Nr. Omme sogn, Ringkøbing Amt, er færdiggjort er rapport om undersøgelsen i 1986 af vandmøllekomplekset. En rapport om udgravningerne i 1978-85 er under udarbejdelse. Begge er væsentlige supplementer til rapporten fra 1981 i Acta Archaeologica vol. 50.

Til udgravningerne på Omgård er endvidere knyt- tet et dendrokronologisk dateringsprojekt, der varetages af forstkandidat Kent Havemann. Der foreligger herfra en ny række vigtige dateringer, således at det samlede antal nu er oppe på 109. De fordeler sig på perioden ca. 550 e.kr. – ca. 1.125 e.Kr. Selve årringskurven er blevet ført tilbage til ca. 480 e.Kr. Det er derfor hensigten ved eventuelle nye udgravninger på ny at åbne de træførende anlæg fra ca. 100 f.Kr. til ca. 840 e.Kr. med særligt henblik på dendrokronologisk datering af bebyggelsen fra slutningen af førromersk jernalder, romersk jernalder og germansk jernalder.

De stratigrafisk-kronologiske problemer på Trelle- borg er også blevet behandlet i en rapport. Det har herved vist sig, at Trelleborg består af et ældre og et yngre anlæg, der er adskilt af en brandfase. Det ældre kompleks består af den indre ringborg og den ældre, hedensk prægede, del af gravpladsen, og det yngre af en storgård, hvortil forborgsanlægget og den yngre, kristent prægede, del af gravpladsen hører. I det samlede kompleks' genstandsmateriale er påvist et meget stort indslag af levn fra skibsbyggeri og fabrikation af kister eller skrin.

Indenfor projektet »Ribe-egnens bebyggelse gennem 10.000 år« behandles tidsrummet ca. 300 e.Kr. – ca. 1.050 e.Kr. Her er færdigredigeringen igang. Den samlede afhandling forventes at udkomme i slutningen af 1988.

Der er yderligere færdiggjort en stor rapport om »Religion og samfund. Vikingetidens gravfund – religiøse, sociale og politiske problemer«. Den inddrager et stort hidtil ubehandlet materiale, bl.a. mange ældre fund (Leif Chr. Nielsen).

16. Medeltids arkeologi

Min forskning har under 1987 framför allt varit koncentrerad kring frågan om den historiska arkeologins karaktär; det vill säga kring frågan om förhållandet mellan skrift och ting. Problemet har jag försökt belysa genom studier av olika runinskrifters »arkeologiska« miljö. Dessa studier kan ses som förarbeten till ett planerat större forskningsprojekt med namnet »Ting och text – en studie av runornas värld« (Anders Andrén).

17. Early Middle Ages in Europe

During 1987 excavations were directed at the medieval village of Montarrenti, Siena, where remains of the 10th century village were discovered, and at Royston Grange, Derbyshire, England, where the investigations of a Cistercian manor-house were completed. In addition, the museum archive for the 1980-86 excavations at San Vincenzo al Volturno monastery, Molise, Italy, was prepared.

During the year the final publication of the San Vincenzo excavations and a popular account of this site were worked on. Reports of these three field projects were completed and lectures on San Vincenzo were delivered inter alia at Wesleyan University, Connecticut, USA, Campobasso, Rome, Siena, Italy, and at Hull, London and Sheffield, England (Richard Hodges).

Redaktionsvirksomhed:

En meget betydelig del af dansk arkæologisk videnskabelig redaktionsvirksomhed er knyttet til instituttet.

Instituttet udsender selv to monografiserier, »Arkæologiske Studier« i internationalt udstyr, samt »Arkæologiske Skrifter«.

Ulla Lund Hansen er redaktør af Oldskriftselskabets tidsskrift »Årbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie« og »Nordiske Fortidsminder«, samt dansk redaktør af »Studien zur Sachsen-Forschung« (Hannover).

Klavs Randsborg er hovedredaktør af det fællesnordiske, fremmedsprogede tidsskrift »Acta Archaeologica« samt dansk redaktør af det internationale samlewerk »Inventaria Archaeologica«.

Erik Brinch Petersen er redaktør af anmeldelserne i »Journal of Danish Archaeology«.

Lise Bender Jørgensen er medredaktør af »Archaeological Textiles Newsletter«, Leiden.

C. J. Becker er dansk redaktør af »Hooops Reallexicon der Germanischen Altertumskunde« og medredaktør af »Acta Archaeologica«.

Desuden er Klaus Ebbesen redaktør af den populærvidenskabelige serie »Danske Fortidsminder« (Odense Universitetsforlag).

Gæster:

Kirsten Elna Alma Langenbach, Münster, Broder

Berg, Hamburg, samt Ute Pfeiffer, Berlin, har opholdt sig ved instituttet som statsstipendiater. En række udenlandske forskere har desuden været på kortere besøg.

Publikationer:

Andrén, A.: Avgrænsning eller tilhørighed? – olika principer för social organisation. Nordisk TAG.

Rapport fra den første nordiske TAG-konference i Helsingør, 15-17. november 1985, Kristiansen (udg.), s. 116, København 1987.

Bennike, P., Ebbesen, K.: Bølle er 4471 år gammel. Nyt fra Nationalmuseet 37, s. 2, København 1987.

–, Ebbesen, K.: The bog find from Sigersdal. Human sacrifice in the Early Neolithic. Journal of Danish Archaeology 5, s. 85-115, Odense 1987.

Ebbesen, K.: Offerfund fra Vejleby. Fra Holbæk Amt 1986, s. 7-23, Holbæk 1987.

–: Træ tidsfæster Nordens største grav-monument. Videnskab for Alle 5, s. 20-23, København, Oslo, Stockholm 1987.

–: Bellevue damen. Menneskeoffer i Bellevue skov. Historisk Samfund for Præstø Amt Årbog 1987, s. 65-71, Næstved 1987.

–: Die Staatsgrundung Dänemarks / De samlede Danmark. Slesvigland 4, s. 108-16, Flensborg 1987.

–: Egtvedpiggen og de andre. Beklædning fra stenalder til industrisamfund. Folk skaber klæder, P. Hald, O. Weiss (red.), s. 101-07, København 1987.

–: Et sjældent offerfund fra stenalderen. Museet på Koldinghus 87, s. 14-18, Kolding 1987.

–: Kong Rans Høj. Randbøl Kirke, Ruth Tanderup (ed.), s. 8, Randbøl 1987.

–: Gorm den gamle døde ung. Illustreret Videnskab 10, s. 22, København, Stockholm, Oslo 1987.

–: To smukke søstre ofret til guderne. Illustreret Videnskab 11, s. 23, København, Stockholm, Oslo 1987.

–: Danmarks første patient hos tandlægen. Illustreret Videnskab 7, s. 19, København, Stockholm, Oslo 1987.

–: Enestående guldbægre viser sig at være masseproducerede. Illustreret Videnskab 7, s. 25, København, Stockholm, Oslo 1987.

–: Fra dybet. Skalk 5, s. 28-29, Århus 1987.

–: Hoby-bægrene – berømte serieprodukter. Guldsmedbladet 10, s. 357-60, København 1987.

–: Lig i mosen. Fagbladet 20, s. 22-23, København 1987.

Grønnow, B.: Forhistorie. Arnangarnup Qoorua -Paradisal i tusinder af år, Karsten Secher, Jens Bøcher, Bjarne Grønnow, Sune Holt, H. C. Petersen, Henning Thing, s. 80, Nuuk, København 1987.

–: Meiendorfand Stellmoor Revisited. An Analysis of Late Palaeolithic Reindeer Exploitation. Acta Archaeologica 56, 1985, s. 35, København 1987.

Hansen, U.L.: Römischer Import im Norden. Waren-

- austausch zwischen dem Römischen Reich und dem Freien Germanien. Nordiske Fortidsminder. Ser. B, Bd. 10, Det kongelige Nordiske Oldskriftselskab, s. 488, København 1987.
- Rezension: Jürgen Kunow, Der römische Import in der Germania libera bis zu den Markomannenkriegen. Studien zu Bronze- und Glasgefäßen. Göttinger Schriften zur Vor- und Frühgeschichte 21. Prähistorische Zeitschrift Band 62, Heft 2, s. 255-60, Berlin, New York 1987.
- Hodges, R.: Landscape and culture in the early Middleages. Landscape and culture, M. Wagstaffe (ed.), s. 118-, Oxford 1987.
- Archaeology and the annales school of history. Alltag und Fortschritt im Mittelalter s. 137-, Wien 1987.
- Jørgensen, L.B.: A Coptic Tapestry and other Textile Remains from the Royal Frankish Graves of Cologne Cathedral. Acta Archaeologica Vol. 56, 1985, s. 85-100, København 1987.
- A Survey of North European Textiles. Studien zur Sachsenforschung 6, s. 99-122, Hildesheim 1987.
- , Walton, P.: Dyes and Fleece Types in Prehistoric Textiles from Scandinavia and Germany. Journal of Danish Archaeology Vol.5, s. 177-88, Odense 1987.
- The String from Sigersdal Mose. Journal of Danish Archaeology 5, s. 105-06, Odense 1987.
- Metoder og kildekritik i tekstilforskningen. Et svar på debatoplæg. Tor 21, s. 263-81, Uppsala 1987.
- Review of: I. Hägg: Die Textilfunde aus den Hafnen von Haithabu. Journal of Danish Archaeology 5, s. 253-55, Odense 1987.
- Jernalderfolket klesdrakt. Spor – Fortidsnytt fra Midt-Norge 4. hefte, nr. 2, s. 4-7, Trondheim 1987.
- Et forskningsprojekt om nordeuropæiske tekstiler før 1000 e.Kr. Etnolore. Skrifter från Etnologiska Institutionen vid Uppsala Universitet 6, s. 69-78, Uppsala 1987.
- Nålebinding i dansk stenalder. Etnolore. Skrifter från Etnologiska Institutionen vid Uppsala Universitet 6, s. 63-68, Uppsala 1987.
- Nielsen, L.C.: The Viking Age Water-Mill Complex, a Provisional Report on the 1986 Excavation. Acta Archaeologica 57, 1986, s. 150, København 1987.
- Petersen, E.B.: Eight People in One Grave – The Mesolithic Record? Mesolithic Miscellany Vol. 8, No. 1, s. 14-15, Madison, Wisconsin, USA 1987.
- Otte personer i samme grav – fra Jægerstenalderen. Nyt fra Nationalmuseet 34, s. 2, København 1987.
- , Price, D.T.: A Mesolithic Camp in Denmark. Scientific American Vol. 255, No. 3, s. 112-21, New York 1987.
- , Adamsen, C.: Comments on Evidence of Behaviour from Refitting. Norwegian Archaeological Review Vol. 20, No. 2, s. 120-24, Oslo 1987.
- Randsborg, K.: L'età del bronzo in Europa settentrionale. Archo 25, s. 25, Rom 1987.
- : En bronzealdergrav ved Hesselager med værktøj til metalbearbejdning. Årbog 1986 for Svendborg & Omegns Museum 1986, s. 8, Svendborg 1987.
- : Danmark og middelhavsområdet i det første årtusind e.kr. Piranesi 4, s. 23, København 1987.
- , Lith, S.v.: Roman Glass in the West: A Social Study. BROB 35, 1985, s. 413-532, Amersfoort, Holland 1987.
- : Anmeldelse af Wamers: Insularer Metallschmuck in wikingerzeitlichen Gräbern. Prähistorische Zeitschrift 62 (2), s. 265-66, Berlin 1987.
- Thuesen, I., Oldenburg, E., Jørgensen, K.: Microscope Section Analysis of Pottery. Structure 15, s. 15, Danmark 1987.

Klaus Randsborg

4. Institut for klassisk Arkæologi

Historie:

Instituttet blev grundlagt i 1890 (på professor J. L. Ussings initiativ) som »Universitetets arkæologiske Apparat« i Universitetsannex D. Efter opførelsen af Studiegården i 1916 overførtes det til to selvstændige lokaler i denne bygning og betegnedes som »Arkæologisk Studiesel«, indtil det i 1918 flyttedes til lokaler i Nationalmuseet med tilknytning til Antiksamlingen, idet de to institutioners biblioteker forenedes. Samtidig blev det officielle navn »Universitetets arkæologiske Laboratorium«. I 1963 ændredes navnet til overensstemmelse med arbejdsområdet til »Universitetets Institut for klassisk og nærorientalsk Arkæologi«. I 1975 flyttede instituttet til egne lokaler i universitetets bygning, Vandkunsten 5. Samtidig udskiltes instituttets bibliotek fra Antiksamlingens. I slutningen af 1982 blev det ene af instituttets 2 fag, nærorientalsk arkæologi, udskilt og lagt sammen med de to filologiske fag, assyriologi og ægyptologi, til et nyt institut. Nærværende institut hedder herefter »Institut for klassisk Arkæologi«. I 1987 er det vedtaget at sammenlægge Institut for klassisk Arkæologi og Institut for forhistorisk Arkæologi til Institut for forhistorisk og klassisk Arkæologi.

Professor i græsk og latinsk filologi og arkæologi J. L. Ussing blev forstander for universitetets arkæologiske apparat ved oprettelsen i 1890. Indtil 1956 blev fagets professor benævnt professor i arkæologi, siden professor i klassisk arkæologi.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 3.

Lektor: I. Strøm.

Lektorvikar: 1.1.-30.6. A. Rathje, 1.8-31.12. L. W. Sørensen.

Eksterne lektorer indtil 31.7.: E. Poulsen, L. W. Sørensen.

Forskningsstipendiater: 3.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

P. Christensen, C. Brams indtil 31.8.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er Middelhavslanternes arkæologi fra forhistorisk tid til senantik, samt arkæologi i de øvrige områder, som beherskes af græsk-hellenistisk eller romersk kultur.

Instituttet har på bevilling fra Carlsbergfondet haft en sæson i Pontecagnano i Syditalien med katalogisering og øvrig behandling af fundmaterialet fra 1. udgravningssæson i 1986. 4 af instituttets studenter deltog under ledelse af I. Strøm og M. Nielsen. Sæsonen varede fra 20.7.-28.8. Samtidig har 4 af instituttets studerende under ledelse af I. Strøm på Pontecagnano Museum foretaget katalogisering og anden materialebehandling af 7. århs. gravfund fra Pontecagnanos nekropol med henblik på publikation. Dette arbejde blev støttet af Knud Højgaards Fond og Gads Fond.

1. Heraion

Viderført studier af det tidlige argiviske Heraion og dets relationer til andre græske helligdomme og samtidige byer, specielt Argos, og den første del af arbejdet om det argiviske Heraions monumentalarkitektur i 7.-6. årh. f.Kr. er færdigskrevet. Desuden videreført tidligere studier af bronzerelieffer fra den etruskiske by Chiusi i 7.-6. årh. f.Kr. og færdigskrevet en artikel om emnet (Ingrid Strøm).

2. Færdiggørelse af Ficana publikationen: Den endelige udgravningsberetning for zone 5A

Et arkaisk hus og dets affaldsgrøfter med fragmenter af et banketudstyr i Latium Vetus, med rekonstruktionen af Giacomo Bonis udgravning (1903) af et arkaisk hus på Via Sacra, Forum Romanum, ved hjælp af arkivmateriale med henblik på genpublicering, samt med: Det ideologiske program i frisen fra det etruskiske kompleks i Murlo, Siena, fra 6. årh. f.Kr. med særlig henblik på bankettens social-kulturelle betydning (Annette Rathje).

3. Projekt Africa Proconsularis. En undersøgelse af byland relationer i den romerske provins Africa Proconsularis

Tværvidenskabeligt projekt involverende deltagere fra 3 universiteter med 8 institutter, hvor Erik Poulsen er styringsgruppemedlem som klassisk arkæolog med romersk speciale. For projektets problemformulering henvises til Historisk Institut (Oldtiden). Projektets fysiske objekt er Oued Rmel-sletten øst for byen Zag-

houan, ca. 65 km syd for Tunis, i Tunesien. Dette landskab var genstand for en forundersøgelse i 1984. Forundersøgelsen viste et landskab med ruinerne af en monumental by på den sydlige del af sletten – fra indskrifter vides, at dens navn var Sergermes, og at den fra 2. årh. e.Kr. havde status af municipium – samt i det åbne land erkendelige tomter af en lang række (puniske og) romerske landgårde, nogle gavnbbygninger, nogle mausolæer og et par stenrøser. I kanten af sletten forefandtes ruinerne af 5 bymæssige bebyggelser, den ene vides fra en indskrift at have haft status af civitas. Den kronologiske ramme for bebyggelsen af sletten kunne fikseres til 4. årh. f.Kr. til 7. årh. e.Kr., samt »moderne« islamisk tid.

Den praktiske markundersøgelse er et tunesisk-dansk bilateralt recognoscerings- og opmålingsprojekt.

Markkampagnen havde 3 hovedpunkter: 1) recognoscering i det åbne land i udvalgte områder. 2) Afgrænsning og skitseopmåling af 2 af de bymæssige bebyggelser i kanten af sletten. Og 3) afgrænsningsundersøgelse og opmålinger i det centralt beliggende municipium.

Erik Poulsen ledede oldsagsregistreringsfunktionen. Der blev katalogiseret små 5000 opsamlede objekter og defineret en række keramiske fabrikater, som nu bearbejdes. Allerede kan dog nævnes, at den nedre kronologiske grænse, 7. årh. e.Kr. (byzantinsk tid), øjensynlig ikke efterfølges af nogen tidlig islamisk fase (hafsidisk). Ældste islamiske materiale er 10. årh. (fatimidisk faience) (Erik Poulsen).

4. Projekt Africa Proconsularis. Udarbejdelse af metode og registreringssystem med henblik på EDB registrering af en arkæologisk survey (cf. ovenfor), samt ledelse af felturveyen 1987

Heri deltog 20 repræsentanter for fagene arkæologi og historie, heriblandt 5 fra Institut for klassisk Arkæologi (Lone Wriedt Sørensen).

5. Publikation af en gruppe romerske portrætter fra Ince Blundell Hall nu i Liverpool Museum

Kataloget over de romerske kvindeportrætter er færdigskrevet (Jane Fejfer).

Anden virksomhed:

Til 3rd Symposium on Ancient Greek and Related Pottery, 31.8.-5.9 havde instituttet torsdag den 3.9. en lunch for 150 danske og udenlandske deltagere, finansieret af Bikubenfonden. Med støtte fra universitetet deltog instituttet i festmiddag-arrangementet i universitetets festsal den 4.9. Annette Rathje har været medarrangør af en TV optagelse i Rom om Forum Romanum fra 2.11.-9.11. og er medforfatter til en tilhørende grundbog.

Foredrag på det tværfaglige seminar »Østen i vesten« april 1987: Sæder og skikke i Mellemitalien i

den orientaliserende periode: Indflydelse fra den nære orient.

Foredrag på 3rd Symposium on Ancient Greek and Related Pottery: Italic Gods and Deities on Pontic Vases (i samarbejde med John Lund, Antiksamlingen, Nationalmuseet).

Redaktionsvirksomhed:

Ingrid Strøm er redaktør for den danske afdeling af Comitato Scientifico Internazionale per il Corpus degli Specchi Etruschi, hvis bind 2 fra Danmark er under udarbejdelse ved museumsinspektør Torben Melander, Thorvaldsens Museum.

Rejser:

Ingrid Strøm har i perioden 21.2.-10.7. opholdt sig i Grækenland med henblik på studier over Den argiviske Herahelligdom og dens relationer. Til disse studier har Carlsbergfondet ydet støtte, og Ingrid Strøm har haft orlov med halv løn fra den 1.2-30.6. Ingrid Strøm har i februar måned holdt 4 gæsteforelæsninger for Archaeological Institute of America ved universiteterne i Boston, Gettysburg og Rochester samt University Museum of Pennsylvania, Philadelphia. Emnerne var:

Minoan Society during the Palatial Period og The Early Etruscan Foreign Contacts and Their Influence on the Etruscan Society.

Ingrid Strøm opholdt sig i Amerika fra den 6.-21.2. og studerede med støtte fra Ny Carlsbergfondet etruskiske bronzer og andre kunstværker i museerne i Boston, New York og Philadelphia.

Annette Rathje var på studierejse til London og Edinburgh i perioden 15.-22.5.1987. Formålet var dels at studere fremstillinger af banketscener på nær-orientalsk og klassisk materiale i British Museum, dels at diskutere sin del af publikationen af Ficanaudgravningen med David Ridgway, Institute of Archaeology i Edinburgh, i forbindelse med nye publikationer, der vedrører Latium Vetus.

Annette Rathje og Ingrid Strøm har deltaget i II Congresso Internazionale di Studi Fenici i Rom i perioden 9.-11.11. med følgende foredrag:

Annette Rathje: Il banchetto presso i fenici og Ingrid Strøm: Il ruolo del commercio fenicio del Villanoviano in Etruria. Un'ipotesi.

Erik Poulsen og Lone Wriedt Sørensen har i forbindelse med projektet Africa Proconsularis opholdt sig i Tunis i henholdsvis september – oktober og august – september måned.

Jane Fejfers studier var gennem størstedelen af året henlagt til Heidelberg.

Ingrid Strøm

5. Institut for Religionshistorie

Historie:

Institut for Religionshistorie består af fire afdelinger, nemlig afd. for Religionshistorie, afd. for Kristendomskundskab, afd. for Religionssociologi samt afd. for Indiansk sprog og kulturer.

Instituttet er i sin nuværende form opstået ved en sammenlægning pr. 1. oktober 1982 af to institutter, nemlig det hidtidige Institut for Religionshistorie (med afdelingerne Religionshistorie og Kristendomskundskab) og Institut for Religionssociologi med Indianske sprog og kulturer.

Det oprindelige Institut for Religionshistorie (da uden Kristendomskundskab) blev oprettet i 1969. I starten var instituttet uden lokaler, men fra 1970 lånte man to små lokaler i Skindergade 15. I september 1970 flyttede instituttet til sine nuværende lokaler i Købmagergade 44-46.

Faget kristendomskundskab blev i en lang årrække administreret af Det teologiske Fakultet, og fagets lærere havde indtil begyndelsen af 1970'erne sæde i Det teologiske Institutsråd. Lærernes daværende kontorer hørte under forskellige af de teologiske institutter i Købmagergade 44-46. I december 1973 blev faget, efter at et ønske om selvstændigt institut var blevet nedstemt i Konsistorium, placeret som en afdeling under Institut for Religionshistorie.

Institut for Religionssociologi med Indianske sprog og kulturer blev oprettet i 1972. I de første år havde det til huse som gæst hos Institut for iransk Filologi, men fra 1975 fik det egne lokaler på hjørnet af Niels Hemmingsensgade og Skindergade. Allerede samme år måtte man flytte (p.gr.a. sammenstyrtningsfare) til Skindergade 3. Herfra flyttede instituttet i 1979 til St. Kannikestræde 11, hvor det endnu har til huse.

Ved oprettelsen af det nye Institut for Religionshistorie skete der ingen lokalemæssige ændringer.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7.

Lektorer: Carsten Brengaard, Una Canger, Vagn Duekilde, Jørgen Skafte Jensen, Lars Kruse-Blinkenberg, Tove Tybjerg.

Adjunkter: Jørgen Podemann Sørensen, Margit Warburg.

Eksterne lektorer: Erik Sand, Merethe Sundby-Sørensen (forskningsrådsstipendiat).

Undervisningsassistent: Lene Andersen.

TAP: Antal årsværk: 1,1.

Birgit Danielsen, Rikke Nöhrind.

Lokaleforhold:

Instituttet er fortsat placeret på to forskellige adresser, idet afdelingerne for Religionshistorie og Kristen-

domskundskab har til huse i Købmagergade 44-46, mens afdelingerne for Religionssociologi og Indianske sprog og kulturer bebor St. Kannikestræde 11. En samling af instituttets aktiviteter på én adresse må dog imødeses som en naturlig udvikling.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets fire afdelinger dækker tilsammen et bredt kulturhistorisk felt, primært af religionsvidenskabelig karakter, men også omfattende sprogvidenskabelige aspekter.

1. Religionshistorie

1.1 Fortsat arbejde med et projekt, der sigter mod en undersøgelse af motivet livs/drik/visdoms/drik inden for nordisk religion (Vagn Duekilde).

1.2 Religiøs kundskab og religiøse litteraturformer i det faraoniske og det hellenistiske Ægypten: en undersøgelse af den ægyptiske kulturproces, der kulminerer i de gnostiske og hermetiske strømninger i 2.-4. årh. e.Kr. (Jørgen Podemann Sørensen).

2. Kristendomskundskab

2.1 Fortsatte studier over kristendom og politik i antikken (Carsten Breengaard).

2.2 Dansk religiøs sprogbrug set under hovedsynvinklen majoritet (punkt 2.2.1) over for minoritet (punkterne 2.2.2 og 2.2.3):

2.2.1 Undersøgelser over det 17. århundredes danske bibelsprog betragtet som vendepunktet i det danske bibelsprogs historie, d.v.s. det århundrede hvor en række endnu konstaterbare karakteristika ved det dansk-protestantiske religiøse sprog opstod.

2.2.2 Fortsatte undersøgelser over dansk-jødisk sprogbrug især siden ca. 1814 med inddragelse af de danske jøders forståelse af deres religion, navnlig betragtet ud fra sproglige analyser af skønlitterære værker.

2.2.3 Undersøgelser af dansk-katolsk sprogbrug siden 1849 (Lars Kruse-Blinkenberg).

3. Religionssociologi

3.1 Scientology som identitet og institution: En religionssociologisk undersøgelse af Scientology Kirkerne i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse udsendt til 410 kernemedlemmer af Scientology er gennemført med en svarprocent på 93. Materialet er indkodet til statistisk behandling. Arbejdet omfatter ud over de kvantitative data litteraturstudier, deltagerobservation og personlige interviews (Merethe Sundby-Sørensen).

3.2 Fortsatte studier af nordvestkyst-indianernes kulturer: forholdet mellem religion og opdragelse (Tove Tybjerg).

3.3 Religiøse minoriteter: Som led i en større undersøgelse af Det danske Bahai-samfund er påbegyndt en EDB-behandling af tidligere indsamlede data. Endvidere er der arbejdet på en historisk redegørelse for Bahai-samfundet (Margit Warburg).

3.4 Metodiske og teoretiske problemstillinger i religionsforskningen: Studier omkring religionsforskningens analyseenheder og teoridannelser (Margit Warburg).

4. Indianske sprog og kulturer

4.1 Ordbog over klassisk aztekisk: Forudsætningen for systematisk at indsamle materiale til en ordbog for de klassiske aztekiske tekster er udgaver af teksterne efter ensartede principper og med en fælles ortografi. Foreløbig arbejdes med disse grundlæggende principper (Una Canger).

4.2 Aztekisk dialektologi og sproghistorie: Fortsat arbejde med en enkelt aztekisk dialekt og dens variation til belysning af sprogforandring i almindelighed og til brug for forståelse af aztekisk sproghistorie (Una Canger).

Udgivervirksomhed m.v.:

I samarbejde med Norges almenvitenskapelige Forskningsråd og Religionshistorisk Forening, København, udgiver instituttet Chaos: Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier (ansv. redaktør: Jørgen Podemann Sørensen). Carsten Breengaard er redaktør af Kirkehistoriske Samlinger, udgivet af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. Jørgen Podemann Sørensen er redaktør af »Skriftløse folks religioner: traditioner og dokumenter« (Gads Forlag).

Rejser, gæsteforelæsninger m.v.:

Carsten Breengaard har holdt gæsteforelæsning ved Teologisk Fakultet, Århus, i februar. Una Canger har undervist i lingvistik ved universitetet i Nuuk Grønland, 7.-16. december. Jørgen Podemann Sørensen har deltaget i et symposium om ægyptisk religion i Uppsala i marts. Margit Warburg har foretaget en studierejse til Haifa, Israel, i januar/februar. Den 28. januar holdt hun gæsteforelæsning ved The Hebrew University of Jerusalem, og hun holdt foredrag i Religionsvidenskabelig Forening, Århus, 22. april, Danish Association for the History of Religions, Århus, 14. maj, og på Danmarks Biblioteksskole 31. august. Endvidere har hun deltaget i The 4th International Bahá'í History Conference, Los Angeles, 4-5. september.

Kunsthøgskolen i København

1. Institut for Filmvidenskab

Præsentation:

Filmvidenskab er en ung uddannelse på Københavns Universitet. Alligevel er det landets ældste mediefag og fortsat det eneste universitetsfag, der er specialiseret i de audiovisuelle medier: Film, TV og video, samt de samfundsmæssige og bevidsthedsmæssige forhold, der vedrører disse.

Historie:

Faget blev oprettet i 1967 på initiativ af Filmfonden – den institution, der dengang havde ansvaret for fordelingen af den statslige filmstøtte. Sigtet var filmhistorisk/æstetisk. Men snart føjedes filmsociologi og filmpsykologi til, og TV blev inkluderet. I 1970-erne blev også en praktisk side inddraget: uddannelsen i videoproduktion voksede frem og blev en væsentlig del af faget. I 1980-erne er computergrafik og lyd/diaformidling kommet til.

Uddannelsen dækker dermed i dag alle former for »levende billeder«, den omfatter såvel humanistiske som samfundsvidenskabelige elementer og kombinerer teoretisk og praktisk arbejde.

Fagets videnskabelige bredde giver sig bl.a. udtryk i lærerstabets sammensætning, idet den udover tre magistre i filmvidenskab omfatter forskere med baggrund i filologi, teologi, historie og sociologi. Lærerstaben afspejler således de levende billedmediers sammensatte karakter.

Stab:

VIP: Antal årværk: 7.

Lektorer: Martin Drouzy, Marguerite Engberg, Karsten Fledelius, Lennard Højbjerg Hansen, Frank Henriksen, Peter Schepelern, Bertel Kaare Schmidt.

Kandidatstipendiat: Palle Schantz Lauridsen.

Ekstern lektor: Carl Schenstrøm Nørrested.

Undervisningsassistenter: Pia Hansen, Lene Nordin, Kirsten Rask.

Hjælpelevere: Ole Alskov, Lene Nørgaard Mikkelsen, Erik Norsker, Lene Halvor Petersen, Lone Scherfig, Inger Thorsen.

Studievejleder: Inger Thorsen.

TAP: Antal årsværk: 1.

Sekretær: Hugo E. Berentsen.

AV-service: Ole Alskov, Steen (Gustav) Linke Larsen, Kaj Nielsen.

Ledelse:

Bestyrer: Bertel Kaare Schmidt.

Vicebestyrer: Karsten Fledelius.

Studienævnsformand: Lene Halvor Petersen.

Næstformand for studienævnet: Bertel Kaare Schmidt.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning fordeler sig på seks hovedområder: Teori og metode, institutionsanalyse, æstetik og fortælleformer, modtager- og programtype-analyse, TV-historie, anden historie.

1. Teori og metode

1.1 Udarbejdelse af en generel metodelære for analyse af film og TV, med inddragelse af bl.a. semiotiske og kildekritiske analyseteknikker (Karsten Fledelius).

1.2 Kanoniske former i audiovisuel kommunikation. Studier af formater for fremstilling af ting, personer og hændelser i audiovisuel kommunikation ud fra perceptionsfænomenologiske og kognitionspsykologiske perspektiver (Frank Henriksen).

1.3 At formulere sig i billeder og lyd – musiske fag. I en kommunikationsteoretisk skitse, inspireret af Frankfurterskolens teorier, behandles forskellige formidlingsprincipper for henholdsvis billed-lydserier og verbal og skriftlig kommunikation (Lennard Højbjerg Hansen).

1.4 Institutionsanalytisk metodelære. Fremstilling af forskningsstrategier ved undersøgelse af forskellige momenter af audiovisuelle værkers samfundsmæssige kredsløb (Frank Henriksen).

2. Institutionsanalyse

Et større projekt vedrørende den danske og internationale distribution af audiovisuelle produktioner. Det falder i følgende hovedpunkter:

2.1 Den danske og internationale cirkulation af film, TV-programmer og videogrammer (Kaare Schmidt).

2.2 Multimedie- og lokal distribution (Kaare Schmidt).

2.3 Distributionens indretning efter forevisningskanalerne og ændringerne i forbindelse med udbredelsen af de nye medier (Kaare Schmidt).

2.4 De nye mediers og distributionens indvirkning på produktionen (Kaare Schmidt).

3. Æstetik og fortælleformer

3.1 Den æstetiske indstillings sociologi, d.v.s. de samfundsmæssige faktorer, der fremmer, respektive hæmmer den æstetiske indstilling (Frank Henriksen).

3.2 Undersøgelse af bevidsthedsformidling i western-film med særlig henblik på skildringen af U.S. Cavalry i 1870-erne (Karsten Fledelius).

3.3 Fortsatte, nu i USA, undersøgelser af tematiske, dramaturgiske og stilistiske koder og stereotyper i amerikansk TV-fiktion (sitcoms, soap-operas, serier, TV-film etc.) med hovedvægten på 1987/88. (Peter Schepelern).

3.4 Postmodernismen i filmen, herunder hvordan man kan karakterisere en »postmodernistisk« film (Martin Drouzy).

3.5 Sammen med grupper af studerende eksperimenteres med non-fiktive fortælleformer, idet de på basis af materialer fra to videooptagede danske TV-aviser forsøger at udvikle former for alternativt nyhedsformidling på TV (Lennard Højbjerg Hansen).

4. Modtager- og programtype-analyse

4.1 Forskellige problemer i den empiriske receptions-analyse, der forklares og nuanceres med begreber fra den teoretiske receptionsanalyse (Lennard Højbjerg Hansen).

4.2 Med udgangspunkt i Danmarks Radios seerundersøgelser studeres udviklingstendenser vedrørende specifikke programtyper i lyset af forskellige statistiske modeller (Frank Henriksen).

4.3 Undersøgelse af seer-reaktioner på den nye udformning af den danske TV-avis, som startede i maj 1987, bl.a. ud fra spørgsmålet om, hvorvidt den nye form af seerne opleves som en forbedring (Karsten Fledelius).

5. Film- og TV-historie

5.1 Undersøgelser vedrørende Carl Th. Dreyers filmproduktion, herunder a) produktions- og receptions-historie vedrørende filmen »Jeanne d'Arcs lidelse og død« og b) Dreyers tidligere filmmanuskripter (Martin Drouzy).

5.2 Fortsætter arbejdet med en dansk TV-historie fra 1951 til idag (Marguerite Engberg).

6. Anden historie:

Som led i arbejdet med middelalderhistorie undersøges vestlige opfattelser af det 1. byzantinske korstog (627-30), den tidlige-byzantinske og arabiske epoke på Kreta (330-961), forholdet mellem myte og virkelighed omkring Richard Løvehjerte (1157-99), samt den romerske rigsidé's fortsættelse i Byzans og Rusland (Karsten Fledelius).

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver fortsat skriftserien »Sekvens«, redigeret af Kaare Schmidt.

Lene Nordin, Peter Schepelern og Kaare Schmidt redigerer fortsat Det danske Filmmuseums tidsskrift »Kosmorama«.

Martin Drouzy redigerer et særnummer om Carl Th. Dreyers film »Jeanne D'Arcs lidelse og død« for det franske tidsskrift »Avant-Scène«.

Marguerite Engberg og Karsten Fledelius er medredaktører af »Historical Journal of Film, Radio and Television«, der udgives i Oxford af forlaget Carfax i samarbejde med The International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education (IAMHIST).

Karsten Fledelius er fortsat medudgiver af IAMHISTs skriferække »Studies in History, Film and Society« – og har endvidere udgivet bogen »Kortfilmen og staten« af Carl Nørrested & Christian Alsted (red.), med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd og Statens Filmcentral.

Tillidshverv:

Karsten Fledelius er vicepræsident for The International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education (IAMHIST), formand for Den danske Nationalkomité for byzantinske Studier, medlem af Den internationale Byzantinistkomité samt medlem af Den danske Komité for Historikernes internationale Samarbejde.

Marguerite Engberg har været medlem af det udvalg, der i sommeren 1987 udarbejdede undervisningsplan og eksamensbestemmelser for faget film- og TV-kundskab i gymnasieskolen.

Rejser og gæsteforelæsninger:

Peter Schepelern er på to semestres forskningsophold i Los Angeles ved California State University San Bernardino.

Marguerite Engberg har givet oplæg til et filmforskermøde i Åbo, Finland i august med titlen »Film History Yesterday, To-day, and Tomorrow«, samt givet gæsteforelæsning om dansk stumfilm ved Lunds Universitet i november.

Karsten Fledelius har holdt forelæsning om det religiøse billedes semiotik (tegnopbygning og formidlingsfunktion) ved et byzantinsk symposium på University of Birmingham i marts, været leder af arbejdsgruppen vedrørende massekommunikation og metode ved den 12. internationale kongres vedrørende historie og de audiovisuelle medier i London i juli og samstedes holdt foredrag om kildekritik af TV-nyheder (Afghanistan og Tjernobyli); endelig har han været leder og hovedbidragyder for sektionen for Bild, film och historia ved den 20. nordiske historikerkongres i Reykjavik i august, og endvidere holdt foredrag om ideologikritik og kildekritisk analyse af en norsk alter-

tavle (antemensale) fra omkring 1300.

Martin Drouzy har ved Lunds Universitet holdt gæsteforelæsning om Carl Th. Dreyers film og været opponert til en magisterafhandling om Buñuels film. Endvidere har han holdt gæsteforelæsning på Center for Kvindeforskning og -undervisning ved Københavns Universitet om M. Duras' film.

Kaare Schmidt har ved Danske Reklamebureauers seminar vedrørende TV-reklame i august holdt foredrag om billedmediernes virkemidler.

Ekstern kursusvirksomhed:

Instituttet har ved Lennard Højbjerg Hansen afholdt kurser i videoproduktion for Den grafiske Højskole.

Produktioner:

Lennard Højbjerg Hansen har udarbejdet ideoplægget til Danmarks Radios udsendelsesrække om genteknologi, som er blevet realiseret med Jakob Koppe, cand.phil. i filmvidenskab, som producer. Under ledelse af Lennard Højbjerg Hansen har grupper af studerende lavet videoprogrammer for FDB som oplæg til, hvorledes en reklamekampagne vil kunne køres i det nye TV2

Karsten Fledelius har i samarbejde med cand.mag. Anne-Mette Gravgaard og stud.mag.erne Allan Ekstrøm og Hanne Guldborg på AV/ITV-afdelingen færdiggjort videointerviews af professorerne Mogens Pihl, Werner Fenchel og P.J. Riis for Det kongelige danske Videnskabernes Selskab.

Publikationer:

Drouzy, M.: A qui appartient la "Jeanne D'arc" de Dreyer? Bulletin de L'association Française de Recherche sur L'histoire du Cinéma 3, s. 3-6, Paris 1987.

Drouzy, M.M.: Carl Th. Dreyer, L' Uomo e l' Opera. Il Cinema di Dreyer, Andrea Martini, s. 41-53, Venezia 1987.

–: Giovanna d'Arco in preda al boia. Il Cinema di Dreyer, Andrea Martini, s. 201-13, Venezia 1987.

Engberg, M.: Dansk filmhistorie 1896-1985. Et kompendium. København 1987, 66 s.

Fledelius, K.: The Idea of the Crusades. War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (red.), s. 252-62, København 1987.

–: Competing Mentalities: The Legislator Leo VI at Work. Cahiers de l'Institut du Moyen-âge Grec et Latin 54, s. 83-90, København 1987.

–: "Uret" – en semiotisk inspireret model for film- og TV-analyse. Livstegn 3, s. 77-96, Bergen 1987.

–: IAMHIST 10 Years. IAMHIST Newsletter 21, s. 9-12, Rotterdam 1987.

–: Wie "historisch" sind historische Spielfilme? Geschichts-Bilder. Napoleon und seine Zeit im Film, Christian Glass, s. 10-17, Stuttgart 1987.

–: Byzantine Monuments in Serbia, Scientific Report of the European Science Foundation Expedition, October 1982. Fondation européenne de la Science – Activité Byzantine – Rapports des missions effectuées en 1982, Helene Ahrweiler, s. 295-317, Paris 1983.

–: Nekrolog over Niels Skyum-Nielsen, 2. del. Historisk Tidsskrift (Dansk) Bd. 83, s. 233-41, København 1983.

–: Semiology of Distortion: an analysis of the Nazi Propaganda Film Gestern und Heute (1938). Zeichen und Realität, Klaus Oehler, s. 795-806, Tübingen 1984.

–: Seraillet – sultanens paladser. Sfinx 7. årg. nr. 2, s. 75-81, Århus 1984.

–: Konstantinopels fald. Sfinx 7. årg., nr. 2, s. 68-74, Århus 1984.

–: Historie i TV: Kjersgaard og Hammerich. Analyser af TV, Ralf Pittelkow (red.), s. 183-209, København 1985.

–: Om Harald Hårderåde og andre kongelige rejsende til Byzans. Svenska Komittén för byzantinska Studier – Bulletin 3, s. 23-25, Uppsala 1985.

–: Justinians forsvarsværker ved Jernporten. Svenska komittén för byzantinska Studier – Bulletin 3, s. 14-22, Uppsala 1985.

–: Film and History – An Introduction to the Theme. XVIe Congres international des sciences historiques, Vol.I: Rapports I, August Nitschke(udg.), s. 180-89, Stuttgart 1985.

–: Kan vi stole på TV-avisen? Afganistan og Tjernoby l – to eksempler på problematisk nyhedsdækning. Sekvens 1986 – Filmvidenskabelig Årbog, Lone Nordin (udg.), s. 67-81, København 1986.

–: Byzans og det athenske demokrati. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, II, Rudi Thomsen (udg.), s. S31-40, Århus 1986.

–: Den ældste slaviske skrift. Danjug Bilten 21. årg., marts, s. 2-7+16, København 1986.

–: The Methodological Theme "Film and History". XVIe Congres international des sciences historiques, vol. III: Actes, August Nitschke, s. 84-87, Stuttgart 1986.

Hansen, L.H.: Receptionsanalysens problemstilling. Tryllelygten 3. december, s. 30, København 1987.

–: At formulere sig i billeder og lyd – musiske fag. Musiske fag, Stig Guldborg, s. 10, København 1987.

Henriksen, F.: Må vi bede om en lov til fremme af filmkultur i Danmark. Tusind Øjne 98, s. 14, København 1987.

–: Oplysning i den mørke tid. TV-avisens seere gennem en uge i februar 1979-1986. Sekvens 1986. Filmvidenskabelig Årbog: Dansk tv, Lene Nordin (red.), s. 83-103, København 1987.

–: Nogle receptionsanalytiske erfaringer. TV-reklamespot og seer, Chr. Alsted, Claus Buhl, Frank

- Henriksen, s. 81-100, København 1987.
- : Danske film redder ikke biograferne. Audio Visuelle Media 6,12, s. 16, København 1987.
- Schmidt, K.: En beskrivelse af video- og filmmarkedet i Danmark. København 1986, 41 s.
- : Television and video in Denmark. International TV & Video Guide 1987, Richard Paterson (ed.), s. 160-62, London, New York 1986.
- : Docu-drama: Det er virkelig sket – men er det også sandt? Kosmorama 176, s. 30-44, København 1986.

Kaare Schmidt

2. Institut for Kunsthistorie

Historie:

Som universitetsfag er kunsthistorie grundlagt af N. L. Høyen, der ganske vist var professor ved Kunstakademiet inden han fik med universitetet at gøre. Han havde aldrig tænkt sig at blive universitetslærer, men i 1856 udnævnte kultusminister C. C. Hall ham til docent i kunsthistorie. 1866 tog Julius Lange som den første magistergraden i kunsthistorie ved Københavns Universitet og han efterfulgte 1871 Høyen, først som midlertidig docent, men med fast ansættelse fra 1875. Efter Julius Langes tidlige død 1896 var lærestolen vakant i en årrække, men blev endelig i 1909 besat af Francis Beckett. Hans elev, Christian Elling blev udnævnt til docent 1932, året efter at Beckett havde forladt stillingen. I 1939 blev docenturet endelig ændret til et ordinært professorat, som Elling bestred indtil sin afgang i 1967. Trods fagets lange tradition ved universitetet fik det altså meget sent et professorat, og egentlige institutforhold kan man først tale om i 1935, da Elling oprettede universitetets kunsthistoriske laboratorium. Det fik dengang lokaler i en fløj af det gamle Frederiks Hospital, ud mod Amaliegade. Fra 1949 havde laboratoriet egne lokaler i en sidebygning til Chirurgisk Akademi i Bredgade 62. Efter Ellings afgang blev Else Kai Sass professor (1967-78): Laboratoriet ændrede navn til Institut for Kunsthistorie og fik som følge af den voksende studentertilgang nye lokaler i Grønningen. På grund af lejeforholdene blev dette en midlertidig løsning, og efter et par år flyttede instituttet til Esplanaden 34, som har været dets faste adresse siden 1975. Sommeren 1988 flytter instituttet til Københavns Universitet Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.
 Professor: Teddy Brunius.
 Lektorer: Øystein Hjort, Marianne Marcussen, Hanne Marie Ragn Jensen.

Forskeradjunkt: Søren Kaspersen.
 Eksterne lektorer: Anne Abildgaard, Erik Fischer, Hakon Lund, Bettina von Meyenburg, Hanne Raabyemagle.
 Undervisningsassistenter: 7 (forårssemestret), 13 (efterårssemestret).

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Annette Götzsche, Hanne Ilsoe, Thomas Kjær.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets centrale forskningsområder ligger inden for den vesteuropæiske kunsts historie, fra antikken til vor egen tid. Medarbejdernes forskning spredt sig med mange projekter over det meste af dette tidsrum; kun i begrænset omfang inddrages for øjeblikket ekstra-europæiske kulturers kunst. Videnskabsteoretiske aspekter af billedtolkning, metodespørgsmål og udviklingslinjer i æstetikens historie er, sammen med fortolkningsproblemer inden for samtidskunsten, andre centrale emner. Specifikke projekter har været sat i gang i forbindelse med Christian IV jubilæet i 1988. Instituttet har de sidste par år huset det sekretariat, der under ledelse af projektleder, mag.art. Charlotte Christensen, planlagde og koordinerede udstillinger og aktiviteter hvormed jubilæet blev fejret. Den 25.-28. september var instituttet vært for et internationalt symposium om den romanske kunst i Norden i dens kontinentale sammenhæng, arrangeret af Teddy Brunius og Søren Kaspersen og med deltagere fra England, Norge, Sverige, Øst- og Vesttyskland.

1. Middelalder

1.1 Bearbejdet og revideret materialet fra sin undersøgelse af mosaikken i San Clemente i Rom med henblik på publikation, og tillige fortsat sine studier i portalsymbolikken i oldkristen og tidligbyzantinsk tid (Øystein Hjort).

1.2 Fortsatte studier i kunst og folkelighed i senmiddelalderen bl.a. i lyset af Norbert Elias' civilisations-teorier. Desuden har han foretaget en række undersøgelser af enkeltmonumenter fra perioden, f.eks. Unionsmesterens udsmykning i Nødebo kirke, Helligtrekongers kapellet ved Roskilde domkirke som kunstnerisk og politisk manifestation. Ved symposiet om den romanske kunst, der blev afholdt på instituttet, deltog han desuden med et foredrag hvor han sammenfattede sine studier i den romanske Vå-mesters stilistiske forudsætninger og i værkstedets udsmykninger på Sjælland. En artikel om Grünewalds Isenheimer-alter er under udgivelse (Søren Kaspersen).

2. Renaissance og nyere tid

2.1 Under titlen Paradoxes and Proposals sammenstilles en række fortolkninger af kunstværker fra middelalder til nutid, bl.a. Book of Kells, løven i

Braunschweig, Frederik IIs falkebog, Dürers Melencolia, Brueghels Faldende Ikaros, Venus-motivet hos Giorgione, Tizian, Velazquez, Goya, Manet og Gauguin, regnbuen i maleriet, hvirvler og planeter i van Goghs kunst. Desuden foretages studier med henblik på en oversigtsfremstilling af Nordens kunsthistorie (Teddy Brunius).

2.2 Som resultat af det internationale, tværfaglige seminar »Fyrstehoffet i Ferrara og dets mæcenatsvirksomhed 1441-1598«, der blev afholdt i maj 1987 er Hannemarie Ragn Jensen indgået i en arbejdsgruppe der skal publicere månedsfremstillingerne i Palazzo Schifanoia. Initiativet til denne italiensk-engelsk sprogede publikation er taget af prof. Ranieri Varese, Istituto di studi rinascimentali i Ferrara. Ragn Jensens bidrag til arbejdsgruppen og publikationen vedrører udsmykningens placering inden for samtidens rumudsmykninger. Ragn Jensen har foretaget studier med henblik på planlægningen af et seminar om billedkunsten og arkitekturen under Christian IV (Hannemarie Ragn Jensen).

3. Det 20. århundredes kunst

Undersøgelse af amerikansk samtidskunst som udtryk for processer i samfundsudviklingen efter Vietnam (Øystein Hjort).

4. Kunstteori, æstetik m.v.

4.1 Studier i humanistisk forskning. Teorier, metoder og strategier (Teddy Brunius).

4.2 Studier i billedanalytiske problemstillinger, herunder en revurdering af ikonologien (Søren Kaspersen).

4.3 I forbindelse med et seminar omkring den danske kunsthistories historiografi kortlægges den danske kritiker og kunsthistoriker Karl Madsens ideologiske og videnskabelige forudsætninger. En fortsat bearbejdning af metoder i den kunsthistoriske forskning fra ca. 1850 til i dag med henblik på udarbejdelse af en grundbog i kunsthistorisk metode (Marianne Marcussen).

4.4 En analyse af Christian Ellings forfatterskab med henblik på en publikation om dansk kunsthistorie (Hannemarie Ragn Jensen).

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver HAFNIA, Copenhagen Papers in the History of Art under redaktion af Øystein Hjort og Marianne Marcussen. Bind 11 udkom og bind 12 med bidrag fra symposiet om den romanske kunst i Norden i dens kontinentale sammenhæng er under forberedelse. Teddy Brunius er medlem af redaktionen af The Journal of Aesthetics and Art Criticism. Øystein Hjort

er dansk redaktør af det fællesnordiske kunsttidsskrift, Siksi, udgivet af Nordisk Konstcentrum i Helsingfors. Søren Kaspersen er redaktør af Bulletinen, Meddelelser fra Dansk Kunsthistoriker Forening, og medredaktør af Argos, Tidsskrift for Kunstvidenskab, visuel kommunikation og kunstpædagogik, endvidere medlem af den nordiske redaktionskomité for Enciclopedia dell'arte medievale. Marianne Marcussen er redaktør af Nordik, Informationsblad for Nordisk Komité for Kunsthistorie. Sammen med Hannemarie Ragn Jensen er hun billedredaktør for publikationen »Kaos og kosmos. Studier i europæisk romantik.« Hannemarie Ragn Jensen er billedredaktør af Forum for Renæssancestudier, 2.

Anden virksomhed:

Teddy Brunius er medlem af styrelsen for den internationale organisation for kunsthistorikere, CIHA, og af Braunschweigs videnskabelige akademi. Øystein Hjort er rådsvalgt medlem af Akadimirådet og formand for dets Udvalg for Kunstformidling. Han er medlem af bestyrelsen for Louisiana, Museum for moderne kunst, og af repræsentantskabet for Statens Kunstfond. Søren Kaspersen er formand for Dansk Kunsthistoriker Forening. Marianne Marcussen er bestyrelsesmedlem i Nordik, Nordisk Komité for Kunsthistorie og medlem af bestyrelsen for Nordisk Selskab for Æstetik. Hannemarie Ragn Jensen er medlem af Forum for Renæssancestudier og medarrangør af dets aktiviteter (forelæsninger, seminarer og publikationer). Ragn Jensen er medlem af Gymnasiedirektoratets udvalg nedsat med henblik på at formulere betænkning og studievejledning for faget »Billedkunst«.

Rejser:

Teddy Brunius har gæsteforelæst i Magdeburg og i Uppsala. Øystein Hjort deltog i »Rome: Tradition, Innovation and Renewal. A Canadian International Art History Conference in Honour of Richard Krautheimer and Leonard Boyle«, Rom 8.-13. juni med forelæsningen »The Mosaics in San Clemente and their Position in 12th-Century Rome«, og gæsteforelæste i november ved Kunsthistorisk Institut, Universitetet i Bergen og Vestlandets Kunstakademi i Bergen. Søren Kaspersen deltog med et foredrag om Helligtrekongers kapellet ved Roskilde domkirke i den 2. nordiske kunsthistoriker-kongres i Göteborg i maj. Marianne Marcussen deltog i et symposium om æstetik ved universitetet i Bergen og forelagde en tolkning af Marcel Duchamps »Det store Glas«. Ved den internationale bibliofilkongres i København i september holdt hun foredraget: »Perception, Depiction, and Perspective from Antiquity to the Turn of the 20th Century«. Hannemarie Ragn Jensen deltog i den 2. nordiske kunsthistoriker-kongres i Göteborg i maj med et foredrag om »Danske mæceners betydning for

guldaldermaleriets udvikling« og holdt en forelæsning ved Ferrara-seminaret i København i maj om månedsfremstillingerne i la Schifanoia.

Publikationer:

Brunius, T.: Harald Markson i Uppsala. Uppsala 1986, 67 s.

Hjort, Ø.: Spillet regler. Omkring museerne, kunstinstitutionen og det moderne. Kunst og Kultur 2, s. 82-93, Oslo 1987.

–: Scandinavian Art after 1945: Towards the Diversity in Abstract Art. Scandinavian Art: 19 Artists from Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, The Seibu Museum of Art, Tokyo (eds.), s. 63-69+4s., Tokyo 1987.

–: Art and State. Scandinavian Art: 19 Artists from Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, The Seibu Museum of Art, Tokyo (eds.), s. 7-15,+5s, Tokyo 1987.

–: L'art Danois des Anneées 80. Eighty, les Peintres D'Europe, s. 42-43, Strasbourg 1987.

–: Skulpturens natur. Tidsbilleder. Analyser og beskrivelser af kunsten i dag, Øystein Hjort (red.), s. 108-21, København 1986.

–: 3 opslag om kalkmalerier i Sdr. Jernløse, Måløv, Skibby. Danske kalkmalerier. Romansk tid 1080-1175, Ulla Haastrup, Robert Egevang, s. ialt 8, København 1986.

–: Redaktion af: Tidsbilleder. Analyser og beskrivelser af kunsten i dag. København 1986, 144 s.

–: Att tjäna konsten, att tjäna sitt bröd. Nordanad-15 samtida, Malmö konsthall, s. 17-33, Malmö 1986.

–: Servir la cause de l'art, servir celle du gagne-pain. Nordanad-peintures sculptures contemporaines, Musee des arts decoratifs, s. 16-33, Paris 1986.

–: I spejlkabinettet. En samtale med Mogens Møller. Siksi 4, s. 28-31, Helsinki 1986.

–: Porten i slugten. Louisiana Klubben Nr. 46, s. 24-27, Humlebæk 1986.

–: Britain seen from the North. Et blik på den nye engelske skulptur. Louisiana revy Nr. 2, s. 4-6, Humlebæk 1986.

Kaspersen, S.: Om folkelighed og ufolkelighed i senmiddelalderligt vægmaleri. Kunst samfund kunst – En hilsen til Broby Odense University Studies in art history, Vol. 51, Jørn Guldberg (red.), s. 9-33, Odense 1987.

–: Den høviske kirke. To skovbyer – Nødebo og Gadevang, Forsamlingshusets venner, Nødebo Kro, m fl, s. 3-11, Nødebo 1987.

–: Majestas Domini-Regnum et Sacerdotium (II). Hafnia-Copenhagen Papers in the History of Art 10, s. 24-72, København 1985.

–: Mål og med i guldalderforskningen – Refleksioner i forlængelse af Antal. Argos 3, s. 5-15, Odense 1986.

Marcussen, M.: Perspektiv. Om rumopfattelse og rumgengivelse. København 1987, 148 s.

–: Rumkonstruktioner og farveteorier i billedkunsten ved århundredskiftet. Tadeihistoriallisia Tutkimuksia Konsthistoriska Studier 9, s. 115-22, Helsinki 1986.

–: Menneskemuren. Forskningsprojekt Kritik och Konst 4, s. 106-27, Uppsala 1986.

Øystein Hjort

3. Institut for Litteraturvidenskab

Historie:

Institut for Litteraturvidenskab blev oprettet som sådant i 1967, men dets historie går tilbage til den lærestol i æstetik, der oprettedes i 1788 og i 1790 blev besat med Knud Lyne Rahbek, og ikke, som nogle havde håbet, med Jens Baggesen. Lidt inde i det 19. århundrede blev Adam Oehenschläger professor i faget, og ved dets midte overtog Carsten Hauch lærestolen, der så ved århundredets slutning, efter berømte stridigheder, i 1892 gik til Julius Paludan, og ikke til Georg Brandes.

Efter i nogle år at have været ekstraordinær professor overtog Valdemar Vedel i 1918 det ordinære professorat i faget, der samtidig omdøbtes til almindelig litteraturvidenskab. Vedel afløstes i 1933 af Paul V. Rubow. Mens Hans Sørensen var professor, fra 1966 til 1976, blev det nuværende institut oprettet. Faget fik tilknyttet flere lærere og fik den kortere betegnelse litteraturvidenskab. I 1979 tiltrådte Peter Madsen som professor.

Instituttet havde oprindelig til huse i Købmagergade, flyttede derfra til Metro-annekset og siden til Dyrkøb. I midten af 70'erne flyttede instituttet som et af de første til Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 19.

Professor: Peter Madsen.

Lektorer: Jan Ulrik Dyrkjøb, Jørgen Egebak, Morten Giersing (orlov), Torben Kragh Grodal, Uffe Hansen, Peter Larsen, Ralf Pittelkow (orlov), Lars Peter Rømhild, Marie-Louise Svane.

Adjunker: Michael Bruun Andersen, Klaus Bruhn Jensen, Ulrik Lehmann, Martin Zerlang.

Seniorstipendiater: Lise Busk-Jensen, Lis Møller.

Kandidatstipendiater: Peter Bornedal, Nils Gunder Hansen, Jens Toft.

Eksterne lektorer: Peter Allingham, Steen Beck, Jens Østergaard Kristensen, Søren Nagbøl, Maj Skibstrup.

Undervisningsassistent: Henning Goldbæk.

TAP: Antal årsværk: 1,6.
Rosa Cedermark, Aase Grosen Rasmussen.

Forskningsvirksomhed:

Veletablerede litteraturvidenskabelige forskningsfelter som litteraturhistorie, tekstanalyse og litteraturteori står som hidtil stærkt i instituttets samlede forskningsvirksomhed. Samtidig bør det fremhæves, at de senere års nyorientering af instituttets forskning i retning af bredere kulturhistoriske analyser og kulturteoretisk refleksion manifesteres i flere projekter. Dette indebærer, at der sker en overskridelse af litteraturvidenskabens traditionelle grænser, således at de enkelte forskningsprojekter bevæger sig på tværs af kunstarter og kulturområder eller sigter mod afklaring af kulturteoretiske problemstillinger, der ikke kun vedrører den litterære kultur.

Massekommunikationsforskningen udgør et selvstændigt felt inden for instituttets forskning. Billedmedierne (herunder bl.a. den internationale udvikling i TV-mediet) står centralt inden for denne forskning, men også de trykte medier og bredere massekulturelle forhold undersøges.

Inden for instituttets mentalitetshistoriske forskning arbejdes der dels med et afgrænset emne inden for forskningsområdet og dels med et sociologisk forfatterskab med relevans for mentalitetshistorien.

1. Litteratur- og kulturhistorie

1.1 Joseph Conrads fortælling »Heart of Darkness«

En anvendelse af nyere tekstteori med henblik på demonstration af tekstens flerdimensionalitet (Peter Madsen).

1.2 Form og erfaring i moderne kultur

En analyse af udvalgte emner inden for det sidste århundredes kultur ud fra historiske synsmåder (Peter Madsen).

1.3 Religion og politik i Hermann Brochs roman »Die Verzauberung«

En undersøgelse af forestillingerne om sand og falsk religion i Brochs anti-nazistiske roman, herunder af de livsfilosofiske elementer i romanen (Jan Ulrik Dyrkjøb).

1.4 Goethe efter 1805

En afklaring af spørgsmålet om, hvordan Goethe kom gennem sin produktionskrise efter Schillers død. Arbejdet har i det forløbne år især været samlet om Goethes forhold til og opgør med nyklassicistisk æstetik (Jørgen Egebak).

1.5 Det psykologiske paradigmeskift 1880-1890

Fortsatte studier i bestemte faktorer i udviklingen af en moderne psykologi og denne udviklings konsekven-

ser for skønlitteraturens udformning (Uffe Hansen).

1.6 Stefan Heyms roman »Ahasver«

En undersøgelse der specielt drejer sig om nyfortolkningen af den traditionelle Lucifer-figur (Uffe Hansen).

1.7 Vilhelm Bergsøes roman »Fra Piazza del Popolo«

Kommentering og efterskrift til Det danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave af romanen (Lars Peter Rømhild, sammen med lektor Flemming Conrad, Institut for nordisk Filologi).

1.8 Paula Modersohn-Becker og Käthe Kollwitz

En undersøgelse af kvinders erfaringer af den moderne virkelighed ud fra analyser af de to kunstneres billed- og dagbogsproduktion. Undersøgelsen er et led i bredere studier i maleriets billedsprog gennem de sidste 100 år (Marie-Louise Svane).

1.9 Romantikens danske kvindelitteratur

Litteraturhistorisk fremstilling af danske forfatterinders fiktionslitteratur i perioden 1827-76 på baggrund af mentalitetshistoriske analyser af hjemmelivskulturerne, idehistoriske analyser i romantisk filosofi og æstetik og receptionshistoriske undersøgelser af det kvindelitterære marked (Lise Busk-Jensen).

1.10 Prækclusionens poetik

Med Freud og Lacans teorier om sprog og psykose som referenceramme søger projektet at indkredse de stilistiske, retoriske og tematiske strategier, hvorigenem det poetiske selv konstitueres i den amerikanske lyriker Emily Dickinsons værk (Lis Møller).

2. Litteraturteori og kritikhistorie

2.1 Northrop Frye og den radikale protestantisme

En undersøgelse af William Blake og radikale protestantiske traditioner som forudsætninger for Northrop Fries kultur- og litteraturteori. Undersøgelsen ligger i forlængelse af tidligere offentliggjorte arbejder om Frye (Jan Ulrik Dyrkjøb).

2.2 Den umulige Kafka

En afhandling om situationel kontekst, hvori det vises, at Franz Kafkas novelle »Die Verwandlung« fungerer som replik i en problematisk situation, der analyseres på subjektive, institutionelle og objektive niveauer (Jørgen Egebak).

2.3 Genrestrukturer

En fiktionsteoretisk og historisk beskrivelse af genrestrukturer og deres sammenhæng med emotive reaktioner. Undersøgelsen er tværmedial (litteratur, film, TV-fiktion). Delresultater er publiceret i artikelform (Torben Kragh Grodal).

2.4 Kommunikation og ekspresion

En undersøgelse af forholdet mellem litterære værkers kommunikative og ekspresive funktioner. Undersøgelsen gennemføres som en kritisk gennemgang af to tilsyneladende indbyrdes modstridende teorier om litterær funktion, dels den kommunikative og dels den grammatologisk-dekonstruktive (Torben Kragh Grodal).

2.5 Valdemar Vedel som litteraturhistoriker

En kortlægning og karakteristik af de forskellige typer af litteraturhistorieskrivning og deres metoder i Valdemar Vedels forfatterskab (Lars Peter Rømhild).

2.6 Tale og system

Gennem inddragelse af nyere sprog- og kommunikationsteorier, fortolknings teori samt skriftteori søges forskellen mellem talt og skrevet sprog belyst. Endvidere undersøges denne forskels betydning i dannelsen af teoretiske systemer og i fortolkningsprocessen (Licentiatprojekt) (Peter Bornedal).

3. Massekommunikationsforskning

3.1 Udbredelsen af TV-fiktion i Vesteuropa

En studie udarbejdet for UNESCO om TV-fiktion i fire vesteuropæiske lande (Danmark, Holland, Storbritannien, Italien). Afsluttet ved udgangen af 1987 (Peter Larsen).

3.2 Udbredelsen af TV-fiktion (UNESCO-rapport)

Redaktion af en serie regionale studier (Peter Larsen).

3.3 Øjenlyst

En afhandling om visuel perception og billedmedier (Peter Larsen).

3.4 Musik og visuel fiktion

Et arbejde om musikkens skiftende rolle i billedmedierne (Peter Larsen).

3.5 Underholdning i TV

En undersøgelse af underholdningsbegrebet og dets historie kombineret med en bred analyse af TV-underholdningen i dens forskellige former og institutionelle organiseringer. Delstudier heraf er: 1) Teoretisk forståelse af TV-fiktionens internationale udbredelse. 2) Kedsomhedens sociale forankring. 3) TV-komedien som international genre. 4) Huset på Christianshavn, en dansk TV-komedie (Michael Bruun Andersen).

3.6 Seernes TV-avis

Interview-undersøgelse af danske seeres brug og oplevelse af TV-nyheder (Klaus Bruhn Jensen).

3.7 Fra skriftkultur til billedkultur

Projekt om udviklinger i kultur- og bevidsthedsformerne under indtryk af billedmedierne i informations-samfundet. Udgangspunkter er Danmark, England, USA (Klaus Bruhn Jensen).

3.8 Nordisk TV i forvandling

Deltagelse i (og dansk koordinering af) fællesnordisk projekt om, hvorledes forandringer i TV's programudbud afspejler og præger den kulturelle identitet i Norden (Klaus Bruhn Jensen).

3.9 Den læsende arbejder 1870-1900

Undersøgelse af læsekultur blandt danske arbejdere på grundlag af materiale fra arbejderlæseforeninger. Centralt i undersøgelsen står en analyse af henvend 600 københavnske arbejders individuelle boglån i årene 1882-84 (Ulrik Lehrmann).

3.10 Den åndelige egnsudviklings tid

Undersøgelse af læsekultur i et vestjysk sogn ca. 1955-1965. Med udgangspunkt i en analyse af normdannelserne i bogudlånet fra et vestjysk sognebibliotek indkredses læsernes kulturelle horisont i et tidsrum, hvor deres livsform blev afgørende ændret (Ulrik Lehrmann).

3.11 Betydningsproduktion og repræsentationsformer i levende billeder

En overvejende semiotisk analyse af massekommunikationens billeder, specielt de levende billeder. Disse analyseres såvel på det semiotiske som på det samfundsmæssige brugsplan i forhold til de medier og tekstformer de kan siges at afløse som massekommunikationsprodukter (Jens Toft).

4. Mentalitetshistorie

4.1 Underholdningens historie

En redegørelse for den brede masseunderholdningsform, funktion, temaer og genrer fra antikken til moderne tid. Det samlende perspektiv er mentalitetshistorisk, og karakteristikken af de enkelte epoker indledes af bestemmelser af epokens »psykiske profil«, den civilisationsmodel som bestemmer normer og adfærd. (Martin Zerlang).

4.2 Georg Simmel – sociologi og humanvidenskab omkring århundredskiftet

En undersøgelse af den indre sammenhæng i en række aspekter af Simmels værk: formel sociologi, moralvidenskab, historiefilosofi, pengefilosofi, kulturteori, æstetik og livsfilosofi. Simmels indsigter søges begrebet i et perspektiv, der rækker ud over deres specifikke tilblivelsessituation (Nils Gunder Hansen).

5. Seminarvirksomhed

Instituttet har i efteråret 1987 stået for afholdelsen af en række forskeruddannelsesseminarer i fiktionsteori, forstået som teori og metodiske tilgange, der er fælles for de litterære og musik-æstetiske fag.

Der har været afholdt 7 seminarer. Fra instituttet har følgende medvirket som oplægsholdere: Torben Kragh Grodal (der tillige har været seminararrangør), Peter Larsen, Lis Møller, Peter Bornedal og Klaus Bruhn Jensen.

Seminarerne finansieres af Forskerakademiet og Det humanistiske Fakultet og tilrettelægges i samarbejde med andre musik-æstetiske og litterære fag.

I 1987 har instituttets forskningsforpligtede medarbejdere afholdt følgende interne seminarer:

1) Et fællesseminar (afholdt i marts), hvor samtlige instituttets forskere fremlagde emner fra igangværende forskning til drøftelse.

2) Et seminar om romantikken og det romantiske efterliv (afholdt i december), hvor følgende holdt oplæg inden for seminarets emnekreds: Jan Ulrik Dyrkjøb, Torben Kragh Grodal, Lars Peter Rømhild, Lise Busk-Jensen, Lis Møller, Martin Zerlang og Nils Gunder Hansen.

Anden virksomhed:

Instituttets videnskabelige medarbejdere har i årets løb udfoldet en omfattende udadvendt virksomhed i form af gæsteforelæsninger ved universiteter og høje læreanstalter i ind- og udland, medvirken ved videnskabelige seminarer og kongresser, medvirken ved efteruddannelseskurser, konsulentbistand (herunder udvikling af undervisningsmateriale), anmeldervirksomhed samt foredrag i faglige sammenslutninger og folkelige forsamlinger.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver serien Skriftrække fra Institut for Litteraturvidenskab (SIL). Redaktionsarbejdet koordineres af Jan Ulrik Dyrkjøb.

Lise Busk-Jensen, Torben Kragh Grodal, Peter Larsen, Marie-Louise Svane og Martin Zerlang er medlemmer af redaktionen af tidsskriftet Kultur og Klasse.

Klaus Bruhn Jensen er redaktør af nyhedsbrev for NEQTAR (Network on Qualitative Audience Research), manuskript-referee og boganmelder ved Journal of Communication samt manuskript-referee ved Critical Studies in Mass Communication og European Journal of Communication.

Nils Gunder Hansen er medredaktør af tidsskrifterne Litteratur & Samfund og Tid/Skrift.

Rejser:

Peter Madsen er i det akademiske år 1987/88 på forskningsophold ved Center for Twentieth Century Stu-

dies, University of Wisconsin-Milwaukee, Milwaukee, USA.

Uffe Hansen har i juni-juli og oktober været på forskningsophold i henholdsvis Wrocław, Polen og München, BRD.

Medarbejdere ved instituttet har i 1987 deltaget i følgende videnskabelige seminarer og kongresser som foredragsholdere:

Kongres om latinamerikansk kortprosa (Juan Rulfo, Horacio Quiroga), Toulouse, Frankrig, januar (Martin Zerlang).

Konference om ungdomskultur, arrangeret af NAVF, Oslo, Norge, februar (Peter Larsen).

Annual Conference of International Communication Association, Montreal, Canada, maj (Klaus Bruhn Jensen).

Convegno Internazionale »Ritratto di Northrop Frye«, Rom, Italien, maj (Jan Ulrik Dyrkjøb).

8. Nordiske Konference for Massekommunikationsforskning, Helsinki, Finland, august (Michael Bruun Andersen, Klaus Bruhn Jensen).

Nordisk Filmforsker møde, Turku, Finland, august (Jens Toft).

Doktorand-seminar om Brandes-Lukács, Lund, Sverige, september (Lars Peter Rømhild).

Selskab for Nordisk Litteraturhistoriografi, årsmøde, Lund, Sverige, oktober (Lars Peter Rømhild).

Seminar om »Lachkultur«, København (Goethe-Instituttet), november (Lars Peter Rømhild).

Forskeruddannelsesseminar ved Institut for Musikvidenskab, Oslo, Norge, november (Peter Larsen).

Nordisk kvindelitteraturhistories skribentseminar, Lysebu, Norge, november (Lise Busk-Jensen).

Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark (SMID), årsmøde, Mols, november (Michael Bruun Andersen, Klaus Bruhn Jensen, Ulrik Lehrmann).

First International Conference for the Empirical Study of Literature, Siegen, BRD, december (Klaus Bruhn Jensen).

Publikationer:

Andersen, M.B.: Kritik af den objektive fortvivlelse. Kultur & Klasse 56, s. 53-70, Holte 1987.

–: Munter Sociologi. Om TV-komedien. Kultur & Klasse 58 (15. årg., nr. 2), s. 46-62, København 1987.

Dyrkjøb, J.U.: Gudstjeneste og poesi i moderniteten. Kritisk Forum for praktisk Teologi 29, s. 5-18, Århus 1987.

Grodal, T.K.: Skam, latter og kønskamp. En analyse af Hawks' »Bringing Up Baby». Kultur og Klasse 58, s. 63-79, Viborg 1987.

–: Fiktionsteori og underholdningens genrer. Kultur og Klasse 58, s. 7-26, Viborg 1987.

–: Melankoliens potens – Miami Vice. Kultur og Klasse 56, s. 36-53, Viborg 1987.

–: Arbejdslyst eller Back to the Future -Visuelle stu-

- dier i Reagan Amerika. Kultur og Klasse 57, s. 41-76, Viborg 1987.
- Hansen, N.G.: Elias, døden og det sociale. Litteratur & Samfund 42, s. 97-113, København 1987.
- : Ondskab og livsverden -Baudrillard i 80'erne. Tid Skrift 7, s. 4-27, København 1987.
- Jensen, K.B.: In Defense of Making Sense: Media Research and Media Policy between the Humanities and the Social Sciences. Institutpublikation 1987, 18 s.
- : Qualitative Audience Research and Policy Issues of Broadcasting: Notes towards an Accommodation. Institutpublikation 1987, 16 s.
- : Qualitative Audience Research: Towards an Integrative Approach to Reception. Critical Studies in Mass Communication Vol. 4, No. 1, s. 21-36, Annandale, VA, USA 1987.
- : News as Ideology: Economic Statistics and Political Ritual in Television Network News. Journal of Communication Vol. 37, No. 1, s. 8-27, New York 1987.
- : Seernes TV-Avis. Institutpublikation 1987, 155 s.
- Larsen, P.: Øjeblikke – tre variationer over et mediepsykologisk grundtema. Kultur og Klasse 56, s. 72-89, København 1987.
- : Præsens- 3 billedtekster og et par kommentarer. Katalog til udstillingen, Anne Sofie Becker (udg.), s. 68-79, Odense 1987.
- : Mærkværdigt, skævt, bagfrakommende....Om ugebladenes usamtidighed. Fredag 11, s. 16-21, København 1987.
- : Det er dansk – Men er det dejligt? Mediekultur 5, s. 15-23, Ålborg 1987.
- Madsen, P.: Goethes vej til Rom. Hug! 49/50, s. 77-81, København 1987.
- Møller, L.B.: Grænser – om grænsen som figur hos William Wordsworth og Emily Dickinson. Kultur & Klasse 59, s. 45-64, København 1987.
- Rømhild, L.P.: Francesco De Sanctis e Georg Brandes. Inventario, rivista di critica e letteratura N. 18, III quadrim. 1986, s. 55-69, Verona 1987.
- : Il Pechinese azzurro. Il Ponte Anno XLIII, n.1, s. 158-61, Firenze 1987.
- : Tekster i fortolkning: Receptionsvanskeligheder. Holger Drachmann: Anadyomene. Nordica Bd. 4, s. 189-92, Odense 1987.
- : En fødselsdagstale. Edda Hefte 3, s. 243-52, Oslo 1987.

Jan Ulrik Dyrkjøb

4. Musikvidenskabeligt Institut

Historie:

Musik som disciplin har spillet en rolle ved universitetet, sålænge dette overhovedet har eksisteret. Dette skyldes musikfagets centrale placering i hele det akademiske og videnskabelige univers. Men i mere moderne forstand har faget en knap 100-årig historie som universitetsfag ved Københavns Universitet. Disse 100 år viser et fag i stadig udvikling fra de første musikhistoriske forelæsninger over antikkens og middelalderens musik blev holdt i 1896 af privatdocent Angul Hammerich og frem til det brede spektrum af discipliner og holdninger, som i dag tilsammen tegner musikfaget.

Den første egentlige lærestol i musikvidenskab ved universitetet blev oprettet i 1916; allerede året før havde man indført en magistergrad i faget. Kort efter at den første professor var blevet udnævnt i 1924, åbnedes der mulighed for at aflægge eksamen i musik som bifag (»sang«) til skoleembedseksamen. Først 14 år senere, i 1938, indførtes en hovedfagsordning i musik, og den nu velkendte tredeling af faget i en historisk, en teoretisk og en praktisk del blev en realitet.

Indtil 1936 levede faget under trange kår i det såkaldte »Panums værelse« i hjørnet af universitetsgården på Frue Plads. De følgende 30 år havde man lejet sig ind i loftsetagen over Kunstindustrimuseet i Amaliegade, hvor man nu fik eget undervisningslokale, kontor og bibliotek. Som følge af uddannelseseksplosionen i 1960'erne blev disse lokaleforhold efterhånden for trange, og instituttet blev spredt på en række forskellige adresser i den indre by. I 1973 flyttede man omsider ind i eget hus i den gamle frimurerloge i Klerkegade 2. Her blev foruden de sædvanlige undervisningsfaciliteter også indrettet lærerkontorer, øvelokaler, aflytningsrum, kantine m.v., og her kunne man udfolde sig musikalsk uden store gener for omgivelserne. I 1983 blev en række lokaler overdraget Institut for Retorik, som siden da har haft bofællesskab med Musikvidenskabeligt Institut.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 21,5.

Professorer: J. Bergsagel, H. Glahn, J. Maegaard.

Lektorer: J. Brincker, N. Brincker, V. Brincker, I. Bruland, C. E. Hatting, S. Høgel, N. M. Jensen, G. Krabbe, N. Krabbe, J. W. Madsen, G. Rischel, E. Schouenborg, T. Schousboe, R. Teglbjærg, M. Topp, B. Trærup, E. Wiedemann.

Adjunkt: J. M. Rossen.

Kandidatstipendiat: H. T. Jespersen.

Undervisningsassistenter: E. Brodersen, A. Christensen, A. Christoffersen, E. M. Jensen, H. Graugaard, A. Gørtz, I. F. Hansen, B. B. Madsen, A. M. Nielsen, H. C. Nielsen, A. Nobbio, O. Nørlyng, J. Rohard, I. P.

Rosenbaum, A. Rosing-Schow, M. Schuldt-Jensen, E. Skjoldan, S. Steensen, J. G. Sørensen, B. Thanning, V. Warlev, T. Westenholz.

TAP: Antal årsværk: 3.

K. Binné, O. G. Hansen, L. Nielsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed er bestemt af, at faget indeholder både videnskabelige og kunstnerisk-håndværksmæssige elementer. Dette giver forskningsvirksomheden såvel en traditionel historisk og teoretisk del som en mere eksperimenterende, der sigter på den praktiske musikudøvelse. Hertil kommer pædagogiske og fagdidaktiske emner.

Selv om kompositionsmusikken stadig – af historiske grunde – er den dominerende, spiller dog også den rytmiske musik en væsentlig rolle.

Hvad selve behandlingen af stoffet angår, spænder tilgangen fra en ren stil-, genre- og personhistorisk metode, over socialhistoriske og sociologiske, til kommunikations-orienterede undersøgelser. Nedenstående redegørelse for de enkelte medarbejders forsknings-område er opdelt i disciplinerne musikhistorie, etnomuskologi, musikteori og pædagogik, samt tale og sang.

1. Musikhistorie, Danmark

I 1988 fejres 400-året for Christian IV's tronbestigelse gennem udstillinger, publikationer og andre aktiviteter. Også musikken spiller her en fremtrædende rolle, og en række af instituttets medarbejdere har været centralt placeret i forberedelserne af de musikalske arrangementer, både organisatorisk og forskningsmæssigt. Arbejdet med Christian IV tidens musik har haft tre hovedformål: nodeudgivelser af et uddrag af tidens musik, indspilning af musikken på compact discs samt tilrettelæggelse af en musikfestival i København i maj 1988. Fondsmidler udefra – ikke mindst fra »Fonden Christian IV året 1988« og Carlsbergfondet – har i vidt omfang muliggjort hele dette arbejde (J. Bergsagel, H. Glahn, C. E. Hatting, Niels Martin Jensen, N. Krabbe samt en gruppe af fagets magisterstuderende).

1.1 Øvrige udgivelsesprojekter inden for dansk musik omfatter:

1.1.1 Håndskrift A.M.76.8° i Det kongelige Bibliotek med middelalderlig flerstemmig musik (J. Bergsagel, N. M. Jensen).

1.1.2 Håndskrift i Kiel med dansk Skt. Knuds Officium (J. Bergsagel).

1.1.3 Redaktion af gregorianske melodier til danske

tekster i Tidebog, Ansgarsstiftelsens forlag, Kbh. 1987 (T. Schousboe).

1.1.4 Færdiggørelse af udgivelsen af Peter Heises sange med klaver (N. M. Jensen).

1.2 Iøvrigt omfatter arbejdet med dansk musik og musikhistorie følgende emneområder:

1.2.1 Undersøgelser over Laurids Pedersen Thuras »Canticum Canticorum Salomonis« – en versificeret gendigtning på hebraisk og latin af Højsangen til lutherske melodier i 4-stemmig udsættelse (H. Glahn i samarbejde med dr.theol. Eduard Nielsen og dr.phil. Erik Dal).

1.2.2 I. M. Jarnovics og K. Szymanowskis koncertbesøg i Danmark i henholdsvis 1802 og 1930'erne (B. Trærup).

1.2.3 Arbejde med Carl Nielsens kompositioner med henblik på en kritisk udgave og en tematisk fortegnelse (I. Bruland).

1.2.4 Kvinder i det professionelle musikliv i Danmark i det 20. århundrede med henblik på en musikhistorisk fremstilling om de kvinder, der på kompositions- musikkens, underholdningsmusikkens, den rytmiske musiks og musikpædagogikkens områder har spillet en rolle i dansk musikliv i dette århundrede (I. Bruland).

1.2.5 Studier i ældre dansk jazzhistorie herunder medvirken ved udgivelse af lp-serie med ældre danske jazzoptagelser (E. Wiedemann).

2. Musikhistorie, Europa og USA

2.1 Fransk »Notre Dame«-musik fra 1200-tallet overleveret i manuskriptfragment i Det kongelige Bibliotek (J. Bergsagel).

2.2 1400-tals teoretikeren Johannes Tinctoris (J. Bergsagel).

2.3 Studier i 1600-tallets instrumentalmusik med henblik på færdiggørelse af en afhandling om emnet; nederlandsk og nordtysk orgelmusik fra det 17. århundrede med henblik på en større udgave af dele af repertoireet (H. Glahn).

2.4 Tendenser i nyere litteratur om Mozart (C. E. Hatting).

2.5 Arnold Schönbergs opera »Die glückliche Hand« med henblik på en udgivelse i Arnold Schönberg Gesamtausgabe (J. Maegaard).

2.6 Studier i Fartein Valens musik (J. Maegaard).

2.7 Duke Ellingtons musik, herunder en annoteret værkronologi omfattende ca. 1500 kompositioner samt en diskografisk registrering af den såkaldte »Mercer Ellington-samling«, omfattende en række Duke Ellington bånd i Danmarks Radio (E. Wiedemann).

3. Musikteori og musikpædagogik

Indenfor dette felt arbejdes der dels med en egentlig udforskning af det musikalske materiale, dels med problemer vedrørende formidling af viden om musikens kunstneriske, håndværksmæssige og samfundsmæssige sider.

Arbejdet omfatter følgende områder:

3.1 J. S. Bachs koralharmoniseringer, herunder en sammenstilling med den abstrakte pædagogiske disciplin »enkel koralharmonisering« (J. W. Madsen).

3.2 Analyse af atonal musik efter den i USA udviklede metode »pitch-class set analysis« specielt med henblik på en pædagogisk formidling af metoden på dansk. I samarbejde med en gruppe studerende forberedes en institutpublikation om emnet (J. Maegaard).

3.3 Undersøgelse over skalateorier inden for jazzen med henblik på at nå frem til en alternativ beskrivelsessystematik i forhold til den gængse amerikansk prægede skalateori (J. W. Madsen).

3.4 Undersøgelser over forholdet mellem musik og retorik (S. Høgel).

4. Etnomuskologi

4.1 Fortsatte studier over østeuropæisk folkemusik specielt inden for albansk, tyrkisk og jugoslavisk musik (B. Trærup).

4.2 Undersøgelser af musikken på øerne i Vestpolynesien i forbindelse med et internationalt, UNESCO-støttet projekt (J. M. Rossen).

4.3 Undersøgelser over kvindens stilling i musiklivet på Bellona Island som delprojekt under den internationale studiegruppe omkring temaet »Musik og køn«, oprettet af International Council for Traditional Music (J. M. Rossen).

5. Tale og sang

Fagets kunstneriske sider varetages i alt væsentligt af sang- og klaverlærerne, hvoraf kun sanglærerne i kraft af deres ansættelse har forpligtelser, der rækker ud over de rent undervisningsmæssige. Disse omfatter dels egen kunstnerisk perfektionering, dels forskning inden for fortolkningsmæssige og formidlingsmæssige sider af faget. Hertil kommer studier i stemmens funk-

tion og muligheder (N. Brincker, V. Brincker, S. Høgel, E. Schouenborg, R. Teglbjærg).

Anden virksomhed:

Instituttet giver husly for Arkiv for dansk Jazzhistorie, der under ledelse af dr.phil. Erik Wiedemann er dokumentationscentral for specielt ældre dansk jazzhistorie. Her findes et betydeligt antal musikoptagelser, diskografier, båndinterviews, scrapbøger, fotos samt artikler, bøger og noder vedrørende dansk jazz med hovedvægten på perioden før 1950.

Endvidere har Dansk dansehistorisk Arkiv adresse på instituttet. Arkivet er ved at opbygge en samling af noder, bøger og andet materiale til belysning af dansk dansehistorie. Det ledes af mag.art. Henning Urup. Telefonisk henvendelse forud for personlig kontakt til arkivet tilrådes.

Det danske center for det internationale musikbibliografiske projekt, RILM (Repertoire Internationale de Litterature Musicale) har hjemsted på instituttet. Her registreres dansk musikvidenskabelig litteratur med henblik på indlemmelse i den internationale RILM-database, der dels er søgbar via dataværten DIALOG, dels udkommer fire gange årligt i bogform. Medlemmer af den danske RILM komité er Torben Schousboe og Niels Krabbe, mens bibliotekar Tine Vind fungerer som sekretær, betalt af midler fra Statens humanistiske Forskningsråd.

Instituttet har leveret arbejdskraft i et omfang svarende til et årsværk i forbindelse med den mediestøttede »åbent universitets«-undervisning i musikhistorie. Arbejdet har resulteret i udarbejdelse af 8 tv-udsendelser, 8 radioudsendelser samt en grundbog (J. Brincker, C. E. Hatting, Niels Krabbe).

Udgivervirksomhed:

Instituttets årlige publikation, Musik & Forskning, med artikler af medarbejdere ved instituttet udkom i 1987 med sit tolvte bind. Redaktionsarbejdet er forestået af et under institutrådet nedsat udvalg med Jan Maegaard som formand. Instituttet er medudgiver af syv hæfter med musik fra Christian IV's tid.

De enkelte medarbejders redaktionelle hverv omfatter: medlemsskab af redaktionskomiteen for Monumenta Musicae Byzantinae (J. Bergsagel, H. Glahn); kongresrapport fra internationalt Heinrich Schütz-seminar i København november 1985 (N. M. Jensen); tidsskriftet Modspil (H. Tofte Jespersen).

Rejser:

Udenlandske studieophold: J. Bergsagel (England og Rom), E. Wiedemann (New York).

Følgende medarbejdere har medvirket med bidrag på internationale kongresser og seminarer eller holdt gæsteforelæsnings i udlandet: J. Bergsagel, J. Brincker, H. Glahn, N. M. Jensen, J. Maegaard, J. M. Rossen samt E. Wiedemann.

Publikationer:

Bergsagel, J.D.: War in Music in the Middle Ages.

War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (red.), s. 282-98, København 1987.

Brincker, J., Hatting, C.E., Krabbe, N., Gravesen, F., Tanggaard, K.: Alle tiders musik – billeder af den vesteuropæiske musikkulturs historie. København 1987, 128 s.

Jespersen, H.T.: Musikfaget – et bidrag til lige muligheder? Lige muligheder for piger og drenge. Materiale til regionale og lokale kurser, Undervisningsministeriet (red.), s. V,37-40, København 1987.

–, Bonde, L.O.: Vi trænger til noget dårlig musik vi selv laver. Humaniora – et humanistisk magasin om forskning 1, s. 9-11, København 1987.

Mægaard, J.: Aspekter der Harmonik im instrumentalen Frühschaffen Anton Webers. Musik & Forskning 12, Musikvidenskabeligt Institut (udg.), s. 9, København 1987.

Rossen, J.M.: Songs of Bellona Island (Na taungua o Mungiki). København 1987, 516 s.

–: Sangtraditionen fra Bellona, et Polynesiske ø-samfund 1986-87. Musik & Forskning 12, s. 163-84, København 1987.

Schousboe, T.: Tilrettelæggelse af: Gregorianske melodier. Tidebog, Benedicte Ramsing, CSJ (ed.), s. 1885, København 1987.

Wiedemann, E.: Kompositioner af Duke Ellington – et supplement. Musik & Forskning 12, 1986-87, s. 149-62, København 1987.

Niels Krabbe

5. Teatervidenskabeligt Institut

Historie:

Faget teatervidenskab, eller som det dengang hed: Teatrets æstetik og historie, blev oprettet ved Københavns Universitet i 1953, men først i 1962 fik det sit eget institut med lokaler i Det kgl. Teaters bibliotek, Tordenskjoldsgade 3. Skønt instituttets administrations- og undervisningslokaler siden af pladsmangel flyttede andetsteds hen, blev bofællesskabet med Det kgl. Teater videreført til 1986, idet instituttets og teatrets bibliotek vedblev med at udgøre en enhed, til uvurderlig gavn for fagets lærere og studerende, ikke mindst p.gr. af teatrets enestående arkiv med godt to hundrede års regi- og scenografimateriale.

I 1970 flyttede instituttet (÷ bibliotek) til lokaler i Grønnegade 22. Her arrangeredes der 1971 international kongres for teaterforskning.

Seks år senere, i 1976, holdt instituttet påny flyttedag; denne gang blev adressen dets nuværende: Fre-

dericiagade 18. Her fik faget hvad det længe havde savnet: Egen teatersal, hvor den praktiske undervisning kunne foregå.

Maj 1986 ophørte biblioteksfællesskabet med Det kgl. Teater; instituttets bøger samt mikrofilm af det kgl. Teaters arkivmateriale overførtes til lokalerne i Fredericiagade.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4,6.

Professor: Kela Kvam.

Lektorer: Svend Christiansen, Klaus Neiiendam, Meir Stein, Jytte Wiingaard.

Undervisningsassistent: Margit Johansen.

TAP: Antal årsværk: 1.

Else Fønss.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er teatret, i dette ords allervideste betydning, dvs. indbefattende alle former for scenisk optræden der har fundet sted gennem tiderne og overalt på jorden, vurderet i sammenhæng med den almindelige historie, klassisk arkæologi, sociologi, kultur-, kunst-, litteratur-, musik- og filmhistorie samt medieforskning, idet man dog hele tiden søger at fremdrage de teaterspecifikke aspekter.

I det forløbne år er der specielt blevet forsket indenfor følgende områder:

1. Dansk teater

1.1 Renæssanceteatret i Danmark, i trykken, udkommer i foråret 1988 (Klaus Neiiendam).

1.2 Betty Nansen – myter og virkelighed (Kela Kvam).

1.3 Teaterhistorie i Danmark. Fællesprojekt med teaterforskere fra andre universiteter (Kela Kvam, Jytte Wiingaard).

2. Europæisk teater

2.1 Et frescomaleri forestillende en hellenistisk teateropførelse af Euripides' »Ifigenia i Aulis«, artikel der udkommer i foråret 1988 (Klaus Neiiendam).

2.2 Skuespilkunst i antikken. Analyse på grundlag af tre hovedgrupper af billedkilder: Vasemalerierne fra Magna Græcia af flykerfarcerne (c. 380-330 f.Kr.), hellenistiske vægmalerier og mosaikker især af Euripides' og Menanders repertoire (c. 330-200 f.Kr.) samt det verdslige teater i Byzans belyst gennem byzantinske konsuldiphthya (500-tallet e.K.) (Klaus Neiiendam).

2.3 Opera Comique på Théâtre Italien, artikel der udkommer i foråret 1988 (Klaus Neiiendam).

3. Afrikansk teater

Wole Soinkas dramatik (Kela Kvam).

4. Mediekommunikation

Receptionsæstetiske undersøgelser af Heiberg-tidens teaterpublikum (Jytte Wiingaard).

5. Teaterkonventioner, teaterspecifikke udtryksformer

5.1 Det komiske på teatret. En undersøgelse af de særlige udtryksformer det komiske gennem tiderne har fået på teater, film og TV. Manuskriptet færdigskrevet, udkommer i 1988 (Svend Christiansen).

5.2 W. Shakespeare og teatrets konventioner

Undersøgelsen udstrækkes til ligeledes at gælde de foregående middelalderstil og court-masques og det efterfølgende restaurationsteater samt renæssanceteatret i det øvrige Europa (herunder den danske skolekomedie) (Svend Christiansen).

6. Kunstshistorie

6.1 Fortsatte ikonologiske studier i hofkunsten under Christian IV (Meir Stein).

6.2 Studier i N. A. Abildgaards kunst med henblik på motiver og litterære forudsætninger (Meir Stein).

6.3 Undersøgelser i fransk kunst i 17. og 18. årh. (portrætkonografi – nyklassicisme) (Meir Stein).

Udgivervirksomhed:

Kela Kvam er hovedredaktør af et engelsksproget tidsskrift for nordisk teaterforskning »Nordic Theatre

Studies. Yearbook for Theatre Research in Scandinavia«, første nr. udkommer maj 1988.

Anden virksomhed:

Kela Kvam er medlem af det af kulturministeren nedsatte ti-mandsudvalg der i år afleverede betænkning om en revision af den samlede teaterlovgivning.

Meir Stein var medlem af kommisariatet for udstillingen »La Table d'un Roi«, Musée des arts decoratifs (Louvre), i anledning af kulturfremstødet Danmark-Frankrig, og medforfatter til kataloget.

Publikationer:

Neiiendam, K.: Europæiske Teaterbilleder 1700-tallet I. Seks afhandlinger om billedanalyse i Europæisk teater, som udgiveren er redaktør af og i alle afsnit medarbejder til. København 1986, 140 s.

Stein, M.: Christian den Fjerdes Billedverden. København 1987, 152 s.

–: Haven med den gamle Døbefont. Konsthistorisk Tidsskrift Årg. LVI, Hft. 1, s. 42-46, Stockholm 1987.

–: Les relations artistiques entre la France et le Danemark au XVIIIe siècle. La table d'un roi. L'orfèvrerie du XVIIIe siècle à la Cour de Danemark., Ministère des Affaires Etrangères Association Française d'Action Artistique (eds), s. 23-41, Paris 1987.

Wiingaard, J.: Le commedie di Ludvig Holberg. Testo e trasformazioni registiche "La didascalietta teatrale scandinava". La didascalia nella letteratura teatrale scandinava, Merete Kjoller Ritzu (red.), s. 17-29, Firenze 1987.

–: Teatersemiotik. Gylling 1987, 168 s.

Kela Kvam

Sprogvidenskab

1. Institut for anvendt og matematisk Lingvistik

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967, under navnet Sproglaboratoriet ved Københavns Universitet. Oktober 1970 ændredes navnet til det nuværende svarende til et bredere fagområde. Ved sin oprettelse havde instituttet (sproglaboratoriet) lokaler i Købmagergade 44-46, 4. sal; september 1969 flyttede instituttet til Nørre Voldgade 96, og fra 1973 til 1978 eksisterede der en filial i Østervoldkomplekset (Øster Voldgade 10). Siden 1975 er instituttets adresse Njalsgade 96. I løbet af 1988 forventes instituttet at indgå i et større Institut for almen og anvendt Sprogvidenskab.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professorer: E. Spang-Hanssen, H. Spang-Hanssen.

Lektorer: E. Glahn, J. Hermann.

Adjunkter: E. Engberg-Pedersen, K. A. Jensen, B. I.

Henriksen (adjunktvikar).

Kandidatstipendiater: A. Bernth, V. Rechnitzer, Ib Ulbæk.

Ekstern lektor: H. Rue.

Forskningsprofessor: B. Maegaard.

TAP: Antal årsværk: 3.

S. Petersen, E. Ussing, S. Vind.

Forskningsvirksomhed:

Anvendt lingvistik er forskning, der sigter på at besvare sproglige spørgsmål eller at løse sproglige opgaver, som er stillet uden for forskningen selv. Opgaverne kan have meget forskellig baggrund, fx i fremmedsprogundervisning, i staveproblemer, i brug af fagsprog, i sprogbehandling med edb osv., men visse træk er typiske for arbejde med anvendt lingvistik.

De faktiske opgaver angår som regel store mængder af sproglige data – mange menneskers sprogbrug, store ordforråd, lange tekster, masseproduktion af tekster – og dette fører til at inddrage statistiske og andre matematiske metoder og til at gøre brug af apparatur såsom sproglaboratorier og edb-udstyr.

Samtidig indgår det menneskelige moment meget stærkt, da man ikke reelt har løst stillede sproglige spørgsmål eller opgaver med mindre løsningerne faktisk godtages af sprogets brugere; fx kræver udarbejdelse af metoder og materialer til at lære indvandrere dansk en indsigt i, hvordan tilegnelse af sprog, såvel modersmål som fremmedsprog, foregår. Også andre sprogpsykologiske spørgsmål hører til instituttets forskningsområde.

Edb's udbredelse i samfundet har aktualiseret for-

holdet mellem menneske og maskine, dvs. hvordan automatiserede systemer kan udformes efter brugerens behov og muligheder. Problemerne er i høj grad af sproglig natur og angår bl.a. om ordrer til datamater vil kunne gives i naturligt sprog. Da sproget og sprogene i det hele taget er afgørende elementer i information og kommunikation, stiller informationsteknologien på mange måder nye opgaver for anvendt lingvistik og gør det samtidig klart, at forskning vedrørende edb på sproglige områder – datalingvistik – er sammenvævet med anvendt lingvistik.

Bl.a. i forbindelse med overbygningsuddannelsen Anvendt Sprogvidenskab, hvori edb på sproglige områder indgår som et meget betydeligt element, har instituttet en del edb-udstyr egnet til såvel undervisning som forskning vedrørende avanceret tekstbehandling, automatisk analyse, datamatstøttet undervisning m.m.

Det ligger i anvendt forsknings natur, at forskerne som regel er i nær kontakt på det praktiske plan med en institution, en erhvervsvirksomhed, en personkreds osv., der er interesseret i forskningens resultat og måske har foranlediget opgaven taget op. Men også i forskningsmæssig henseende arbejder instituttets medarbejdere typisk sammen med forskere fra andre institutter og institutioner, hvilket afspejler sig i den følgende redegørelse for de enkelte emnekredse.

1. Fremmedsprogspædagogik

1.1 Danskeres forståelse af fremmedsprog undersøges og søges udviklet bl.a. gennem datamatstøttede lytteforståelsesøvelser. Herved inddrages ny teknik til at indbygge lyd i en datamat, og den pædagogiske udformning, bl.a. udarbejdelse af ordlister, foregår i tilknytning til gymnasieundervisning i sprog (Esther Glahn).

1.2 Projekt Indvandrer dansk. Ud fra videooptagelser, hvor indvandrere på forskellige niveauer dels taler med en dansker, dels løser en opgave, beskrives forskellige sider af dansk som andetsprog, og indvandrerens danske talesprog analyseres i både formelle og funktionelle henseender, fx brugen af »ikke« – eller modsvarigheder dertil – som samtaleelement. Nedskrivning og bearbejdelse af videooptagelserne pågår, og et dertil egnet tekstbehandlingssystem søges etableret (Esther Glahn, Knud Anker Jensen).

1.3 Begreberne »Korrektur« og »Feedback« i tilknytning til fremmedsprogundervisning (Knud Anker Jensen).

1.4 Opstilling af samlet model for kognitive faktorer i fremmed- og andetsprogstilignelse (Knud Anker Jensen i samarbejde med Esther Glahn og Lise Randrup Jensen, Center for Hjerneske).

1.5 Kommunikative arbejdsformer i gymnasiets engelskundervisning

Under brug af et materiale fra gymnasiesituationen undersøges, hvorledes arbejdsformer som pair work og rollespil direkte og indirekte kan fremme beherskelsen af det fremmede sprog (Birgit Irene Henriksen).

1.6 Datamatstøttet fremmedsprogsindlæring

Det almene formål er at undersøge indlæringsmæssige og pædagogiske problemer ved datamatstøttet indlæring af fremmedsproglig kompetens. I 1986-87 er gennemført et forsøg med udnyttelse af elektronisk post i skriftlig engelskundervisning. I forsøget har deltaget elever fra Christianshavns Gymnasium, der via elektronisk post har diskuteret indholdet af bøger og artikler om amerikanske samfundshold med studerende i USA (Vibeke Rechnitzer).

2. Sprog i kognitiv og kommunikativ henseende

2.1 Kognition og sprog evolutionært set

Inden for et projekt om sprog og tænkning hos mennesker og dyr lægges vægten på, at sprog er vokset ud af tænkning og har tilføjet en kommunikativ dimension til tænkningen, der derved hos mennesker har nået et højere niveau end hos de øvrige primater. Dyrenes sprog har lighed med menneskers kropssprog og udgør ikke den evolutionære basis for det egentlige sprog hos menneskene (Ib Ulbæk).

2.2 Pædagogisk funderede strategier ved inddragelsen af informationsteknologi i folkeskolens undervisning i andre fag end datalære, bl.a. i skriftlig dansk (Jesper Hermann i samarbejde med Jørgen Aage Jensen, Danmarks Lærerhøjskole).

2.3 Videnssociologisk undersøgelse af forløbere for informationssamfundet, med sammenligning af humaniora og biologisk forskning (Jesper Hermann).

2.4 Analyse af danske døves tegnsprog

Inden for dette forskningsområde har vægten nu ligget på, hvorledes det tredimensionale rum udnyttes til at adskille referenter og fastholde den enkelte referents identitet. Brugen af rummet viser sig i udførelsen af substantiver og verber og kan beskrives bl.a. som verbalkongruens. Udnyttelsen af sprogbrugerens egen krop i neutral fortællestil ser ud til adskille forskellige nationale tegnsprog fra hinanden (Elisabeth Engberg-Pedersen).

3. Ordforråd og normering

3.1 Sagregistre, bl.a. til klassifikationssystemer med litteratursøgningsformål, undersøges i henseende til ordvalg og opslagsordenes formulering i forhold til de tekster, som registrene henviser til. Materialet er bl.a. knyttet til arbejde med en dansk udgave af det univer-

selle klassifikationssystem UDK (Henning Spang-Hanssen).

3.2 Udvidelse af det faglige ordforråd inden for BDI-området (bibliotek-dokumentation-information) med henblik på dansk terminologisk ordbog for dette område (Henning Spang-Hanssen).

3.3 Et bidrag om det faglige ordforråds omfang og karakter til en af Dansk Sprognævn planlagt bog om dansk i nutiden er færdiggjort (Henning Spang-Hanssen).

4. Datalogivistik

4.1 I et projekt til automatisk analyse af dansk er modulerne (leksikonopslag, morfologi, syntaks) nu koblet sammen. Analysestrategien er primært i overensstemmelse med Paul Diderichsens sætningsskema, men tilgodeser også tilfælde, hvor visse sætningselementer står på en anden plads end ifølge dette skemas feltopstilling (Henrik Rue, Ebbe Spang-Hanssen).

4.2 Udarbejdelse af programmel til at behandle rumlige udtryk såsom adjektiverne høj-lav eller lang-kort. Genstande, hvis form og størrelse vælges af brugeren, fremtræder på skærmen, og programmet skal kunne vælge de rette ord (Ebbe Spang-Hanssen i samarbejde med Jens Erlandsen, Computer Resources International).

4.3 Den danske indsats i EF-projektet EUROTRA til maskinoversættelse udføres siden oktober 84 af en særlig forskningsenhed, der har tilknytning til Københavns Universitet (Bente Mægaard indgår i enhedens stab og er tillige formand for samarbejdskomiteen for alle landenes forskningsenheder).

4.4 Semantisk repræsentation af tekster ved hjælp af prædikatslogik. Repræsentationen skal tjene til maskinoversættelse (Arendse Bernth).

Redaktionsvirksomhed:

Elisabeth Engberg-Pedersen er medlem af International Journal of Sign Linguistics' editorial board.

Vibeke Rechnitzer er i redaktionen af ADLA nyhedsbrev (Association Danoise de la Linguistique Appliquée).

Anden virksomhed:

Henning Spang-Hanssen varetager i perioden 1987-89 formandskabet i NORDINFO (Det nordiske samarbejdsorgan for videnskabelig information).

Rejser og kongresser:

Arendse Bernth er i perioden august 1987 til februar 1988 på forskningsophold ved IBM Thomas J. Watson Research Center, New York.

Knud Anker Jensen har i perioden august 1987 til juli 1988 orlov for på rejsestipendium fra Carlsbergfondet at studere ved University of California, Los Angeles.

Ib Ulbæk er i perioden september 1987 til februar 1988 på forskningsophold ved University of Pennsylvania, Department of Psychology, Philadelphia.

Ebbe Spang-Hanssen var juli-august på studieophold ved Stanford University, California.

Esther Glahn og Elisabeth Engberg-Pedersen deltog i den internationale pragmatikkonference i Antwerpen (august).

Esther Glahn deltog i nordisk konference om svensk som andetsprog, Stockholm (oktober).

Elisabeth Engberg-Pedersen deltog i 4. International Symposium in Sign Language Research, Lappeenranta, Finland (juli) og i Classifier/Proform Workshop, Hamburg (november).

Jesper Hermann deltog i konferencen Knowledge and Communication in the Computer Age, Linköping Universitet, Sverige (november).

Knud Anker Jensen deltog i 4. internationale psykologvistiske kongres, Kassel, BRD (juli).

Publikationer:

Engberg-Pedersen, E.: Modersmål og andetsprog. Tegnsprog som fag i undervisningen af døve og hørehæmmede, Danske Døves Landsforbund, s. 6-9, København 1987.

–, et al: Education of deaf children and young people: Guides for Special Education No. 4. Paris 1987, 84 s.

Jensen, K.A.: Danske elevs tilegnelse af tysk. En langtidundersøgelse på basis af billedbeskrivelser. København 1987, 257 s.

Koch, G., Spang-Hanssen, E.: Sproganalyse og -generering. Nogle datalingvistiske prolog-programmer til undervisning. København 1987, 75 s.

Mægaard, B.: Corpus-based versus general linguistic research. An Example: The future tense in Danish. Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik. Sonderband, Mogens Dyhr, Jørgen Olsen (udg.), s. 190-98, København 1987.

–, Andersen, P.: EUROTRA – EF-kommissionens maskinoversættelsesprojekt. Dataposten Marts, s.8-11, København 1987.

–, Ruus, H.: The Composition and Use of a Text Corpus. Studies in Honour of Roberto Busa S. J. Linguistica Computazionale, Volume IV-V, A. Capelli, L. Cignoni, C. Peters (udg.), s. 103-22, Pisa 1987.

–, Andersen, P.: Eurotra – baggrund og målsætning. DATA – Nordisk datanytt 3, s. 13-18, København 1987.

Rechnitzer, V.: Anderledes brug af datamater i læse- og skriveundervisning af amerikanske indvandrerbørn. Dansk Audiologopædi Årg. 23 (1), s. 4, København 1987.

–: Rejsen med Mimi – et dramatisk skoleprojekt med edb og video. Computerworld 35, s. 28, København 1986.

–: Pennevenner via edb på tværs af Atlanten. Computerworld 26, s. 14-15, København 1986.

Henning Spang-Hanssen

2. Institut for Fonetik

Historie:

Selv om der i 1933 var blevet oprettet et såkaldt »Fonetisk Øvelseslokale« ved Københavns Universitet, var det først langt senere at universitetet fik faciliteter til tidssvarende fonetisk forskning. Ved det i 1956 oprettede Institut for Lingvistik og Fonetik blev der i løbet af 1960'erne opbygget en instrumental afdeling, der først husedes i nogle lokaler i Store Kannikestræde 13 og senere (i 1971) flyttedes til meget bedre forhold i Skindergade 3. I 1966 blev Institut for Lingvistik og Fonetik delt, og der oprettedes et separat Institut for Fonetik med professor Eli Fischer-Jørgensen som bestyrer. Dette institut blev i 1975 flyttet til universitetskomplekset på Amager.

I sidste halvdel af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne udvidedes den fonetiske stab kraftigt, både på lærerside og på teknikerside. Institutet har siden afgivet en medarbejder til Center for Audiologopædi. Institutets lærerstab har iøvrigt i en årrække undervist ved flere forskellige fag under fakultetet samt fra 1984 ved faget audiologopædi. Med Institut for Lingvistik har vi haft et tæt undervisningssamarbejde (i 1985 oprettedes en fælles studieordning for lingvistik og fonetik). Der er i 1987 truffet beslutning i Det humanistiske Fakultetsråd om en sammenlægning af Institut for anvendt og matematisk Lingvistik, Institut for Fonetik, Institut for Lingvistik og Center for Audiologopædi.

Institut for Fonetik var i 1979 rammen om en international fonetikerkongres med over 500 videnskabelige deltagere.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professor: Jørgen Rischel.

Lektorer: Peter Holtze, Birgit Hutter, Niels Reinhold Petersen, Nina Grønnum Thorsen (undervisningsfritagelse p.g.a. stipendium fra Statens humanistiske Forskningsråd), Oluf Thorsen.

Adjunkt: Peter Molbæk Hansen.

Ingeniører: Otto Bertelsen, Preben Dømler.

Videnskabelige assistenter: Michael Bundgaard, Carsten Henriksen (begge finansieret gennem Teknologistyrelsen).

TAP: Antal årsværk: 2.

Ingeniørassistent: Svend-Erik Lystlund.

Sekretær: Else Parkmann.

Forskningsvirksomhed:

Fonetikken beskæftiger sig med det talte sprog: Hvorledes det er opbygget (den lydlig struktur) og hvorledes talen frembringes og opfattes. Med dette genstandsområde er fonetikken en del af sprogvidenskaben (lingvistikken); men studiet af lydfrembringelsen og lydopfattelsen har naturnødvendigt et stærkt fysiologisk, akustisk og psykologisk islæt.

Fonetikken er i denne forstand en grænsevidenskab, og det er da også karakteristisk for forskningen ved Institut for Fonetik at den ved sin metodik til dels er stærkt naturvidenskabeligt orienteret, til dels også stærkt teknisk og datalogisk orienteret, samtidig med at forskningen hele tiden har et klart sprogligt udgangspunkt. Studiet af lydenes funktion i sproget kaldes fonologi.

Forskningen ved instituttet tager dels sigte på at bidrage til den almene teoretiske debat inden for faget, og dels på at bidrage med præcise beskrivelser af visse bestemte sprog. Der er en tæt vekselvirkning mellem disse to sider af den fonetiske forskning: Når der forskes i fonetiske problemer inden for enkeltspregene, sker dette under stadig hensyntagen til de almene perspektiver i undersøgelserne. I taleteknologien, som beskæftiger sig med syntetisk tale og talegenkendelse, kombinerer man resultaterne af den almene teoretiske og den sprogspecifikke forskning til datamaskinbaserede modeller af hvorledes tale kan frembringes og opfattes.

Der er ingen principielle begrænsninger på hvilke sprog man beskæftiger sig med ved Institut for Fonetik, selv om dansk helt klart har en central plads. Valget af undersøgelsesemner er iøvrigt ofte inspireret eller direkte bestemt af henvendelser fra forskere ved andre institutter under fakultetet eller inden for fakultetet. For de særsproglige undersøgelser vedkommende er der i nogle tilfælde tale om at Institut for Fonetik har en servicefunktion over for f.eks. sproginstitutterne; i andre tilfælde er der tale om et egentligt forskningssamarbejde (projektsamarbejde) på tværs af institut- og institutionsgrænser.

1. Taleteknologi

Der udføres på instituttet et omfattende forsknings- og udviklingsarbejde inden for såvel syntetisk tale som automatisk genkendelse af naturlig tale. Arbejdet foregår i samarbejde mellem instituttets faste stab, eksternt financerede medarbejdere, andre forskningsinstitutioner samt private virksomheder.

1.1 For så vidt angår syntetisk tale er der blevet udviklet et alment tilgængeligt system til konvertering af dansk tekst til tale. Arbejdet, der bl.a. finansieres af

Nordisk Handikapnævn, er foregået som et fælles nordisk projekt i samarbejde med Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm og det svenske firma Infovox. Det har resulteret i udvikling af et PC-kort der vil være kommercielt tilgængeligt i begyndelsen af 1988. Fra dansk side har man i 1987 primært udarbejdet en algoritme til oversættelse fra dansk ortografi til lydskrift. Algoritmen er baseret på en ret avanceret form for morfologisk analyse. Endvidere har man implementeret et sæt prosodiske regler der sikrer en stærkt forbedret intonation i den syntetiske tale. Som et biprodukt af arbejdet med ortografi-til-lydskrift konverteringen arbejdes der med automatisk generering af en ordliste med udtaleangivelse over ca. 50.000 danske ord.

I samarbejde med Teleteknisk Forskningslaboratorium, København, har man arbejdet med udvikling af et system til syntese-ved-regel, der råder bod på en del af de mangler der konstateredes ved det ovenfor omtalte svensk baserede system. I den forbindelse har der været arbejdet på en forbedret syntesemodell der skulle kunne give en mere naturtro udtale. Og der har været arbejdet intensivt med udvikling af forbedrede metoder til morfologisk og syntaktisk analyse af teksten, – et område hvor tidligere systemer har været yderst mangelfulde.

Formålet med hele projektet er, ud over at afprøve generel viden om opbygningen af dansk udtale, dels at forbedre instituttets muligheder for at generere syntetiske stimuli til brug ved undersøgelser af taleperceptionen, dels at udvikle et bedre tekst-til-tale system end det hidtil har været muligt.

Systemets enkelte komponenter er i øjeblikket under afprøvning, og der arbejdes på en sammenkobling af hele systemet.

1.2 Inden for emnet automatisk genkendelse af tale arbejdes der på udvikling af et mikrodatamaskinbaseret system der kan genkende kortere danske sætninger udtalt som sammenhængende tale, men inden for et meget begrænset emneområde eller ordforråd og med en begrænset syntaks. Arbejdet, der bl.a. er finansieret af Planlægningsrådet for Forskningen og Teknologistyrelsen, og som foregår i samarbejde med Institut for elektroniske Systemer (AUC), Jydsk Telefon A/S og firmaet Elbau, er baseret på en generel ekspertsystemmodel. Denne model er valgt fordi man herved får mulighed for samtidigt, og på kontrolleret måde, at udnytte modeller fra både signalbehandling, fonologi, syntaks og, i mindre omfang, semantik.

Arbejdet med syntetisk tale har været udført af Peter Molbæk Hansen (ortografi til lydskrift, morfologisk og syntaktisk analyse), Nina Thorsen (intonation), Niels Reinholdt Petersen og Jørgen Rischel (talesyntesemodul), Peter Holtze (syntesemodul, systemintegrering og kompilatorudvikling), Otto Bertelsen og Preben Dømler (teknisk bistand). Peter Holt-

se, Michael Bundgaard og Carsten Henriksen har arbejdet med talegenkendelse.

2. *Fysiologiske undersøgelser*

2.1 *Næseflow (luftstrøm gennem næsen) som klinisk metode til vurdering af ganesejlsfunktionen*

Baggrunden for projektet er at der fra logopædisk side er fremsat ønske om en klinisk anvendelig metode til vurdering af ganesejlsfunktionen i forbindelse med diagnosticering og evaluering af den logopædiske eller kirurgiske behandling af patienter med ganesejlsproblemer. Metoden skal ikke blot kunne anvendes ved ikke-talefunktioner og ved udholdte lyde – hvilket er de funktioner der normalt undersøges klinisk – men også i forbindelse med sammenhængende tale. Næseflow synes at være en mulighed, med skønsom hensyntagen til de problemer der knytter sig til metoden.

Projektet består af to dele. Første del omfatter dels en undersøgelse af selve metoden, dels en undersøgelse af hvorledes personer med ganesejlsproblemer afviger fra personer med normal ganesejlsfunktion. Desuden ønsker vi ud fra flowkurverne at gruppere patienterne i forskellige »næseflowtyper« og sammenholde disse med de kliniske beskrivelser. Denne del af projektet er klar til at blive beskrevet. 2. del omfatter næseflowregistrering af ovennævnte patienter efter logopædisk eller kirurgisk behandling med henblik på at vurdere behandlingens effektivitet (Birgit Hutters, i samarbejde med logopæd Kirsten Brøndsted, Taleinstituttet i Hellerup).

2.2 *Blodgennemstrømning i hjernen*

Der er foretaget blodgennemstrømningsmålinger af hjernen på en afatisk patient for at bestemme lokalisering og intensitet af hjerneaktiviteten under forskellige former for sproglig og ikke-sproglig stimulering (Niels Reinhold Petersen, i samarbejde med Lise Randrup Jensen, Center for Hjerneskade).

3. *Taleperception. Indflydelsen fra enkeltlyde på grundtonen (mikroprosodi)*

Der arbejdes med perceptionen af mikroprosodiske fænomener, især med henblik på at undersøge om enkeltlydenes »forstyrrelse« af grundtonen kan påvirke opfattelsen af tryk og intonation, eller om lytterne kompenserer for disse forstyrrelser. Der er foretaget en pilotundersøgelse med syntetiske stimuli på ganske få lyttere (Niels Reinhold Petersen).

4. *Intonation i udvalgte danske regionalsprog/bysprog*

Arbejdet fra 1986 er fortsat i 1987. Indtalingerne af det bornholmske materiale er suppleret med indtaling af tilsvarende materiale af to skånske og to stockholmske talere, hvilket har givet en overordentlig interessant perspektivering af resultaterne fra Bornholm. Bl.a. viser det sig, at i henseende til de undersøgte pro-

sodiske fænomener er der en parvis større affinitet mellem københavnsk og skånsk på den ene side og bornholmsk og stockholmsk på den anden. Desuden viser der sig ret stærke indicier for at man må skelne mellem på den ene side en syntaktisk/prosodisk determineret akcent som placeres automatisk finalt, og på den anden side af en konteksten determineret akcent, i både stockholmsk og bornholmsk. I stockholmsk er disse akcenter begge obligatoriske, i bornholmsk fakultative, dog således at kontekstbetingede akcenter forekommer hyppigere end syntaktisk/prosodisk betingede akcenter.

I 1987 er også foretaget indspilninger af 4 personer i Aalborg, 4 i Tønder og 4 i Sønderborg. De sønderjyske indtaling er – svarende til de bornholmske – suppleret med indtaling af tilsvarende materiale af to personer fra Flensborg og to standardtysk talere, i forventning om at sønderjysk vil vise træk fra både tysk og dansk prosodi (Nina Grønnum Thorsen).

5. *Sprogvidenskaben i det 20. århundrede*

Færdiggørelse af manuskript til monografien er udsendt til 1988 p.g.r.a. sygdom (Jørgen Rischel).

6. *Udforskning af junglesproget mlabri*

To artikler, henholdsvis om identifikationen af mlabri med et tidligere beskrevet sprog »yumbri« og om sprogets lydssystem og ordforråd, er i trykken. Der arbejdes videre med sproget fra deskriptivt og komparativt synspunkt (Jørgen Rischel, i samarbejde med professor Søren Egerod, Asiatick Institut).

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver den årlige publikation Annual Report of the Institute of Phonetics, University of Copenhagen (ARIPUC), der sendes til tilsvarende institutter over hele verden og udveksles med tilsvarende rapporter eller andre fonetiske eller lingvistiske publikationer.

Jørgen Rischel er medredaktør af Acta Linguistica Hafniensia og International Journal of American Linguistics, samt ARIPUC.

Rejser og gæsteforelæsninger:

Jørgen Rischel opholdt sig i Thailand 1/1-17/2 (udforskning af sproget mlabri).

Nina Grønnum Thorsen arbejdede med syntese af dansk intonation på Kungliga Tekniska Högskolans Institution för Talöverføring og Musikakustik i Stockholm, i januar og februar.

Jørgen Rischel holdt festforelæsning om »Sproggranskeren Rasmus Rask« på Odense Universitet og Odense Universitetsbibliotek den 22/11.

Nina G. Thorsen holdt forelæsninger om »Bornholmsk intonation – mellem svensk og dansk« på Stockholms Universitet 11/2, Uppsalas Universitet 12/2, Umeås Universitet 23/2 og Lunds Universitet

6/3, – samt om »Synthesizing Danish intonation« på Nijmegens Universitet, Holland, 2/12.

Peter Molbæk Hansen deltog i to møder i det internationale COST-209 projekt »Man-Machine Communication by Means of Speech«: 1) Institutione Ugo Bordini, Rom, 14-15/2, 2) Tekniske Universitet Helsinki, 7-8/10.

Publikationer:

Hutters, B., Brøndsted, K.: Strategies in Cleft Palate Speech – with special reference to Danish. *Cleft Palate Journal* ol. 24, nr. 2, s. 11, Burlington, Ontario 1987.

Petersen, N.Reinholt: Perceptual compensation for segmentally conditioned fundamental frequency perturbation. Annual Report, Institute of Phonetics, University of Copenhagen 21, s. 29-43, København 1987.

Thorsen, N.G., Hansen, P.Molbæk, Granström, B.: A danish text-to-speech system using a text normalizer based on morph analysis. European Conference on Speech Technology Edinburgh – September 1987, Vol. I, J. Laver, M. A. Jack (eds), s. 21-24, Edinburgh 1987.

–: Intonation and text in Standard Danish – with special reference to the abstract representation of intonation. *Phonologica 1984*, Proceedings of the Fifth international Phonology Meeting, Eisenstadt, 25-28 June 1984, W. U. Dressler, H. C. Luschützky, O. E. Pfeiffer, J. R. Rennison (eds), s. 301-09, Cambridge 1987.

–: Suprasegmental transcription. Annual Report, Institut for Fonetik, 21, s. 1-27, København 1987.

–: Text and intonation – a case study. Annual Report, Institut for Fonetik, 21, s. 45-54, København 1987.

–: Suprasegmental transcription. *Zeitschrift für Dialektologie und Linguistik (Beihefte)* 54, s. 79-109, Stuttgart 1987.

–: Text and intonation – a case study. *Nordic Prosody IV – Papers from a Symposium*. (Odense University Studies in Linguistics Vol.7), Kirsten Gregersen, Hans Basbøll (eds), s. 71-79, Odense 1987.

Oluf Thorsen

3. Institut for Lingvistik

Historie:

I 1956 oprettedes Institut for Lingvistik og Fonetik, som fik lokaler i en tidligere professorbolig i St. Kannikestræde 13. I 1966 udskiltes et særligt Institut for Fonetik. I 1975 flyttede begge disse institutter til Amager, hvor de sammen med Institut for anvendt og matematisk Lingvistik driver Lingvistisk Bibliotek, lige-

som der også på undervisningens område er et vist samarbejde mellem institutterne. I 1985 blev der som en forsøgsordning oprettet en Afdeling for Leksikologi og Leksikografi. Formålet med afdelingen, hvis medarbejdere er udstationeret i kortere eller længere perioder fra forskellige sproginstitutter, er at skabe et forskningsmiljø, som kan støtte igangværende og påtænkte ordbogsprojekter. I 1986 blev det af fakultetsrådet besluttet at videreføre afdelingen, foreløbig indtil de konkrete ordbogsprojekter er afsluttet.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5 1/3.

Lektorer: Jens Juhl Jensen. Tilknyttet Afdelingen for Leksikologi og Leksikografi: Mogens Dyhr, Jørgen Harrit, Elisabeth Møller.

Adjunkt: Jens Elmegård Rasmussen.

EDB-konsulent: Jane Rosenkilde Jacobsen.

TAP: Antal årsværk: 1,9.

Lisbet Larsen, Britt Løtvedt.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter sprogvidenskab i almindelighed, sammenlignende indoeuropæisk lingvistik og, for Afdelingen for Leksikologi og Leksikografis vedkommende, studiet af ordforrådet i dansk, tysk og russisk.

1.1 Foreløbig undersøgelse af kompositionen i forskellige old-iranske (avestiske) tekster med henblik på en sammenligning med samtidig indisk litteratur. Desuden har han arbejdet på et leksikografisk projekt (en dansk/tysk og tysk/dansk lommeordbog) (Jens Juhl Jensen).

1.2 Deltagelse i en kongres i Ankara i september om tyrkiske emigrantbørns sproglige vanskeligheder (Jens Juhl Jensen).

2.1 Udarbejdelse af tillæg, index og resumé til sin afhandling »Studien zur Morphophonemik der indogermanischen Grundsprache«. Det dermed trykte manuskript blev ved årets slutning af et bedømmelsesudvalg indstillet til forsvar for doktorgraden (Jens Elmegård Rasmussen).

2.2 Arbejde med forskellige sproghistoriske problemer inden for indoeuropæisk. Foruden en oversigtsartikel over hans teori om en konsonantisk oprindelse til vokalen *o* i en række indoeuropæiske orddannelsestyper omfatter dette arbejde emner inden for grundspørgets verbum (stative verbers struktur, germansk (specielt om det nordiske reflex af urgermansk *eww.*), slavisk (det slaviske imperfektum som omdannelse af det grundspørglige ditto; de slaviske nasalholdige præsenter som analogiske omdannelser af sjældnere grund-

sproglige typer), anatolisk (vokalismens historie med særligt henblik på lykisk) og tokharisk (etymologiske og lydhistoriske studier) (Jens Elmegård Rasmussen).

3. Fælles ordbogsredaktion ved Afdelingen for Leksikologi og Leksikografi.

3.1 Der udarbejdes i fællesskab en dansk-tysk ordbog (Mogens Dyhr, Elisabeth Møller).

3.2 Der udarbejdes sammen med docent A. S. Novakovich, Moskva, en dansk-russisk ordbog (Jørgen Harrit).

Jane Rosenkilde Jacobsen har været tilknyttet afdelingen på halvtid med henblik på udarbejdelse af EDB-format til de to ordbogsprojekter. Formatet til den dansk-russiske ordbog foreligger i den endelige version, mens det til den dansk-tyske ordbog er påbegyndt og vil blive færdiggjort i 1988.

Redaktionens arbejde består i 1) udarbejdelse af en fælles konception af, hvordan en tosprogsordbog bør være indrettet, idet der tages hensyn til specielle forhold som sprog- og kulturbetingede faktorer, adresatgruppe m.v.; 2) udarbejdelse af fælles overordnede redaktionsregler for de forskellige typer af ordbogsartikler; 3) udarbejdelse af et fælles ajourført korpus i form af standardordlister over de enkelte bogstaver i dansk; 4) udarbejdelse af ordbogsartikler til dansk-russisk og dansk-tysk ordbog med løbende diskussion af de enkelte artiklers opbygning og indhold; 5) udskillelse af principielle problemer af almen leksikologisk og leksikografisk art, som kræver nærmere undersøgelse med henblik på opstilling af forbedrede beskrivelsesmodeller (fx composita, partikler, præpositioner, adjektiver, fraseologisk stof, stilistik); 6) indtastning af de færdige artikler på EDB, korrekturlæsning etc.

Ca. 3/4 af standardordlisten er færdig, mens de resterende bogstaver F, G, H, J, K, L, og M vil blive færdiggjort i 1988.

Med hensyn til ordbogsartikler er af dansk-russisk ordbog bogstaverne A, B og C færdiggjort, mens D stadig afventer endelig redaktion, og af dansk tysk ordbog bogstaverne A, B, C færdige.

Endvidere er der til dansk-tysk ordbog blevet udarbejdet skitser til dele af den planlagte ordbogsgrammatik (Mogens Dyhr, Jørgen Harrit, Elisabeth Møller).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver tidsskriftet Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik, Københavns Universitet (APILKU), der i årets løb udkom med sit 6. bind. Redaktør er Jens Elmegård Rasmussen, der også er redaktionssekretær for Acta Linguistica Hafniensia

(Lingvistikredensens internationale tidsskrift) hvoraf vol. 20, 1/2 udkom og vol. 21,1 gjordes trykklart inden årsskiftet.

Mogens Dyhr er redaktør og udgiver af Københavner Beiträge zur germanistischen Linguistik.

Rejser og foredragsvirksomhed:

Mogens Dyhr deltog i Jahrestagung des Instituts für deutsche Sprache »Das Wörterbuch: Artikel und Verweisstrukturen« i Mannheim samt var medarrangør af og diskussionsleder ved en konference om sprogvariation i det dansk-tyske grænseområde på Kalvø.

Jørgen Harrit og Elisabeth Møller deltog i Danlex-gruppens seminar 30.-31. marts 1987.

Mogens Dyhr blev udpeget til medlem af »Wissenschaftlicher Rat des Instituts für deutsche Sprache Mannheim«.

Jens Elmegård Rasmussen holdt gæsteforedrag om sine aflydsstudier ved universiteterne i Bern, Zürich og Freiburg i.B. Han deltog desuden i Eighth International Conference on Historical Linguistics i Lille og i VIII. Fachtagung für indogermanische und allgemeine Sprachwissenschaft i Leiden, begge steder med foredrag.

Publikationer:

Dyhr, M.: Kontrastive Kulturkunde. Festschrift für Karl-Hyldgaard-Jensen zum 70. Geburtstag am 3. Februar 1987 (KBGL-Sonderbrand 3), Mogens Dyhr, Jørgen Olsen, s. 60-70, København 1987.

Rasmussen, J.E.: Miscellaneous morphological problems in Indo-European languages I-II. Lingua Posnaniensis 28, s. 27-62, Poznań 1987.

—: On the status of the aspirated tenues and the Indo-European phonation series. Acta Linguistica Hafniensia 20, s. 81-109, København 1987.

—: The constituent elements of the Indo-European personal pronouns. Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik (APILKU) 6, s. 89-112, København 1987.

—: Die thrakischen Inschriften – Beiträge zu einer neuen Deutung. Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik (APILKU) 6, s. 113-34, København 1987.

—: Lat. similis, griechisch ὁμαλός, altirisch samail und die Wurzelform von lat. alo. Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik (APILKU) 6, s. 135-44, København 1987.

—: Miscellaneous morphological problems in Indo-European languages IV. Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik (APILKU) 6, s. 145-56, København 1987.

—: Zur Typologie der Eskimosprachen. Arbejdsrapporter udsendt af Institut for Lingvistik (APILKU) 6, s. 157-79, København 1987.

Ruus, H., Hjorth, E., Madsen, B.N., Norling-Christensen, O., Jacobsen, J.R., et al: Descriptive Tools

for Electronic Processing of Dictionary Data. Studies in Computational Lexicography⁴ Lexicographica, Series Maior 20. Tübingen 1987, 285 s.

Jørgen Harrit

Denne bog er et resultat af et samarbejde mellem Jørgen Harrit og Hans-Jørgen Schou. Bogen er en del af serien Lexicographica, Series Maior 20, udgivet af Tübingen Universitetsforlaget i 1987. Bogen omhandler elektronisk bearbejdning af ordbogdata og er en vigtig bidrag til den computerede lexicografi.

Bogen er opdelt i tre dele. Den første del omhandler de grundlæggende principper for elektronisk bearbejdning af ordbogdata. Den anden del omhandler de tekniske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. Den tredje del omhandler de praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

Bogen er en vigtig bidrag til den computerede lexicografi og vil være en værdifuld læsning for alle, der er interesseret i elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

1987

1. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. 2. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. 3. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

Denne bog er et resultat af et samarbejde mellem Jørgen Harrit og Hans-Jørgen Schou. Bogen er en del af serien Lexicographica, Series Maior 20, udgivet af Tübingen Universitetsforlaget i 1987. Bogen omhandler elektronisk bearbejdning af ordbogdata og er en vigtig bidrag til den computerede lexicografi.

Bogen er opdelt i tre dele. Den første del omhandler de grundlæggende principper for elektronisk bearbejdning af ordbogdata. Den anden del omhandler de tekniske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. Den tredje del omhandler de praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

Bogen er en vigtig bidrag til den computerede lexicografi og vil være en værdifuld læsning for alle, der er interesseret i elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

1987

1. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. 2. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata. 3. Et studie i den elektroniske bearbejdning af ordbogdata. En undersøgelse af de tekniske og praktiske aspekter af elektronisk bearbejdning af ordbogdata.

Nordisk sprog

1. Institut for nordisk Filologi

Historie:

Institut for nordisk Filologi, der hverken er opstået ved nogen deling eller sammenlægning, er oprettet ved Konsistoriums beslutning af 5.4.1967. Fra april 1967 til juni 1970 havde instituttet til huse i Købmagergade 44 og fra juni 1970 til 31. januar 1977 Nørre Voldgade 80. Institutet har siden 31. januar 1977 været placeret på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80, Njalsgade 80, 2300 København S.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 38,3.

Professorer: Thomas Bredsdorff, Erik Hansen, Aage Henriksen, Hans Hertel, Poul Lindegård Hjorth.

Lektorer: Jens Kr. Andersen, John Edelsgaard Andersen, Lars Arild, Erik Aschengreen, Poul Behrendt, Ib Bondebjerg, Flemming Conrad, Pil Dahlerup, Bent Fausing, Otto Glismann, Frans Gregersen, Anne E. Jensen, Jørgen Bonde Jensen, John Chr. Jørgensen, Iver Kjær, Klaus Kjølner, Jette Lundbo Levy, Flemming Lundgreen-Nielsen, Mogens Løj, Klaus P. Mortensen, Erik A. Nielsen, Olli Nuutinen (finsk), Stig Orjan Ohlsson, Thorkil Damsgaard Olsen, Ib Poulsen, Hanne Ruus, Harald Steensig, Erik Sønderholm, Ole Tøgeby, Knud Wentzel, Keld Zeruneith.

Nordiske lektorer: Eva Haettner Olafsson, Øystein Rottem.

Eksterne lektorer: Marianne Christensen, Lisbet Holst, Sirkka Kroman, P. E. Ljung.

Kandidatstipendiater: Knud Anker Jensen, Lisbeth Møller Jensen, Anders Jørgensen, Eva Pohl, Karin Sanders, Erik Svendsen.

Undervisningsassistenter: Per Avsum, Steen Beck, Chr. Becker-Christensen, Jens Frederiksen, Poul Bratbjerg Hansen, Søren Peter Hansen, Birgit Henriksen, Inger Jacobsen, Fl. Roland Jensen, Henrik Jørgensen, Finn Klynsner, Palle Schantz Lauridsen, John H. Lind, Kåre E. Lind, Karen Lund, Jan Foght Mikkelsen, Erik Møller, Hans Henrik Møller, Ole Frimann Olesen, Fr. Stjernfelt, Helle Strand, Kirsten Thisted-Petersen, Liselotte Thrane, Poul Erik Tøjner.

TAP: Antal årsværk: 6,5.

Jan Bendixen, Berit Grimstad Jensen, Kirsten Mathiesen, Anette Jønqvist Pedersen, Jan Boris Pedersen, Solveig Wiberg, Winnie Østergaard-Larsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde kan beskrives som studiet af det danske/nordiske kulturområdes tradition inden for sprog og litteratur (i dette ords videste be-

tydning). Frem til slutningen af 1960'erne foregik denne forskning derfor i et litterært og et sprogligt studiefelt. I de sidste 10-15 år har faget undergået en kraftig forvandling. Det skyldes dels store ændringer i uddannelsessystemet, som faget leverer lærerkræfter til, dels den rivende udvikling i medieverdenen. Institutet videreudvikler således de felter, der oprindeligt definerede faget, men har tillige inddraget nye, store forskningsområder, der afspejles i nutidens tekst- og sprogformer, set i lyset af kulturelle konflikter og normer.

Vekselvirkningen mellem disse forskellige tendenser skaber et frugtbart og stærkt nuanceret forskningsmiljø, der på den ene side spænder fra tekstkritiske udgivelser af ældre forfatterskaber/enkeltværker til analytiske undersøgelser af de omformninger, der finder sted i det moderne bevidsthedsliv, som det lader sig beskrive ud fra litteratur, kommunikationsformer, ideologidannelser og danskfagets egen formidlingshistorie og praksis.

På den anden side arbejdes der på tværs af traditionelle faggrænser og i vidt forskellige metoder og publikationstyper, fra store litteraturhistoriske oversigtsværker til indgående detailundersøgelser af enkelte fagrelevante fænomener såsom forfattere, genrer og lignende, hvortil skal lægges de mange forsøg på at udmønte forskningsresultaterne i lærebogsmateriale til brug i eksempelvis gymnasieundervisningen, samt populærvidenskabelige skrifter.

At faget en årrække har haft en del ubesatte forskerstillinger har været en væsentlig hindring for integreringen af nye, centrale stofområder. Ikke desto mindre har instituttet fremlagt en større statusopgørelse: »Dansk 1983-90«, hvori der gøres rede for en række konkrete ekspansionsfelter til styrkelse af fagets forskning, samt differentiering af uddannelsesmulighederne for de studerende. Det gælder områder som: Kritisk litteraturformidling, ordbogsarbejde, dansk som fremmedsprog og andet sprog, plus et egentlig nordisk områdestudium. Imidlertid vil disse aktiviteter, af hvilke de fleste allerede er påbegyndt, dog først for alvor kunne udvikles i takt med, at fagets nuværende meget store studentertal begynder at falde o. 1990.

Parallelt med denne faglige udvidelse har instituttet i det forløbne år i samarbejde med Folkeuniversitetet igangsat en åben universitetsundervisning, der efter flere års forberedelse nu vil blive suppleret med tilsvarende undervisning via TV.

1. Sprogforskning og sproghistorie

1.1 Inden for sprogforskningen koncentrerer en del arbejde omkring disciplinerne morfologi, syntaks og semantik.

1.1.1 Fortsatte studier over tid og tempusbrug i dansk, for tiden særligt forholdet imellem tempus og udsagnets sandhedsværdi (Otto Glismann).

1.1.2 Arbejde med begrebet sproglig betydning (Hanne Ruus).

1.1.3 Tekstlingvistisk projekt (Mogens Løj).

1.1.4 Adverbialsyntaks (John E. Andersen).

1.2 Sprogbrugsforskning.

1.2.1 Pragmatisk tekstanalyse, dvs. en analyse af tekster i forhold til kommunikationssituationens afsender, modtager, sagforhold, kanal og sprogsystem (Ole Togeby).

1.2.2 Projekt om offentlig politisk argumentation, hvis formål er at finde en forklaring på mediernes politiske indhold (Klaus Kjøller).

1.3.1 Af mere sprogpædagogisk art er arbejdet med dansk som fremmed- og andet-sprog og undersøgelser om sprog handlinger på dansk (John E. Andersen).

1.3.2 Forholdet mellem tekstbehandling og skriveprocessen analyseres (Mogens Løj).

1.3.3 Materialeindsamling til dansk for udlændinge (Erik Hansen).

1.4.1 Af sociolingvistisk karakter er projektet omkring dansk-amerikansk talesprog (i samarbejde med Mogens Baumann Larsen AUC), for tiden foretages en edb-sortering af ordforrådslistor og konkordanser (Iver Kjær).

1.4.2 Ledelse af det af Statens humanistiske Forskningsråd finansierede projekt om bysociolingvistik (Frans Gregersen).

1.5 Også filologiske og sproghistoriske undersøgelser er i gang, bl.a. kan nævnes:

1.5.1 Sproglig og kulturhistorisk beskrivelse af de middelalderlige danske landskabslove (T. Damsgaard Olsen).

1.5.2 Et prosahistorisk projekt i forlængelse af Paul Diderichsens efterladte ufuldendte Prosahistorie (Mogens Løj).

1.5.3 Beskrivelse af den danske strukturalistiske sprogforskning (Viggo Brøndal, Louis Hjelmslev) for at kunne finde frem til, hvad denne strukturalisme betyder for den igangværende sprogforskning (Frans Gregersen).

1.5.4 Beskrivelse af det sidste kvarte århundredes danske leksikografiske arbejde; undersøgelser af Jo-

han Monrads selvbiografi fra det sene 17. århundrede (Poul Lindegaard Hjort).

1.5.5 Fortsat arbejde med de baltisk-germanske låneord i østersøfinsk (Olli Nuutinen).

1.6 Endelig arbejder enkelte forskere med datamatiske sprogundersøgelser:

1.6.1 I tilknytning til projektet EUROTRA datamatiske leksikografi, p.t. specielt de teoretiske forudsætninger herfor (Hanne Ruus).

1.6.2 Sammen med T. Damsgaard Olsen arbejde med datamatiske undersøgelser af forskellige ældre nordiske tekster (Hanne Ruus).

2. Tekstudgivelser

I samarbejde med andre forskere såvel inden for som uden for instituttet medvirker instituttets medarbejdere ved tekstkritiske udgaver af ældre danske tekster; det økonomiske og faglige ansvar for disse udgaver varetages stort set ud fra udgiverselskaber som: Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitets-Jubilæets danske Samfund. Det ligger i sagens natur, at denne virksomhed for den enkelte forsker kan strække sig over adskillige år. Flere af nedennævnte projekter befinder sig dog i de afsluttende faser. Udgaverne er:

Thomas Bredsdorff: Amalie Skrams Hellemyrsfolket (sammen med P. Meisling), Flemming Conrad: Vilh. Bergsøes Fra Piazzas del Popolo, Erik Hansen: Ove Mallings Store og gode Handlinger, Poul Lindegaard Hjorth: Ghemen-trykket De femten Tegn fra 1509, Anne E. Jensen: Joh. Herman Wessels Samlede værker, Iver Kjær: Danmarks gamle Ordsprog (med John Kousgård Sørensen), hvor man i øjeblikket er nået til arbejdet med Anders Sørensen Vedel, Søren Andersen Vedel, Ludvig Pouch og Peter Hegelund; endvidere arbejdes der med en datamatisk registrering af det samlede materiale til et registerbind. Fleming Lundgreen-Nielsen arbejder dels med en udgave af C. C. Lyschanders samlede digte og dels med Jens Bielkes digt om Chr. IVs Grønlandsekspedition anno 1605. Hanne Ruus og T. Damsgaard Olsen arbejder på en udgave af Den danske Rimkrønike. Erik Sønderholm arbejder med tekstforholdene i Fr. Paludan-Müllers Adam Homo.

3. Litteratur- og teksthistorie

Indledningsvis kan nævnes to mere alment orienterede projekter, nemlig Frans Gregersens arbejde med humanioras videnskabsteori og Aage Henriksens beskæftigelse med de humanistiske videnskabers subjekt.

3.1.1 Hovedredaktion af Gyldendals Verdens Litteraturhistorie og fortsatte studier over det danske bogmarkedets historie gennem tiderne (Hans Hertel).

3.1.2 Projekt Nordisk Kvindelitteraturhistorie (Jette Lundbo Levy).

3.2.1 Analyse af Bournonvilles balletteater (Erik Aschengreen).

3.2.2 Analyse af Heretica og specielt Wiwels forlag i 1940'erne og dets fusion med Gyldendal i 1950'erne (Poul Behrendt).

3.2.3 Studier i amerikansk litteraturteorier (Pil Dahlerup).

3.2.4 Undersøgelse af dansk naturdigtning fra 1600-tallet og frem til nutiden (Klaus P. Mortensen).

3.2.5 Analyse af fænomenet metamorfose i litteraturen (Erik A. Nielsen).

3.2.6 Undersøgelse af begrebet modernitet i dansk litteratur i det 20. århundrede (Erik Svendsen).

3.3.1 Analyse af dansk utopisk lyrik efter 1770 i form af en mentalitetsbeskrivelse (Knud Wentzel).

3.3.2 Forholdet mellem novelle og epoke ud fra sociologiske og bevidsthedshistoriske synspunkter (Lars Arild).

3.4 En række enkeltforfattere har ud fra forskellige synsvinkler og metoder været genstand for forskning:

3.4.1 Sophokles og specielt hans *Ødipus* (Poul Behrendt).

3.4.2 Afslutning af det fornyede arbejde med Jacob Worm (Erik Sønderholm).

3.4.3 Fortsættelse af Holberg-projekt (Jens Kr. Andersen).

3.4.4 Analyse af H. C. Andersen (Jørgen Bonde Jensen).

3.4.5 Ibsens senere skuespil og specielt deres forhold til den græske tragedie (Øystein Rottem).

3.4.6 Sophus Claussen (Aage Henriksen, Keld Zeruneith).

3.4.7 Karen Blixen (Poul Behrendt, Jette Lundbo Levy).

3.4.8 Narcissistiske studier over Knut Faldbakkens romaner (Øystein Rottem).

4. *Genrehistorie*

4.1 Ægteskabsromanen som speciel kvindelitterær genre (Elisabeth Møller Jensen).

4.2 Analyse af H. C. Andersens eventyr (Klaus P. Mortensen).

4.3 Studier over den danske salmes historie og forbindelse med den middelalderlige skriftfortolkning (Erik A. Nielsen).

4.4 Den kvindelige autobiografis historie i Sverige 1600-1840 (Eva Haettner Olafsson).

4.5 Almanakhistoriske studier (T. Damsgaard Olsen).

4.6 Den kunstneriske selvforståelse, dvs. dels selvportrætter, dels kunstnerromaner (Eva Pohl).

4.7 Barokkens lejlighedsdigtning (Erik Sønderholm).

5. *Kritikhistorie*

5.1 Projekt om J. L. Heibergs litteraturkritik (Flemming Conrad).

5.2 Analyse af dansk litteraturkritik 1835 ff., specielt med henblik på P. L. Møller (Hans Hertel).

6. *Medieforskning*

6.1 Større projekt inden for feltet billedanalyse med det formål at kunne finde teorier om begrebet »skuelyst« (Bent Fausing).

6.2 TV-fiktion og TV-æstetik samt den elektroniske fiktion, specielt med TV-serier og visuel æstetik, dvs. analyser af en række TV-serier med kultursociologiske aspekter, institutionsanalyse, æstetisk analyse og receptionsanalyse (Ib Bondebjerg).

7. *Didaktik*

Danskundervisning og erfaringspædagogik, specielt et fagdidaktisk udviklingsarbejde omkring tekstarbejds muligheder, karakter og funktion i en problem- og projektorienteret undervisning (Harald Steensig).

Redaktions- og foredragsvirksomhed

En række af fagets lærere er aktivt involveret i diverse tidsskriftredaktioner: *Nydanske Studier* (John E. Andersen), *Arkiv för nordisk Filologi* (Poul Lindegård Hjorth), *Proverbium* (Iver Kjær), *Danske Studier* (Iver Kjær, Fl. Lundgreen-Nielsen), *Nordic Journal of Linguistics* (Ole Togeby) og *Mål & Mæle* (Erik Hansen, Ole Togeby).

Nogle af fagets lærere er knyttet som ledere til forskellige videnskabelige eller folkeoplysende institutio-

ner, f.eks.: Dansk Sprognævn (Erik Hansen), Universitetets Jubilæets danske Samfund (P. Lindegård Hjorth), Det danske Sprog- og Litteraturselskab (Iver Kjær), Selskab for nordisk Filologi (Hanne Ruus), Danmarks edb-center for Forskning og Uddannelse (Hanne Ruus) og Studieskolen (T. Damsgaard Olsen).

Mange af instituttets lærere har deltaget aktivt i kongresser og symposier i udlandet, bl.a. kan nævnes: Amsterdam (Erik A. Nielsen), Berkeley (Pil Dahlerup), Biskops Arnö (Fl. Lundgreen-Nielsen), Eutin (Fl. Lundgreen-Nielsen), Göteborg (Frans Gregersen, Hanne Ruus), Harvard (Thomas Bredsdorff), Helsingfors (Ib Bondebjerg, Bent Fausing), Leninograd (Bent Fausing), London (Erik Aschengreen), München (Erik Hansen), Paris (Erik Aschengreen), Pisa (Thomas Bredsdorff), Poznan (John E. Andersen), Rom (Poul Behrendt, Klaus P. Mortensen, Erik A. Nielsen), Seattle (Thomas Bredsdorff), Stockholm (Erik Hansen), Tromsø (Bent Fausing, Ole Togeby), Umeå (Eva Haettner Olafsson), Uppsala (Erik Hansen), Wien (Erik Hansen), Åbo (Olli Nuutinen) og SASS-konferencen i USA (John E. Andersen, Thomas Bredsdorff).

Publikationer:

Aschengreen, E.: På vej. Mona Vangsaee og Den kongelige Ballet i 1940'erne. Mona Vangsaee. Et liv i balletens Verden, Erik Aschengreen, Gudrun Mangor, Ebbe Mørk, Ole Nørlyng, Peter Schaufuss, s. 146, København 1987.

–: Forord til Jean Cocteau: Den Hvide Bog. København 1987, 13 s.

Bondebjerg, I.: Det amerikanske øje. Om TV og den amerikanske kulturs sjæl. Kultur & Klasse 57, s. 7-40, København 1987.

–: Den socialistiske kulturtraditions tredje vej. Praxis 3, s. 38-43, København 1987.

Bredsdorff, T.: Et landskab af naturen malet. En tese om malernes natur. Kritik 79/80, s. 56-71, København 1987.

–: Den bratte forvandling. Om digteren Sylvia Plath. København 1987, 216 s.

–: Magtspil. Europæiske familiestykker. Samtalen i teatret – samtale med teatret. København 1986, 182 s.

–: Efterskrift til Hjortens Flugt. Christian Winther: Hjortens Flugt, Thomas Bredsdorff (udg.), s. 343-50, København 1986.

–: Dummerjõns. Bokbox Nr. 87, s. 29-33, Lund 1986.

–: Galesprogets betydninger. Litteraturvidenskab og psykiatri. Gale mod Magt mod gale, Galebevægelsen (udg.), s. 89-92, København 1986.

Dahlerup, P.: Liv og lyst. (Artikler og essays). København 1987, 215 s.

–: Erik Skram: "Gertrude Coldbjørnsen". Gertrude

Coldbjørnsen, Erik Skram, s. 228, København 1987.

–: Libido og litteratur. EDDA 2, s. 99-108, Bergen 1987.

Gregersen, F.: Frans og faget. Reception 5, s. 17-27, København 1987.

–: Engageret eller bare gageret? Bogens Verden 2, s. 125-26, København 1987.

–: The Conspiracy against Letters. Culture and History 2, s. 80-95, København 1987.

Hansen, E.: Det nordiske sprogfællesskab. The Nordic Languages and Modern Linguistics 6, Pirkko Lilius, Mirja Saari (red.), s. 482, Helsinki 1987.

–: Die skandinavische Sprachgemeinschaft. BDÜ, Mitteilungsblatt für Dolmetscher und Übersetzer 5, s. 24, Bonn 1987.

–: Sproget er skabt af mennesker. Nyt fra Sprognævnet 4, s. 16, København 1987.

Hertel, H.: Idéalisme, contradictions et ségrégation culturelle. Lettres danoises 1, s. 24-27, København 1987.

–: Det traditionelle bogmarked smuldrer. Information 27. november, s. 6, København 1987.

–: Atter det skilte føjer sig sammen. Reception 2. årg., nr. 3, s. 4-8+12, København 1987.

–: Fremad – arbejderbevægelsens forlag 1912-1987. København 1987, 208 s.

Kjær, I., Larsen, M.B.: A Study of the Vocabulary in an American-Danish Community. From Scandinavia to America. Proceedings from a conference held at Gl. Holtegaard. (Odense University Studies in History and Social Sciences, Vol. 103), Steffen Elmer Jørgensen, Lars Scheving, Niels Peter Stilling, s. 11, Odense 1987.

–, Sørensen, J.K., Frederiksen, N.W.: Problemata et proverbialia moralia, København 1611 og 1624. Hans Chr. Stens ordsprog efter tabt Cod. Hamb. Theol. 2090a, 8°. (Danmarks gamle ordsprog IV). København 1987, 290 s.

Krag, H.L.: Nogle aspekter af sovjetisk tosprogethedsforskning. Aspects of Multilingualism. Proceedings from the Fourth Nordic Symposium on Bilingualism, 1984, Erling Wande, Jan Anward, Bengt Nordberg, Lars Steensland, Mats Thelander (eds), s. 153-66, Uppsala 1987.

Lundgreen-Nielsen, F., Løj, M.: Adam Oehlenschläger: Prosa. Et udvalg. Udgivet af Flemming Lundgreen-Nielsen og Mogens Løj. Illustreret af Sven Okkels. Med forord og noter. Frederiksberg 1987, 321 s.

Maegaard, B., Ruus, H.: The Composition and Use of a Text Corpus. Studies in Honour of Roberto Busa S. J. Linguistica Computazionale, Volume IV-V, A. Capelli, L. Cignoni, C. Peters (udg.), s. 103-22, Pisa 1987.

Nielsen, E.A.: Den skjulte gudstjeneste. København 1987, 232 s.

- Holbergs latter. Edda 1, s. 14, Oslo 1987.
- Kingos passion. Hymnologiske Meddelelser 1, s. 43, København 1987.
- Gudstjenestens liturgi. Indledning-forslag til alterbog, Kirkeministeriets liturgiske Kommission, s. 17, København 1986.
- Ritualer og sportsskampe. Centring 1, s. 11, Gerlev 1986.
- Nuutinen, O.: Kalannimi seipi. Fennistica Festiva in Honorem Göran Karlsson septuagenarii, Mauno Koski, Eeva Lähdemäki, Kaisa Häkkinen, s. 107-15, Åbo 1987.
- Balttilaislainojen substituutiotaupauksia. Virittäjä 1, s. 52-63, Helsinki 1987.
- Sano minun sanoneen – sanna mina ord. Kieli- viesti 2, s. 3-4, Stockholm 1987.
- Ruus, H.: Det udførte arbejde. Ordbøger i Danmark, en oversigt, Danlex gruppen, s. 2-6, København 1987.
- Orientering om DANWORDS materiale. Ordbøger i Danmark, Danlex gruppen, s. 108-14, København 1987.
- Anvendelse af informationsteknologi. Ordbøger i Danmark, Danlex gruppen, s. 118-19, København 1987.
- , Hjorth, E., Madsen, B.N., Norling-Christensen, O., Jacobsen, J.R., et al: Descriptive Tools for Electronic Processing of Dictionary Data. Studies in Computational Lexicography = Lexicographica, Series Maior 20. Tübingen 1987, 285 s.
- Maskinoversættelse og Eurotramodellen. Nordisk Seminar om Maskinoversættelse, Foredrag, Annette Hartnack, Hanne Ruus, s. 55-64, København 1986.
- Research and Development Activities in the Danish EUROTRA Group. ELS Conference on Translation Mechanization, August 20-22, 1986, Proceedings, Edward Lippman, s. 18, 1-8, Danmark 1986.
- Stensig, H.I.: Dansk i brug – fagdidaktik på erfaringens grund. København 1987, 163 s.
- Zeruneith, K.: "Djævlerier" – om Sophus Claussen og hans digtning som teaterstykke på Gråbrødreessen. København 1987, 17 s.

Erik Sønderholm

2. Institut for Retorik

Stab:

VIP: Antal årsværk: 3,5.

Professor: Jørgen Fafner.

Lektorer: Sten Høgel (halv stilling, den anden halv ved musikvidenskab), Christian Kock, Lone Rørbech. Ekstern lektor: Charlotte Jørgensen.

TAP: Antal årsværk: 0,5.

Inge Persson.

De midler, som instituttet henter ind ved sin indtægtsdækkede virksomhed (se nedenfor) bruges hovedsagelig til aflønning af den eksterne lektor.

Forskningsvirksomhed:

Retorikken har udviklet sig til en moderne lære om effektiv, sproglig formidling. Man kan så spørge, hvad der i grunden menes med det. Hvad vil det sige at tale eller skrive godt? Hvilken sammenhæng er der mellem disse to aktiviteter? Hvad kan man gøre for bedre at komme igennem med sine meninger? Hvad betyder specielt den mundtlige udtryksfærdighed for en lærer, en præst, en advokat, en erhvervsmand osv.? Hvilken rolle spiller oplæsningen – i medierne eller i skolen, hvis man f.eks. vil formidle et digt? Og ikke mindst: hvordan bærer man sig ad med at forbedre andres udtryksfærdigheder?

Det er spørgsmål af denne art, vi prøver at besvare og uddybe. Deres praktiske nytte er indlysende nok, og det er også velkendt, at man i betydelig grad kan forbedre menneskers retoriske kompetence. Praksis er vigtig, men gør det ikke alene. Fyldestgørende svar på spørgsmålene kræver forskning.

Det er denne forskning, der både som grundforskning og med henblik på praksis, er instituttets virkefelt. Den falder naturligt i områderne: retorikkens teori og historie, litterær retorik, offentlig retorik og retorisk kritik. For indeværende er det det andet og tredje område, den litterære og den offentlige retorik, der især er i søgelyset.

1. Hvad gribes vi af?

Fortsat forskning i hvad det er, der foregår, når litteratur og andre fiktionsprodukter griber og fascinerer modtagerne, bl.a. ud fra båndoptagne samtaler med amerikanske graduate students i litteratur (Christian Kock).

2. Fortsættelse af projektet: Dansk verskunst, teoretisk, systematisk og historisk

Der henvises til tidligere beskrivelse i Årbogen 1985, side 542 (Jørgen Fafner).

3. Retorik der flytter stemmer

Efter et folketingsvalg prøver mange eksperter at svare på, hvad der mon fik stemmerne til at flytte sig, som de gjorde. Også retorikken bliver endevendt: gik Venstre tilbage, fordi Uffe Ellemann er så bidsk? Kom Fælles Kurs ind, fordi »sømanden« sagde sådan og sådan? Men svarene er faktisk kun gætterier – at stemmer flyttes, kan jo skyldes så meget andet end retorikken. Man har næsten ingen sikker viden om, hvilken slags politisk retorik der flytter stemmer.

I TV-serien »Bytinget« har man imidlertid et enestående grundlag for at få en sådan viden. Om udsendelserne har en fremtrædende amerikansk kommunikationsforsker sagt, at de muliggør »en klassisk studie i retorisk analyse og et dybtgående bidrag til vor forståelse af den persuasio, der finder sted i offentlig debat«. Projektet vil kræve et stort arbejde, først med retorisk analyse af hvert program, dernæst med opstilling af hypoteser og endelig med objektiv, numerisk afprøvning af hypoteserne. Resultatet kan blive en viden, som hverken kommunikationsforskere eller politikere sidder inde med, men som kan være af stor interesse for dem. Til projektets udførelse har Statens humanistiske Forskningsråd bevilget midler, se årbogens afsnit om fondsstøtte. Projektets ansvarshavende er Christian Kock, og de øvrige deltagere er indtil videre Charlotte Jørgensen (lønnat af forskningsrådet) og Lone Rørbech.

4. Skrivepædagogik

Udvikling af pædagogiske materialer og metoder til undervisning i skriftlig fremstilling, i første række med henblik på publikation i en bog med titlen »Skriv kreativt« (Christian Kock) sammen med adjunkt Birthe Tandrup.

5. Talestemmen og det italienske *appoggio*

En sammenligning mellem Svend Smith's accentmetode og den klassiske, italienske støtteteknik. Artikel i Retorik Studier, efterår 1988 (Sten Høgel).

6. Videooptagelse af *øvelsesstoffet* i Lone Rørbech/Sten Høgel: »Tal rigtigt – syng godt«

(3. udg., forår 1988, Sten Høgel).

7. Manuskripttyper og deres brug

Planlagt bidrag til »Retorik Studier« 1988 (Charlotte Jørgensen).

8. Lærebøger

Uddannelsen (grunduddannelse og overbygningsuddannelse) i henhold til den nye humanistbekendtgørelse er for retorikfagets vedkommende først sat i gang pr. september 1987. Lærerstaben er derfor i gang med at udbygge undervisningsmaterialet. Der er udarbejdet eller udarbejdes lærebøger i praktisk argumentation, skriftlig fremstilling og i verslære (se ovenfor, samt under publikationer).

Anden virksomhed:

Instituttet har i 1987 fortsat afholdt kurser i dansk sprogfærdighed (mundtlig og skriftlig formidling, stemmebrug, praktisk argumentation m.v.) for ansatte i offentlige institutioner og private virksomheder i henhold til Undervisningsministeriets regler om indtægtsdækket undervisning.

Desuden varetages et étårigt hovedfagsmodul i Praktisk Formidling.

Der er udarbejdet responsa i anledning af svenske og norske retorikudgivelser (Jørgen Fafner, hv. maj og oktober 1987).

Udgivervirksomhed:

Skriftserien »Retorik Studier« har på grund af andet arbejde ikke været udgivet i 1987. Medlemsbladet for »Retorikforeningen« (red. af Inge Persson og Jørgen Fafner) er som sædvanligt udkommet med to numre. De rummer faglig orientering, anmeldelser af faglitteatur m.v. og sendes til diverse interessenter (Bibliotekscentralen, universiteter etc.).

Gæster og rejser:

Professor H. J. Jensen, Indiana University, har med forårssemestret afsluttet sit étårige ophold ved instituttet. Lektor Christian Kock, med hvem han var udvekslet, er vendt tilbage. Som hovedudbytte af sit ophold ved Indiana University betragter Christian Kock selv de erfaringer, han har gjort angående moderne skriveundervisning, og som han nu vil prøve at nyttiggøre med henblik på det danske undervisningssystem.

I november 1987 har Sten Høgel gæsteforelæst over emnet »Tal rigtigt – syng godt« på Gymnasielærernes Efteruddannelseskurser på Skælskør Folkehøjskole samt i København (MI).

I foråret 1987 har H. J. Jensen og Jørgen Fafner deltaget som gæsteforelæsere ved den af Center for Kulturarbejde og Formidling ved Odense Universitet arrangerede foredragsrække »Humaniora i nyt lys«. Bidragene vil blive trykt og udsendt fra OU.

Jørgen Fafner

3. Det arnamagnæanske Institut

Historie:

Det arnamagnæanske Institut blev oprettet i 1956 med det formål at skabe et forskningsmiljø, der sikrer den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling. Denne samling, der består af ca. 2800 håndskrifter, hvoraf størsteparten er islandske, testamenterede islænderen Árni Magnússon (d. 1730) tillige med sin formue til Københavns Universitet, hvor han var professor. Håndskriftsamlingen og formuen dannede grundlaget for oprettelsen af Den arnamagnæanske Stiftelse, der siden 1772 har været bestyret af Den arnamagnæanske Kommission. Samlingen opbevaredes efter 1730 i Universitetsbiblioteket, indtil 1861 på loftet af Trinitatis Kirke, derefter i Fiolstræde. I 1957 blev samlingen overført til det ny-

oprettede instituts lokaler i Proviangården, Christians Brygge 8. I 1976 flyttede instituttet til Københavns Universitet Amager, Njalsgade 76.

Den del af håndskriftsamlingen, som i henhold til lov af 26.5.1965 overgives til Islands Universitet, opbevares på Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík. Sagen om de islandske håndskrifter blev endeligt afsluttet i 1986, og i forbindelse hermed indgik de to landes undervisningsministre en samarbejdsaftale omhandlende en række forhold, som vedrører instituttet. Det første møde i et nyoprettet samarbejdsudvalg for de to arnamagnæanske institutter blev holdt i Reykjavík efteråret 1987.

Instituttet omfatter også en Færøsk afdeling, indtil 1982 et selvstændigt institut med navnet »Færøsk Laboratorium«. Laboratoriet var oprindeligt et lokale i universitetets ejendom i Sankt Peders Stræde 19, der i 1942 blev indrettet til studiet af færøsk sprog og kultur, først og fremmest for at skabe arbejdsmuligheder for udarbejdelsen af en videnskabelig færøsk-dansk ordbog og en tekstudgave af de færøske folkeviser. Fra 1954 havde laboratoriet til huse i Store Kannikestræde 13 og fra 1965 i Dyrkøb 3. I 1977 flyttede det til Københavns Universitet Amager, og 1. januar 1982 blev Færøsk Laboratorium lagt sammen med Det arnamagnæanske Institut.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professor: Jonna Louis-Jensen.

Lektorer: Britta Olrik Frederiksen, Helle Jensen, Agnete Loth, Örn Ólafsson (islandsk lektor), Mariane Overgaard, Margit Lave Rønsholdt, Peter Springborg.

Adjunkt: Jógvan Isaksen (færøsk).

TAP: Antal årsværk: 4.

Arne Mann Nielsen, Bent Mann Nielsen, Anne Lise Nielsen, Áslaug Svane.

Tilknytning til instituttets forskningsvirksomhed har endvidere en række forskere ansat ved andre institutioner i ind- og udland, samt docent Davíð Erlingsson, M. A. Helen M. Scott og cand. theol. Merete Geert Andersen, der alle i en del af 1987 har været ansat af Den arnamagnæanske Kommission. Dertil kommer Den arnamagnæanske Kommissions Ordbog (Ordbog over det norrøne prosasprog) med en stab på 5 redaktører (ikke universitetsansatte).

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er islandsk, færøsk og ældre norsk sprog og litteratur med særligt henblik på den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling.

En af instituttets vigtigste opgaver er at udarbejde tekstkritiske udgaver af den islandske og norske mid-

delalderlitteratur og af den senere islandske og færøske litteratur indtil ca. 1800. Denne litteratur er overleveret i håndskrifter, kun undtagelsesvis i trykte bøger. Meget få værker er bevaret i originalmanuskript, og de fleste er overleveret i et ofte betydeligt antal afskrifter fra forskellige tider og i forskellige versioner.

En del af de overleverede værker er oversat efter udenlandsk forlæg (latin, fransk, tysk, dansk, o.fl.), og ofte har de under oversættelsen undergået en kraftig bearbejdelse under indflydelse fra den hjemlige kultur og tradition.

Grundlaget for en tekstkritisk udgave er en undersøgelse af hele håndskriftmaterialet og en klarlægning af sammenhængen mellem de forskellige tekster. I udgaverne aftrykkes den eller de tekster, der har vist sig at repræsentere det originale værk bedst med variantapparat og noter. Hovedformålet med et variantapparat er at levere det tekstmateriale fra andre håndskrifter, som er relevant i forbindelse med rekonstruktion af den tabte original, men et variantapparat kan tillige bringe tekstmateriale, der belyser den sekundære udvikling af den tekst, der udgives. En udgave omfatter dog ikke altid hele håndskriftoverleveringen af et værk, den kan f.eks. begrænses til en enkelt redaktion eller til et fragment. I forbindelse med tekstundersøgelserne må der i reglen foretages omfattende undersøgelser af de enkelte værkers benyttelse af forlæg eller kilder og af håndskrifternes sprog og historie, og man vil derved ofte nå til en præcisere placering af værker og håndskrifter i en sproglig og kulturel sammenhæng. For oversatte værkers vedkommende fører forsøgene på at finde de udenlandske forlæg ikke sjældent til en påvisning af, at der i islandsk og norsk overlevering er bevaret tekster, hvis udenlandske original helt eller delvis er gået tabt.

En stor del af instituttets øvrige forskning er snævert forbundet med den aktuelle udgivervirksomhed. Beskæftigelsen med et bredere forskningsemne af tværgående karakter, f.eks. en genre eller en periode, vil således både kunne resultere i kritiske tekstudgaver af enkeltværker og i afhandlinger, der på forskellige måder søger at perspektivere den undersøgte litteratur. Omvendt viser det sig ofte, at det er arbejde med en kritisk udgave, der giver anledning til videregående undersøgelser.

En mindre del af den forskning, der udføres på, eller i tilknytning til instituttet, baseres på arnamagnæanske håndskrifter i anden sprogform end islandsk, færøsk og norsk, f.eks. dansk eller latin.

1. Større udgivelsesprojekter

En række større tekstkritiske udgaver er under udarbejdelse med instituttets VIP'er som udgivere. Projekterne befinder sig på forskellige stadier.

1.1 Kongesagaer: Hulda-Hrokinskinna (Jonna Louis-Jensen).

1.2 Islændingesagaer: Hrafnkels saga Freysgoða (Peter Springborg).

1.2.1 Z-redaktionen af Laxdøla saga (Jonna Louis-Jensen).

1.3 En norrøn oversættelse af Geoffrey of Monmouth's *Historia Regum Britanniae*: *Breta sögur* (Jonna Louis-Jensen).

1.4 Islandske Folkebøger (Mariane Overgaard, se 3.).

2. Andre udgivelsesprojekter

2.1 En diplomatarisk udgave af to fragmenter: AM 598 I B, 4to og AM 325 III, 4to – *Moottuls saga* og *Orkneyinga saga* (Jonna Louis-Jensen, sammen med Marianne Kalinke).

2.2 »Projekt AM 76, 8vo«, udgivelsen af blandingshåndskriftet AM 76, 8vo er et tværfagligt og internordisk projekt med deltagere fra bl.a. fagene musik, græsk og latinsk middelalderfilologi, historie, nordisk filologi (dansk og svensk), teologi, liturgiforskning, m.m. Medlemmerne af arbejdsgruppen kommer fra Danmark, Norge og Sverige. Udgaven planlægges som 2 bind i instituttets skriftrække *Editiones Arnarnæanæ*, og udgivelsestidspunktet forventes at blive omkring 1989/1990. (Britta Olrik Frederiksen er udgiver af nogle af håndskriftets danske tekster og instituttets repræsentant i projektledelsen, Helle Jensen er medredaktør).

3. Et større genreorienteret projekt

Undersøgelsen af den oversatte folkelige litteratur på Island i det 16. og 17. årh., først og fremmest de fra dansk og tysk oversatte folkebøger, som på Island ikke blev trykt, men udbredtes i afskrifter af håndskrifter. Undersøgelsen omfatter foreløbig de bibelske folkebøger: De tolv patriarkers testamenter, Joseph og Asse-naths historie, Ahasveruslegenden, Jesu barndoms bog, m.fl. Der forberedes en afhandling om deres overlevering og historie på Island, samt udgaver af de mest populære værker. På længere sigt planlægges en samlet registrant af overleveringen. En artikel om et for genrens overlevering vigtigt håndskrift er publiceret 1979/80 og en artikel er under udgivelse (Mariane Overgaard).

4. Undersøgelser af populariserende internationalt udbredte middelalderlige værkers benyttelse i Islandsk litteratur

4.1 *Imago mundi* i oldislandsk litteratur, artikel under udgivelse (Peter Springborg).

4.2 *Lucidarius* i islandsk overlevering, undersøgelsen er på et forberedende stadium og stiler foreløbig mod

klarlægning af kilde- og håndskriftforhold (Helle Jensen).

5. Forskellige igangværende specialundersøgelser

5.1 Om præsten Þorsteinn Björnsson (1600-tallet), hans organiserede afskrivningsvirksomhed og hans latindigtning, 2 artikler under udgivelse (Peter Springborg).

5.2 Undersøgelser over norrøne kortfortællinger (þættir), bl.a. med henblik på udarbejdelse af en bibliografi og på at skabe større klarhed omkring overleveringsproblematikken (Margit Lave Rønsholdt).

6. Undersøgelser i moderne islandsk litteratur

6.1 »Halldór Stefánsson og den islandske ekspres-sionisme«, en undersøgelse, der med udgangspunkt i den islandske forfatter Halldór Stefánssons noveller, stiler mod en sammenligning af den islandske ekspres-sionisme i trediverne med ekspresionismen i tysk prosa (Örn Ólafsson).

6.2 Færdiggørelse af oversættelse til islandsk af fransk doktordisputats (1985) om den venstresocialistiske literaturbevægelse på Island i mellemkrigsårene (Örn Ólafsson).

7. Undersøgelser i moderne færøsk litteratur

7.1 »Fra individ til samfund. Heðin Brú's forfatter-skab«. Arbejdet med dette projekt, en større monografi på dansk om Heðin Brú's forfatterskab, forventes afsluttet i løbet af 1988 (Jógvan Isaksen).

7.2 »Færøsk litteratur i det 20. årh.«, en almen færøsk litteraturhistorie, som i tre bind skal behandle peri-oden 1876-1987. Værket, som skrives på færøsk, vil ud-komme i nær fremtid, og der forberedes samtidig en kortere version på dansk (Jógvan Isaksen).

7.3 En artikelsamling om færøsk og udenlandsk litte-ratur, hvori et af hovedstykkerne behandler problemet »at anmelde bøger«, vil udkomme i foråret 1988 (Jóg- van Isaksen).

8. Undersøgelser i ældre dansk sprog

8.1 »Til den middelalderlige dagvise«, artikel om bl.a. den middelalderlige dagvises proveniens, næsten færdig, til udgivelse i *Danske Studier* 1988 (Britta Olrik Frederiksen).

8.2 Studier i ældre middeldansk sprog, en undersø-gelse af sproget i håndskriftet *Ledreborg 12*, ledsaget af metodologisk diskussion, afhandling under færdig-gørelse (Britta Olrik Frederiksen).

9. Et katalogiseringsprojekt

»Registrering og katalogisering af fragmentsamlingen

Accessoria 7 i Den arnamagnæanske Håndskriftsamling« blev afsluttet 1.10.1987 og edb-udskrifter (ca. 250 s.) kan meget snart tilbydes interesserede. Publikationsform er endnu ikke fastlagt (Merete Geert Andersen).

Anden virksomhed:

Det kan være rimeligt at nævne en række aktiviteter, der snarest kan karakteriseres som forskningsformidende og fagudviklende:

1. Oversættelser

Instituttet medvirker ved udgivelsen af en serie af nyoversættelser af islandske sagaer til dansk (redaktør: Peter Springborg). Oversættelserne foretages på videnskabeligt tekstgrundlag og forsynes med indledning og noter. Udgivelse af oversættelser af Droplaugarsona saga (ved Margit Lave Rønsholdt) og Hænsa-Póris saga og Bandamanna saga (ved Gerda Saltoft) er under forberedelse. Til udgivelse i anden sammenhæng forberedes en oversættelse af to mindre bispesagaer: Ísleifs þátr og Hungrvaka (Agnete Loth).

2. Udarbejdelse af bibliografier og lignende

Fortsættelse af refererende bibliografi til Acta Philologica Scandinavica af arbejder inden for vestnordisk filologi for perioden 1961 ff. (Agnete Loth, sammen med Jørgen Larsen).

3. Vejledning for udgivere af norrøne tekster

Der forberedes en – i første omgang i hvert tilfælde – primitiv publikation indeholdende praktisk vejledning og gode råd i forbindelse med en række af de problemer, som vil møde en uerfaren tekststudgiver (Helle Jensen, samarbejde med Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi planlægges).

4. Edb

Instituttet begyndte i 1982 indsamligen af maskinlæsbare tekster til et båndarkiv, som administreres af en internationalt sammensat komité, og der har været eksperimenteret med databehandling af islandske tekster. I forbindelse med begyndende indførelse af edb i instituttets arbejde er i samarbejde med redaktørerne ved Den arnamagnæanske Kommission Ordbog og medarbejderne ved Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi (nu via samarbejdsudvalget) forskellige projekter under planlægning, bl.a. i forbindelse med indsamlingen af data vedrørende den arnamagnæanske samling og andre samlings håndskrifter (kartoteker over håndskriftbenyttelse i faglitteraturen, over identificerbare skrivere, sproglige fænomener, etc.).

Udgivervirksomhed m.v.:

Jonna Louis-Jensen er hovedredaktør, Helle Jensen og Peter Springborg medredaktører af Den arnamagnæanske Kommissions skriftserier Bibliotheca Arna-

magnæana og Editiones Arnamagnæanæ. Institutets videnskabelige medarbejdere medvirker som konsulenter ved de bind i serierne, der udarbejdes af forskere, der ikke er ansat på de arnamagnæanske institutter i København og Reykjavík. I det forløbne år har der på instituttet fortrinsvis været arbejdet på følgende udgivelser i serierne:

Catalogue of the Icelandic Manuscripts in the British Library, af † Jón Helgason. Eyrbyggja saga, udg. Forrest Scott (kons. Davíð Erlingsson og Jonna Louis-Jensen). Mírmants saga, udg. Desmond Slay (kons. Jonna Louis-Jensen). Mǫttuls saga, udg. Marianne Kalinke (kons. Jonna Louis-Jensen og Peter Springborg). Plácíus saga, udg. John Tucker (kons. Marianne Overgaard og Jonna Louis-Jensen). Tíodels þátr, udg. Tove Hov Ohlsson (kons. Jonna Louis-Jensen).

Britta Olrik Frederiksen er redaktør af Selskab for nordisk Filologi. Årsberetning.

Jógvan Isaksen er medredaktør af tidsskrifterne Brá (færøsk) og Café Existens (svensk).

Agnete Loth er medredaktør af tidsskriftet Acta Philologica Scandinavica og Hovedredaktør af serien Early Icelandic Manuscripts in Facsimile (udg. af Rosenkilde og Bagger).

Jonna Louis-Jensen er Associate Editor of Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies.

Peter Springborg er redaktør af oversættelsesserie, se ovf.

Gæster og rejser:

Følgende gæsteforskere har arbejdet på instituttet i perioder fra 1-12 måneder i 1987:

Sarah M. Anderson, Cornell, Ithaca. Hreinn Benediktsson, Reykjavík. Bjarni Einarsson, Reykjavík. Jonathan Evans, Athens, Georgia. Jürg Glauser, Zürich. Sverrir Hóllmarsson, Reykjavík. Kristjana Kristinsdóttir, Reykjavík. Jónas Kristjánsson, Reykjavík. Kjartan Ottósson, Lund. Sveinbjörn Rafnsson, Reykjavík. Rudolf Simek, Wien. De følgende som danske statsstipendiater: Noriko Banzai, Tokio. Laura Tomassini, Rom.

De følgende har arbejdet på udgaver til instituttets serier: Marianne Kalinke, Urbana, Illinois. Forrest Scott, Auckland, New Zealand. Desmond Slay, Aberystwyth. John Tucker, Victoria, Canada.

Jógvan Isaksen var i november måned på et forskningsophold på Færøerne. Helle Jensen var i august på et 5 uger langt forskningsophold i Reykjavík og deltog i forbindelse hermed i et ugelangt samarbejdsudvalgsmøde, afholdt på Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi. Marianne Overgaard var i juli-august på et 4 uger langt forskningsophold i Reykjavík og Örn Ólafsson i juni-august på et 6 ugers forskningsophold samme sted.

Britta Olrik Frederiksen og Helle Jensen deltog sammen med Helle Degnbol og Christopher Sanders,

Den arnamagnæanske Kommissions Ordbog, i et Nordisk Forskersymposium om udgivelse af middelalderlige nordiske tekster og tekstkritisk metode, som blev afholdt af universitetet i Bergen 19.-22. maj. Helle Jensen var medarrangør af symposiet og fremlagde diskussionsoplægget: »Profilering og standardisering af udgaver af nordiske middelaldertekster« (21.5.) og gav en kort præsentation af instituttets udgivelsesplaner for de nærmeste år (22.5.). Britta Olrik Frederiksen præsenterede »projekt AM 76, 8vo«, jfr. ovf. (22.5.). En symposieberetning er under udgivelse i Bergen, instituttets bidrag vil bestå af ca. 40 s.

Peter Springborg deltog i kongressen »Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen«, Biskops Arnø 1.-5. aug. og holdt foredrag om Þorsteinn Björnssons »Noctes Setbergenses«, artikel under udgivelse, jfr. ovf.

Ved Selskab for nordisk Filologis jubilæumssymposium om nordisk tekstudgivelse 18.12 bidrog Helle Jensen med et oplæg om vestnordiske udgivelser, en artikel herom forberedes til trykning i en jubilæumsbog, udgivet af Selskabet med Britta Olrik Frederiksen som medredaktør.

Örn Ólafsson holdt 20.10. foredraget: »Fornyelse og radikalisme i islandsk litteratur ca. 1900 – ca. 1945« i Isländska Selskapet i Lund og 2.12 i Foreningen for nordatlantiske Studier, Århus Universitet, foredrag om samme emne.

Margit Lave Rønsholdt holdt 16.3 forelæsning om »Moral og etik i nordisk middelalder – belyst ud fra sagalitteratur« ved Folkeuniversitetet i Århus.

Publikationer:

Frederiksen, B.O.: Fremlysning af et stykke inventar (gammeldansk inbær(æ)stol). Grímsævintýri sögd Grími M. Helgasyni sextugum 2. september 1987, Fyrra Hefti, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi (udg.), s. 31-37, Reykjavík 1987.

Isaksen, J.: En præsentation af Carl J. Jensens forfatterskab. Samnordisk Poesifestival. 12 poeter från alla nordiska språkområden, Kulturhuset i Stockholm (udg.), s. 28-29, Stockholm 1987.

–: En præsentation af Steinbjørn B. Jacobsens forfatterskab. Samnordisk Poesifestival. 12 poeter från alla nordiska språkområden, Kulturhuset i Stockholm (udg.), s. 25, Stockholm 1987.

–: Góðar søgur. Om Hanus Andreassens forfatterskab. Skeggin 1, s. 10-12, København 1987.

–: Amariel Norðoy. Yrkingar: Rói Patursson. København 1987, 72 s.

–: The Dark Side of the Moon. Anmeldelse af Tóroddur Poulsen: Fullir einglar. Brá 11, s. 68-72, Tórshavn 1987.

–: Redaktion af Brá nr. 11 (s.m.a.). Brá 11, s. 1-84, Tórshavn 1987.

–: Udgiver af: Carl Jóhan Jensen: Lygnir. Yrkingar. København 1987, 31 s.

–: Udgiver af: Sigurð Joensen: Eg Stoyti heitt I-II. Turið S. Joensen greiddi til prentingar. København 1987, 263+226 s.

–: Udgiver af: Jóannes Dalsgaard: Framtíðin kemur ikki af sær sjálvari. Yrkingar 1960-87. Tórshavn 1987, 107 s.

–: Udgiver af: Høgni av Heiði: Tað heita summarið. Skaldsøga. Tórshavn 1987, 136 s.

–: Udgiver af: Tóroddur Poulsen: Fullir einglar. København 1986, 46 s.

–: Udgiver af: Hanus Andreassen: Hotel Heyst. Stuttsgur. Tórshavn 1986, 135 s.

–: Redaktion af Brá nr. 9/10 (s.m.a.). Brá 9/10, s. 1-117, Tórshavn 1986.

–: Redaktion af Brá nr. 8 (s.m.a.). Brá 8, s. 1-84, Tórshavn 1986.

Jensen, H.: Note 7. Grímsævintýri sögd Grími M. Helgasyni sextugum 2. september 1987, Fyrra hefti, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi (udg.), s. 54-56, Reykjavík 1987.

Loth, A., Larsen, J.: Bibliography of Scandinavian Philology XXXV 1961-1969 – Part V prepared by Jørgen Larsen and Agnete Loth. Acta Philologica Scandinavica Bd. 34/35, No. 1, 280 s., København 1987.

–: Leiðrétting. Tímarit Máls og Menningar, 48. árg., hft. 3, s. 377, Reykjavík 1987.

Louis-Jensen, J.: Jón Helgason. Københavns Universitet Årbog 1986, s. 25-30, København 1987.

–: Rasmus Rask på Island. Humanist 14, 6. árg, s. 5-8, København 1987.

–: To halvstrofer fra Bryggen i Bergen. Festskrift til Alfred Jakobsen, Jan Ragnar Hagland, Jan Terje Faarlund, Jarle Rønhojd (red.), s. 106-09, Trondheim 1987.

–: Af láni og óláni. Grímsævintýri sögd Grími M. Helgasyni sextugum 2. september 1987, Síðara hefti, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, s. 16-19, Reykjavík 1987.

Helle Jensen

4. Institut for dansk Dialektforskning

Historie:

1909: Udvalg for Folkemaal nedsat af foreningen Danmarks Folkeminder. 1922: Udvalg for Folkemaal etableret som permanent arkiv og forskningsinstitution med faste medarbejdere, adresse: Tøjhusgade 9. 1939: Udvalg for Folkemaal flyttet til Universitetsbiblioteket, Fiolstræde 1. 1960: Udvalg for Folkemaal knyttet til Københavns Universitet som Institut for dansk Dialektforskning, adresse: St. Kannikestræde 13. 1977: Institutet flyttet til KUA, Njalsgade 80.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9,4.

Professor: Inger Ejskjær.

Lektorer: Inger Bévort, Marie Bjerrum, Finn Køster, Jørgen Larsen, Bent Jul Nielsen, Magda Nyberg, Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen.

Kandidatstipendiat: Tore Kristiansen.

TAP: Antal årsværk: 1,7.

Anna-Lise Bøjstrup, Lillian Keller.

Forskningsvirksomhed:

Institutts centrale forskningsområde er de danske dialekter, som sprogformer og som kulturelt og socialt udtryk.

Instituttet har med sine betydelige samlinger en funktion som landsdækkende arkiv (i samarbejde med Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning, AU), for indsamlet dialektmateriale (optegnelser og lydoptagelser). Der foregår fortsat indsamling ved instituttets medarbejdere, ligesom der indsendes materiale fra interesserede, hver under en kreds på ca. 80 lokale medarbejdere i området øst for Lillebælt.

Det indsamlede materiale gøres anvendeligt bl.a. ved udskrivning på ordsedler og ved aflytning af båndoptagelser. De aflyttede båndtekster lagres i et vist omfang ved hjælp af edb.

Den videnskabelige udnyttelse af materialet kan rette sig mod dialekternes udtryksmæssige ejendommeligheder: lyd- og bøjningsforhold, lydlig og syntaktiske strukturer osv., eller mod det mere indholdsmæssige: ordforrådet, ordbetydningerne, den kulturelle baggrund osv. I begge tilfælde kan forskellige synspunkter være fremherskende: det geografiske, det historiske og andre faktorer, der er af betydning for forekomsten.

Ved siden af den rent sprogbeskrivende virksomhed arbejdes der med udforskningen af dialekternes rolle i forskellige sociale sammenhænge og i denne forbindelse også med samspillet mellem dialekter og rigsmål i det moderne samfund.

1. Ordbogsarbejder

Ordbog over de danske øsmål. Dette omfattende projekt kan efter sin indretning betegnes som en ordbog, men har et langt videre sigte end ordbøger i almindelighed. Ordbogen dækker hele ordforrådet (altså ikke kun de dialektale særdord) i dialekterne på Sjælland, Sydøerne og Fyn (med tilhørende småøer). Der redegøres for ordenes udtale, bøjning og betydning. I artiklernes udtaleafsnit anføres lydskriftsformer, der er normaliseret på grundlag af fonematiske analyser af enkelt-dialekterne. Der gøres rede for ordenes bøjning, enten ved opstillede paradigmer eller ved angivelse af, hvilke bøjningsklasser ordenene tilhører. Betydningsafsnittene indeholder ud over definitionen et ofte fyldigt citatafsnit, hvor ordenes anvendelse eksemplificeres.

Da dialekterne fortrinsvis har været talt i bondesamfund, og da ordbogens materiale i saglig henseende fortrinsvis dækker perioden 1800-1920, indtager det 19. århundredes bondekultur en central plads i ordbogen. Redskaber, arbejdsprocesser m.m., der tilhører denne kultur, beskrives udførligt, idet det tilstræbes at klarlægge forbindelsen mellem sagforhold og sprogligt udtryk. Projektet befinder sig i redaktionsfasen, i 1987 er afsnit i bogstaverne F og G færdigredigeret. Der foreligger nu godt 5400 A4-sider trykfærdigt manuskript foruden indledning og kilde- og forkortelseslister. – Der foretages i begrænset omfang løbende supplering af ordbogssamlingerne ved direkte optegnelser, udsendelse af spørgelister, excerpering af litteratur og båndoptagelser samt edb-søgning i transskriberede båndoptagelser (I. Bévort, M. Bjerrum, F. Køster, K. M. Pedersen, og i begrænset omfang J. Larsen, I. L. Pedersen).

2. Mindre ordbogsarbejder

2.1 Arbejdet med ordbogen over dialekten på Sydsamsø er afsluttet med udsendelsen af Inger Ejskjær og Poul Andersen: Sydsamsisk. II (I. Ejskjær).

2.2 Arbejdet på en ordbog over den danske dialekt i Angel er fortsat med redaktion inden for bogstaverne S, U og V (B. J. Nielsen, M. Nyberg).

3. Ordforråd; terminologi

3.1 En afhandling om Nogle jyske betegnelser for »for lidt salt« eller »vammel« er nær afslutning (I. Ejskjær).

3.2 Et manuskript til afhandlingen Tyske låneord i sønderjysk. Undersøgelse af en gruppe – især nedertyske – låneords form, betydning og anvendelse samt deres forekomst i de øvrige danske dialekter (ca. 300 A4-sider) foreligger nu i reproducerbar form, efter at der er foretaget en række rettelser og tilføjelser samt udarbejdet et tysk resumé (M. Nyberg).

3.3 En afhandling om Pottemageriet i Karhusene foreligger i manuskript (40 s.). Heri fremlægges det materiale, der findes om produktion af sortgods i Visenbjerg, og der foretages en undersøgelse af terminologien og en placering i forhold til jyddepottemageriet og bypottemageriet, terminologisk og teknisk. Desuden er der udarbejdet en artikel (ca. 12 s.) om nogle dunkle ord i en bondedagbog fra Als (1766-1810), der demonstrerer, hvilke sproglige oplysninger bondedagbøger kan rumme, og hvordan man med en sproglig indfaldsvinkel kan få sådanne tekster til at fortælle både om den materielle kultur (f.eks. byggeskikken) og kulturhistorien i bredere forstand (I. L. Pedersen).

4. Dialektgeografi

Fortsat deltagelse i arbejdet med et fælleseuropæisk

sprogtlas (ALE): løbende kontrol af kortlegender til den germanske del, kritisk gennemlæsning af publiceringsfærdige manuskripter. Udarbejdelse af diskussionsindlæg og deltagelse i arbejdsmøde i det nord- og centralgermanske departement i Uppsala i september (I. Ejskjær).

5. *Sprogsociologi; regionalssprog*

5.1 Et projekt (kandidatstipendie-projekt) om Sproglig norm og variation i Næstved. Projektets sprogvidenskabelige sigte er at beskrive (i) udvalgte træk ved sproget i Næstved, sådan som det tales af nærmere bestemte sprogbrugergrupper i nærmere bestemte situationer, (ii) hvordan de samme sprogbrugere selv mener de taler, og (iii) deres holdninger til forskellige sprogbrug. Derudover arbejder projektet med mere teoretiske problemstillinger omkring forklaring af sprogforandring, og søger især at belyse samspillet mellem holdninger til sproglig variation og sprogforandring. I forlængelse heraf ligger der i projektet et mere sprogpedagogisk og sprogpolitisk sigte, som i al beskedenhed består i at yde et bidrag til større bevidsthed i sprogsamfundet om norm/variation problemet (T. Kristiansen).

5.2 Fortsat undersøgelse af talesprogsvariationen i en østjysk kommune (Odder). Der er foretaget aflæsning i lydskrift af optagelser fra ialt 30 informanter, og der er foretaget trækanalyser af de aflæste tekster. Der er udarbejdet en foreløbig rapport på grundlag af 19 informanter (forventes trykt i Danske Folkemål 1988). Der er desuden foretaget en rejse, der resulterede i 17 interviews (B. J. Nielsen, M. Nyberg).

5.3 Videreførelse af projektet Sproglig urbanisering – konflikt eller tilpasning, der er udsprunget af det fællesnordiske projekt Urbanisering og sprogforandring i Norden. Dette er nu under afslutning (publikation under udgivelse). I 1987 er indsamlet materiale til belysning af optagesituationens indflydelse på den sproglige variation, og analysen heraf er påbegyndt (I. L. Pedersen).

5.4 Fortsat undersøgelse af talesprogsvariationen på Langeland. Formålet med projektet er at undersøge dialektudtyndingen og at beskrive de sproglige varieteter hos yngre langelændere (fra 15 til 60 år) samt at sætte disse varieteter i relation til sociale faktorer (alder, køn, erhverv) og kulturgeografiske faktorer (befolkningsstruktur, til- og fraflytning m.m.). Sproget beskrives ved hjælp af en trækanalyse, hvor trækene er udvalgt således, at de kan belyse påvirkningen fra fynsk regionalssprog og fra rigsmål. Der er i 1987 indsamlet 30 interviews (å 30-60 min.) i Tranekær Kommune. Dele af disse bånd er aflæst i lydskrift, og der er foretaget optælling af udvalgte træk (K. M. Pedersen).

6. *Bibliografi*

Bearbejdelse af materiale til Bibliography of Scandinavian Philology. Materialet for 1961-69 er nu publiceret (125+156+276 s.). Af hensyn til arbejdets omfang og de begrænsede publikationsmuligheder har et stort antal bidrag til denne traditionelt refererende bibliografi måttet konverteres til noter og registerord. Registerne er under trykning og vil fremkomme i Acta Philologica Scandinavica Vol. 35 (J. Larsen i samarbejde med Agnete Loth, stud.mag. Karl-Erich Brink og mag.art. Anette Jensen).

7. *Samlinger*

Ømålssamlingen er forøget med ca. 4400 ordsedler, de jyske samlinger med ca. 13000. Manuskriptsamlingen er forøget med 4 numre. Båndsamlingen er forøget med 23 optagelser, heraf 14 fra Øerne, 9 fra Jylland; hertil kommer de ovenfor nævnte optagelser fra Odder og Langeland.

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Instituttets tidsskrift, Danske Folkemål, redigeres af instituttets publikationsudvalg, p.t. Magda Nyberg, Inger Ejskjær og Finn Køster. Inger Ejskjær er medlem af hovedredaktionen af Atlas Linguarum Europae. Jørgen Larsen er redaktionssekretær for Acta Philologica Scandinavica og redaktør af tidsskriftets bibliografiske afsnit. Inge Lise Pedersen er medlem af styringsgruppen for SHF's initiativområde Dansk talesprog i dets variationer og leder sammen med Frans Gregersen projektet Bysociolingvistik.

Andre aktiviteter:

Der er besvaret en række henvendelser fra offentligheden vedrørende dialektalt sprog samt efter anmodning leveret overspilninger af dialektale sprogprøver til undervisnings- og studiebrug til folkeskoler, gymnasier, biblioteker og teatre. Konsulenttjeneste er ydet til Institut for Grænseregionsforskning, endvidere: bidrag til en nordjysk lokalhistorisk årbog, anmeldelse af grammofonplade med Anton Berntsen-tekster, foredrag i Folkeuniversitetets regi samt på Den kommunale Højskole i Danmark.

Kongresbidrag:

Indlæg på Symposium Niederdeutsch in Skandinavien: Magda Nyberg.

Hæderspriser:

Inger Ejskjær er af Gustav Adolfs Akademien (Uppsala) blevet tildelt Sahlgrensprisen.

Publikationer:

Bjerrum, M.: Det sønderjyske fejt. Danske Folkemål 29, s. 39-49, København 1987.

–: Rasmus Rask og det danske sprog. Humanist 6. årg., nr. 14, s. 9-11, København 1987.

- : Rasmus Rask og retskrivningen. Nyt fra Sprog­nævnet 4, s. 4-8, København 1987.
- : Om "Forvanskede" fremmedord. Nyt fra Sprog­nævnet 1, s. 3-6, København 1987.
- : Om fred i betydningen 'helle'. Ord & Sag 7, s. 5-10, Århus 1987.
- Ejlskjær, I.: Stosston und tonale Akzente in den däni­schen Dialekten. Germanistische Linguistik 91-92, s. 291-317, Hildesheim 1987.
- , Andersen, P.: Sydsamsisk. II. Ordsamling I-Å. København 1987, 196 s.
- Loth, A., Larsen, J.: Bibliography of Scandinavian Philology XXXV 1961-1969-Part V prepared by Jørgen Larsen and Agnete Loth. Acta Philologica Scandinavica Bd. 34/35, No. 1, s.(4), 1-276, Køben­havn 1987.
- Nielsen, B.J.: Vrikkebræt og sandegrav. – Om sam­mensatte ord i en apokopiedialekt. Danske Folkemål 29, s. 51-97, København 1987.
- Nyberg, M.: Sønderjysk nördlich und südlich der Grenze. Sprachkontaktforschung im Deutsch-Dä­nischen Grenzgebiet. (Konferencerapport), Insti­tut für Regionale Forschung und Information, Insti­tut for Grænseregionsforskning (udg.), s. 6-27, Flensburg, Åbenrå 1987.
- Pedersen, I.L.: Strikningens sproghistorie. – En histo­risk og dialektgeografisk undersøgelse af strikning og strikketerminologi i Danmark. Under medvir­ken af Lise Wärburg. Danske Folkemål 29, s. 99-158, København 1987.
- : Fynsk mellem øst og vest. 1. Møde om udforskning­en af dansk sprog, K. Ringgaard (udg.), s. 177-89, Århus 1987.
- : Sikarkoner og skalgrødemænd. Pottemageriet i Karhusene. Fynske Minder, Niels Oxenvad, Torben Grøngaard Jeppesen (red.), s. 49-78, Odense 1987.

Bent Jul Nielsen

5. Institut for Navneforskning

Historie:

Institut for Navneforskning er en fortsættelse af Sted­navneudvalgets kontor, der blev etableret i 1910 med det formål af udsende videnskabelige stednavnepubli­kationer samt at fastsætte retskrivning af stednavne og udsende retskrivningslister med autoriserede navne­former. I 1960 omorganiseredes Stednavneudvalget og dets kontor blev et selvstændigt institut med navne­forskning som emne under Københavns Universitet.

Lokaleforhold:

Instituttet har haft lokalfællesskab med Gammel-

dansk Ordbog og Supplementet til Ordbog over det danske Sprog siden 1985, og med Dansk Udtaleord­bog siden 1986.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 8.

Professor: J. Kousgård Sørensen

Lektorer: G. Albøge, V. Dalberg, G. Fellows-Jensen, B. Jørgensen, E. Villarsen Meldgaard, B. Hjorth Pe­dersen, L. Weise.

TAP: Antal årsværk: 1,8.

K. Pors Lindberg, H. Olufson, T. Thystrup.

Forskningsvirksomhed:

Institut for Navneforskning er Danmarks eneste sted- og personnavnearkiv og dets meget betydelige samlinger og specialbibliotek udgør det nødvendige funda­ment for de videnskabelige medarbejderes udforskning af dansk navneforråd.

1. Danske stednavne

1.1 Arbejdet med at supplere og revidere instituttets samlinger er fortsat i årets løb. I samarbejde med Landbohistorisk Selskab (ved Susanne Vogt) er arbej­det med navneregistrering og navneidentifikation fra danske adkomstdokumenter 1513-50 ført videre (B. Jørgensen).

1.2 Navne fra flere egne af Danmark er under forberedelse til udgivelse i serien Danmarks Stednavne. Ved årets slutning var Københavns Amts Stednavne, Smørum Herred, Sydlige del under trykning. Bindet behandler samtlige mark- og naturnavne og ældre be­byggelsesnavne i herredets 10 sydligste sogne (B. Jørgensen)

1.2.1 Stednavnene i Hanherrederne er under afslut­tede behandling (G. Albøge).

1.2.2 Manuskript er under udarbejdelse til stednavne i Sorø Amt, Ringsted Herred (L. Weise).

1.2.3 Manuskriptet er under udarbejdelse til stednavne i Københavns Amt, Smørum Herred, Nordlige del (B. Jørgensen).

1.2.4 Manuskript er under udarbejdelse til naturnavne i Svendborg Amt, Sallinge Herred (B. Hjorth Pe­dersen).

1.3 Kontakten til Geodætisk Instituts database SNSOR er opretholdt. Der er tilført databasen yderligere materiale, og udvidede søgninger vil ske i samar­bejde med Geodætisk Instituts stednavnekontor (B. Hjorth Pedersen, L. Weise).

1.4.1 Undersøgelsen af danske mark- og bebyggelsesnavne på -inge er fortsat med en behandling af navnenes nasalitetsforhold (L. Weise).

1.4.2 Navne på gl. -ærn er blevet behandlet i forbindelse med en undersøgelse af stednavnet Mammen (B. Jørgensen).

1.4.3 Det hyppigt genkommende marknavn Mellemkyse er blevet undersøgt i forhold til sin mulige appellativiske herkomst »mellemflæsk« (B. Jørgensen).

1.5 Bearbejdelsen af danske sø- og ånavne med begyndelsesbogstaverne T-Å er under afslutning, og arbejdet med det afsluttende, ottende bind i serien er påbegyndt. Heri vil bl.a. tværgående problemer inden for hydronymien findes behandlet (J. Kousgård Sørensen).

1.6 Indsamling af materiale til en beskrivelse af det danske marknavneforråds alder, system, typologi og sproglig indhold er fortsat (B. Jørgensen).

2. Stednavnes form og struktur

2.1 Stednavne i bestemt form er under fortsat undersøgelse (G. Albøge).

2.2 Der er udarbejdet en beskrivelse af adjektiviske dvandvasammensætninger i stednavne (B. Jørgensen).

3. Stednavne i brug

3.1 Der er fortsat arbejdet på at beskrive og klassificere de motiver, der ligger eller kan antages at ligge til grund for stednavneskifter (V. Dalberg), og der er gennemført en undersøgelse af fænomenerne omdannelse og efterledsattraktion med eksempel i de landsbynavne på -sø, hvor dette led etymologisk set ikke kan knyttes til subst. sø (V. Dalberg).

3.2 Der er med materiale fra engelske stednavne i skriftlige kilder udarbejdet en undersøgelse af, hvilke steder der får navn, hvornår og hvorfor, af navnesvind og navneforfalskninger og af de skriftlige kilders indflydelse på navneforrådets udvikling (G. Fellows-Jensen).

3.3 Den nordiske bosættelses indvirkning på de eksisterende stednavne i England undersøges med henblik på, hvilken slags navne, der var mest udsat for påvirkning under og efter kontakten mellem de involverede sprog (G. Fellows-Jensen).

4. Stednavne som kilder

4.1 Den sproglige kontakt mellem Nordjylland og Sydvestnorge er fortsat blevet undersøgt (G. Albøge).

4.2 Stednavne i East Anglia udnyttes som kilder til viden om dansk bosættelse i Østengland (G. Fellows-Jensen).

5. International samarbejde

5.1 Som led i samarbejdet med Koninklijke Nederlandsche Akademie van Wetenschappen er under emnet Komparative studier i nederlandsk og dansk toponymi en redegørelse for problemer i forbindelse med afgrænsning af proprier, specielt toponymer, over for andre sproglige størrelser under udarbejdelse (V. Dalberg).

5.2 Med henblik på undersøgelsen af personers navngivning, navnenes betydning og brug er der med støtte fra bl.a. Danida indledt et projekt i samarbejde med University of Dar-es-Salaam, Institute of Kiswahili Research (B. Hjorth Pedersen).

6. Personnavne

6.1 Personnavneprojektet DaNavn er videreført. Det strukturerede materiale foreligger nu beskrevet i Opstilling af danske fornavne, og en væsentlig del af det meget store materiale, der stammer fra det danske CPR-register, foreligger nu behandlet og en fornavnebog er under udarbejdelse (B. Hjorth Pedersen, L. Weise).

6.2 En række større personnavneprojekter har været under fortsat udarbejdelse i årets løb:

6.2.1 Københavnske fornavne 1650-1950 (E. Villarsen Meldgaard).

6.2.2 Tilnavne blandt skolebørn i en københavnsk omegnskommune (E. Villarsen Meldgaard).

6.2.3 Fornavnebrug i indremissionske og grundtvigske kredse (G. Albøge).

6.2.4 Sociale og regionale aspekter på moderne danske fornavne (B. Hjorth Pedersen).

6.2.5 Patronymer i Danmark i nyere og nyeste tid (J. Kousgård Sørensen).

6.2.6 De personnavneønsker, der forelægges instituttet i dets egenskab af konsulent for Kirkeministeriet og Familieretsdirektoratet undersøges løbende (B. Hjorth Pedersen).

6.2.7 Kvindenavne på -ine er blevet undersøgt og materialet tilvejebragt ved en retrograd udkørsel af CPR-registret (L. Weise).

6.2.8 Udbredelsen i tid og rum af et enkelt navn,

Erasmus, er blevet gennemarbejdet (E. Villarsen Meldgaard).

6.2.9 Opkaldelsesskikke i en ældre højborgerlig og lærd familie, Bartholinernes, er under udarbejdelse (E. Villarsen Meldgaard).

6.2.10 Den danske almanaks navnerække er undersøgt med henblik på at klarlægge udviklingen fra 1500-tallet frem til vore dage (B. Jørgensen).

6.2.11 De nordiske personnavne i kolonierne på de britiske øer er søgt kronologisk lagdelt. Det har kunnet vises, at flere navne end hidtil antaget er dannet i disse og hjembragt til moderlandene (G. Fellows-Jensen).

7. Navneudgaver

En editionshistorisk undersøgelse af danske sted- og personnavneudgaver er gennemført i forbindelse med Selskab for nordisk Filologis 75 års-jubilæumssession (B. Jørgensen).

8. Andre projekter

I samarbejde med lektor Iver Kjær er arbejdet med udgivelsen af Peder Syvs ordsprogssamling og kommentarerne hertil blevet fortsat (J. Kousgård Sørensen).

Konsulentvirksomhed:

I tæt samarbejde med Kirkeministeriet og Justitsministeriets familieretsdirektorat rådgives om de personnavne, der skal optages på ministeriets lister og om sproglige principper (B. Hjorth Pedersen). Der er også ydet råd og vejledning om stednavne og om personnavne og personnavnelovgivning til flere af landets kommuner, Danmarks Radio, diverse dagblade og tidsskrifter, og der er svaret på mange skriftlige, telefoniske og personlige henvendelser fra både ind- og udlandet.

Redaktionsvirksomhed:

E. Villarsen Meldgaard er medredaktør af *Studia anthroponymica Scandinavica* og J. Kousgård Sørensen af *Namn och Bygd*. V. Dalberg og B. Jørgensen redigerer en kommende rapport i Nordisk Samarbejdskomite for Navneforsknings skriferække.

Gæster og rejser:

Dr. R. Rentenaar, P.J. Meertens-Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde, Amsterdam har arbejdet på instituttet i flere perioder. Ph. D. John Insley har arbejdet på instituttet med ordning og registrering af Kristian Halds efterladte engelske personnavnesamlinger.

Instituttets medarbejdere har efter indbydelse holdt foredrag og forelæsninger for fagligt-videnskabelige forsamlinger følgende steder: Caen (Frankrig),

Nottingham (England) og København (G. Fellows-Jensen), København, Oslo og Viborg (B. Jørgensen), Åbo (J. Kousgård Sørensen).

Publikationer:

Dalberg, V.: Diskussion af nogle problemer vedrørende strukturanalyse af stednavne. Nionde nordiska namnforskarkongressen. Lund 4-8 augusti 1985. Norna-rapporter 34, Göran Hallberg, Stig Isaksson, Bengt Pamp (udg.), s. 95-107, Uppsala 1987.

–: Onomastic Bibliography 1980-85. Danish. *Onoma* 28, s. 141-44, Leuven 1987.

Fellows-Jensen, G.: York. *Leeds Studies in English XVIII*, s. 141-55, Leeds 1987.

–: The Vikings' Relationship with Christianity in the British Isles: the evidence of place-names containing the element kirkja. Proceedings of the Tenth Viking Congress Larkollen, Norway, 1985, Universitetets Oldsaksamling (udg.), s. 295-307, Oslo 1987.

–, Lund, N.: Redaktion af: Sjette tværfaglige Vikingesymposium. Københavns Universitet 1987. Højbjerg 1987, 45 s.

–: Jón Helgason. Det kongelige danske Videnskaberne Selskab. Oversigt over Selskabets Virksomhed 1986-1987, s. 126-37, København 1987.

Jørgensen, B.: Nordisk namnforskning 1986. Nordisk samarbejdskomité for Navneforskning (udg.), s. ialt 9 s, Uppsala 1987.

–: Stednavne mellem Kolding og Seest. *Koldingbogen* 17, s. 17-22, Kolding 1987.

Kjær, I., Sørensen, J.K., Frederiksen, N.W.: *Problematik et proverbia moralia*, København 1611 og 1624. Hans Chr. Sthens ordsprog efter tabt Cod. Hamb. Theol. 2090a, 8°. (Danmarks gamle Ordprog IV). København 1987, 290 s.

Meldgaard, E.V.: Den danske personnavnelov af 29. april 1981. Tanker og resultater. Nyere nordisk personnavnskikk. Rapport fra et symposium på Skammestein i Valdres 10-14 april 1985. *NORNA-Rapporter* 35, Tom Schmidt (udg.), s. 125-34, Uppsala 1987.

Pedersen, B.H.: Personnavneforskning og databehandling. 1. Møde om Udforskning af Dansk Sprog, K. Ringgaard, Institut for nordisk Sprog og Litteratur, Århus Universitet (udg.), s. 220-32, Århus 1987.

–: Tanker om fordele ved og krav til brug af EDB i personnavneforskningen. Nyere nordisk personnavnskikk. Rapport fra et symposium på Skammestein i Valdres. *NORNA-rapporter* 35, Tom Schmidt (udg.), s. 237-49, Uppsala 1987.

Sørensen, J.K.: Kristian Hald. Det kgl. danske Videnskaberne Selskab, Oversigt over Selskabets Virksomhed 1985-1986, s. 252-61, København 1987.

–: Danske sø- og ånavne 6. København 1987, 471 s.

–: Hans Christensøn Sthens ordsprog. *Danmarks gamle Ordprog IV*, Iver Kjær, John Kousgård Sø-

Øvrige europæiske Sprog

1. Engelsk Institut

Historie:

Faget engelsk fik i sommeren 1966 institut i Store Kannikestræde 18 og tillagt et annum i finansåret 1966/67. Pr. 1. februar 1970 flyttede Engelsk Institut til Højbro Plads 7; i januar 1972 fik det derudover nogle lokaler i Lille Kirkestræde 1, og i januar 1974 i Købmagergade 52. Undervisningen fandt dengang sted i universitetets bygninger i den indre by, medens instituttets øvrige funktioner fandtes på disse tre adresser. Engelsk Institut flyttede til Njalsgade i januar 1976. På dette tidspunkt var Amagerbyggeriet langt fra afsluttet, og først efter et års tid kunne alle instituttets lokaler tages i brug. Engelsk Institut har siden da afgivet nogle af disse lokaler i takt med reduktionen i lærer- og studentertal.

Foruden de normerede stillinger har instituttet en overtallig videnskabelig stilling i engelsk sprog, en testamentarisk gave efter overstenograf, mag.art. Edvard Giese.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 30,75 + 1,0 (Giese-stillingen).

Professorer: Eric Jacobsen, Paul Levine (orlov), Bent Nordhjem, Holger Steen Sørensen, Arne Zettersten. Gæstprofessorer: H. James Jensen, Robert Fulk.

Lektorer: H. E. Andersen, Grå Borup-Nielsen, Cay Dollerup, Dorrit Einersen, Else Fausbøll, Allan Findlay, Niels Bugge Hansen, Peter Harder, Inge Kabell, Hanne Lauridsen, Jørgen Erik Nielsen, Ingeborg Nixon, Holger Nørgaard, Viggo Hjørnager Pedersen, Gorm Schou Rode, Henrik Rosenmeier, Bruce Clunies Ross, Steen Schousboe, Jørgen Sevaldsen, Niels Jørgen Skydsgaard, James Stewart, Henrik Strandgaard, Niels Thorsen, Torben Thrane, Henning Ørum (De to sidstnævnte udstationeret ved EDB-centret).

Adjunkt: David E. Nye.

Ekstern lektor: Henrik Nepper-Christensen.

Seniorstipendiater: Jørgen Christian Hansen, Jørgen Staun.

Kandidatstipendiater: Dorte Albrechtsen, Birgit Henriksen.

Undervisningsassistenter: Vera Böiken, Hanne Carlsson, Jennifer Draskau, Vibeke Fengers, Elsebeth Flarup, Marlene Hansen, Thora Runge Hansen, Gunvor Hasselbalch, Lise Trock Jansen, Jean Lundskær-Nielsen, Jesper Lützen, Niels Bjerre-Poulsen, Yvonne Sørensen, Anette Wernblad.

Langtidsledig akademisk medarbejder: Eva Hartby.

TAP: Antal årsværk: 4,2 + 1 efg-elev.

Anette Andersen (efg-elev), Marlene Barner (efg-elev), Birthe Erichsen, Ditte Laursen, Eva Nørregaard, Annette Rasmussen, Charlotte Jespersen, Birgitte Sneum (orlov).

Vikar: Tina Christensen.

Forskningsvirksomhed:

Engelsk Institut beskæftiger sig i sin undervisning og forskning med engelsk sprog og den dertil knyttede kultur. Principielt interesserer instituttet sig således for alle områder inden for sprog, litteratur, kultur og samfundsforhold i den engelsksprogede verden, samt den engelsksprogede verdens forhold til andre sprog, kulturer og lande, herunder specielt Danmark.

Traditionelt opdeles instituttets forskningsaktivitet i tre hovedområder:

- I Det engelske sprog: Der forskes i sprogets historie, i moderne sprog (primært britisk og amerikansk), og i sprogteoretiske spørgsmål med engelsk som basis.
- II Den engelsksprogede litteratur og kultur: Her ligger hovedvægten også på Storbritannien og USA, men der studeres desuden litteratur fra andre engelsksprogede områder (fx Australien, Afrika og den keltiske kultur).
- III De samfundsforhold, der eksisterer eller har eksisteret i de engelske sprogområder, fortrinsvis Storbritannien og USA.

Inden for alle tre områder er der gradvist blevet lagt mere vægt på at anlægge en dansk synsvinkel, hvor forholdet mellem dansk og engelsk står centralt. Der anstilles således sammenligninger mellem dansk og engelsk sprog (kontrastiv sprogbetragtning) og det undersøges, hvordan engelsk sprog og kultur modtages og anvendes i Danmark (fx sprogundervisning og litterær reception). I øvrigt overskrider instituttets virksomhed den snævre sprogrænse; således arbejdes der med irsk, og der er mange tværfaglige kontakter uden for instituttet. I takt med reduktionerne er der dog områder, der ikke mere dækkes forskningsmæssigt.

1. Sprogforskning

Engelsk Institut har af naturlige grunde forskellige projekter, der ligger inden for fremmedsprogspædagogik samt inden for pædagogik i bredere forstand.

1.1 Undersøgelse af skriftlige arbejder og skriveprocesser hos danske sprogelver i gymnasiet og ved de videregående uddannelser. Ud fra analyser af elevernes arbejder skal der udformes pædagogiske strategier til at forbedre undervisningen i fri skriftlig fremstilling på engelsk. Undersøgelsen er en del af et større nordisk projekt »Nordskriv«, der ledes af Lars Evensen i Trondheim og omfatter forskere fra Sverige, Finland, Norge og Danmark. For at sikre koordineringer delta-

ger Dorte Albrechtsen regelmæssigt i gruppens arbejds møder (København, Åbo og Stockholm) (Dorte Albrechtsen).

1.2 Projektet »Sprog i undervisningen« har især beskæftiget sig med forholdet mellem sprogfærdighedssiden og indholdssiden i engelskfaget. I den forbindelse er der afholdt et seminar ved University of London Institute of Education. Desuden er der arbejdet videre med spørgsmålet om kontrastiv sprogbeskrivelse i forhold til sprogundervisningen og færdiggjort en artikel om dette spørgsmål (Peter Harder).

1.3 Fortsatte studier af, hvilke tekster der bruges i engelskundervisningen i Danmark, forelæst og publiceret om emnet (Niels Jørgen Skydsgaard).

1.4 Licentiatstudiet omkring Det danske Selskabs Skole (grundlagt af C. N. F. Starcke) og John Deweys amerikanske forsøgsskole »The Laboratory School« skrider planmæssigt frem. I årets løb er beskrivelsen af begge forsøgsskoler afsluttet og desuden en kronik trykt beregnet for en bredere offentlighed. Herudover er verificeret citater for Dewey Centret i Carbondale, USA (Grå Borup-Nielsen).

1.5 Det flerårige arbejde med ny teknologi i sprogundervisningen har ført til oprettelsen af et projekt »Call« (Computer-Assisted Language Learning), hvor en projektgruppe udvikler datamatstøttet undervisningsmateriale og ydermere evaluerer indholdet af eksisterende programmel inden for området. Projektets formål er at kortlægge i hvilket omfang datamatstøttet undervisningsmateriale kan understøtte sprogindlæringen, ved at afprøve det i undervisningsforløb; at danne grundlag for en forskeruddannelse og give bistand til studerende uden kendskab til datamatik; samt at formidle forskningsresultater også via anvendelsesorienterede kurser. Projektet har kontakt med en række undervisningsinstitutioner og private virksomheder. I forbindelse med projektet »Brain-learn« er udgivet en håndbog om forfatter-systemet (Arne Zettersten).

1.6 »Sprogtest«, der giver en anonym tilbagemelding af førsteårsstuderendes forståelse af læst engelsk, har fortsat sin analyse af, hvilken betydning læsevaner m.v. har for læsefærdighed (Cay Dollerup).

2. Leksikografi

2.1 DEMEP (Dictionary of Early Modern English Pronunciation) sigter mod at udarbejde et leksikon over moderne engelsk udtale fra 1477 (da bogtrykkerkunsten blev indført i England) til idag. Projektet foregår i samarbejde med forskere i USA, Storbritannien, Tyskland og de andre nordiske lande (Den danske del ledes af Arne Zettersten).

2.2 I en studie inden for DEMEP fortsættes undersøgelsen af lydforholdene på tidligt nyengelsk ved at studere digteren John Skeltons rim (Else Fausbøll).

2.3 Projektet har også inspireret til omfattende undersøgelser af gamle danske beskrivelser af det engelske sprog, især den tidligste engelsk-danske ordbog som Bolling fik trykt i 1678. Det er planen at udgive den som kommenteret facsimile. På længere sigt vil man studere andre danske værker om det engelske sprog fra det 18. århundrede, først og fremmest C. Bertrams. En del af de hidtidige resultater er blevet udgivet i artikelform, og endnu nogle artikler er under udgivelse (Inge Kabell, Hanne Lauridsen).

3. Engelsk Instituts Ordbogsprojekt

3.1 Engelsk Instituts Ordbogsprojekt blev påbegyndt i 1975 og ledes af Jørgen Erik Nielsen. Det registrerer nydannelser på dansk og engelsk og omfatter også teoretisk arbejde inden for semantik og leksikografi. Fire af instituttets lærere er tilknyttet projektet (H. E. Andersen, Grå Borup-Nielsen, Inge Kabell, Jørgen Erik Nielsen).

3.2 Arbejde med en ny udgave af Vinterberg og Bodelsens Dansk-engelske Ordbog, der nu er under udgivelse (Viggo Hjørnager Pedersen).

4. Sproglig grundforskning og moderne engelsk sprogbeskrivelse

4.1 Afslutning af et længere værk om »Meaning and English Grammar« samt af en artikel »Om fornærmelser«. I årets løb er man begyndt at studere pronominal sprogbrug i dagligdags, talt amerikansk-engelsk (Steen Schousboe).

4.2 Projektet »Struktur og funktion i sprogbeskrivelsen« har især koncentreret sig om tempus på engelsk. Foredrag om emnet ved Odense Universitet samt i Lingvistikredsen i København (Peter Harder).

4.3 Videreførelse af studier i substantiver dannet af »phrasal verbs«, dvs. substantiver sammensat af verbalstamme og efterfølgende adverbial partikel (Bent Nordhjem).

5. Ældre sprog

5.1 Afslutning af arbejdet »Det oldengelske digt »The Battle of Maldon«: Et bidrag til debatten om digtets fortolkning« (Hans Erik Andersen).

5.2 Videreførelse af undersøgelser inden for oldengelsk, dels af det oldengelske ordforråds fordeling på dialekterne, og dels en studie af brugen af akkusativ, respektiv dativ efter forskellige oldengelske præpositioner (Else Fausbøll).

5.3 Færdiggørelse af en artikel om det oldengelske ord »reodmuþa« og dets betydning (Inge Kabell).

6. Litteratur- og kulturformidling

6.1 Fortsatte studier af kvindens rolle i middelalderen. Således afsluttet studier af Margery Kempe som pilgrim i middelalderen, foretaget et sammenlignende studium mellem hende og Julian of Norwich, og er gået i gang med at lave tekstuddrag i dansk oversættelse fra »The Book of Margery Kempe«, med indledning og kommentarer til brug for gymnasieundervisningen i historie (Dorrit Einersen).

6.2 Videreført studier af den italienske førhumanisme, især Francesco da Barberini og publikation af anden del af en afhandling om da Barberini. Desuden arbejdes på et sammendrag af resultaterne som blev fremlagt ved det internationale seminar i København om fyrstehoffet i Ferrara og dets mæcenatsvirksomhed 1441-1598 (Eric Jacobsen).

6.3 Fortsatte studier af det historiske baggrundsstof til sit arbejde om London and the English Renaissance Drama, der gennemføres i samarbejde med Shakespeare Institutet (Birmingham) (Allan Findlay).

6.4 To studier dækker det 18. århundrede

6.4.1 Færdiggjort et stilteoretisk arbejde om »Congreve's Style«, der blev fremlagt som et foredrag ved instituttet og nu er i trykken (Bent Nordhjem).

6.4.2 Fortsat undersøgelse: »The Whole Duty of Man«, en prosa- og ideologihistorisk studie af en af de mest udbredte engelske opbyggelsesbøger. Studiet er en udløber af arbejdet med forudsætningerne for det 18. århundredes engelske roman (Niels Jørgen Skydsgaard).

6.5 Det 19. århundrede

6.5.1 Videreført studier af »Charles Dickens i Danmark« og i denne forbindelse skrevet en artikel om de danske oversættelser af »A Tale of Two Cities«. Ydermere færdiggjort en artikel om den verdenskendte danske filolog Otto Jespersens virke ved Københavns Universitet. Artiklen er bestemt for en bog om Otto Jespersen (Jørgen Erik Nielsen).

6.5.2 Afsluttet manuskriptet og registre til en udgave af arkæologen P.O. Brøndsteds rejsedagbøger (Gorm Schou Rode).

6.5.3 Fortsat undersøgelse af E. M. Forsters forfatter-skab med henblik på fortolkningen af det, og i den forbindelse været på studierejse til Cambridge for at undersøge E. M. Fostermanuskripter (Allan Findlay).

6.5.4 Færdiggjort en artikel om Arnold Weskers skue-

spil »The Merchant« som en gendigtning af Shakespeares »The Merchant of Venice«. Den er under udgivelse (Niels Bugge Hansen).

6.5.5 Fortsat studier af Jean Rhys tidlige romaner (Henrik Strandgaard).

6.5.6 Afsluttet et værk om palimpsestteknikken hos James Joyce, Virginia Woolf, Dorris Lessing og Lawrence Durrell. I forbindelse med dette arbejde er der studeret Woolf- og Joyce-manuskripter i henholdsvis New York og Austin, Texas (Jørgen Christian Hansen).

6.6 Der er nogle studier der strækker sig over flere perioder eller er af mere generel eller teoretisk art:

6.6.1 Tekstsamling med kommentarer om »Kvinden som uhyre«; emnet er taget op i artikler, der er udkommet på dansk og engelsk. Desuden holdt foredrag om emnet ved et regionalmøde for engelsklærere (Dorrit Einersen, Ingeborg Nixon).

6.6.2 Beskæftigelse med litteraturteoretiske studier (Niels Jørgen Skydsgaard).

6.6.3 Fortsat arbejde om komedien som genre, hvor moderne engelsk drama anskues i relation til ældre og nyere dramateorier (Niels Bugge Hansen).

6.6.4 Udgivet et værk om fiktionens egenart, »What Fiction Means«, der tager udgangspunkt i romaner af Laurence Sterne, Jane Austen og Muriel Spark. Desuden publiceret en oversigtsartikel om realisme i romaner (Bent Nordhjem).

6.6.5 Indlagt teksten til lærebog i informationsøgning i tekstbehandlingsanlæg samt påbegyndt et arbejde med skærmdialog med databaser (Gorm Schou Rode).

6.7 Litteraturen uden for det nuværende Storbritannien arbejdes der også med:

6.7.1 Keltiske emner. Fortsat studier af Giraldus Cambrensis beskrivelse af Irland (ca. 1185). Undersøgelse af den danske sprogforsker Holger Pedersens forhold til Irland. Desuden laves en udgivelse af irske ordprog. Og endelig er en gælisk oversættelse af udvalgte fortællinger af Boccaccio i trykken (James Stewart).

6.7.2 Australsk kultur. Publiceret en beskrivelse af Randolph Stow. Færdiggjort indledningen af en australsk litteraturhistorie, som udgives ved 200-års jubilæet for Australiens kolonisation. Derudover arbejdes på en kommenteret udgave af den australske

musiker Percy Graingers essays og foredrag. Inden for dette større felt færdiggjort en artikel om Graingers forhold til Skandinavien. Den blev fremlagt ved en kongres om Commonwealth-litteratur i Barcelona (Bruce Clunies Ross).

6.7.3 To artikler om den australske forfatter Les A. Murray i trykken (James Stewart).

6.7.4 Færdiggjort en artikel om den sydafrikanske forfatter Andre Brinks »The Wall of the Plague« (Allan Findlay).

6.7.5 Inden for amerikansk litteraturkritik påbegyndt studier af Sylvia Plaths »Bee«-digte (Henrik Strandgaard).

6.7.6 Afsluttet artikel om Howard Pyles børnebog »Robin Hood« (1883) og dens forhold til traditionen (Viggo Hjørnager Pedersen).

6.7.7 Studier af Hilda Doolittles poesi samt Gertrude Steins prosa og dramatik (Jørgen Christian Hansen).

7. Historie og samfundsforhold

I denne faggruppe koncentrerer opmærksomheden især om britiske og amerikanske politiske traditioner og ideologier i de sidste hundrede år.

7.1 Forskning i hovedsagen i britiske forhold med hovedvægten lagt på det dansk-engelske forhold i det 20. århundrede. Som en del af dette er der samarbejdet med Institut for Engelsk ved Handelshøjskolen om englænderes Danmarksbillede, samt holdt foredrag om emnet. Desuden afholdt et ugekursus om det moderne England for engelskundervisere under Folkeuniversitetets auspicer, samt et kursus i kulturformidling for handelsskolelærere (Jørgen Sevaldsen).

7.2 Især amerikanske forhold. Udgivet en leksikonartikel om Woodrow Wilson, og udgivet en artikel om fjendebilleder i USA 1945-1987. Fortsatte studier af Woodrow Wilsons politiske tankegang og foredrag i Stockholm om Wilsons »politiske religion« (Niels Thorsen).

Formidling og tværfaglige kontakter og samarbejde:

Ud over disse aktiviteter har instituttet og dets medarbejdere en række felter, hvor især formidlingen – fra den strengt videnskabelige til den populariserende – står i centrum. Det gælder sproglig formidling mellem den engelske verden og Danmark, såsom oversættelse, kulturel og litterær formidling og en større vifte af tværfaglige kontakter og aktiviteter.

Engelsk i Danmark er et tværkulturelt forskningsprojekt med forholdet mellem den engelsksprogede verden og Danmark som område. Projektet er

oprettet ved Engelsk Institut, KU, og bæres siden 1985 af et samarbejde mellem instituttet, Institut for Fremmedsprog, Danmarks Lærerhøjskole og Engelsk Institut, Handelshøjskolen i København. I koordinationsudvalget deltager Jørgen Erik Nielsen, Jørgen Sevaldsen og Niels Jørgen Skydsgaard, der alle arbejder med kulturformidling eller kultursammenligning. I årets løb har projektet arrangeret 8 forelæsninger, hvor forskere har redegjort for deres metoder og resultater inden for tværkulturelle studier.

Oversættelse:

I løbet af året har oversættelseskredsen ved Engelsk Institut arrangeret otte tværfaglige foredrag om oversættelse. De har gennemgående tiltrukket 20-30 tilhørere og har spændt fra problemer ved nyoversættelser af Shakespeare til tolkeproblemer i arbejdet med folk med ikke-europæisk baggrund. Foredragsholderne har været forskere fra Handelshøjskolen, Slavisk Institut, Guildford University m.v.

Viggo Hjørnager Pedersen har udsendt 3. udgave af sin »Oversættelsesteori« og har »Essays on Translation« i trykken. Herudover arbejder han videre med projektet »Hans Andersen in English«, der søger at belyse forholdet mellem engelske oversættelser af H. C. Andersens eventyr og de danske originaltekster.

Af mere praktisk tilsnit har været sproglig revision af leksikonartikler fra en dansk forsker (Bruce Clunies Ross) og sproglig revision af publikationer for Forum for Renaissancestudier (Eric Jacobsen).

Forespørgsler og øvrig formidling:

Instituttets medarbejdere er blevet rådspurgt i mange forskellige forbindelser fra såvel officielt som privat hold om forhold i den engelsktalende verden. Næsten alle har i årets løb fået forespørgsler, men det store flertal af spørgsmål går dog til biblioteket og til ordbogsprojektets medarbejdere. De har strakt sig fra identifikationen af et oldengelsk citat vedrørende planten »acarus calamus« til formidling af kontakter til udenlandske universiteter.

Instituttet udsendte i efteråret som sædvanlig sin egen årsberetning, der indeholdt kortere bidrag fra flere medarbejdere (Grå Borup-Nielsen, Birgit Henriksen, Dorrit Einersen og Ingeborg Nixon).

I årets løb har Hanne Lauridsen deltaget i arbejdet i fakultetets studie- og erhvervsvejledning. Gorm Schou Rode har repræsenteret fakultetet ved Statsbibliotekets Jubilæumsseminar og været medlem af Kulturministeriets arbejdsgruppe vedrørende planlægningsarbejdet omkring Det kgl. Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. afd.

Kurser, foredrag m.v.:

Ud over de aktiviteter, der er nævnt ovenfor, har instituttets medarbejdere bidraget til radioudsendelser om Kvinder i middelalderen (Dorrit Einersen), og om

E. M. Forsters »A Room with a View« i anledning af filmens premiere (Bugge Hansen).

Peter Harder har organiseret et kursus for forskerstuderende i filosofisk semantik ved Renate Bartsch med støtte fra Forskerakademiet, og holdt adskillige foredrag på gymnasier. Niels Thorsen har holdt 4 forelæsninger på Statens erhvervspædagogiske Læreruddannelse. Niels Jørgen Skydsgaard har holdt foredrag ved Folkeuniversitetet i København, og Cay Dollerup har forelæst over litteraturlæsningen ved Folkeuniversitetet i Vejen.

Desuden har Viggo Hjørnager Pedersen fungeret som anmelder af engelsk litteratur ved Information, mens Henrik Rosenmeier har anmeldt oversat amerikansk litteratur i Politiken.

Endelig er den amerikanske faggruppe bestående af David Nye, Henrik Rosenmeier og Niels Thorsen engagerede i et samarbejde med Århus og Odense Universitet om planlægning og produktion af et mediestøttet projekt under Åbent Universitet. I slutningen af 1988 sendes for første gang 8 tv-udsendelser om USA idag – samfund og kultur. Udsendelserne gentages i begyndelsen af 1989 samtidig med udsendelsen af 10 radioprogrammer om samme emne. Disse udsendelser skal sammen med lokale grupper og fælles seminarer foruden en grundbog og en tekstsamling introducere amerikanske studier som emne på Åbent Universitet.

Tværfagligt samarbejde:

Der er et formaliseret tværfagligt samarbejde med Middelaldercenteret, med Kvindecetret (Dorrit Eilersen) og med Afrikacentret (Allan Findlay). Allan Findlay har modtaget besøgende fra andre centre og diskuteret faglige forhold med dem.

Eric Jacobsen arbejder i styringsgruppen for Forum for Renaissancestudier og deltog i et seminar på Biskops Arnø om latin og nationalsprog i Norden efter reformationen.

Arbejdsgruppen for psykologiske studier af litteraturoplevelsen (leder Cay Dollerup i samarbejde med Psykologisk Laboratorium (Iven Reventlow) og Danmarks Lærerhøjskole (Carsten Rosenberg Hansen)) har i årets løb gennemgået sit materiale (fra 1968 og fra 1985-86) om læseprocesser og herudover forberedt en rapport om hvordan man oversættelsesteknisk har grebet problemet an om at få »identiske tekster« frem på dansk og på engelsk.

Udgiver- og redaktørvirksomhed:

Instituttet udgiver fire publikationer, nemlig Publications of the Department of English, Anglica et Americana, Angles og Poet.

PDE har i sin redaktion: Peter Harder, Jørgen Erik Nielsen, Ingeborg Nixon. Sekretær: Charlotte Jespersen.

A & A's redaktion består af: Bruce Clunies Ross,

Steen Schousboe, Niels Thorsen. Sekretær: Charlotte Jespersen.

Angles har i sin redaktion: Peter Harder, Bent Nordhjem, Bruce Clunies Ross, Jørgen Sevaldsen. Sekretær: Charlotte Jespersen.

Poet redigeres af Viggo Hjørnager Pedersen og institutbestyrelsen.

Niels Jørgen Skydsgaard er engelsk redaktør af »Orbis Litterarum«. Arne Zettersten er medredaktør af »REAL: The Year Book of Research in English and American Literature« samt af »Studia Anglica Posnaniensia«, Posnan.

Kongresdeltagelse:

En række af instituttets medarbejdere har deltaget i konferencer og faglige møder og holdt gæsteforelæsninger ved inden- og udenlandske universiteter samt været på studieophold eller udvekslede.

Det gælder således Dorte Albrechtsen, Jørgen Christian Hansen, Peter Harder, Eric Jacobsen, Bruce Clunies Ross, Steen Schousboe, Jørgen Sevaldsen, Niels Thorsen og Arne Zettersten.

Publikationer:

Borup-Nielsen, G.: Stifindere. Årsberetning. Engelsk Institut 1986, s. 7, København 1987.

–: »Friskolens pust af forår i storbyer«. (Friskoletanken og børnenes kreativitet havde kronede dage i to i hvert fald på byens stenbro-usædvanlige skoleeksperimenter omkring år 1900. Kristeligt Dagblad 25. juni, s. KRONIK, København 1987.

Clunies-Ross, B.A.: The Art of Randolph Stow. Meridian: The Latrobe University English Review Vol. 6, No. 1, s. 47-55, Melbourne 1987.

Dollerup, C., Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Kristensen, B., Tinson, C.: The Empirical Selection – by means of readers response – of the three tales to be used in the "Folktale" project. København 1987, 64 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: An introductory Survey of the Danish investigation in experimental reader response reseach. 4th ed. København 1987, 27 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: The research team's preliminary selection of a number of potentially useful tales from three different cultures for future work in the "Folktale" project. København 1987, 37 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: Background and preliminary plans for the "Folktale" project. København 1987, 24 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Tinson, C.: Appendix to workingpaper: The ram studies 1,2,3 and 4: a description of the thinking, set-up and planning of the studies. København 1987, 37 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Tinson, C.: Workingpaper: The ram studies 1,2,3, and 4: a descrip-

- tion of the thinking, set-up and planning of the studies. København 1987, 46 s.
- Dollerup, C.: Control of interlingual mediation in practice: Denmark as a case study. *Multilingua: Journal of Cross-cultural and interlanguage communication* Vol. 10, nr. 2, s. 169-190, Amsterdam 1987.
- Findlay, A.H.: A Reading of Anita Desai's *Fire on the Mountain*. Proceedings from the Third Nordic Conference for English Studies, I. Lindblad, Magnus Ljung, s. 651-61, Stockholm 1987.
- : Root and Branch. London 1986, 252 s.
- Kabell, I.K., Lauridsen, H.: Den første Engelsk-Danske ordbog (1678). *Poet* 5, s. 57-72, København 1987.
- Kabell, K.I.: The Old English *reodmuþa* and the Bird Today Called the Pheasant. *Studia Neophilologica* 59, s. 3-6, Stockholm 1987.
- Lauridsen, H., Kabell, I.K.: Accent in English as Described by the Earliest Danish Grammars of English. *Studia Anglica Posnaniensia* XIX, s. 15-28, Polen 1987.
- Nielsen, J.E.: Sam Weller and Sam Farrow: Dialect in some Danish Translations of English Fiction. Proceedings from the Third Nordic Conference for English Studies (*Acta Universitatis Stockholmiensis*, LXXIII), Ishrat Lindblad, Magnus Ljung (red.), s. 257-63, Stockholm 1987.
- Nordhjem, B.: Reality and the Novel or the meaning of fiction (Anmeldelse af: Kathryn Hume: *Fantasy and Mimesis*. Patricia Waugh: *Metafiction*. David Porush: *The Soft Machine*). *Orbis Litterarum* 1987 42, s. 178-87, København 1987.
- : What fiction means. An inquiry into the nature of fiction with a study of three comic novels: Laurence Sterne: *Tristram Shandy*; Jane Austen: *Mansfield Park*; Muriel Spark: *Loitering with Intent*. København 1987, 144 s.
- Pedersen, V.H.: *Oversættelsesteori*. København 1987, 204 s.
- : A critical edition of Hans Andersen? *Acta Universitatis Stockholmiensis/Stockholm Studies in English* LXXIII, s. 291-99, Stockholm 1987.
- Sevaldsen, J.: *Anglo-Scandinavian Relations: Issues and Research*. Proceedings from the Third Nordic Conference for English Studies, Ishrat Lindblad, Magnus Ljung, s. 489-98, Stockholm 1987.
- Staub, J.: On the Representation of Stød. Explorations in Dependency Phonology, J. M. Anderson, J. Durand (eds), s. 169-98, Dordrecht 1986.
- Thorsen, N.: Woodrow Wilson. *Dictionary of Political Institutions*, Vernon Bog Danor (ed.), s. 641, Oxford, England 1987.
- Zettersten, A., Jacobsen, M.: *Ragtime*. Handbok för Mackintosh-Program. Översättning svenska. Lund 1987, 324 s.
- : Teaching Middle Scots by Computer. *The Nuttis*

Schell, essays on the Scots language presented to A. J. Aitken, Cardine Macafee, Iseabail Macleod, s. 124-28, Aberdeen 1987.

—, Jacobsen, M.: *Brain Learn författarsystem*. Version 2.0. Handbok, 2:a upplagan. Lund 1987, 116 s.

Jørgen Erik Nielsen

2. Institut for germansk Filologi

Historie:

Institut for germansk Filologi blev officielt oprettet den 1. juli 1967. Instituttet dækker det tyske og det nederlandske sprogområde (samt jiddisch), men disse fags historie på Københavns Universitet er langt ældre. Således oprettedes allerede 1836 den første lærestol i faget som et lektorat i tysk sprog og litteratur; fra 1888 blev denne lærestol et professorat. Efter instituttets oprettelse ekspanderede det med den stigende studentertilgang op gennem 70'erne, og instituttet fik gentagne gange nye lokaler, indtil det i 1979 fik til huse på Københavns Universitet, Amager, Njalsgade 80. Med instituttets ekspansion blev undervisningen i discipliner som tysk historie og samfundsforhold udvidet, og nederlandsk, der sammen med frisisk hører til fagområdet, fik en selvstændig eksamensordning. Med den nye humanistbektendtgørelse udarbejdedes nye eksamensordninger for både tysk og nederlandsk; disse trådte i kraft fra efterårssemestret 1985. På grund af de senere års besparelser er instituttet blevet beskåret, lokalemæssigt såvel som bemandingsmæssigt.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professorer: Sven-Aage Jørgensen, Karl Hyldgaard-Jensen (Em. 1/2-87), Per Øhrgaard (orlov fra 1/2-87). Docent: Helge Hultberg.

Lektorer: Arne Dittmer, Bjørn Ekmann, N. Axel Grossert, Lisbeth Falster Jakobsen (fritaget for undervisning i efteråret 1987 for at uddanne sig til undervisning i nederlandsk gennem studieophold ved Amsterdams Universitet), Børge Kristiansen, Birgit Nielsen, Rolf Wiecker (fritaget for undervisning og administration i efteråret 1987 for at deltage i fakultetets EDB-kursus ved Humanistisk EDB-center), Vibeke Winge. Lektor Jørgen Olsen er allokeret Humanistisk EDB-center. Lektorerne Mogens Dyhr og Elisabeth Møller er allokeret Institut for Lingvistik, leksikografisk afdeling, dog således, at instituttet kan rekvirere 20 % af de to årsværk til undervisning ved instituttet.

Adjunkt: Niels-Erik Larsen.

Undervisningsassistenter: Hans Peter Dahm, Carsten Hansen, Ole Frimann Olesen, J. D. Domela Nygaard, Anette Petersen, Peter Sørensen.

Forskningsråds-stipendiat: Ruth Dinesen.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

Gurli Egelund Olsen, Gurli Tietz.

Forskningsvirksomhed:

På grund af reduktionen af lærerstaben og radikale ændringer i normalstudieplanen ligger nogle forskningsfelter nu brak, medens nye er under udvikling. Den sproghistoriske forskning havde tidligere som følge af de årtusindgamle tætte forbindelser mellem Danmark og de nedertysktalende områder syd for den nuværende grænse en stærk stilling, og adskillige af fagets tidligere professorer har skrevet vægtige afhandlinger om disse emner under historisk synsvinkel. Der forskes dog stadig intensivt i grænsesprogsproblemer og desuden i kontrastiv grammatik.

Lærere med litterært forskningsfelt har ikke blot overtaget undervisningen i tyske samfundsforhold, men også i vid udstrækning overtaget undervisningen i sprogfærdighed. Skønt denne omstillingsproces har lagt beslag på en del kræfter, kan det allerede nu konstateres, at den også har betydet opdyrkning af nye forskningsfelter. Medens det 18. århundrede og Goethetiden tidligere stod i centrum, fordi de var i de perioder, i hvilke Danmarks forhold til tysk kultur var afgørende for landet, kan der nu spores en voksende interesse for studier som det i sidste årbog omtalte værk om de tyske emigranter i Danmark. Symptomatiske er både den dominerende stilling, som det 20. århundrede har fået, og inddragelsen af ikke-litterært materiale samt anlæggelsen af sociale, politiske og ideologi-historiske synspunkter. Dog forskes der stadig intensivt i ældre perioder, og det må anses for vigtigt, at fagets historiske dimension ikke går tabt. Også i de nuværende tysksprogede stater – først og fremmest vore umiddelbare naboer BRD og DDR – spiller kulturtraditionerne en afgørende rolle. Forskningen er traditionelt en blanding af individuelle og kollektive projekter, de sidste også tværfaglige, tværinstitutionelle og tværnationale.

1. Det sproglige område

1.1 Kontrastiv lingvistik

Projektet »Kontrastive Dänisch-Deutsche Grammatik«, KONTRA, er beskrevet i årbogen 1975/76. Projektgruppen består af Mogens Dyhr (Institut for Lingvistik, KUA), Cathrine Fabricius-Hansen (Oslo), Erik Hansen (Nordisk Filologi, KUA), Lisbeth Falster Jakobsen, Jørgen Olsen (Center for EDB, KUA), Monika Wesemann (Handelshøjskolen, København). KONTRA er gruppens serie til udgivelse af arbejdsberetninger. Der er udkommet bd. I-VII. Jørgen Olsen er ansvarlig for projektets maskinlæsbare korpus.

1.2 Grænseregionsforskning

Projektet »Sprogkontakt i det dansk-tyske grænseområde« bliver videreført. En redegørelse for foretagne undersøgelser blev givet på konference om emnet afholdt på Institut for Grænseregionsforskning, Aabenraa, og på den 14. Lingvistikongres i Berlin (K. Hyldgaard-Jensen).

1.3 Leksikografi

1.3.1 Projektet »Dansk-tysk ordbog« (DTO) blev i maj 1985 overflyttet til Institut for Lingvistik sammen med to medarbejdere (Elisabeth Møller og Mogens Dyhr). Samarbejdet om projektet fortsætter (A. Dittmer).

1.3.2 Fortsat arbejde med leksikografisk projekt og i forbindelse med dette redigeret bidragene fra Third International Symposium om Lexicography til trykning på Niemeyer Verlag. Der er planlagt symposium (nr. 4) til afholdelse i 1988 (K. Hyldgaard-Jensen).

1.3.3 Fortsat medarbejder ved Deutsches Rechtswörterbucharchiv (K. Hyldgaard-Jensen).

1.3.4 I Heidelberg indgået kontrakt med de Gruyter Verlag Berlin om medarbejderskab ved Frühhochdeutsches Wörterbuch, der udgives under ledelse af Prof. Oscar Reichmann, Heidelberg. Arbejdet påbegyndes 1989 og ventes afsluttet 1995. Udarbejder bind i-k (Vibeke Winge).

1.4 Grammatik

1.4.1 Fortsatte studier over valensgrammatik, L. Falster Jakobsen specielt med henblik på indholdsvalens og udarbejdelse af en kontrastiv valensmodel (Arne Dittmer, Lisbeth Falster Jakobsen).

1.4.2 En kritisk afprøvning af grammatikkers formulering af regler med henblik på en afklaring af de problematiske regler og forsøg på nyformulering (Arne Dittmer).

1.5 Ældre sprog og dialektologi

1.5.1 Påbegyndt studier over oldhøjtysk syntaks, specielt ordstilling (Arne Dittmer).

1.5.2 Under projektet »Tysk i Danmark« indsamlet nyt materiale i København og Wolfenbüttel. Undersøgelserne har været koncentreret om ordbøger og grammatikker samt lærebøger i tysk for danskere i 17. og 18. århundrede. Desuden er en række rejseførere for København og omegn fra 18. og 19. århundrede gennemgået; disse er skrevet på tysk og indeholder oplysninger for de tilreisende tyskere om, hvor der prædikedes på tysk, hvor de tyske biblioteker fandtes etc. (Vibeke Winge).

1.5.3 Projektet »Nedertysk i Skandinavien« videreføres (K. Hyldgaard-Jensen, V. Winge).

1.5.4 Redaktion af bidragene til det med støtte fra Nordiska Forskarkurser afholdte symposium til udgivelse i Zeitschrift für deutsche Philologie (K. Hyldgaard-Jensen, V. Winge, Kurt Erik Schöndorf (Oslo)).

1.5.5 Påbegyndt studier over jiddisch versus tysk (A. Dittmer).

2. Litteraturvidenskab

2.1 Middelalderlitteratur

Artikel om stofhistorien til »Tristan og Isolde«, i hvilken den sædvanlige opfattelse af stoffets keltiske herkomst underkastes en revision (N. A. Grossert).

2.1.2 Publikation i bog, der udgives af Center for Middelalderstudier af afhandling »Spejlet. Om islamisk og kristelig middelalderlitteratur« (N. A. Grossert).

2.2 Nyere tysk litteratur

2.2.1 Udgivelse af C. M. Wielands romaner »Don Sylvia von Rosalva«, »Der goldene Spiegel« og »Der weise Danischmend« for Deutscher Klassikerverlag, samt en arbejdsbog om Wieland til brug for universitetetsundervisning i BRD (Beck Verlag) (Sven-Aage Jørgensen).

2.2.2 Analyse af tanke- og symbolstruktur i »Hymnen an die Nacht« af Novalis. Grundpositionerne i værket søges bragt på formler (N. A. Grossert).

2.2.3 Studier over emnet »Kierkegaard som modernist« (Helge Hultberg).

2.3 Det 20. århundredes litteratur

2.3.1 I »Text og Kontext« publiceres »Zur Symbolik, Stoff und Entstehungsgeschichte von Hofmannsthal »Die Frau ohne Schatten« (N. A. Grossert).

2.3.2 Fortsatte studier i Thomas Manns forfatterskab og videreførelse og uddybning af undersøgelser af dens politiske anskuelser med en analyse af Schopenhauers retslæres betydning for de totalitære strukturer, som tidligere påvist i Thomas Manns forfatterskab (jvf. Årbog 1986). Resultatet af analysen offentliggøres i »Schopenhauer Jahrbuch« 1989 (Børge Kristiansen).

2.3.3 Endvidere medarbejder ved det internationale forskningsprojekt »Thomas Mann Handbuch«. – Dette arbejde, der er beskrevet i årbogen 1986, forventes afsluttet i begyndelsen af 1988 (Børge Kristiansen).

2.3.4 Arbejde på afhandling om venskabet mellem Karin Michaelis og ægteparret Brecht (jvf. Årbog 1986) samt på en biografi om Karin Michaelis og en udgivelse af breve fra hendes efterladte papirer (jvf. Årbog 1986) (Birgit S. Nielsen).

2.3.5 Fortsættelse af samarbejdet med forskningsbibliotekar Willy Dähnhardt, beskrevet i Årbog 1986, om tyske emigranter i Danmark efter 1933. En udførlig katalog (ca. 200 sider) er under udarbejdelse til udstillingen »Forfattere på flugt fra nazismen«, vist på Det kgl. Bibliotek oktober 1986 – marts 1987. Udstillingen skal i det kommende år vises i Tyskland. Første udstillingssted Kiel, januar 1988. Nyt materiale kommer stadig til, supplerende og korrigerende den hidtidige viden. I forbindelse hermed foregår en omredigering og forberedelse af en tysk udgave af Steffen Steffensens bog »På flugt fra nazismen«, ligeledes i samarbejde med Willy Dähnhardt. Yderligere arbejder B. Nielsen med et forsøg på udgivelse af den østrigske forfatter Maria Lazars værker (Birgit S. Nielsen).

2.3.6 Frühveröffentlichungen der Nelly Sachs er nu i trykken. Der arbejdes videre med et EDB-register over 3.500 breve fra Nelly Sachs og Nelly Sachs-biografi – liv og værk. Arbejdet støttes af Det humanistiske Forskningsråd. Bogen opbygges tematisk, dog således, at temafølgen er kronologisk. Arbejdsformen er hovedsagelig tekstanalyse støttet af biografiske oplysninger fremkommet ved mange interviews med Nelly Sachs-bekendte fra alle livsafsnit (Ruth Dinesen).

2.4 Litteraturteori

2.4.1 Studier i oplevelsens æstetik ved læste og hørt tekster (navnlig skønlitterære tekster på tysk i 18.-20. århundrede) med særlig vægt på indlevelsens og fremmedgørelsens interaktion. Udvalgte afsnit med analyser af dramatiske, lyriske og episke tekster af Goethe og Grillparzer offentliggøres løbende i TEXT & KONTEXT (Bjørn Ekmann).

2.4.2 Endvidere fortsætter den internationale tværfaglige arbejdsgruppe om emnekredsen humor, satire, komik, Witz, spøg og latterkultur. Der publiceres løbende bidrag i Jahrbuch für Internationale Germanistik (Bjørn Ekmann).

3. Tyske samfundsforhold m.v.

3.1 Fra februar 1987 er arbejdet ved Det humanistiske Forskningscenter med projektet »Forandringer i det tyske samfunds identitet og selvforståelse med særligt henblik på tiden efter 1945« (Per Øhrgaard).

3.2 Historiesyn og forholdet til national og kulturel tradition i de to tyske stater, specielt som det kommer

til udtryk i museumsudstillinger og -pædagogik (Bjørn Ekmann).

4. Kildestudier

Fremdragelse af utrykt kildemateriale vedrørende Chr. L. v. Hagedorns forsvundne malerisamling. Denne fase af studierne er i alt væsentlig afsluttet. Fortsættelsen vil bestå i forsøg på identifikation af visse værker af fortrinsvis tyske 1700-tals malere (R. Wiecker).

5. Nederlansk

5.1. Grafemundersøgelser i tidligt middelnederlandsk. Arbejdet med en sproglig beskrivelse af det tidligste middelnederlandsk fra byen Gent er fortsat. Der er udarbejdet en grafemanalyse for en tekst fra 1236, og der arbejdes for tiden med korrespondenserne mellem tekstens grafemstruktur og et (mere eller mindre hypotetisk) middelnederlandsk fonemsystem med henblik på at kunne beskrive forholdet lyd/skrift i teksten. Undersøgelsen vil blive udvidet til også at omfatte andre tekster, således at dette tidlige skriftsprog opståen og udvikling belyses bedre (Niels-Erik Larsen).

5.2. Affattelse af en Nederlansk syntaks for danske studerende. Det vil blive en ret fyldig fremstilling med kontrastive indslag, især på det funktionelle område, og den vil være baseret på excerperet eget eksempel-materiale (Lisbeth Falster Jacobsen).

Kongresser og symposier:

K. Hyldgaard-Jensen og Vibeke Winge afholdt 18.-20. maj et symposium Niederdeutsch in Skandinavien nr. 2 med støtte fra Nordiska Forskarekurser og Goethe-Institut, København. Kurset fandt sted på Schæfergården.

Sven-Aage Jørgensen har sammen med Klaus Bohnen (AUC) afholdt et symposium i Eutin 6.-10. oktober om Der Dänische Gesamtstaat als ein Zentrum der deutschen Aufklärung. I mødet deltog 25 danske og tyske forskere. Symposiumet blev finansieret af Werner-Reimers-Stiftung og er et led i en række symposier om den tyske oplysningstid arrangeret af Lessing-Akademie, Wolfenbüttel.

B. Ekmann har afholdt et tværfagligt internationalt symposium »Humor und Lachkultur« i samarbejde med Goethe-Institutet i København (16.-17. november). Han har desuden i samarbejde med RUC og Goetheinstitutet afholdt et fagdidaktisk symposium »Tradition und Gegenwart« om historieopfattelsen tradition og samtidforhold i de to tyske stater. På dette symposium holdt B. Ekmann et foredrag: Die Geschichtsdarstellung in den Museen in Ost- und Westberlin.

Udstillinger:

Birgit Nielsen har sammen med forskningsbibliotekar W. Dähnhardt omsat udstillingen »Forfattere på flugt fra Nazismen« til en plancheudstilling, der vil blive vist rundt om i landet på biblioteker og skoler. Første udstillingssted: Randers fra 1. november 1987.

Formidlende virksomhed:

Den udadventede formidlende virksomhed er af flere lærere varetaget ved foredrag for tysklærere og undervisning på Folkeuniversitetet, ved gymnasier, seminarier og højskoler.

På instituttet har været afholdt henholdsvis intensive kursus og semesterkursus for studerende fra andre fakulteter, højskoler etc. ved B. Ekmann og cand.mag. A. Petersen.

Redaktionsvirksomhed:

»Kopenhagener Beiträge zur germanistischen Linguistik«. Redaktion: Mogens Dyhr, Karl Hyldgaard-Jensen, Jørgen Olsen.

»KONTRA« Redaktion: Forskningsgruppen »Kontrastive Dänisch-Deutsche Grammatik« jvf. 1.1. »Kopenhagener germanistische Studien«, redaktion K. Hyldgaard-Jensen.

»Rahmenthema Komik Lachkultur« i »Jahrbuch für Internationale Germanistik« (Berlin/Zürich), redaktør B. Ekmann.

»Text & Kontext«, redaktører: Klaus Bohnen (AUC), Sven-Aage Jørgensen og Børge Kristiansen. Forlagsleder: Anette Petersen.

Rejser, gæsteforelæsninger, deltagelse i kongresser m.v.:

Under et 3 måneders studieophold i Israel har R. Dinesen efter invitation holdt forelæsninger 10. og 12. november ved Haifa Universitetet, Dept. of Hebrew & Comparative Literature over »Nelly Sachs's placering inden for tysk efterkrigsmodernisme og (2.) hendes religiøsitet. Yderligere 17. november ved Hebrew University, Jerusalem, Germansk Institut: Kolloquium om Nelly Sachs som jødisk digter.

N. A. Grossert har efter invitation forelæst om det hellige romerske rige og om Walther von der Vogelweide ved Center for europæiske Middelalderstudier.

K. Hyldgaard-Jensen har deltaget i følgende: Tagung des niederdeutschen Sprachvereins, Hamburg, Tagung der Goethe-Gesellschaft, Weimar, IDV-konference, Goethe Institut, München; konference om Deutsches Rechtswörterbuch, Akademie der Wissenschaften, Heidelberg; Deutscher Germanistentag, Berlin West. Han har holdt foredrag og ledet en diskussion ved Internationaler Linguistenkongress (CIPL), Berlin, DDR, og holdt afskedsforelæsnings ved Københavns Universitet i februar 1987.

S.-Aa. Jørgensen har efter indbydelse holdt forelæsninger ved Roms Universitet, for stipendiater i Wolfenbüttel, og holdt gæsteforelæsnings i Kiel i forbindelse

se med symposium om den danske helstat som et centrum for den tyske oplysningstid. Han har desuden foretaget arkiv- og biblioteksstudier i Wolfenbüttel maj-august 1987.

L. Falster Jakobsen har deltaget i 23rd International Conference in Constructive Linguistics, 5.-7. maj, i Poznan, Polen; endvidere har hun deltaget i symposium om Landeskunde ved Odense Universitet og i symposium om »Prædiketet«, også ved Odense Universitet.

I forbindelse med den pågående internationalisering af studieforbåndet ved Københavns Universitet har S.-Aa. Jørgensen ført forhandlinger i Berlin/DDR, med Deutscher Akademischer Austausch-Dienst i Bonn, med Freie Universität, Berlin-Vest og med universitetet i Kiel.

B. Kristiansen har efter indbydelse holdt gæsteforelæsnings i »Schopenhauer-Gesellschaft«, Frankfurt a.M., samt ved universiteterne i Mainz og Oldenburg.

B. Nielsen har med støtte fra DAAD foretaget studieophold i Hamburg i januar 1987.

V. Winge har efter indbydelse gæsteforelåst i Rzeszow, Polen i maj 1987; holdt foredrag ved Symposium Niederdeutsch in Skandinavien, København, maj 1987; endvidere deltaget i diskussionsgruppe »Sprachgeschichte« ved lukket symposium på Schloss Welbergen, Westfalen, i oktober 1987.

I maj 1987 deltog V. Winge i Hamburg i »Verein für niederdeutsche Sprachforschung«s 100-års jubilæum og valgtes til bestyrelsesmedlem.

Anden virksomhed:

K. Hyldgaard-Jensen har været formand for bedømmelsesudvalg og været 2. fakultetsopponent ved prof. Cathrine Fabricius Hansens doktordisputats »Tempus fugit« (juni 1987). Desuden sagkyndig ved besættelse af professorat i tysk sprog, Umeå Universitet.

Sven-Aage Jørgensen har siden 1. februar været institutbestyrer; desuden medlem af bedømmelsesudvalg ved lektor Uffe Hansens disputats »Angela Borgia« og medlem af udvalget vedrørende internationalisering af studierne ved humanistisk fakultet.

V. Winge er fra oktober 1987 korresponderende medlem af »Kommission Sprache und Literatur« ved Institut für Landesforschung, Universität Kiel. Hun har desuden været formand for studienævnet (indtil 15. januar 1988).

N. A. Grossert har været medlem af fakultetsrådet og af dettes forsknings- og uddannelsesudvalg.

L. Falster Jakobsen har været fakultetets repræsentant i Studieskolens bestyrelse.

B. Kristiansen har været medlem af institutbestyrelsen (stedfortrædende institutbestyrer).

Publikationer:

Dinesen, R.: Paul Celan und Nelly Sachs. Datum und

Zitat bei Paul Celan, Chaim Shoham, Bernd Witte, s. 195-210, Bern 1987.

–: Johannes Bobrowski, "An Nelly Sachs". Eine Interpretation. Text & Kontext 14.2, s. 310-21, København, München 1987.

–: Steffen Steffensen: På flugt fra nazismen. Tysksprogede emigranter i Danmark efter 1933. Text & Kontext 15.1, s. 188-90, København, München 1987.

Dittmer, A.P.: Über Flexion und Distribution von "ein". Kopenhagener Beiträge zur germ. Linguistik Sonderband 3, s. 8, København 1987.

–, Dittmer, E.G.: Über Gyldendal tysk grammatik. Augias 26-27, s. 60, Århus 1987.

Ekman, B.: Verständigung = Verstehenwollen. Fremdsprachenunterricht Deutsch im Dienste der Völkerverständigung. IDV-Rundbrief. Mitteilungen vom Internationalen Deutschlehrerverband 38, april, s. 25-27, Leuven, Belgien 1987.

–: Peter Huchel: "Dezember 1942", "Winterquartier", "Unter der Wurzel der Distel", "Unter der blanken Hacke des Mondes". Text & Kontext 14.2, s. 281-309, København, München 1987.

–: Verfremdung in der "Erlebnislyrik". Text & Kontext 15.1, s. 97-123, København, München 1987.

Jakobsen, L.F., Olsen, J.: Ist das Subjekt in der kontrastiven Analyse eine relevante Größe? Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik, Sonderband 3 = Festschrift für Karl Hyldgaard-Jensen«, Mogens Dyhr, Jørgen Olsen (udg.), s. 116-34, København 1987.

–, Olsen, J.: Die Textlinguistik in Dänemark. Research in Text Connexity and Text Coherence. A Survey = Papiere zur Textlinguistik, Band 53,1, Michel Charolles, Jaños Petöfi, Emel Sözer, s. 11, Hamburg 1986.

Jørgensen, S.: Im gemeinsamen Schollwinkel? Herder und Wieland in Weimar. Johann Gottfried Herder. 1744-1803, Gerhard Sauder, s. 383-390, Hamburg 1987.

–: Der Unverheiratete Held. Orbis Litterarum Vol. 42, No. 3-4, s. 15, København 1987.

–: Arbeit am Mythos? Johann Georg Hamann. Insel Almanach auf das Jahr 1988, Oswald Bayer, Bernhard Gajek, Josef Simon, s. 8, Frankfurt am Main 1987.

Kristiansen, B.: Freiheit und Macht. Totalitäre Strukturen im Werk Thomas Manns. Überlegungen zum 'Gesetz' im Umkreis der politischen Schriften. Internationales Thomas-Mann-Kolloquium 1986 in Lübeck, Thomas-Mann-Studien, Band 7, E. Hefrich, H. Wysling (udg.), s. 53-72, Bern 1987.

–: Volkmar Hansen, Thomas Mann, 1984. Text & Kontext 13,1, s. 216-221, København, München 1985.

Larsen, N. E.: Die Verleihungsurkunde (1521) von

König Christiern II. an die holländischen Bauern der Insel Amager. Festschrift für Karl Hyldgaard-Jensen, Mogens Dyhr, Jørgen Olsen, s. 166-76, København 1987.

Winge, V.: Symposium "Niederdeutsch in Skandinavien". Korrespondenzblatt des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung Heft 94, s. 31-37, Neumünster 1987.

–: Hochdeutsch und Niederdeutsch im Blauen Turm. Kopenhagener Beiträge zur germanistischen Linguistik Bd. 3 Festschrift Karl Hyldgaard-Jensen, s. 335-43, København 1987.

–: Niederdeutsch hochdeutscher Sprachwechsel in Dänemark zur Zeit der Reformation und das weitere Schicksal des Niederdeutschen im 17 und 18 Jahrhundert. Zeitschrift für deutsche Philologie Beiheft 4, s. 74-87, Berlin, Bielefeld, München 1987.

Sven-Aage Jørgensen

3. Romansk Institut

Historie:

Med enkelte afbrydelser i den første periode har der siden 1669 altid været ansat mindst én professor til at undervise i et eller flere romanske sprog ved Københavns Universitet.

Først i 1966 blev administrationen af de romanske fag henlagt fra professorernes bopæl til et par lokaler i den indre by, Dyrkøb 3, og da et par etager i samme ejendom blev stillet til rådighed i 1968, oprettedes Romansk Institut som sådant.

I 1971 flyttedes instituttet til Østervoldkomplekset (Ø. Voldgade 10) og i 1972 videre til Stokhusfløjen af samme kompleks (Rigensgade 13). Udflytningen til KUA fandt sted i 1979. Gennem de sidste år har en del lokaler måttet afgives i takt med reduktionen af lærerstaben.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 34.

Professorer: Birger Munk Olsen (udlån), John Pedersen, Ebbe Spang-Hanssen (udlån).

Lektorer: José Alegre-Peyron, Hans Boll-Johansen (orlov), Isabelle Durousseau, Eric Eggli, Merete Gerlach-Nielsen, Harald Gettrup, Vibeke Grubbe, Svend Hendrup, Ole Hjort Vetlesen (orlov), Hugo Ibsen, Steen Jansen (udlån), Eva Dam Jensen, Ole Kongsdal Jensen, Jonna Kjær, Oleg Koefoed, Ginette Kryssing-Berg, Maryse Laffitte, Karen Landschultz (udlån), Hanne Lange, Eugène Lozovan, Hans Peter Lund, Julius Lund, John Kuhlmann Madsen, François Marchetti, Ghani Mérad, Annie Noer, Berta Pal-

lares, Lene Waage Petersen, Henrik Prebensen (udlån), Poul Bøggild Rasmussen, Arne Schnack, Gunver Skytte Schmidt, Nils Soelberg, Luis de Vasconcelos, Thora Vinther.

Seniorstipendiat: Gert Sørensen.

Kandidatstipendiater: Birger Lohse, Lene Waagstein.

Udenlandske lektorer: Bénédicte Madinier, Paola Polito.

Undervisningsassistenter: Karin Andersson, Jean-Paul Clipet, Poul Fangel, Anne Loddegaard, José María Díaz López, Carla Juul Madsen, Lone Schack Rasmussen, Peter Rohde, Hanne Thygesen.

TAP: Antal årsværk: 5,5.

Elsebeth Bolwig (orlov), Bitten Brandt, Anita Hilbert (vikar), Agnete Langkjær (orlov), Hanna Laulund, Birgit Matz (vikar), Else Skydsgaard, Annick Wewer.

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Romansk Institut tilstræber at dække det romanske sprogområde på en sådan måde, at hvert enkelt sprog ansues som et mødested for et teoretisk sprogsystem, en sproglig praksis i form af (navnlig) tekster og en række sociale og kulturelle eksistensbetingelser. Dette medfører, at forskningen inden for fransk, italiensk, portugisisk, rumænsk og spansk søger at tilgodese de tre hovedområder, sprog, litteratur i bred forstand og historie/samfundsforhold. Nogle projekter ligger klart inden for ét sprog og ét område, mens andre er defineret som en kombination af flere tilgange.

Som i de nærmest foregående år har instituttets daglige arbejde i høj grad været præget af de konstante krav om at iværksætte en kraftig reduktion af faget fransk og samtidig påtage os en række nye opgaver, specielt med en vis erhvervsrettet nyorientering af uddannelserne og undervisning af udefra kommende rekvirenter. Den fortsatte overflytning af lærere til andre uddannelsesinstitutioner – eller udlån til diverse centre under fakultetet – har reduceret det faglige beredskab i (navnlig) fransk lingvistik i betænkelig grad.

Disse udfordringer er ikke blevet mindre i løbet af 1987, og da instituttet samtidig må tilstræbe at bevare det faglige beredskab på områder, der ikke synes særlig opportune her og nu, har der været stillet store krav til smidighed og solidaritet mellem de romanske fag. Det er således i det store og hele lykkedes at bevare bredden i instituttets engagement på det tværfaglige og internationale plan.

Forskningsprojekter og mere almene faglige problemstillinger drøftes ved månedlige seminarer, hvor medarbejderne mødes på tværs af fag og individuel ekspertise. – I det følgende gives en kort redegørelse for den igangværende aktivitet; hvad der i årets løb er afsluttet og udgivet figurerer i publikationslisten.

1. *Det sproglige område*

Som naturligt er for et fremmedsprogsinstitut, spænder den sproglige forskning over et bredt felt, fra indlæringsmetoder med moderne tekniske hjælpemidler til egentlig lingvistisk grundforskning.

1.1.1 Inden for fremmedsprogpædagogikken er fuldført en revision af lærebog i fransk fonetik (Ole Kongsdal Jensen).

1.1.2 Der pågår en sidste bearbejdning af en række lydbånd til brug for såvel elementær som avanceret franskundervisning (Karen Landschultz).

1.1.3 Et projekt om EDB-styret øvelse i fransk lytteforståelse er påbegyndt (Annie Noer, Karen Landschultz).

1.1.4 Der arbejdes med forsøg på udnyttelse af analyse af fransk nyhedsformidling i TV til udbygning af video-undervisningsmidler (Isabelle Duroisseau).

1.1.5 I spansk udarbejdes i samarbejde med universitetet i Boston en serie sproglektioner på avanceret niveau (José Algre).

1.1.6 Der knytter sig store forhåbninger til det fortsatte arbejde med »interaktiv video« til brug for spansk undervisningen. Denne undervisningsform, som sammenkobler video og EDB, kan udnyttes på flere niveauer, og et indlæringsprogram på 15 lektioner vil snart kunne tages i brug. – Generelt har udnyttelsen af moderne tekniske hjælpemidler i sprog-pædagogikken stimuleret en bred forskningsindsats, hvis resultater jævnlige meddeles i rapporter og artikler (Eva Dam Jensen, Thora Vinther).

1.2 Også uden for den pædagogisk orienterede sprogforskning finder EDB anvendelse. 2 af instituttets medarbejdere (Karen Landschultz, Steen Jansen) er p.t. udlånt til fakultetets EDB-center, og Ole Kongsdal Jensen har samme sted fulgt et intensivt omskolingskursus i efterårssemesteret.

1.3 På det leksikografiske felt samarbejder en række forskere med kolleger fra især Handelshøjskolen om en særdeles omfattende revision af Blinkenberg & Høybyes »Dansk-fransk ordbog« (Merete Gerlach-Nielsen, François Marchetti, Ghani Mérad, Nils Soelberg) Birger Lohse deltager i ordbogsprojektet »portugisisk-dansk database« ved Handelshøjskole Syd.

1.4.1 På det alment lingvistiske område er færdiggjort en studie i diakroni og sproggeografi (Eugène Lozovan).

1.4.2 Der arbejdes fortsat med vurdering af forskelli-

ge tiders grammatikopfattelser (Gunver Skytte Schmidt).

1.5 Inden for fællesromansk lingvistik undersøges romanisten Kr. Sandfelds indflydelse på dansk romansk gennem tiden (Gunver Skytte Schmidt).

1.6 *De enkelte sprog:*

1.6.1 I fransk arbejdes med kontrastiv undersøgelse af forbinder-adverbialer (konnektorer) med udgangspunkt i tema/rema-strukturen, argumentationsretninger og udsigelsesbegrebet (Harald Gettrup).

1.6.2 På empirisk grundlag søges at give en fremstilling af børns tilegnelse af det franske sprog (Oleg Koe-ford).

1.6.3 I italiensk forberedes en udgivelse af udvalgte kapitler af italiensk grammatik i kontrastivt perspektiv (jfr. alment projekt under 1.4) (Gunver Skytte Schmidt).

1.6.4 Der arbejdes fortsat med undersøgelse af en række substantiver med 2 pluralisformer (Hugo Ibsen).

1.6.5 I spansk lægges sidste hånd på en række delresultater af en bredt anlagt undersøgelse af modusproblemer (Poul Bøggild Rasmussen).

1.6.6 I portugisisk søges en definition på aspektkategoriens status i indikativ og konjunktiv i moderne sprog (Birger Lohse).

1.6.7 En lingvistisk, sociologisk og litterær bearbejdelse af en række spanske folkeeventyr (båndoptagelser) er netop færdiggjort (Poul B. Rasmussen).

2. *Det litterære område*

2.1.1 På det litteratur- og tekstteoretiske felt forskes fortsat i forholdet mellem tekstanalyse og »story-understanding«-teorier, med særligt henblik på tekster fra Commedia dell'Arte (Steen Jansen) (p.t. EDB-centeret).

2.1.2 Der gøres forsøg på at definere brugbare kriterier for typebestemmelse af tekster, specielt med henblik på afgrænsning af fiktion i forhold til tilgrænsende genrer (Arne Schnack).

2.1.3 Der arbejdes med opstilling af en narratologisk analysemodel til anvendelse på norm-overskridende fiktionstekster (Nils Soelberg).

2.2 Inden for litteratur- og idéhistorien spænder instituttets forskning fra Middelalder til nyeste tid.

2.2.1 Der arbejdes fortsat på et større projekt om symbolikken i det 12. århundredes franske litteratur, med perspektivering til moderne semiologi (bd. 4 under udgivelse) (Hanne Lange).

2.2.2 Kortlægning af Tristan-myten i fransk middelalderlitteratur (delresultat under udgivelse) (Jonna Kjør).

2.2.3 Et mindre bidrag til Villon-tolkning i kulturhistorisk belysning er færdiggjort. Udforskningen af det profane teater i fransk sen-middelalder fortsætter (Svend Hendrup).

2.3 Udgivelse af ældre tekster engagerer flere medarbejdere.

2.3.1 Skrifter om tings- og talsymbolik (Hanne Lange).

2.3.2 Franske sange fra middelalder og tidlig renæssance (Svend Hendrup).

2.3.3 Kritisk udgave af romanen »Lazarillo de Tormes« (José Alegre).

2.3.4 Kommenteret udgave af den spanske dramatiker Tirso de Molina (Berta Pallares).

2.3.5 Tekstkritisk udgave af en dramatekst af Lope de Vega (John Kuhlmann Madsen).

2.4 Forskningen i tekster fra 17. årh. er også repræsenteret ved adskillige projekter.

2.4.1 Undersøgelse af det litterære portræt (Merete Gerlach-Nielsen).

2.4.2 Anvendelse af pragmatiske analysebegreber på sproghandlingen i Corneilles »La Place Royale« (John Pedersen).

2.4.3 Fortsatte Pascal-studier med en analyse af selvmodsigelserne i »væddemåls-fragmentet«. (Nils Soelberg).

2.4.4 Kortlægning af det spanske klassiske teaters skæbne i Danmark 1660-1985, sidst med påvisning af de tyske vandretruppers indsats (John Kuhlmann Madsen).

2.5. 18. årh.'s litteratur

2.5.1 Inden for et større projekt om fransk rejselitteratur (fortælleregistre og persontyper) er defineret et delprojekt vedrørende den tidlige professionalisering af rejseskribentvirksomheden (Merete Grevlund).

2.5.2 En undersøgelse af perversionsfremstillingen – kulturelt, erotisk og filosofisk – i brevroromanen »Les Liaisons dangereuses« er nu udvidet til et større projekt om kvindelige mediationsfigurer i fransk roman og teater gennem tiden (Maryse Laffitte).

2.6.1 I 19. og 20. årh's litteratur er leveret bidrag til Gyldendals Verdenslitteraturhistorie med afsnit om bl.a. lyrikken i Vesteuropa og USA 1830-1914 (under udgivelse) og lyrikken i de romanske lande 1914-1945. En undersøgelse af kunstens status og funktionsformer hos Villiers de l'Isle-Adam er påbegyndt (Hans Peter Lund).

2.6.2 Der arbejdes med fortællestrukturerne hos den italienske forfatter Italo Calvino (delresultat under udgivelse), og en udgivelse af Pirandellos samlede værker er under forberedelse (Lene Waage Petersen).

2.6.3 Der er indledt en undersøgelse af spansk post-modernistisk litteratur, anskuet som et udtryk for den teknologiske revolutions ideologiske implikationer (Vibeke Grubbe).

2.6.4 Et forskningsprojekt søger at få rede på den tilsyneladende paradoksale forbindelse mellem 60'ernes »nouveau roman« og den moderne, stærkt tvetydige erindringsroman (John Pedersen).

2.6.5 Der arbejdes på en studie i argentinsk identitet og en bibliografi over oversat latinamerikansk litteratur, til brug for de danske folkebiblioteker er netop afsluttet (Thora Vinther).

2.6.6 Kortlægning af argentinsk litteratur gennem det sidste tiår, – bl.a. under et længere forskningsophold i Argentina, med støtte fra bl.a. Statens humanistiske Forskningsråd (Lene Waagstein).

2.7 Vedrørende projekter med direkte tilknytning til kvindeforskningen kan nævnes, at undersøgelsen af den aktuelle kvindelitteratur i Argentina i lyset af den politiske undertrykkelse er tæt på sin afslutning. Der arbejdes fortsat med en analyse af udviklingen i den mexikanske forfatterinde Rosario Castellanos holdning til kvindespørgsmålet (Thora Vinther).

3. Historie og samfundsforhold

3.1 Dokumentationscentre: I fransk og spansk har der i årets løb været arbejdet intensivt med opbygning af centre til indsamling og lagring af informationsmateriale vedrørende aktuelle samfundsforhold i de respektive lande. Spansk dokumentationscenter, hvis daglige leder er José Alegre, er opbygget som et referencekartotek med informationssøgning i databaser; det kan betjene eksterne rekvirenter samt egne lærere og studerende. – Fransk dokumentationscenter, hvis

daglige leder er Ginette Kryssing-Berg, er primært opbygget som en tilgængelig dokumentsamling; det kan betjene egne lærere og studerende samt eksterne rekvi-
renter.

3.2.1 For så vidt angår projekter med et direkte pædagogisk sigte, er færdiggjort et arbejde om den franske stats sprogpolitik, med Korsika som et eksempel på en sproglig minoritet (Annie Noer).

3.2.2 Der er leveret et større bidrag til en franskdansk ordbog over samfundsfaglige termer, og der forberedes en udgivelse af introduktion til studiet af Latinamerika i 20 årh., med udgangspunkt i jordfordelingsproblematikken (Julius Lund).

3.2.3 Der arbejdes fortsat på en egentlig metode til undervisning i franske samfundsforhold (Ginette Kryssing-Berg i samarbejde med Jean Paul Clipet).

3.3.1 Inden for forskning af mere teoretisk tilsnit er påbegyndt en undersøgelse af kontroversielle spørgsmål i historisk metodologi (Eugène Lozovan).

3.3.2 Der arbejdes fortsat med en analyse af den franske historieforsknings grundbegreber, som de manifesterer sig i perioderne Renaissance, Revolution og Positivisme (Eric Eggli).

3.3.3 I italiensk arbejdes med Antonio Gramscis refleksioner over moderniseringsprocessen i det italienske samfund 1890-1930 (Gert Sørensen).

3.3.4 I spansk fortsætter udgivelsen af kildemateriale til det 20. årh.'s historie og litteratur (bd. 2 under udgivelse) (Vibeke Grubbe).

3.3.5 Der udarbejdes en række fremstillinger af Spaniens selvstyrende områder i geografisk, historisk og kulturel belysning (Berta Pallares).

3.3.6 Fortsat kortlægning af rigsarkivets dokumenter vedrørende forbindelsen mellem Danmark og Portugal (Luis de Vasconcelos).

3.3.7 Arbejde på en bog om menneskeretsproblematikkens betydning for det argentinske demokratis overlevelse (Julius Lund).

Rejser:

En række medarbejdere har været inviteret til at holde foredrag ved internationale kongresser eller gæsteforelæsninger ved fremmede universiteter. José Algrel i Spanien om litteratur og samfundsforhold; Jonna Kjær i Montreal om Tristan-myten samt ved romanistkongressen i Lund om middelalderlitteratur; Maryse Laffitte i Paris om surrealismens écriture-proble-

mer; Hanne Lange om fransk middelalderlitteratur i Belgien og Schweiz, Hans Peter Lund i Uppsala om Balzac; John Kuhlmann Madsen i Spanien om hispanismen i Skandinavien; John Pedersen i Belgien om oversættelsesteori samt ved romanistkongressen i Lund om den moderne franske erindringsroman; Lene Waage Petersen i Firenze om Calvino. Eva Dam Jensen og Thora Vinther i London og Brighton om interaktiv video. – Hertil kommer en omfattende foredragsvirksomhed, bl.a. ved Folkeuniversitetet.

Som et led i den løbende omstillingsproces har flere medarbejdere i løbet af sommeren deltaget i kurser i franske samfundsforhold i Paris (Annie Noer, Isabelle Durousseau, Harald Gettrup).

Ginette Kryssing-Berg har med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd fulgt kurser på Institut d'Etudes Politiques de Paris i efteråret.

Andre aktiviteter:

I maj 87 var Romansk Institut medarrangør (ved Lene Waage Petersen) af en kongres i København om fyrstehoffet i Ferrara: Fyrstehuset Este og dets mæcenatsvirksomhed 1441-1598.

Instituttet har aktivt deltaget i en række forsøg på at stille viden til rådighed for folk uden for huset. Fransk har leveret undervisning til Åbent Universitet fra dettes oprettelse og oplever nu en stigende efterspørgsel, mens spansk er kommet med fra 1987. Fransk har gennem de sidste år leveret undervisning i 1 semesters moduler til DTH, og der har i efteråret 1987 været udbudt »særlige sprogkurser« i fransk, italiensk og spansk til studerende fra andre uddannelsesinstitutioner med henblik på studieophold i de pågældende lande.

Redaktionsvirksomhed:

Romansk Institut udgiver med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd det romansksprogede tidsskrift *Revue Romane* (redaktion: Hans Peter Lund, Michael Herslund, Hanne Korzen, Ginette Kryssing-Berg, John Kuhlmann Madsen, Ghani Mèrad, Lene Waage Petersen, Nils Soelberg). I serien *Etudes Romanes* udgives større monografier med støtte fra Det humanistiske Fakultet (redaktør: Merete Grevlund).

Kontakter til inden- og udenlandske udgivelser: Isabelle Durousseau og Karen Landschultz er medredaktører af »Tous Azimuts« (pædagogisk tidsskrift udgivet i samarbejde mellem KU, DLH og BAL); Maryse Laffitte er medredaktør af tidsskriftet *Semiotik*; Jonna Kjær er dansk redaktør på to løbende middelalderbibliografier, *Encomia* (Bibliography of the International Courtly Literary Society) og *Bulletin bibliographique de la société internationale arthurienne* (BBSIA); Hans Peter Lund er dansk korrespondent for *Revue d'Histoire Littéraire de la France*, og Eugène Lozovan er tilknyttet »Atlas Linguistique Méditerranéen« (Venedig).

Publikationer:

- Alegre, J.M.: Spanien, EF og Danmark. Økonomi og samhandel 1986. København 1987, 19 s.
- : Asturiens aktuelle økonomiske situation. København 1987, 88s.
- Durousseau, I.: Om anvendelsen af TV-avis og videooptagelser i sprogundervisning. Video og sprogundervisning. Fem forskellige tilgange (RIDS 120), Eva Dam Jensen, Karen Landschultz, Aage Nipper, Annie Noer, s. 5-11, København 1987.
- Gerlach-Nielsen, M.: Om at gøre sig kostbar – bevidsthed og oprør hos præciserne – en adelig kvindeskultur i fransk 1600-tal. Forum for Kvindeforskning 3, s. 5-15, København 1987.
- : Hvis der skal forandres, skal der først elskes! Dagbladet Information 8. januar, ESSAY, København 1987.
- Grubbe, V.: Spanien i det 20. århundrede, bd. 1. Textos históricos y literarios 1898-1939 + gloser og opgaver. Danmark 1987, 175+71 s.
- : Uddannelsessystemet i Spanien. El camello, Eva Dam Jensen, Thora Vinther, s. 29-32, Danmark 1985.
- Jansen, S.: La Prima assoluta di Questa sera si recita a soggetto a Königsberg. Revue Romane 22,2, s. 210-29, København 1987.
- : Due interpretazioni sceniche di una didascalia di Ibsen (Rosmersholm). La didascalia nella letteratura teatrale scandinava, Merete Kjølner Ritzu (red.), s. 211-27, Rom 1987.
- Jensen, E.D.: Language Teaching by Video: Spontaneous Language at Beginners Level. Presentation of a Technique of Indirect Elicitation of Language. Proceedings fra DIMED 86. Media Speech and Distance Teaching, A. Rocha Trindade, s. 17, Lissabon 1987.
- : Produktion af videoprogrammer til fremmedsprogundervisningen – et forsømt område. RIDS, Romansk Institut 120, s. 12, København 1987.
- Kjær, J.: Anmeldelse af: Keith Busby (ed.): Raoul de Hodenc: Le roman des eles, and the anonymous: Ordene de chevalerie. Revue Romane 22,1, s. 142-44, København 1987.
- : Anmeldelse af: Alexandre Micha (ed.): "Lancelot". Roman en prose du xiiie siècle, t. I-IX. Revue Romane 22,1, s. 144-47, København 1987.
- : Kongresforedrag: Disguise and Communication in the French Verse Tradition of the Tristan Legend. Tristania Vol. XI, Nr. 1-2, s. 50-54, Tennessee, USA 1987.
- : Anmeldelse af: Studia occitania in memoriam Paul Remy, ed. Hans-Erich Keller et al. Medieval Institute Publications, Western Michigan University, Kalamazoo, Michigan, 1986, Vols. I-II (812p.). Revue Romane 22, 2, s. 295-304, København 1987.
- Koefoed, O.: Noget om tekster. (En indføring i fortolkning af skrevne ordsekvenser på semiotisk grundlag) + Teksteksempler til samme. København 1987, 132+34 s.
- Landschultz, K.: Interaktiv video. Sammenkobling mellem datamat og video in: Video og sprogundervisning. Fem forskellige tilgange. RIDS 120, s. 41-56, København 1987.
- Lund, H.P.: Anm. af: le Rêve et la vie. Aurélia, Sylvie, Les Chimères de Gérard de Nerval. Revue Romane 22, 1, s. 155-56, København 1987.
- : La statue mythologique. Diane chez Nerval et Heine. Revue Romane 22, 1, s. 83-103, København 1987.
- : Oversættelse til dansk af: Paul Nizan: Antoine Bloyé. København 1987, 248 s.
- : Anm. af Maria Walecka-Garbalinska: Jules Lefevre-Deumier (1797-1857) et le mythe romantique du Génie. Revue Romane 22, 2, s. 307-09, København 1987.
- : Anm. af Leo Pollmann: Geschichte der französischen Literatur der Gegenwart (1880-1980). Revue Romane 22, 2, s. 311-14, København 1987.
- : Traduction et littérature. Dictionnaire des littératures de langue française, 2. udgave, Beaumarchais, Couty, Rey, s. 2484-87, Frankrig 1987.
- : Anm. af Lloyd Bishop: The Romantic Hero and His Heirs in French Literature. Revue d'histoire littéraire de la France 6, s. 1146-47, Paris 1986.
- Madsen, J.K., Canellada, M.J.: Pronunciación del Español. Lengua hablada Y literaria. Madrid 1987, 202 s.
- Marchetti, F.: Postkortsamling i Frankrig. Triumf 5, s. 12-13, Fjugesta, Sverige 1987.
- : La Cartophilie au Danemark. CPC 114, marts/april, s. 21-27, Herblay, Paris 1987.
- : Cléo de Mérode. FORUM 3, nov./dec, s. 11-12, Paris 1987.
- : Les Cartes postales des P. et T. danois: une belle tradition. Forum 2, sept./okt, s. 51-54, Paris 1987.
- Noer, A.: Brug af autentisk videomateriale i undervisningen i samfundsforhold på universitetsniveau. Video og sprogundervisning. Fem forskellige tilgange (Rids nr. 120), Isabelle Durousseau, Eva Dam Jensen, Karen Landschultz, Aage Nipper, Annie Noer, s. 21-27, København 1987.
- Pallares, B.: Un balcón a la plaza af Alonso Zamora Vicente (Madrid, 1965). (Med introduktion og noter). København 1987, 154 s.
- : Lo que queda enterrado af Carmen Martín Gaité (Barcelona, 1960). (Med introduktion og noter). København 1987, 61 s.
- : Anmeldelse af: Estudios de humanismo y tradición clásica af Luis Gil Fernández. (Madrid, 1984). Revue Romane Vol. 22, nr. 1, s. 112-27, København 1987.
- Pedersen, J.: Læseren er en filur. Fredag 11, s. 94-95, København 1987.
- : Anm. af J. Schöslér: la Bibliothèque Raisonnée

- 1728-1753. *Revue Romane* 22, Hæfte 1, s. 152-53, København 1987.
- Skytte, G.: *Lærebog i Italiensk Fonetik*. Odense 1987, VI + 277 s.
- Soelberg, N.: *Anmeldelse af: Ole Stig Johannesen: Dansk-Fransk Synonymordbog*, Akademisk Forlag 1986. *Tous Azimuts* 23, s. 68-69, København 1987.
- : *Anmeldelse af: Henri Gouhier: "Blaise Pascal, Conversion et Apologétique"*. Paris 1986. *Revue Romane* 22, 1, s. 147-52, København 1987.
- : *Fiction et Narration. Lecture narratologique d'Alain Robbe-Grillet: "Dans le Labyrinthe"*. *Revue Romane* 22, 2, s. 230-252, København 1987.
- Vinther, V.: *Latinamerikansk litteratur. Bøger oversat til dansk i 1980'erne*. København 1987, 8 s.

Nils Soelberg

4. Slavisk Institut

Historie:

Studiet af de slaviske sprog og kulturer indførtes ved Københavns Universitet i 1859, da det første docentur i slaviske sprog blev oprettet. Slavisk Institut blev dannet i 1955, og havde fra 1958 lokaler i Bispetorvannekset. I 1971 flyttede instituttet til østervoldkomplekset og derfra i 1978 til de nuværende lokaler på KUA.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Lektorer: Hans Bagger, Kristine Heltberg, Per Jacobsen, Peter Ulf Møller, Niels Rosenfeldt, Jens Skov-Larsen, Eigil Steffensen.

Adjunker: Rolf Christensen (fra 1.19.1987), Jens Nørgård-Sørensen.

Seniorstipendiat: Emanuel Halicz.

Kandidatstipendiat: Alex Fryszman, Marie B. Tetzlaff.

Sovjetisk gæstelektor: S. P. Novikov (fra 1.9.1987).

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Aslaug Bryld, Rita Nærvig-Jensen, Birgitte Wasehuus.

Elev: Carina Torp.

Under jobtilbudsordningen: Anne-Lise Knudsen, Inge Rosweldt.

Forskningsvirksomhed:

Slavisk Institut har i løbet af de seneste år mistet samtlige 3 professorater, som instituttet rådede over i begyndelsen af 1980'erne, samt adskillige lektorstillinger. Særlig alvorlig har situationen været inden for hovedsproget russisk, hvor instituttet ved Erik Adrians afgang i begyndelsen af året mistede sin sidste heltids-

ansatte lektor med lingvistisk speciale. Den bemandingsmæssige nedgangslinje inden for den lingvistiske side af instituttets forskning er dog på det seneste midlertidigt vendt ved tilknytning af to adjunker med lingvistisk speciale.

I efteråret 1987 har tre af instituttets videnskabelige medarbejdere været »frikøbt« med henblik på efteruddannelse: Hans Bagger (sprogstudier i polsk og serbokroatisk med henblik på senere undervisning og forskning i Østeuropas historie), Jens Skov-Larsen (edb-kursus ved Humanistisk Fakultet, med henblik på lingvistisk forskning) og Jens Nørgård-Sørensen (edb-kursus ved Humanistisk Fakultet, med henblik på lingvistisk forskning). Peter Ulf Møller overgår fra 1. jan. 1988 til Det humanistiske Forskningscenter ved KUA for en periode af 3 år.

Instituttets forskning falder i hovedsagen inden for fagets tre traditionelle hovedgrene: lingvistik, litteratur og historie/samfundsfag.

1.1.1 Fortsatte studier i det polske sprogs gennembrud i det 16. årh. Formålet er at belyse det polske sprogs pludselige rigdom og blomstring i renæssancen (Kristine Heltberg).

1.1.2 Endvidere arbejdes på en polsk litteraturhistorie (Kristine Heltberg).

1.2 Fortsat udarbejdelse af en tjekkisk-dansk grundordbog. I den nuværende, sidste fase af arbejdet, hvor oplagsord, henvisningsord og grammatisk information er etableret, ligger hovedvægten på udvælgelse af de mest relevante danske ækvivalenter til de tjekiske opslagsord. For en stor del af ordforrådets vedkommende (hvor der er flere mulige danske ækvivalenter) foregår denne udvælgelse med støtte i tekstanalyser ved hjælp af edb: de pågældende leksemer opsøges i relevante tjekiske tekster (efter indtastning af disse), og den aktuelle danske ækvivalent konstateres for hver forekomst (Jens Skov-Larsen, sammen med cand. mag. Rolf Kudera).

1.3 Fortsat arbejde med afhandling om kohærens (sproglig sammenkædning af sætningerne i en tekst) i russisk. Arbejdet har været koncentreret dels om en udredning og kritisk vurdering af den eksisterende videnskabelige litteratur på området, dels fortsat forskning i de såkaldte sætningspartiklers rolle i opbygningen af russiske tekster (Jens Nørgaard-Sørensen).

1.4 Differensformernes opståen og udvikling i russisk og de øvrige slaviske sprog. Afhandlingen skal beskrive, hvorledes de slaviske sprog ved hjælp af forskellige endelser i en og samme kasus ved substantiver af samme bøjningsklasse har udviklet (og afviklet) metoder til formelt at skelne mellem kategorier som liv og ikke-liv, person og ikke-person m.m. (Rolf H. Christensen).

1.5 Indsamling af materiale til andet bind af »litteratur i Jugoslavien«, der beskriver litteraturen i Serbien fra o. 1800 til 1945. Derudover arbejde på en monografi om den jugoslaviske forfatter Ivo Andrić, til udgivelse i Jugoslavien (Per Jacobsen).

1.6 Inden for russisk litteratur har et igangværende projekt titlen »Mellem utopi og apokalypse«. Det er en undersøgelse af funktionsforholdet mellem forventningsproblematik og religiøs symbolik i den russiske litteratur og kulturdebat i perioden mellem århundredskiftet og oktoberrevolutionen 1917 (Eigil Steffensen).

1.7 Artikel om begrebet »orientalsk renaissance« i nyere sovjetisk forskning (under udgivelse), samt afsnittene om østeuropæisk litteratur i perioden 1830-1914 til bd. 5 af Gyldendals Verdens Litteraturhistorie (Peter Ulf Møller).

1.8 Under projekttitlen »Sovjetrussisk lyrik i 1980'erne« beskrives den litterære situation i 80'ernes sovjetiske samfund, med særligt henblik på poesien. Kulturpolitik, tradition og sociologiske forudsætninger inddrages for at forstå den nuværende situation. Undersøgelsen omfatter følgende problemer: en metodologisk indfaldsvinkel, en kritisk evaluering af de væsentlige værker om emnet, historiske erfaringer og deres indflydelse på de moderne nationers mentalitet (Emanuel Halicz).

Opmærksomheden rettes især mod den generation, der er født efter krigen og således ikke er særligt mærket af hverken den eller stalintiden. Der planlægges også en række præsentationer af de mest spændende sovjetrussiske lyrikere i 80'erne (Marie Birgitte Tetzlaff).

1.9 Formålet med projektet »Den russiske avantgardes æstetik: Teoretisk debat og kunstnerisk praksis« er at undersøge den russiske avantgardes æstetiske eksperimenter inden for forskellige kunstmedier i deres relation til samtidens teoridannelser og ideologiske konstruktioner. Projektet kan opdeles i følgende faser: 1. Æstetiske og ideologiske konflikter i den russiske avantgardekultur. 2. Samspelet mellem 20'ernes visuelle kommunikation og den litterære avantgarde. 3. Kulturpolitiske og æstetiske aspekter i 20'ernes filosofiske debat. Debattens konsekvenser for avantgardekulturens strategi og udviklingsforløb (Alex Fryszman).

1.10.1 Fortsatte studier i det sovjetiske politiske system under Stalin, nu med særlig vægt på 1. forholdet mellem Stalins særlige magtapparat og andre institutioner i sovjetsamfundet, 2. relationerne mellem Stalins apparat og komintern, 3. den udenrigspolitiske beslutningsproces (Niels Erik Rosenfeldt).

1.10.2 Videreførelse af studier i sovjetisk udenrigs- og

sikkerhedspolitik, i sammenhæng med regeringens Sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg (SNU) (Niels Erik Rosenfeldt).

1.11 En strukturel analyse af Ruslands politik over for de skandinaviske stater 1721-1780 (Hans Bagger).

1.12.1 Færdiggørelse af projektet »The 1863 Polish Uprising and Scandinavia«, som nu foreligger i bogform (Emanuel Halicz).

1.12.2 Fortsættelse af indsamling af materialer til et projekt med titlen »Historie og den nationale mentalitet«. Det omfatter følgende problemer: en metodologisk indfaldsvinkel, en kritisk evaluering af de væsentlige værker om emnet, historiske erfaringer og deres indflydelse på de moderne nationers mentalitet (Emanuel Halicz).

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver tre skriferækker: »Studier«, »Materialer« og »Rapporter«.

I disse rækker er i 1987 publiceret et bind i »Materialer«: Paul Flandrup og Peter Ulf Møller: Ind i den russiske litteratur. Vejledning i litteratursøgning og håndbogsbenyttelse med opgaver og svar – samt to bind i »Rapporter«: Per Jacobsen og Marina Hribar: Konkordancija Proklete avlije, og Jan Hansen: Landsbyprosaen i den russiske sovjetlitteratur i 1960'erne og 1970'erne.

Redaktionsvirksomhed:

K. Heltberg, P. Jacobsen, N. E. Rosenfeldt og E. Steffensen er medlemmer af redaktionskomiteen for instituttets skriferækker.

Hans Bagger er redaktør ved »Østindex«, den løbende bibliografi over Østeuropas historie og samskudsforhold. Registreringen sker i samarbejde med Universitetsbiblioteket på KUA og med støtte fra Nordiska Komittén for Øststatsforskning.

Eigil Steffensen har deltaget i redaktionen af en samling artikler om de slavisk-skandinaviske kulturforbindelser i det 19. årh., som ventes udsendt på engelsk i 1988 med støtte fra UNESCO.

Jens Nørgård-Sørensen er medlem af redaktionen af »Svantevit«, Dansk tidsskrift for Slavistik.

Niels Erik Rosenfeldt er medlem af Editorial Advisory Committee, Nordic Journal of Soviet and East European Studies.

Rejser:

Kristine Heltberg har været på studierejse til Warszawa Universitet.

Jens Skov-Larsen, Jens Nørgård-Sørensen, Eigil Steffensen og Marie Tetzlaff har deltaget med foredrag i XI nordiske Slavismøde i Oslo.

Per Jacobsen har deltaget i symposiet i Beograd i

anledning af 200-året for den serbiske sprogreformator Vuk Karadžić' fødsel.

Eigil Steffensen har været til dansk-sovjetisk forfattertermøde i Moskva og på et studieophold sammesteds. Desuden har han deltaget i et symposium i DDR om sovjetlitteratur, og været gæsteforelæser samt opponert ved to disputater ved University of Alberta, Edmonton.

Marie Tetzlaff har været på 2 måneders studieophold i Moskva og Leningrad.

Peter Ulf Møller har været på 1 måneds studieophold i Moskva.

Niels Erik Rosenfeldt har rejst i sovjetrepublikkerne Uzbekistan, Georgien og Armenien. Han har forelæst ved Nordisk Forskerkursus i Sigtuna, Sydjysk Universitetscenter, UNESCO skoleprojekt, Folkeuniversitetet, samt været fakultetsopponent ved disputation på Historisk Institut, Lunds Universitet.

Emanuel Halicz har besøgt Haus-u-Staatsarchiv, Wien, og Universitätsbibliothek Frankfurt a.M., og holdt gæsteforelæsninger ved Uppsala Universitet.

Publikationer:

Halicz, E.: Kraje skandynawskie wobec powstania styczniowego. *Zeszyty Historyczne* 81, s. 13, Paris 1987.

–: The Phoenix Nation. *Planet* 64, s. 7, Aberystwyth, Wales 1987.

–: Narodziny systemu wladzy. *Zeszyty Historyczne* 77, s. 5, Paris 1986.

Jacobsen, P.: Definiteness and indefiniteness in Serbo-Croatian. *Slavica Lubomiro Durovic Sexagenario dedicata (Slavica Lundensia 10)*, s. 109-15, Lund 1987.

–: Opgør med stalinismen. Om Dobrica Cosićs romaner: "Synderen" og "Den frafaldne". *Politiken* 5. august, s. 5,2. sekt, København 1987.

–: Ivo Andrić and the first world war. *Reflets de L'histoire europeenne dans l'oeuvre de Ivo Andrić, Dragan Nedeljković (ed.)*, s. 65-70, Nancy 1987.

–: Tri vezira u travniku. *Sveske Zaduzbine Ive Andrića 4, Zaduzbina Ive Andrića*, s. 118-27, Beograd 1987.

–, Hribar, M.: Ivo Andrić. *Prokleta avlija. Konkordancija*. København 1987, 414 s.

–: Jugoslavien i 80erne. Myter og tabuer. *Svantevit. Dansk tidsskrift for Slavistik XIII*, 1/2, s. 139-45, Århus 1987.

Møller, P.U., Flandrup, P.: Ind i den russiske litteratur. Vejledning i litteratursøgning og håndbogsbenyttelse med opgaver og svar (*Slavisk Institut, materialer 5*). København 1987, 115 s.

–: Some observations on Remizov's humor. *Aleksej Remizov. Approaches to a protean writer (Ucla slavic studies, vol.16)*, G. N. Slobin (red.), s. 113-20, Ohio 1987.

–: National romantik i Nord- og Østeuropa. *Verdens*

Litteraturhistorie, Bd. 4, Hans Hertel (red.), s. 323-37, København 1986.

–: Østeuropa i oplysningstiden. *Verdens Litteraturhistorie*, Bd. 4, Hans Hertel (red.), s. 197-213, København 1986.

–: Verden 1720-1830. *Verdens Litteraturhistorie*, Bd. 4, Hans Hertel (red.), s. 12-32, København 1986.

Nørgård-Sørensen, J.: *Adverbialy Koherentnosti. Gusli 3*, s. 161-75, Göteborg 1987.

–: Anmeldelse af: Jørgen og Valentina Harrit, *Russisk-Dansk Ordbog 1985. Svantevit XII:1*, s. 13-18, Århus 1987.

Rosenfeldt, N.E.: Knud Rasmussen in memoriam. *Scando-Slavica Tomus 32*, 1986, s. 179-80, København 1987.

–: Anmeld. af Jens Quortrup (red.): *Sovjetunionen i reformernes tegn. 27. partikongres og efter*, Esbjerg 1986. *Svantevit. Dansk Tidsskrift for Slavistik XII*, nr. 1, tillæg, s. 21-24, Århus 1987.

–: Bjarne Nørretranders. 20. april 1922 – 22. marts 1986. *Københavns Universitet. Årbog 1986, Københavns Universitets Konsistorium*, s. 38-44, København 1987.

–: Sovjetisk udenrigspolitik – og russisk historie. *København 1987*, 64 s.

Skov-Larsen, J.: Aspektvalg i tjekkisk ved oversættelse af dansk perfektum. *Slavica Lundensia 10*, s. 153-76, Lund 1986.

Kristine Helberg

5. Institut for Nygræsk og Balkanistik

Historie:

Instituttet er oprettet i 1984 som afløser for det tidligere Center for Nygræsk og Balkanistik, som herved er nedlagt. I december 1984 fik instituttet en tiltrængt lokaleudvidelse, området lokale 4-2-32 til lokale 4-2-40, der efter ombygning blev taget i brug i februar 1985. Det nye område rummer nu fire lærerkontorer, selvstudierum med mikrofilmlæseapparat samt AV-rum. Denne udvidelse muliggjorde etablering af et fagrådslokale på instituttets oprindelige område (lokale 2.2.8).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4,5.

Lektorer: Sysse G. Engberg, Lars Nørgaard, Ole L. Smith.

Adjunkt: Jørn I. Qvonje.

Forskningsstipendiat: Lars Bærentzen.

Ekstern lektor: Sophia Scopetá.

TAP: Antal årsværk: 0,5.
Elisabet Mortensen.

Instituttet udlåner lærerkræfter til Slavisk Institut, KU, i forbindelse med undervisning i bulgarsk.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning er centreret om to emneområder: nygræsk og balkanistik. Den indre sammenhæng mellem disse områder er historisk betinget, dels som en følge af Balkanlandenes fælles skæbne gennem århundreder som en del af det tyrkiske rige, hvilket giver Grækenland og de øvrige Balkanlande en fælles samfundsmæssig-kulturel udvikling lige op til nyeste tid, dels fordi det græske sprog som tidligere kulturelt, religiøst og politisk sprog på Balkan har spillet en betydelig rolle i forholdet til de øvrige sprog, hvilket medfører, at det sammenlignende sproglige studium af græsk, albansk, makedonsk, bulgarsk og rumænsk er et særdeles frugtbart forskningsområde. I sidste instans går denne græske indflydelse tilbage til byzantinsk tid; det giver derfor god mening, når der ved instituttet drives forskning indenfor såvel byzantinsk folkesproglig, som lærdsproglig litteratur.

Et andet forskningsmæssigt tyngdepunkt udgøres af emnet Grækenland i moderne tid, hvor specielt den græske historie fra 1940 og fremefter har været genstand for forskning og formidling i form af konferencer og udgivelser. Den moderne græske litteratur og kunst udgør også en væsentlig del af genstandsområdet for instituttets forskning.

1. Sprog

1.1 Studier over pronominalstrukturen i balkansprogene. Omfattende og videregående studier, baseret på artiklen »Die albanischen Possessivadjektive«, ligesom de albanske interrogativpronominers morfologiske udvikling har været genstand for en undersøgelse samt en kontrastiv undersøgelse mellem sprogene albansk, bulgarsk, rumænsk og italiensk af særlige forhold vedrørende artikelsyntaks og ordstilling i forbindelse med substantiver, betegnede nært slægtskab. Hertil er knyttet studier over den albanske kopulative artikels funktion og oprindelse (Jørn Qvonne).

1.2 Indenfor makedonsk sprog foretages forstudier til en typologisk beskrivelse af den makedonske skriftsprognorm, stillet overfor de øvrige balkansprog (Jørn Qvonne).

2. Litteratur og kunst

2.1.1 »Ioannis Altamouras i Danmark – bidrag til en kommende monografi«. Arbejdet er affattet på græsk med dansk resumé. Det tilsigter at tilgængeliggøre det materiale, som den græske maler Jean Altamura efterlod sig under sit ophold i Danmark 1873-1876, herunder også at publicere 15 ukendte arbejder (tegninger

og oliemalerier), tildels fra Skagen. Projektet vil blive færdiggjort i samarbejde med Nationalgalleriet i Athen (Lars Nørgaard).

2.1.2 Endvidere fortsættes arbejdet med en dagbog skrevet af den græsk-danske personlighed Nikolaos Lunzi (Lars Nørgaard).

2.2. Udgivelse af den byzantinske folkesprogstekst »Achilleiden« (Ole Smith).

2.3 Afhandling om Søren Kierkegaards forhold til og brug af den antikke græske filosofi (Sophia Scopetía).

3. Historie og samfundsforhold

3.1.1 Fortsat arbejde med Grækenlands historie under Den anden Verdenskrig. Der samles en række artikler om dette emne til en større helhed (Lars Bærentzen).

3.1.2 Sammen med dr. J. M. Wagstaff, Southampsons Universitet, arbejdes på udgivelsen af et atlas over det moderne Grækenlands historie (Lars Bærentzen).

3.1.3 Medarrangør af den anden konference om den græske borgerkrigs historie, afholdt i København i juni 1987 af The Lehrman Institute (New York), hvor han bidrog med foredraget »Policy Options of the Centre 1945-1946« (Lars Bærentzen).

3.1.4 Endelig arbejdes på et bidrag med titlen »The British Defeat of EAM 1944-1945« til et samleværk om den græske borgerkrig under redaktion af prof. David Close, Flinders University, Australien (Lars Bærentzen).

3.2.1 Artikel under udarbejdelse om det græske kommunistpartis politik under borgerkrigen, ligeledes til publikation i ovennævnte samleværk (Ole Smith).

3.2.2 Fortsatte med undersøgelser af det græske kommunistpartis historie med henblik på affattelsen af en monografi (Ole Smith).

3.2.3 Undersøgelse af de jugoslaviske kilder til det makedonske spørgsmål 1945-1949 (Ole Smith).

4. Byzantinistik

4.1 I forbindelse med fortsatte undersøgelser over håndskriftoverleveringen af det græske gammeltestamentlige lektionar »Profetologien« er oprettet en database indeholdende informationer om alle kendte profetologhåndskrifter og trykkudgaver. Der arbejdes med systematisering af håndskrifterne på grundlag af en inventarisering af det enkelte håndskrifts indhold, samt ud fra en kodikologisk beskrivelse af håndskrif-

terne foretaget dels på stedet, dels ud fra mikrofilm. Der forberedes en monografi om profetologets overleveringshistorie (Sysse Engberg).

4.2 Arbejde på færdiggørelsen af udgaven *Scholia graeca* en Aeschylum II, fasc.3 (scholier til tragedien »Persae«) i samarbejde med prof. Charles Zabrowski, Boston, til udgivelse hos Akademie der Wissenschaften der DDR på forlaget B. G. Teubner, Leipzig (Ole Smith).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver tidsskriftet »EPSILON – Modern Greek and Balkan Studies«, som udkommer dels med ordinære numre, dels med supplementsnumre. Som nummer to i supplementsserien udkom »Studies in the History of the Greek Civil War 1945-1949« (324 sider), som indeholder foredragene fra konferencen, afholdt af instituttet i 1984 om den græske borgerkrig. Lars Bærentzen og Ole Smith er redaktører af dette bind. Desuden udkom første bind af EPSILON, som er en fortsættelse af det tidligere »Scandinavian Studies in Modern Greek«. Instituttets lærere samt Bo-Lennart Eklund udgør redaktionen for dette tidsskrift, og Sysse Engberg er hovedredaktør. Desuden redigerer hun serien »Nygræske Studier«.

Lars Bærentzen er medlem af redaktionskomiteen for »Modern Greek Studies Yearbook«, udgivet af University of Minnesota, og i samarbejde med Ole Smith redaktør af serien »Documents on Modern Greek History«, København.

Ole Smith er medlem af redaktionen af »Classica et Mediaevalia«, samt af *Journal of the Hellenic Diaspora*«, New York.

Rejser m.v.:

Lars Bærentzen deltog i januar i en konference arrangeret af King's College, London, med et foredrag med titlen »The German Withdrawal from Greece in 1944 and British Naval »Inactivity««. Han var inviteret af Hebrew University, Jerusalem, til at holde en gæsteforelæsnings med titlen »The German Occupation of Greece during World War II: A Civil War within the World War«. I september deltog han i en konference afholdt af Institut für Zeitgeschichte der Universität Wien, med et bidrag om lovgivning og praksis m.h.t. statslige arkiver i Danmark og England.

Sysse Engberg var i oktober inviteret til at holde gæsteforelæsnings om »The Women in Kazantzakis' Novels« på King's College, London og på universiteterne i Cambridge og Birmingham. Ved samme lejlighed foretog hun håndskriftstudier i Oxford, Cambridge og London.

Lars Nørgaard opholdt sig i Athen i januar i forbindelse med sit projekt om Altamura.

Jørn Qvonje var på et forskningsophold ved universitetet i Tirana i januar-februar, indbudt indenfor

rammerne af kulturaftalen mellem Albanien og Danmark.

Ole Smith var på forskningsophold i Athen og Thessaloniki i marts, og igen i juni-juli, og på studieophold i Skopje og Ohrid i hele august måned.

Andet:

Instituttet afholdt med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd i dagene 18-20 september et arbejds-møde på Schæffergården, hvortil var indbudt nygræskforskere fra otte europæiske lande. Hver mødedeltager bidrog med et skriftligt oplæg om nygræske studier på universitetsplan i sit land; disse redegørelser vil blive offentliggjort som et første skridt til tættere samarbejde og bedre information om nygræske studier på europæisk plan. Mødet mundede ud i oprettelsen af »European Association for Modern Greek Studies«. Denne forening, som skal ses som en parallel til den amerikanske »Modern Greek Studies Association« skal have sæde i København. Desuden besluttede mødedeltagerne at stille efter at afholde en kongres for nygræske studier i København i 1990. Dette vil blive den anden internationale kongres af sin art, idet den første, som blev afholdt i Thessaloniki i 1976, aldrig er blevet fulgt op. Københavns Universitet får hermed muligheden for at indtage en central plads indenfor nygræske studier i Europa.

Publikationer:

Bærentzen, L.: The »Paidomazoma» and the Queen's Camps. Studies in the History of the Greek Civil War 1945-1949, Lars Bærentzen, John O. Iatrides, Ole L. Smith (eds), s. 127-57, København 1987.

–, Iatrides, J.O., Smith, O.L.: Studies in the History of the Greek Civil War 1945-1949. København 1987, 324 s.

–: The German Withdrawal from Greece in 1944 and British Naval »Inactivity«. *Journal of Modern Greek Studies* Vol. 5, No. 2, s. 237-65, Baltimore 1987.

Engberg, S.G.: The Greek Old Testament Lectionary as a liturgical book. *Cahiers de L'Institut du Moyen-Age Grec et Latin* 54, s. 39-48, København 1987.

–: An unnoticed printed edition of the Old Testament Lectionary in Greek (Venice 1545). *Epsilon – Modern Greek and Balkan Studies* 1, s. 57-67, København 1987.

Qvonje, J.I.: Die albanische Possessiv adjektive. *Linguistique balkanique* 30/2, s. 85-98, Sofija 1987.

–: Die Ausdrucksformen für »man» in den Balkansprachen. *Epsilon – Modern Greek and Balkan Studies* 1, s. 25-43, København 1987.

Scopetëa, S.: Mysteria kai apokalypseis (»Mysterieafsløring»: en kommentar til Odysseus Elytis' gengivelse af Johannes' Åbenbaring; med appendix om den såkaldte »dekonstruktion»). *Semioseis* 29, s. 22-43, Athen 1987.

Smith, O.L.: Versions and manuscripts of the Achille-

id. Neograeca medii aevi, Hans Eideneier (udg.), s. 315-25, Köln 1987.
 --: Die Erinnerungen und Lagebeurteilungen der britischen Offiziere in Griechenland 1942-1944. Bulle-

tin des Arbeitskreises "Zweiter Weltkrieg" 1-4, s. 29-40, Berlin 1986.

Sybbe Engberg

I. Institut for orientalsk Filologi

Historie:

Institut for orientalsk Filologi er oprettet i juli 1983 ved administrativ sammenlægning af centralasiatisk, indisk, iransk og semitisk filologi. I en overgangsperiode fra 1981 til 1983 indgår de tre afdelinger i et løst samarbejde i form af et centralt institut.

De oprindelige 4 institutters historie:

Det russiasianske Institut er oprettet i 1948. Det havde oprindelig sit hjem i Det. Pedersstræde 19, 1. sal og flyttede i begyndelsen af 1960'erne til Kejsergade 2, 1. sal derfra til 2. sal.

Institut for indisk Filologi er oprettet i 1960 med lokaler i Kejsergade 2, stuen. I 1968 flyttede instituttet til 3. sal.

Institut for iransk Filologi blev oprettet i 1981. Baseres på Arthur Christensens bibliotek. Det fik lokaler i Kejsergade 2, stuen.

Institut for semitisk Filologi blev oprettet i 1967 og fik samtlige lokaler i Kejsergade 2, 2. sal.

Selv om disse institutters historie er forholdsvis kort, må det bemærkes at figurer har en meget lang historie ved Københavns Universitet. Semitisk Filologi har haft en lektor siden 1957, indisk siden 1944, iransk siden 1919 og centralasiatisk siden 1946.

Staf:

HR: Antal årsverk: 10.

Prof. afdr. J. P. Asmussen, C. Toll.

Lektorer: K. Eksted, I. Færø, K. Thomsen-Hansen, C. Lindner, I. Ragnald Meyer (erlov, gæsteprofessor i Louvæn), S. M. Søndergaard, E. Vahman, J. Wulther.

Forkningsrådspedagoger: B. A. Olsen, H. Trautner-Kreimann, J. Bal Shimon.

Ekstern lektor: B. Salomonson.

Undervisningsassistenter: S. Givonnikov, Y. N. Salimov.

ZAP: Antal årsverk: 1,5.

F. Hay-Schmidt.

Forskningsmålsområdet:

Institutets fire afdelinger dækker tilsammen et geografisk område, der strækker sig fra Centralasien og det indiske subkontinent i øst over den iranske og tyrkiske verden til den semitiske (hebraisk, arabisk) i vest. Tidsmæssigt spænder forskningsområdet over mere end et par tusinder år fra oldtiden til vore dage (delt dog studiet af oldtidskulturerne i Mesopotamien og Egypten hører hjemme i Carsten Niebuhr Institutet). Der forskes i disse områders sprog, litteratur, reli-

1. Centralasiatisk afdeling

Der er udarbejdet en artikel om oldtidsgotisk admet i trykken, samt en artikel om altniske stiftungsforlæg til spørgsmålet om de altniske sprogs evt. genetiske slægtskab (K. Thomsen-Hansen).

2. Indisk afdeling

2.1 Der er foretaget tekstanalyse af ledet udvalgte videnskabelige arbejder på sanskrit, offentliggjort, så collection of Old and Rare Works on Karma Sāstra i Sammen med dr.phil. E. Strandsberg arbejder læst på »Pāli Tipitakam Concordances (1. Del)».

2.2 Et arbejde om indologiens historie i Danmark er afsluttet, og der er udarbejdet flere bidrag til The Encyclopedia of Indian Philosophies (Princeton Univ. Press); der drøjes sig om sammenligninger og analysen af forskellige buddhistiske tekster overleveret på sanskrit, tibetansk og kinesisk (C. Lindner).

2.3 Der arbejdes videre på en tekstkritisk udgave (sanskrit-tibetansk) af Bhavyas Tarkavyākya Madhyamika-bhāṣyāśāstra, kapitlerne 1-3 med engelsk oversættelse (af David Eckel, Harvard). Der foreberedes ligeledes en indisk/iransk udgave af Fāṭmā'shah (med Jiang Zhong-Nan, Beijing), på grundlag af et nyt og opdaget sanskritmanuskript i Tibet. Der er også gjort forarbejder til en udgave af Dharmakīrtis Pramāṇavivēka. Det er et langsigtet projekt i samarbejde med kinesiske kolleger på grundlag af sanskritmanuskripter fra tibetanske klosterbiblioteker (C. Lindner).

3. Iransk Afdeling

3.1.1 Foruaf, godt fremskredende arbejde med et langsigtet projekt, hvis formål er en gennemgribende leksikografisk analyse af ordforrådet i de jodisk-persiske bilingversættelser og oversættelser af klassiske persiske tekster samt jodisk-persiske originaltekster (som nu er uerskede, endnu ikke registreret, såvel som den i islamiske legender og saga meget populære sikkle al-Khidr) (J. P. Asmussen).

3.1.2 Det jodisk-persiske ordforråd og en større forståelse af det persiske sprogs udvikling fra midelalderstid til nyperisk mulig (J. P. Asmussen).

3.1.3 Fortløbende arbejde med udarbejdelse af artikler til Encyclopædia Iranica. I øjeblikket en større Arthur Christensen-biografi (J. P. Asmussen).

3.1.4 Ledet undersøgelse af den en. vis Olympianos tilskrevet armeniske håndsamling og dens forhold til den europæiske tradition (J. P. Asmussen).

Ikke-europæiske sprog og kulturer

1. Institut for orientalsk Filologi

Historie:

Institut for orientalsk Filologi er oprettet i juli 1983 ved administrativ sammenlægning af centralasiatisk, indisk, iransk og semitisk filologi. I en overgangsperiode fra 1981 til 1983 indgik de fire afdelinger i et løst samarbejde i form af et centralinstitut.

De oprindelige 4 institutters historie:

Det centralasiatiske Institut er oprettet i 1948. Det havde oprindeligt til huse i Sct. Pedersstræde 19, 1. sal og flyttede i begyndelsen af 1960'erne til Kejsergade 2, 1. sal derfra til 2. sal.

Institut for indisk Filologi er oprettet i 1960 med lokaler i Kejsergade 2, stuen. I 1968 flyttede instituttet til 3. sal.

Institut for iransk Filologi blev oprettet i 1961, baseret på Arthur Christensens bibliotek. Det fik lokaler i Kejsergade 2, stuen.

Institut for semitisk Filologi blev oprettet i 1968 og fik samtidig lokaler i Kejsergade 2, 2. sal.

Selv om disse institutters historie er forholdsvis kort, må det bemærkes at fagene har en meget lang historie ved Københavns Universitet. Semitisk filologi har haft en lærestol siden 1557, indisk siden 1844, iransk siden 1919 og centralasiatisk siden 1946.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professor: J. P. Asmussen, C. Toll.

Lektorer: K. Eksell, I. Fiser, K. Thomsen Hansen, C. Lindtner, I. Raphael Meyer (orlov, gæsteprofessor i Göttingen), S. M. Søndergaard, F. Vahman, J. Winther.

Forskningsrådsstipendiater: B. A. Olsen, H. Trautner-Kromann, J. Bæk Simonsen.

Ekstern lektor: B. Salomonsen.

Undervisningsassistenter: S. Giannoulos, Y. N. Sal-lam.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

F. Hay-Schmidt.

Forskningsvirksomhed:

Institutets fire afdelinger dækker tilsammen et geografisk område, der strækker sig fra Centralasien og det indiske subkontinent i øst over den iranske og tyrkiske verden til den semitiske (hebraisk, arabisk) i vest. Tidsmæssigt spænder forskningsområdet over mere end et par årtusinder fra oldtiden til vore dage (idet dog studiet af oldtidskulturerne i Mesopotamien og Egypten hører hjemme i Carsten Niebuhr Institut-tet). Der forskes i disse områders sprog, litteratur, reli-

gion, filosofi og historie. Hovedvægten ligger på det filologiske arbejde med de primære tekstkilder.

1. Centralasiatisk afdeling

Der er udarbejdet en artikel om oldmongolsk udtale (i trykken), samt en artikel om altaiske diftonger, bidrag til spørgsmålet om de altaiske sprogs evt. genetiske slægtskab (K. Thomsen Hansen).

2. Indisk afdeling

2.1 Der er foretaget tekstanalyse af hidtil ukendte videnskabelige arbejder på sanskrit, offentliggjort: »A collection of Old and Rare Works on Kāma Sāstra.« Sammen med dr.phil. E. Strandberg arbejdes fortsat på »Pāli Tipitakam Concordance« (I. Fiser).

2.2 Et arbejde om indologiens historie i Danmark er afsluttet, og der er udarbejdet flere bidrag til The Encyclopedia of Indian Philosophies (Princeton Univ. Press); det drejer sig om sammenfatninger og analyser af forskellige buddhistiske tekster overleveret på sanskrit, tibetansk og kinesisk (C. Lindtner).

2.3 Der arbejdes videre på en tekstkritisk udgave (sanskrit-tibetansk) af Bhavyas Tarkajvālā-Madhya-maka-hrdayakārikā, kapitlerne 4-5 med engelsk oversættelse (af David Eckel, Harvard) Der forberedes ligeledes en tekstkritisk udgave af Ratnāvalī (med Jiang Zhong Xin, Beijing), på grundlag af et nyligt opdaget sanskritmanuskript i Tibet. Der er også gjort forarbejder til en udgave af Dharmakīrtis Pramānaviśīcaya. Det er et langsigtet projekt i samarbejde med kinesiske kolleger på grundlag af sanskritmanuskripter fra tibetanske klosterbiblioteker (C. Lindtner).

3. Iransk Afdeling

3.1.1 Fortsat, godt fremadskridende arbejde med et langsigtet projekt, hvis formål er en gennemgribende leksikografisk analyse af ordforrådet i de jødisk-persiske bibeloversættelser og oversættelser af klassisk-ny-persiske tekster samt jødisk-persiske originaltekster (som nu en enestående, endnu ikke registreret tekst om den i islamiske legender og sagn meget populære skikkelse al-Khidr) (J. P. Asmussen).

3.1.2 Det jødisk-persiske ordforråd gør en klarere forståelse af det persiske sprogs udvikling fra middelpersisk til nypersisk mulig (J. P. Asmussen).

3.1.3 Fortløbende arbejde med udarbejdelse af artikler til Encyclopaedia Iranica (i øjeblikket en større Arthur Christensen-biobibliografi) (J. P. Asmussen).

3.1.4 Indledt undersøgelse af den en vis Olympianos tilskrevne armenske fabelsamling og dens forhold til den æspiske tradition (J. P. Asmussen).

3.2.1 Fortsat arbejde med et for nogle år siden indledt langsigtet projekt, sammen med Dr. Asatrian, Videnskabernes Akademi, Erevan, USSR, hvis formål er at bearbejde og udgive vest-iransk dialektmateriale, som er indsamlet af den engelske forsker D. L. Lorimer i 1906. 1. bind udkom i 1987.

Løbende bidrag til *Encyclopaedia Iranica* (Columbia Univ., New York), om forskellige iranske emner (F. Vahman).

3.2.2 Indledt et projekt med det formål at udarbejde en persisk-dansk ordbog (F. Vahman).

4. Semitisk afdeling

4.1 Der foretages undersøgelser af 1) Den stilistiske udvikling i moderne arabisk skønlitteratur, 2) Typologiske træk i den semitiske poetiske tradition og 3) Arkitekturbeskrivelse i arabisk sagprosa (K. Eksell).

4.2 Der er gjort forarbejder til en dansk-arabisk ordbog sammen med mag.art. Ellen Wulff. Ordbogen, der vil omfatte henvend 12.000 gloser, tager sigte på det moderne arabiske skriftsprog. Godt 1/3 af arbejdet er afsluttet. Der indsamles materiale til belysning af folkelige, ikke ortodokse bevægelser i Islam (S. M. Søndergaard).

4.3 Et foredrag om de jødiske fællesskaber i middelalderen er gjort færdig til udgivelse. Der er udarbejdet artikler om jødiske kulturpersonligheder i Norden (til *The Blackwell Companion of Jewish Culture*) og der er foretaget en undersøgelse af statsidéen og forløsningsbegrebet hos Harav Avraham Jitzhak Hakohen Kook (1865-1935) (J. Winther).

Anden virksomhed:

Til instituttet er for tiden knyttet tre forskningsstipendiater, som arbejder på projekter om muslimers institutionelle organisering i Danmark (J. Bæk Simonsen), jødisk polemik mod kristendommen og de kristne i Frankrig og Spanien fra 1100-1500 (H. Trautner-Kromann), og klassisk armensk og indoeuropæisk historisk orddannelseslære og lyd lære (B. A. Olsen).

Udgivervirksomhed m.v.:

C. Lindtner redigerer (sammen med K. R. Norman, Cambridge) *A Critical Pāli Dictionary*, en i Danmark grundlagt ordbog over den ældste buddhistiske litteratur. Han er også redaktør af serien »Indiske Studier«, København 1981 -.

Rejser og Gæster m.v.:

C. Lindtner har i 1987 efter indbydelse forelæst over indisk filosofihistorie og buddhistisk filologi ved Etnografiska Museet, Stockholm, University of British Columbia, Vancouver, og University of California, Berkeley.

J. P. Asmussen har besøgt London for at arbejde med jødisk-persiske manuskripter i The British Library.

K. Eksell har som vikarierende lektor ved Göteborgs Universitet forelæst over moderne arabisk skønlitteratur.

F. Vahman gæsteforelæste ved samme universitet.

J. Winther har forelæst ved Århus Universitet, og deltaget i International kongres, Jerusalem, S. M. Søndergaard ved Middelaldercentret, KUA, og B. A. Olsen i Lille og Erevan.

Dr. Jiang Zhong Xin, Vid. Selskab i Beijing, har, som led i et langsigtet projekt omkring sanskritmanuskripter fra Tibet mellem danske og kinesiske indolodger, opholdt sig fem mdr. i Danmark (med støtte fra SHF og Danmarks Nationalbank).

Publikationer:

Asmussen, J. P.: Ein Bruchstück aus Jehuda Lari's jüdisch-persischem Weisheitsbuch Machzan Al-Pand "Schatzkammer der Belehrung". *Cahiers Ferdinand Saussure* 41, Le Cercle Ferdinand Saussure, s. 21-26, Genève 1987.

→ Arzang (Mid. Ir. Ardahang), an extra-canonical work of Mani (s. 689-690), Arzur, Mid. Pers. form of Avestan Arezura-, the name of a demon of unclear origin or function in Zoroastrian tradition. *Encyclopædia Iranica* Vol. II, Fasc 7, Ehsan Yarshater, s. 691-92, London 1987.

→ "Kamel" - Nadelöhr". *Matth. 19:24, Mark. 10:25, Luk. 18:25. Münchener Studien zur Sprachwissenschaft. Beiheft 13, Neue Folge, Bernhard Forssman, Karl Hoffmann, Johanna Narten, s. 1-10, München 1986.*

Lindtner, C.: On Bhavyas Madhyamakaratnapradīpa. *Indologica Taurinensia* XII, 21 s., Torino 1987.

→ Bhavya, the Logician. *The Adyar Library Bulletin* 50 "Golden jubilee volume", 26 s., Adyar, Madras 1986.

→ "Sanskrit in Denmark" (Engelsk titel på kinesisk afh.). *South Asian Studies* 2, 10 s., Beijing 1987.

→ An old error in Aśokas first Pillar Edict. *Studies in Buddhism. Prof. Jagannath Upadhyaya commemoration volume, Central Institute of Higher Tibetan Studies, s. 3, Sarnath, Varanasi 1987.*

→ Master of Wisdom. Berkeley, CA. 1986, 413 s.

Olsen, B.A.: On the Origins of Armenian C. *APILKU* 6, s. 67-87, København 1987.

→ The Proto-Indo-European Instrument Noun Suffix -tlom and its Variants. *APILKU* 6, s. 15-66, København 1987.

Vahman, F., Asatrian, G.: *West Iranian Dialect Material* 160 s. København 1987.

Christian Lindtner

2. Østasiatisk Institut

Historie:

Oprettet 1960 med lokaler i Niels Hemmingsensgade 23, stuen. I 1962 flyttedes til Gråbrødretorv 6, 1. sal, og i 1968 til de nuværende lokaler i Kejsersgade 2, 3. sal. Senere skete udvidelser med lokaler i Gråbrødretorv 6, stuen 1. og 2. sal, samt Store Kannikestræde 11, stuen og kælder.

Instituttet startede sin virksomhed med forskning og undervisning i kinesisk sprog. Feltet blev siden udvidet med Kinas litteratur, ældre og nyere historie, åndshistorie, og med oprettelsen af en selvstændig afdeling for kinesisk kunst og kultur også med kultur- og kunsthistoriske emner. I løbet af 1960'erne blev oprettet stillinger i andre af Østasiens sprog- og kulturområder: japansk, koreansk, thai og vietnamesisk. I begyndelsen af 1980'erne kom Østasiatisk Institut også til at huse faget tibetansk.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9,25.

Professorer: S. Egerod, O. Lidin.

Lektorer: B. Arendrup, V. Brun, S. Heilesen, L. Littrup (orlov), Y. Nagashima, R. Tung (orlov).

Ekstern lektor: J. Ø. Pedersen.

Adjunkt: K. E. Brødsgaard.

Seniorstipendiat: D. Wagner.

Kandidatstipendiater: F. Faber, H. H. Sørensen, P. K. Sørensen.

Undervisningsassistenter: P. Bundhit, B. Goldberg, K. Gottfredsen, A. E. Grønvald, N. Hansen, Y. J. Hansen, T. R. Holst, C. S. Krarup, T. T. Losang, W. Liu, B. Lu, J. Ø. Pedersen, B. L. Petersen, S. Schierbeck, H. H. Sørensen, M. Toft, M. Wang.

TAP: Antal årsværk: 1,4.

Sekretærer: T. B. Hansen, R. Jørgensen.

Bibliotekar: P. L. Petersen.

Lokaleforhold:

1.2 1988 udflyttes instituttet til Københavns Universitet, Amager, Njalsgade 80, 2300 Kbh. S.

Forskningsvirksomhed:

Forskningsvirksomheden ved Østasiatisk Institut spænder vidt. I geografisk henseende fra det burmansk-tibetanske sprogområde i vest til det malayopolynesiske i syd og øst, og til de japanske, kinesiske og koreanske mod nord og nordøst. Med hensyn til emner omfattes sproglige såvel som kulturelle, samfundsmæssige og historiske. Og det tidsmæssige span omfatter alt lige fra forhistorisk til moderne tid.

1. Japansk

1.1 Fortsat arbejde med Keizaigaku, »politisk økono-

mi« i Kyoho-tidens Japan med nyredigering af Ogyū Sorai's Seidan. Fortsat bearbejdelse af manuskript til History of Japanese Thought. Fortsatte studier i moderne japansk litteratur. Herunder: analyse af Abe Kōbō: Shini-isogu kujiratachi, andre studier i Abe's forfatterskab. Komparativt studie af H. C. Andersen: Improvisatoren og Mori Ogai: Sokkyoshijin (O. Lidin).

1.2 Japanernes møde med Danmark. Et stykke sammenlignende kulturforskning i samarbejde med japanske institutioner. Herunder studier i Enomoto Takeaki og Akamatsu Daizaburo, som besøgte Als under krigen i 1864. Mori Ogai's oversættelse af skandinavisk litteratur. Et komparativt studium i et hidtil uudforsket aspekt i forfatterskabet. Det specifikt japanske. Gennemgang af nogle aktuelle aspekter ved forholdet mellem kulturtradition og kulturfornyelse i Japan. Herunder: reaktionsmønstre ved Japans møde med vesten omkring Meiji restaurationen (Y. Nagashima).

2. Kinesisk

2.1 Den nyeste kinesiske litteratur og moderne kinesisk grammatik. Oversættelse til engelsk, resume og fortolkning af tekster fra »Folkets Litteratur« 1987, nr. 1-2, som blev bandlyst af de kinesiske myndigheder. Studier i moderne kinesiske modalverber (B. Arendrup).

2.2 Fortsatte studier i den økonomiske og politiske reformproces i Kina efter Mao, herunder en undersøgelse af fraktionsdannelsens betydning for den politiske proces (K. E. Brødsgaard).

2.3 Det nye verdensbillede i kinesiske verdenshistorier. En undersøgelse af præsentationen af verdenshistorien i Kina i vore dage, først og fremmest i områderne under administrativ kontrol af den Kinesiske Folkerepublik. Herunder særligt en undersøgelse af, hvorledes kinesisk historie forbindes med verdenshistorien (L. Littrup).

3. Kinesisk kunst og kultur

Fortsatte studier i kinesisk buddhisme, specielt Chan buddhismen (H. H. Sørensen).

4. Koreansk

4.1 Udgivelse af egne erindringer om våbenhvilen i Korea 1953-55 (O. Lidin).

4.2 Studier i koreansk buddhistisk ikonografi (H. H. Sørensen).

5. Thai

Oversættelse og analyse af de to første lærebøger i Thai (1680 og 1732) ud fra lingvistiske og kulturhisto-

riske synsvinkler. Fortsatte studier af Ahom, et uddødt tai-sprog i Assam. Fortsat arbejde med fortællinger fra Nord-Thailand (V. Brun).

6. Tibetansk

rDzogs chen doktrinen tidlige udvikling i Tibet. Analyse af rDzogs chen's filosofi som den er beskrevet i de ældste dogmatiske tekster, men støttet af den nutidige tolkning samt studier i Vimalamitra's og gNubs chen Sangs rgyas ye shes skrifter (F. Faber).

7. Østasiatisk

7.1 Fortsatte studier i konfucianismens betydning for den østasiatiske moderniseringsproces (K. E. Brødsgaard).

7.2 Fortsatte studier i de østasiatiske sprogs typologi og grammatik (S. Egerod).

8. Øvrige emner

Fortsatte studier i informationsteknologiens indvirkning på samfundet. Studier i og forsøg med datamat-støttet undervisning. Udvikling af edb-systemer til behandling af sproglige problemer (S. Heilesen).

Anden virksomhed:

Instituttet deltager i tværfagligt samarbejde via Center for Øst- og Sydøstasien. Flere af instituttets medarbejdere har deltaget i formidlingsvirksomhed, bl.a. ved foredrag på kurser arrangeret af Københavns og Lunds Universiteter.

Servicevirksomhed:

Japansk Informationscenter er blevet videreført i samarbejde med den japanske ambassade i Danmark. O. Lidin er formel og Y. Nagashima daglig leder af centret.

Redaktionsvirksomhed:

B. Arendrup: redaktør af Copenhagen Papers in East and South East Asian Studies, no. 2.

K. E. Brødsgaard: redaktør af Copenhagen Papers in East and South East Asian Studies. Medlem af redaktionspanelet for Vindue mod Øst. Medlem af redaktionspanelet for Pacific Review.

V. Brun: medredaktør af Copenhagen Papers in East and South East Asian Studies.

S. Egerod: redaktør af Acta Orientalia. Medredaktør af Acta Linguistica Hafniensia.

S. Heilesek: medredaktør af Copenhagen Papers in East and South East Asian Studies. Redaktør af Occasional Papers, East Asian Institute.

O. Lidin: medlem af planning board for European Journal for Japanese Studies. Medlem af redaktionskomiteen for Journal of International Studies.

L. Littrup: redaktør af Analecta Hafniensia.

Y. Nagashima: redaktør af Sekai bungaku daijiten.

H. H. Sørensen: medredaktør af Studies in Central and East Asian Religions.

Kongresdeltagelse:

K. E. Brødsgaard: Norwegian Association for Development Research, Annual Conference, 24-27/4, Bergen, med: »China: A Paradigmatic Change«. 20. Nordiske Historikermøde, 10-14/8, Reykjavik, med: »Planning, Administration, and Management in Chinese Agriculture with Particular Reference to the Post-Mao Period«. Nordisk Forening for Sydøstasiatisk Samfundsforskning, Sydøstasien mellem Autokrati og Demokrati, 2-4/10, Århus, med: »Social and Political Dimensions of Modernization: The Role of Confucianism in the East Asian Modernization Process«. International Symposium on Confucianism and the Modern World, 12-17/11, Taipei, med: »Confucianism and Modernization in East Asia: The Case of China«. Arrangør af møderækken: »East Asian Security in the 1980's«, København, forår 1987.

V. Brun: medarrangør af Sydøstasien mellem autokrati og demokrati, 2-4/10, Pindstrup.

O. Lidin: LSE, jan, London, om: Våbenstilstanden i Korea. Medarrangør og festtaler ved The Eighth Tokai International Symposium, Venedig, 14-18/10. Gæsteforelæsnings ved Venezia, Torino, Lund, Stockholm, Göteborg, Hålsingfors Universiteter. Y. Nagashima: International Symposium »Rethinking Japan«, okt., Venedig med: »Kobo Abe's »Ark Sakura««.

H. H. Sørensen: 11. AKSE kongres, april, Stockholm med paper.

Gæster og rejser:

K. E. Brødsgaard: Hong Kong, Taiwan, Kina, Japan og USA, nov 1987-jan. 1988. V. Brun: Indien, apr-maj, S. Egerod: Taiwan og Thailand, jan-feb. O. Lidin: Gæsteprofessor ved Università di Venezia nov 1986-feb 1987. H. H. Sørensen: Kina, aug-sep.

Publikationer:

Brødsgaard, K.E., Nørlund, I.: Øst- og Sydøstasien i kort og tal. København 1987, 104 s.

– The Role of Confucianism in the Post-Mao Modernization Process in the PRC. Confucianism and Modernization, Joseph P. L. Jiang, s. 221-31, Taipei 1987.

– Studenteroprør i Kina. Hvem Hvad Hvor 1988, Henrik Borberg m.fl, s. 62-63, København 1987.

– Ten Years After: Economic and Political Reform in Post-Mao China. København 1987, 76 s.

– Confucianism and Modernization. International Symposium on Confucianism and the Modern World. Bulletin No. 130132, 17 s., Taipei 1987.

– De asiatiske giganter. Vindue mod Øst 3, s. 17-18, Esbjerg 1987.

– China Through the Looking Glass: The Effects of

- Chinese Self-Characterizations on West European China Scholarship. China and Europe in the Twentieth Century, Yu-ming Shaw (ed.), s. 79-98, Taipei 1986.
- Egerod, S.: Kinas religioner I. 112 s. København 1987.
- Rasmus Rask og den typologiske sprogvidenskab. Humanist 6 årg. (14), s. 2, København 1987.
- Anmeldelse af E. G. Pulleyblank: Middle Chinese, A study in historical phonology. Vancouver 1984. Bulletin of the School of Oriental and African Languages 50, 1, s. 178-81, London 1987.
- Anmeldelse af: Siew-Yue Killingly: A look at Cantonese tones. Five or Six? Newcastle upon Tyne. Lingua 72.1, s. 107-108, 1987.
- Rischel, J. A. Mlabri-English vocabulary. Acta Orientalia 48 (1987), s. 35-88.
- Heilesen, S.B.: Et ordbogssystem. Data Humana 3, s. 1-35, København 1987.
- Lidin, O.G.: Ogyü Sorai – Konfuciansk filosofi i Tokugawa-tiden. Japan Forum 1, s. 2, København 1987.
- Armistice in Korea 1953-1955 – Private Recollections. Aspects of Korean War, London School Economics and Political Sciences International Studies, s. 15, London 1987.
- Ved en beklagelig fejl blev følgende publikation i 1986-årbogen registreret under forkert forfatter:*
- Littrup, L.: Chinese History and Scandinavia – Developments and Problems. Scandinavian Journal of History 11 (1), s. 41-53, Stockholm 1986.
- China and World History. Reform and Revolution in Twentieth Century China, Yu-Ming Shaw (ed.), s. 16-29, Taipei 1987.
- Nagashima, Y.: Meiji-regeringens religionspolitik – med særligt henblik på Iwakura-delegationens forhold til kristendommen. Religion, idé og debat 2, s. 13-30, København 1987.
- Hvorfor og hvordan – eller Peter Pedal er japaner. Japan Forum 1, s. 44, København 1987.
- Ogai yaku "Chichi no kataki" to Madelung – Ogais oversættelse af Madelungs "Fyrstinde Mongushko". Ogai 40, s. 20-33, Tokyo, Japan 1987.
- Rischel, J., Egerod, S.: Yumbri (Pri Tong Luang) and Mlabri. Acta Orientalia 48 (1987), s. 19-33.
- Wagner, D.B., Becker, J.: Pattern and loom: A practical study of the development of weaving techniques in China, Western Asia and Europe. By John Becker with the collaboration of Donald B. Wagner. + Supplement: Enlarged weaving drafts. København 1987, 316+80 s.
- The dating of the Chu graves of Changsha: The earliest iron artifacts in China? Acta Orientalia Vol. 48, s. 111-56, København 1987.

Simon B. Heilesen

3. Carsten Niebuhr Institutet

Historie:

Carsten Niebuhr Institutet for nærorientalske Oldtidskulturer oprettedes den 1.9.1982 ved en sammenlægning af Ægyptologisk Institut, Assyriologisk Institut og faget Nærorientalsk Arkæologi. Denne sammenlægning begrundedes i ønsket om at udvikle samarbejdet mellem fag der fra forskellige udgangspunkter arbejder med kildematerialer fra et fælles område: Oldtidskulturerne i den nære Orient. Ægyptologi og assyriologi har begge eksisteret ved Københavns Universitet i mere end 50 år. Fagene fik eksamensordninger i 1926. Assyriologisk Laboratorium havde oprindeligt til huse i St. Pederstræde 19. Ægyptologisk Laboratorium havde i en årrække lokaler i kælderen under universitetets hovedbygning på Frue Plads. Begge disse institutter flyttedes til Kejsergade 2 i 1959 som et led i samlingen af universitetets orientalistiske institutter i et enkelt hus. Faget nærorientalsk arkæologi oprettedes med selvstændig eksamensordning i 1968 ved Institut for klassisk og nærorientalsk Arkæologi og havde følgelig til huse på Vandkunsten 5 inden overflytningen til Carsten Niebuhr Institutet i september 1982. I januar 1987 flyttede instituttet til lokaler på KUA.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professor: Jørgen Læssøe.

Lektorer: Paul John Frandsen, Mogens Trolle Larsen (orlov), Evelyn Oldenburg, Daniel T. Potts, Karl-G. Prasse, Aage Westenholz, Eva Richter Ærøe.

Seniorstipendiat: Katarzyna Grosz.

Kandidatstipendiat: Ingolf Thuesen.

Forskningsstipendiat: Jesper Eidem, Eva Møller, Marie-Louise Thomsen, Ingolf Thuesen.

Undervisningsassistenter: Torben Holm-Rasmussen, Allan Philips.

Jobtilbud: Allan Philips.

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Lis Skærbo, Anne Zeeberg.

Forskningsvirksomhed:

Institutet er i sin struktur en tværfaglig konstruktion og dækker flere forskningsområder.

Ægyptologisk afdeling varetager udforskningen af det førislamiske Ægyptens sprog og kultur med hovedvægt på den førkristne tid. Nærorientalsk arkæologisk afdeling beskæftiger sig med arkæologien i hele det nærorientalske område fra forhistorisk tid til Senantikken. Assyriologisk afdeling varetager udforskningen af Mesopotamiens, Levantens og Anatoliens historie og kultur i den førhellenistiske oldtid og af det sumeriske og det akkadiske sprog. Afrikansk afdeling beskæftiger sig med forskning i berbersprog og nord-

vestafrikansk kultur, lejlighedsvis også arabisk folkeligt (Kairodialekt, marokkansk arabisk); hovedvægten ligger på tuaregisk (berbersprog i Niger, Mali m.v.).

1. Afrikansk afdeling

1.1 Overleverede tuaregiske digte og folkeeventyr i Ayr-dialekt (Niger)

1.1.1 Indskrivning på IBM PCAT computer af den tuaregiske originaltekst til en digtsamling fra årene 1875-1975 er tilendebragt i 1987 tillige med udarbejdelse af tilhørende indledning om metrikken og dialektens fonologi, registre over egennavne og plantnavne m.v. (ialt ca. 400 sider). Informant: Ghabdouane Mohamed, Arlit, Niger.

1.1.2 Revision af den tilhørende franske oversættelse af digtsamlingen er tilendebragt i 1987 i samarbejde med fr. Solange Rovsing Olsen. Indskrivning på computer af oversættelsen (ca. 600 sider) er påbegyndt i 1987 (ca. 100 sider) (Karl-G. Prasse).

1.2 Overleverede tuaregiske digte og folkeeventyr m.v. i Adrar-dialekt (Mali)

Transkription af 39 kassettebånd à 90 minutter med diverse tekster forventes afsluttet ved udgangen af 1988. Arbejdet foretages af informant, Ekhya ag-Sidiyène, Kidal (Mali). Ekhya har i 1987 opholdt sig 3 måneder i København, og sammen med K-G. Prasse gennemført følgende arbejder: 1) Afsluttende revision på computer af en samling på 200 gåder med fransk oversættelse. 2) Redaktion på computer af en liste over corrigenda og addenda (37 sider) til en fælles publikation: *Tableaux morphologiques, dialecte touareg de l'Adrar du Mali* (1985). 3) Revision af transkription af 3 bånd med folkeeventyr med fransk oversættelse og leksikalske studier (Karl-G. Prasse).

1.3 Revision af *Ghoubeïds Aloyaly* og Karl-G. Prasse: *Lexique touareg-français* (1980)

Denne tuaregiske ordbog over Nigerdialekterne er i årets løb udtastet på computer (ca. 700 spalter) (Karl-G. Prasse).

2. Assyriologisk afdeling

2.1 Publikation af kileskriftdokumenter fra Nippur fra 3. årtusinde f.Kr.

Projektet omfatter ca. 850 tekster, hvoraf 565 på nuværende tidspunkt er publiceret. Teksterne forelægges i håndtegnet kopi og transliteration, såvidt muligt forsynet med oversættelse og kommentar. Der gøres udførligt rede for teksternes generelle indhold, samt for deres arkæologiske fundomstændigheder, på grundlag af de upublicerede udgravningsberetninger fra 1889-1900 (Aage Westenholz).

2.2 Oversættelse af *Gilgamesh-Eposet* til dansk

I samarbejde med stud.mag. Ulla Koch udarbejdes en helt up-to-date oversættelse af det babylonske epos om Gilgamesh til dansk, med benyttelse af alle tilgængelige kilder og inddragelse af egne forskningsresultater. På nuværende tidspunkt er ca. to trediedele af eposet oversat (Aage Westenholz).

2.3 Tekster fra Nuzi

2.3.1 Arbejdet med Nuzi Publication Project er fortsat og forventes afsluttet medio 1988. Projektet går ud på at offentliggøre samtlige de kileskrifttavler fra Nuzi der nu befinder sig ved Harvard Semitic Museum. I projektet deltager forskere fra en række lande (Katarzyna Grosz).

2.3.2 Der arbejdes også med at udgive Nuzi-tekster som i dag tilhører The Oriental Institute of the University of Chicago (Katarzyna Grosz).

2.4 Et familiearkiv

2.4.1 Arbejdet med bogen »The Archive of the Wullu Family« er afsluttet og manuskriptet (383 s.) er under korrekturlæsning (Katarzyna Grosz).

2.4.2 Gennem studiet af dokumenter som udgør en bestemt families arkiv i en periode, der dækkes af 4 generationer, forberedes en analyse af en families sociale og økonomiske aktiviteter, slægtskabssystemet og dets sammenhæng med ejendomsforhold til jord, arv, adoption, ægteskab o.s.v. Under en forskningsrejse til The British Museum er der fundet yderligere 20 dokumenter fra dette arkiv, som på nuværende tidspunkt omfatter 129 dokumenter (Katarzyna Grosz).

2.5 Familienstrukturer og kvinder i Mesopotamien i det andet årtusinde f.Kr.

Projektet er et seniorstipendieprojekt og formålet er, gennem studier af hovedsagelig juridiske og økonomiske dokumenter, at belyse familienstrukturer i Mesopotamien ud fra socialantropologiske indfaldsvinkler. Perioden der er genstand for undersøgelsen strækker sig over 1000 år, men historisk, geografisk og filologisk kan den inddeles i mindre underperioder.

Projektet er påbegyndt for den oldbabylonske periodes vedkommende, og formålet er at undersøge familienstrukturen og familiens rolle som den grundliggende sociale, økonomiske og kulturelle enhed. Kvindens rolle i videreførelsen af familien og i oprettelsen af forbindelser mellem familier vil blive skænket særlig opmærksomhed (Katarzyna Grosz).

2.6 Mesopotamisk magi efter 500 f.Kr.

Projektet, som nu er under afslutning, har til formål at følge sporene af den mesopotamiske såkaldt »magi-

ske« litteratur, (renselses- og helbredelsesritualer samt terapeutiske anvisninger med en speciel religiøs baggrund) gennem de sidste århundreder hvor kileskriften endnu var i brug og ind i den hellenistiske periode, samt at undersøge i hvilket omfang den assyriske-babylonske tradition som er udtrykt i de nævnte tekster kan have påvirket de antikke og senere europæiske opfattelser af magi, trolddom o.l. Udover en undersøgelse af de sene tekster fra Mesopotamien omfatter projektet også et indgående studium af et stort antal klassiske litteraturværker. En udførlig afhandling herom er under udarbejdelse (Marie-Louise Thomsen).

2.7 *Tekster fra Failaka og Bahrein*

En mindre gruppe tekster fra det 2. årtusinde f.v.t., fundet ved de danske udgravninger på de to øer, Failaka og Bahrein i Den arabiske Golf, er blevet bearbejdet til endelig udgivelse. Teksterne fra Failaka er allerede udgivet (se nedenfor under publikationer), og et trykklart manuskript foreligger for resten af materialet. Arbejdet er foregået i samarbejde med Forhistorisk Museum, Moesgård (Jesper Eidem).

2.8 *Socialt landskab i Nordmesopotamien*

Forskningsstipendieprojekt, der omfatter en reevaluering af de komplicerede demografiske forhold i det nordlige Mesopotamien i perioden ca. 1850-1750 f.v.t., hvorfra kendes et righoldigt kildemateriale, bl.a. fra oldtidsbyerne Mari, Karanā og Shusharrā. Projektet sigter især mod at belyse de dynamiske aspekter af diverse socialøkonomiske, etniske og politiske grupperingers relationer (Jesper Eidem).

3. *Nærorientalsk afdeling*

3.1 *Traditionsspredninger i 5. årtusinde*

Afsluttende undersøgelser over Ubaid keramikkenes spredning til Vestsyrien, bl.a. omfattende stilistiske analyser af geometriske dekorationer. Arbejdet har inkluderet keramik fundet i Eridu, den klassiske mesopotamiske Ubaid-sekvens, i forbindelse med et ophold ved Museum of Anthropology, Ann Arbor. Der arrangeres og planlægges i øjeblikket et symposium om Ubaid-perioden i Helsingør 1988 i samarbejde med Dr. E. Henrickson, Royal Ontario Museum, Toronto. Symposiet er et direkte resultat af Ubaid-projektet (Ingolf Thuesen).

3.2 *Publikationer af de arkæologiske fund fra Tell Shemshara*

De arkæologiske levn fra begyndelsen af andet årtusinde, lagene 4-8, i Tell Shemshara gennemgås med henblik på den endelige arkæologiske rapport som vil omfatte en beskrivelse af de geografiske forhold, udgravningens historie, stratigrafi, arkitektur og løsfund (Ingolf Thuesen).

3.3 *Tell Leilan Archaeological Project*

To af instituttets medarbejdere, Ingolf Thuesen og Jesper Eidem, har indledt et samarbejde med professor H. Weiss, Yale University, som forestår udgravningen af Tell Leilan (nordøstlige Syrien). Denne lokalitet som er identisk med oldtidens Shubut-Enlil, Nordmesopotamiens hovedstad i det 18. årh. f.v.t., har været under udgravning siden 1979. I september-oktober deltog Ingolf Thuesen og Jesper Eidem i den 6. udgravningssæson som henholdsvis arkæolog og epigraf. Under afdækningen af et palads-kompleks fra det sene 18. årh. f.v.t. fandtes et arkiv bestående af ca. 700 kileskrifttavler, alle fra en periode som ikke ellers er skriftligt dokumenteret i dette område af Mellemøsten. En rapport om dette fund er under udarbejdelse (Jesper Eidem). Andetsteds på lokaliteten afdækkedes vigtige lag fra det tidlige 3. årtusinde f.v.t. (Ingolf Thuesen). Samarbejdet med Yale University om denne udgravning forventes fortsat også i næste udgravningssæson (1989) (Jesper Eidem, Ingolf Thuesen).

3.4 *Tall Sukas i Nordsyrien*

Ved Carlsbergfondets udgravninger på byhøjen Tall Sukas i 1958-1961, 1963 udgravedes bl.a. en sondage, som gav fund fra perioden neolitisk tid – senbronzalder. En del af disse fund, nemlig arkitekturrester, keramik og småfund fra chalkolitisk periode og tidlig bronzalder er bearbejdet, og det færdige manuskript er indleveret til Videnskabernes Selskab (Evelyn Oldenburg).

3.5 *Tidlig-ægyptiske hytter*

I perioden 1.-3. dynasti afbildedes forskellige bygninger, som normalt anses for at være konstruktioner af træ og siv. Der arbejdes med de enkelte hytteformer og deres konstruktion, samt med deres eventuelle overlevn i tiden efter 3. dynasti (Evelyn Oldenburg).

3.6 *Den arabiske Golf i oldtiden*

Der er lavet udkast til en publikation: *The Arabian Gulf in Antiquity*, og de syv første kapitler er gennemarbejdet (Dan Potts).

3.7 *Præ-islamiske mønter*

Flere store samlinger af præ-islamiske mønter fra ed-Dur og fra lokaliteter i det østlige Saudi-Arabien behandles fortsat med henblik på publikation (Dan Potts).

3.8 *Udgravninger i ed-Dur*

I samarbejde med forskere fra universiteterne i Edinburgh, Gent og Lyon gennemførtes i februar-marts den første udgravningskampagne i ed-Dur i emiratet Umm al-Qaiwain (De forenede arabiske Emirater).

Ed-Dur dateres til romersk-parthisk tid, og er den største lokalitet fra denne periode i Den arabiske Golf. Der blev udgravet en stor grav og tre beboelseshuse. Blandt de vigtigste oldsager var fragmenter af romersk glas, import-keramik af parthisk, mesopotamisk og indisk oprindelse, samt skulpturer, der har paralleller i Sydarabien (Dan Potts).

4. Ægyptologisk afdeling

4.1 Tabu-forestillinger

Projektet har til formål at undersøge hvad ægypterne mener når de henregner personer, genstande og handlinger til en enkelt kategori der siges at være BWT (= ? tabu). I det forløbne år har der været arbejdet på forskellige definitionsproblemer (Paul John Frandsen).

4.2 Deir el-Medina

I Deir el-Medina boede de mennesker der lavede faranernes grave i Det nye Rige. Tekster og andre levn herfra udgør det vigtigste grundlag for vor viden om »almindelige menneskers liv« i samme periode. Der har været arbejdet med to undersøgelser. Den ene handler om topografiske forhold i området, og den anden om kildekritiske problemer i forbindelse med tolkningen af en bestemt gruppe af tekster (Paul John Frandsen).

4.3 Religiøse tekster

Oversættelse med kommentarer af 3 hieratiske dødebogspapyri, som indeholder tekster beregnet for tilværelsen efter døden. Endvidere oversættelse med kommentarer af 3 demotiske hierodulkontrakter, som var det formelle grundlag for en moralsk religiøs forpligtelse til at blive gudernes tjener/slave. Kontrahenden forpligtede ikke blot sig selv, men også eventuelle børn og børnebørn. Forpligtelsen omfattede betaling af en månedlig sum til præsterne ved templet, som til gengæld kunne stille beskyttelse mod alt andet i udsigt (Eva Richter Ærøe).

4.4 Udarbejdelse af undervisningsmateriel

Der er i efteråret udarbejdet til kompendier til brug ved realiaundervisningen inden for faget ægyptologi. Det ene omhandler ægypternes adgang til og eksploitering af diverse mineraler og bjergarter. Det andet behandler de såkaldte shabtifigurers oprindelse og udvikling (Allan Philips).

Udgivervirksomhed:

I instituttets skrifttrække med titlen CNI-Publications er udkommet det andet bind, Zaubardiagnose ... (se nedenfor under publikationer (red. Paul John Frandsen)).

Desuden er redigeringsarbejdet med *Üch Tepe II* afsluttet (red. Ingolf Thomsen). Der er tale om det andet bind af rapporten fra de dansk-amerikanske ud-

gravninger på Hamrin-sletten, Iraq, indeholdende tekniske analyser af keramik og arkitektur, samt knogleidentifikation.

Gæster og rejser:

Jesper Eidem har som epigrafiker og arkæolog deltaget i udgravningen af Tell Brak i det nordøstlige Syrien (ledet af professor D. Oates, University of Cambridge) i april og maj. I september-oktober deltog han som epigrafiker i Tell Leilan udgravningen i Østsyrien (ledet af professor H. Weiss, Yale University).

Paul John Frandsen har efter indbydelse gæsteforelæst ved Helsinki Universitet i marts, ved Wiens Universitet i juni og ved Würzburg Universitet i december.

Katarzyna Grosz har efter indbydelse holdt et foredrag ved The Brown University, USA, i november og har desuden været på studieophold i London, British Museum i maj.

Daniel T. Potts har holdt foredrag og forelæsninger ved The 197th meeting of the American Oriental Society i Los Angeles i marts, ved Symposium East-West Contacts i København i april, i Göttingen, Blaubeuren, ved Tübingen Universitet og Strassbourg Universitet i juni, ved et arabisk Seminar i Durham i juli, samt ved Leiden Universitet og Amsterdam Universitet i november. Desuden har han i februar-marts ledet de arkæologiske udgravninger i ed-Dur, Umm al-Quaiwain, United Arab Emirates, og i marts været på studieophold i Californien, Texas og Missouri.

Karl-G. Prasse har i april holdt tre gæsteforelæsninger ved Institut für Afrikanistik, Wien.

Ingolf Thuesen har været på studieophold ved Museum of Anthropology, University of Michigan, Ann Arbor, i perioden 1. marts-1. september. Desuden har han deltaget i den arkæologiske ekspedition til Tell Leilan i Østsyrien (ledet af professor H. Weiss, Yale University) i september-oktober.

Aage Westenholz har i oktober været på studieophold ved Staatliche Museen Berlin (øst).

Publikationer:

Eidem, J.: The inscribed Pottery. Failaka/Dilmun. The Second Millennium Settlements. Vol. 2, The Bronze Age Pottery, Flemming Højlund, Jutland Archaeological Society, Moesgård, s. 179-81, Århus 1987.

Grosz, K.: Daughters adopted as sons in Nuzi and in Emar. La femme dans le proche-orient antique. xxxiii^e rencontre assyriologique internationale, J.-M. Durand, s. 81-86, Paris 1987.

→ On some aspects of the adoption of women at Nuzi. Studies on the civilization and culture of Nuzi and the Hurrians, vol. 2, D. Owen, M. Morrison, s. 131-53, USA 1987.

→ A new fragment from the archive of the family of Akkuja. Studies on the civilization and culture of

- Nuzi and the Hurrians, vol. 2, D. I. Owen, M. A. Morrison, s. 352, USA 1987.
- : Catalogue of texts in the Harvard Semitic Museum. Studies on the civilization and culture of nuzi and the Hurrians, vol. 2, D. I. Owen, M. A. Morrison, s. 359-77, USA 1987.
- Potts, D.T.: Archaeological Reconnaissance at ed-Dur, Umm al-Qaiwain (U.A.E.). *Akkadica* 55, s. 40, Brussels 1987.
- Prasse, K.: Les principaux problèmes de l'orthographe touarègue. *Etudes et documents berbères* 3, s. 60-66, Paris 1987.
- Thomsen, M.: Magi og Videnskab. En analyse af de mesopotamiske besværgelsesritualer. *Chaos. Dansk-norsk tidsskrift for religions-historiske studier* 7, s. 69-81, København 1987.
- : Zaubardiagnose und Schwarze Magie in Mesopotamien. (CNI-Publications 2). København 1987, 96 s.
- Thuesen, I., Oldenburg, E., Jørgensen, K.: *Microscope Section Analysis of Pottery. Structure* 15, s. 15, Danmark 1987.
- : Distributional Patterns Behind the Scarlet Ware Tradition. *Préhistoire de la Mesopotamie*, J.-L. Huot, s. 462-66, Paris 1986.
- Westenholz, A.: *Lugalzagesi. Reallexikon der Assyriologie*, D. O. Edzard, s. 3, Berlin, New York 1987.
- : Old Sumerian and old Akkadian texts in Philadelphia, Chiefly from Nippur, vol. II (CNJ Publications 3). København 1987, 204 s.

Evelyn Oldenburg

4. Institut for Eskimologi

Historie:

I 1920 blev der oprettet en lærestol i »Grønlandske (eskimoisk) sprog og kultur«, og William Thalbitzer blev udnævnt til docent. I 1926 blev han professor extraordinarius. Professoratet blev først omdannet til et ordinært professorat i 1951. Siden 1983 har professoratet været ubesat.

I de første mange år var der opstillet et meget lille udvalg af relevant litteratur på universitetets filologiske læsesal. I 1950'erne og 60'erne havde faget nær tilknytning til Nationalmuseet, og undervisningen var henlagt til Etnografisk Samlings øvelsessal.

Faget fik først egne lokaler og dermed eget bibliotek da Institut for Eskimologi blev oprettet i 1967. Et meget lille og et lidt større lokale i Købmagergade 52 udgjorde de første år de fysiske rammer. Det første var på skift kontor for lærere og stipendiater, mens det andet fungerede som en kombination af bibliotek, undervis-

ningslokale, læsesal, kontorplads for den deltidsansatte sekretær og frokoststue.

I 1970 flyttede instituttet til Købmagergade 19, men allerede i 1974 måtte instituttet igen flytte – denne gang til Nørregade 20. I 1980 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i Fiolstræde 10 sammen med IWGIA (International Workgroup for Indigenous Affairs).

Efter oprettelsen af instituttet er det i de forløbne år lykkedes at opbygge et særdeles godt bibliotek, der indeholder meget materiale, som ikke findes andre steder i Danmark.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Lektorer: Michael Fortescue, Inge Kleivan, Jens Dahl.

Eksterne lektorer: Gaba Thorning, Birgitte Sonne.

Seniorstipendiat: Jens Brøsted.

Kandidatstipendiat: Hans-Erik Rasmussen.

Undervisningsassistent: Birgitte Hertling.

TAP: Antal årsværk: 0,7.

Kirsten Hansen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter sproglige, kulturelle og samfundsvidenskabelige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuit-områderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland.

I lighed med andre indfødte folk stræber alle inuit efter kulturel og politisk selvbestemmelse. De historiske, kulturelle og nationalstatslige rammer herfor er ofte af samme karakter, som dem andre indfødte folk er underkastet, hvilket har medført at den komparative eskimologiske forskning rækker videre end til kun at omfatte inuit-folkene. Institut for Eskimologi har her en naturlig samarbejdspartner i IWGIA (se denne).

De sidste årtiers økonomiske og politiske udvikling i det arktiske område har medført et øget behov for eskimologisk forskning i bred forstand og dermed et forsknings- og informationsmæssigt pres på medarbejderne ved instituttet, som er det eneste tværfaglige institut i Danmark med speciale i det arktiske område. Institutet modtager mange henvendelser, også fra udlandet, fra folk, som ønsker oplysninger om vidt forskellige emner vedrørende Grønland, og inuit i de andre arktiske områder. Instituttets bibliotek giver enestående muligheder for tværregionale og tværfaglige studier.

Institut for Eskimologi lægger vægt på at skabe et forskningsmiljø, som udvikler sig i takt med ændringerne i det grønlandske og i de andre inuit-samfund. En stor del af instituttets forskningsvirksomhed har et anvendt perspektiv. Det forhold, at det grønlandske samfund erhverver en stadig større beslutningskompetance, har snarere øget end mindsket behovet for

eskimologisk forskning i Danmark. Institutets medarbejdere lægger en stor arbejdsindsats i bearbejdning og formidling af forskningsinformationer.

1. Grønlands urfolksretlige status

Projektet viderefører et igangværende forskningsarbejde, specielt således at arbejdet kan føres frem til en afsluttende behandling af territorielle rettigheder i Grønland. Urfolksretlige studier er i nyere tid aktualiserede – dels ved industrisamfundenes forøgede økonomiske og militære tilstedeværelse i urbefolkningernes områder – og dels ved urbefolkningernes fastholden af deres ret til landområder og selvbestemmelse, bl.a. gennem brug af internationale menneskerettighedsfora. Studier i Grønlands urfolksretlige status har i Danmark kun en kort historie. Hidtidig forskning i grønlandsk ret har været nært knyttet til statslige interesser og myndighedstiltag: Haag-processen, de grønlandske kriminal- og retsplejelove. En egentlig grønlandsk retsteori, som tager udgangspunkt i Grønlands strukturelle stilling i riget og i mødet mellem to retskulturer er derfor ikke udviklet. Projektet søger at bidrage hertil. Kildekritiske retshistoriske undersøgelser er en forudsætning for en realistisk analyse af grønlandske retsspørgsmål, som må søge sine kilder i relevante grønlandske, danske og internationale retsnormer. Projektet er en videreføring på dansk grund af et fælles nordisk projektsamarbejde om de nordiske urbefolkningers retsstilling. Det nordiske projekt som var støttet af Nordisk Samarbejdsnævn for Samfunds-forskning (NOS-S), er nu under afrapportering, men mulighederne for at fastholde det nordiske samarbejde afprøves (Jens Brøsted).

2. Fangstens betydning i Grønland

Forholdet mellem lønarbejde, indhandling og subsistens i Grønland. I den nuværende fase af undersøgelsen lægges særlig vægt på fangst af små hvaler, herunder fangstdelingens betydning i en mindre bygd (Jens Dahl).

3. Selvstyremodeller

Fortsat arbejde med komparativt projekt over selvstyremodeller i det arktiske område. Herunder inddrages den etniske og kulturelle identitetens betydning for opnåelse af former for selvstyre (Jens Dahl).

4. Komparativ eskimoisk ordbog

Forberedelse af komparativt materiale til en komparativ eskimoisk ordbog med henblik på et fælles projekt ved Alaska Native Language Center, Fairbanks, Alaska (Michael Fortescue).

5. »West Greenlandic Reader«

Afsluttet udarbejdelse af en »West Greenlandic Reader«, med parallelle grønlandsk-engelske tekster (Michael Fortescue).

6. Afvigelser fra »switch reference« reglerne

En undersøgelse af afvigelser fra »switch reference« reglerne i vestgrønlandsk, ud fra en pragmatisk synsvinkel (Michael Fortescue).

7. Grønlandsk-dansk ordbog

Redaktionsarbejde med den grønlandsk-danske ordbog. Denne skal udgives i revideret og forøget udgave (Inge Kleivan).

8. Symboler og kultur i Grønland

Afsluttet undersøgelse af historien bag de nationale symboler: det nye grønlandske flag, nationaldagen, nationalsangen og Grønlands våben (Inge Kleivan).

9. Ægteskabstruktur og betydningsmønstre i Vestgrønland

Fortsat indsamling, registrering og analyse af genealogiske og demografiske data. Der opbygges en genealogisk og demografisk database på EDB, og publiceringen af »Genealogisk Atlas over Sydvestgrønland. Bind I: »Holsteinsborg Distrikt 1800-1945« er umiddelbart forestående (Hans-Erik Rasmussen).

10. Udvikling af multikausale og multirelationelle strukturelle antropologiske modeller

I tilknytning til forskningsprojektet »Ægteskabsstruktur og betydningsmønstre i Vestgrønland« arbejdes med udvikling af teoretiske modeller, der appliceres på den Sydvestgrønlandske samfundsformation ca. 1800-1950. Ved inddragelse af historisk antropologisk materiale fra det centrale Canada og Labrador søges modellerne endvidere udviklet i relation til etnogene-tiske og sociogenetiske historiske processer (Hans-Erik Rasmussen).

11. Amatørfotos

Fortsat indsamling, registrering m.v. af ældre grønlandske personalhistoriske og etnografiske amatørfotos og materialer i privat besiddelse (Hans-Erik Rasmussen).

12. »Maskefester og hverdag på Nunivak«

En undersøgelse og præsentation af Nationalmuseets samlinger af masker, masketegninger og redskabstegninger fra øen Nunivak i Beringshavet. Samlingerne stammer fra K. Rasmussens 5. Thuleekspedition 1921-24. Manuskriptet, der præsenterer samlingerne, deres historie, kulturelle og etnohistoriske miljø, blev bestilt og antaget af Nationalmuseet i 1978. Udgivelse planlægges i forbindelse med afholdelsen af den 6. Inuit Kongres i København, oktober 1988. Flere kapitler må omskrives for at bringes i overensstemmelse med de seneste års forskningsresultater fra S. V. Alaska (Birgitte Sonne).

13. Knud Rasmussens indsamlinger i Østgrønland

Bidrag til særnummer om Knud Rasmussens arktiske forskning i *Etudes/Inuit/Studies*, Université Laval, Québec, Canada (Birgitte Sonne).

14. Grønlandske hvalfangstmyter og -fortællinger

Bidrag til Det grønlandske hjemmestyres undersøgelse af den grønlandske hvalfangst i fortid og nutid (Birgitte Sonne).

Anden virksomhed:

Jens Dahl er Institut for Eskimologis repræsentant i Udvalget vedrørende Grønlandsforskning, Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Jens Dahl er ligeledes instituttets repræsentant i selskabet for Arktisk Teknologis referencegruppe.

Michael Fortescue er medlem af Lingvistikredsens Komité.

Udgivervirksomhed:

Jens Dahl er medlem af redaktionen af *Stofskifte* – tidsskrift for Antropologi.

Jens Dahl og Inge Kleivan er gæstereaktører af særnummer af tidsskriftet *FOLK*.

Inge Kleivan er gæstereaktør af et særnummer af og i redaktionskomiteen for *Etudes/Inuit/Studies*, Québec, Canada.

Gæster og rejser:

Jens Brøsted deltog, som medlem af Avanersuup, kommunia/Thule Kommunes arbejdsgruppe vedrørende Thule-sagen, i møder i Qaanaq. Der blev i forbindelse med rejsen gennemført undersøgelser i lokale arkiver. Juli-august deltog Jens Brøsted som observatør i FN's menneskerettighedskommissions Arbejdsgruppe vedrørende Indfødte Folk ved dennes møde i Geneve. Jens Brøsted deltog endvidere i den nordiske projektgruppe om de nordiske urbefolkningers retsstillings møde i Örsö ved Stockholm.

Jens Dahl var på en 5-ugers forskningsrejse til Alaska i oktober-november.

Michael Fortescue var på forskningsrejse til Institut Jazykoznanija, Leningrad i oktober.

Hans-Erik Rasmussen var på ophold i april ved Kalaallit Nunaata Toqqorsivia/Grønlands Arkiv og Ilisimatusarfik/Inuit Institut, begge Nuuk, Grønland. Hans-Erik Rasmussen deltog endvidere i Second International Workshop on Population Issues in Arctic Societies i Tromsø i maj.

Jens Dahl holdt gæsteforelæsning ved University of Alaska, Fairbanks.

Michael Fortescue var foredragsholder ved International Pragmatics Conference i Antwerpen.

Jens Brøsted holdt gæsteforelæsning ved Institut for Statskundskab, Århus Universitet.

Publikationer:

Brøsted, J.: *Sámi Rights and Self-determination. Self-determination and Indigenous Peoples. Sámi Rights and Northern Perspectives*, IWGIA(Oslo, København) (red.), s. 155-72, København 1987.

–, Fægteborg, M.: *Thule – fangerfolk og militæranlæg. En retlig-historisk undersøgelse af Thule basens anlæggelse, Thules flytning og befolkningens erstatningskrav*. 2. forøgede udgave. København 1987, 224 s.

–: *Offentlighed og statsminister ført bag lyset. Thules erstatningskrav og hjemmestyrets holdning*. Politiken 25. marts, s. 6, 2.sektion, København 1987.

–: *Thule skandalen: dansk nej til erstatning er på tynd is*. Information 9. marts, s. 3, København 1987.

–: *Urbefolkninger og menneskerettigheder. Menneskerettigheder, Viden og Handling*, Lars Nordskov Nielsen, Claus Gulman, Lars Adam Rehof (red.), s. 129-38, København 1987.

–: *En kortfattet rapport om FN's Arbejdsgruppe vedrørende indfødte folk (WCIP)'s 5. mødesession i Geneve, d. 3-7. VIII, 1987*. Institut nyt, Institut for Eskimologi 28, s. 6-9, København 1987.

–: *Da staten kom til Thule*. Politiken 1. august, kronik, København 1987.

Dahl, J.: *Grønland kan selv*. Forskning og Samfund 6, s. 5-7, København 1987.

–: *Tradition og kultur i den grønlandske naturudnyttelse*. Grønland 10, s. 295-304, København 1987.

Fortescue, M.: *Thule- og Koppereskimoisk: om gensidig påvirkning mellem visse affikser og endelser i vestgrønlandsk set på baggrund af de vestlige dialekter i inuktitut*. Vort sprog – vor kultur, Ilisimatusarfik og Kalaallit Nunaata Katersugaasivia (udg.), s. 165-75, Nuuk 1987.

–: *Reviews of P. Robbe and L.-J. Dorais: Tunumiit Oraasiat and J.-M. Massenet: Etude phonologique d'un dialecte inuit canadien*. *Etudes/Inuit/Studies* 10.1-2, s. 380-382+4S, Québec 1987.

Kleivan, I.: *The new Groenlandica catalogue and other bibliographies*. *Etudes Inuit Studies* Vol. 10 (1-2), 1986, s. 372-76, Québec, 1987.

–: *De grønlandske stednavnes vidnesbyrd om vandringer og forskellige aktiviteter*. Vort sprog – vor kultur, Ilisimatusarfik og Kalaallit Nunaata Katersugaasivia (ed.), s. 77-90, Nuuk 1986.

–: *Nunat aqqisa kalaallisuut assiginningsunik pisoqartarneranik oqaluttuaat*. Oqaatsivut kulturerpullu, Ilisimatusarfik og Kalaallit Nunaata Katersugaasivia (ed.), s. 83-94, Nuuk 1986.

–: *Rockwell Kent – en engageret amerikansk kunstner i Grønland i 30'erne*. Tidsskriftet Grønland 6-7, s. 175-190, Charlottenlund 1987.

Rasmussen, H., Gulløv, H.C.: *Et segl, en fane og kvinders hårbånd*. Glimt fra den tyske missionsmark. Jordens Folk 4, s. 166-72, København 1987.

Klassiske sprog

1. Institut for græsk og latinsk

Middelalderfilologi/

Center for europæiske Middelalderstudier

Historie:

Instituttet (IGLM), er oprettet 1958, Center for europæiske Middelalderstudier (CEM) i 1982. Centervirksomheden medførte i 1986 overflytning af 1 VIP fra Engelsk institut og ½ fra Romansk Institut.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6.

Professor: B. Munk Olsen.

Docent: J. Raasted.

Lektorer: G. D. Caie, S. Ebbesen, B. McGuire.

Adjunkt: K. Friis-Jensen.

Eksterne lektorer: K. M. Fredborg, N. J. Green-Pedersen.

Undervisningsassistenter: M. Børch, K. Grubb Jensen, B. Schartau.

TAP: Antal årsværk: 1.

Overassistent: H. Krogh Hansen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets arbejdsfelt omfatter en lang række aspekter af vor kulturs middelalderlige rødder. Principielt falder ingen side af europæisk middelalderkultur uden for instituttets arbejdsområde; men i praksis sætter medarbejdernes antal og specielle ekspertise en naturlig grænse for de forskningsområder som rent faktisk dyrkes. Afgrænsningen er dog flydende, og nye felter tages bestandig op – ofte fremkaldt af samarbejde med andre forskere i ind- og udland.

Det internationale samarbejde udfolder sig dels gennem individuel forskerkontakt, dels inden for rammerne af formaliserede aftaler med udenlandske universiteter og middelaldercentre. I 1987 er der sluttet en sådan aftale med Lancaster University, bl.a. med et fælles undervisnings- og forskningsprogram i middelalderdrama. Dette program omfatter udveksling af lærere og studerende, fælles undervisningsforløb og undervisningsmateriale, og en fælles produktion af engelske mysterierpil.

Instituttets forskning er orienteret i fire retninger:

1. En bredere, ofte tværfaglig beskæftigelse med middelalderens litteratur og kulturhistorie.

2. Et snævrere studium af ganske bestemte typer af videnskabelige tekster på datidens to internationale sprog (græsk og latin).

3. Studiet af middelalderlige håndskrifter (koncetreret dels om produktionen af latinske klassikerhånd-

skrifter indtil år 1200, dels om Danmarks middelalderlige bogvæsen).

4. Studiet af den græsk-orthodoxe kirkes musik i middelalderen (»byzantinsk musik«).

Læsning og studium af håndskrevne bøger (især på latin og græsk) og udarbejdelse af tekstudgaver på basis af håndskrevne kilder har således altid stået som et centralt objekt for instituttets forskning. I efteråret 1987 har fakultetet på denne baggrund bedt IGLM/CEM om sammen med Det arnamagnæanske Institut at tilrettelægge et et-årigt forskeruddannelsesmodul i »tekststudievise og editionsteknik«. Modulet vil være operationelt fra efterårssemestret 1988.

1. Middelalderens litteratur og kulturhistorie

1.1 Cisterciensernes opbyggelige litteratur 1150-1250 som mentalitetshistorisk kilde; med udgangspunkt i et Pariser-håndskrift fra slutningen af 1100-tallet (B. McGuire).

1.2 Studier over venskabsudtryk i latinske brevsamlinger fra 1300-tallet: Petrarca og hans kreds (B. McGuire).

1.3 National historieskrivning i folkevandringsrigerne 500-800: Studier over de første »nationalhistorier«, dvs. Jordanes, Isidor og Paulus Diaconus. I tilknytning hertil er der blevet udarbejdet en computerindeksering af teksterne samt et par mindre artikler (L. B. Mortensen, kandidatstipendiat).

1.4 Udarbejdelse af bibliografiske artikler om oldengelsk litteratur. Vil udkomme i McMaster University, Old English Studies and Texts under titlen »A Companion to Old English« (G. D. Caie).

1.5 Fortsat arbejde med kritiske udgaver af de oldengelske digte »Judgement Day II« og »De die iudicii« (af Beda) samt en herpå byggende prædiken fra håndskriftet Bodleian Hatton 113 (G. D. Caie).

1.6 Fortsat arbejde med tekstkritisk udgave af Saxo's Gesta Danorum. I forbindelse hermed en undersøgelse af de middelalderlige håndskriftfragmenter og af Hamburg-humanisten Albert Krantz' talrige Saxo-citater (K. Friis-Jensen).

2. Middelalderens videnskabelige litteratur

2.1 Afslutning på udarbejdelse af bd. 2 af udgave af Anders Sunesens hexaameron, med kommentar, registre og bibliografi (L. B. Mortensen, S. Ebbesen).

2.2 Udgave af middelalderlige Horats-scholier (K. Friis-Jensen).

2.3 Fortsat arbejde på udgave af Boethius de Dacia's Sophismata (S. Ebbesen).

2.4 Middelalderen og Renæssancens filosofi: En samlet fremstilling (på dansk) af den europæiske filosofis historie fra ca. 500 til ca. 1600 (S. Ebbesen).

2.5 Medarbejde ved udgivelse af logiske værker fra 1200- og 1300-tallet, som konsulent for den amerikanske forskergruppe der er ved at udgive den såkaldte »Magister Abstractionum«, og som leder af et europæisk team til udgivelse af Johannes Buridanus's »Summulae« (S. Ebbesen).

2.6 Fortsatte undersøgelser over Toledo-tabellerne og beslægtede tekster, det gængse astronomiske regneredskab i 1200-tallet. Ledsageforskning til Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi (F. S. Pedersen).

3. Den middelalderlige bog

3.1 Studiet af den klassiske litteratur i 11. og 12. årh.: Fortsat udarbejdelse af bd. 4 af en kulturhistorisk undersøgelse, der på grundlag af samtidige kilder – især bevarede håndskrifter og biblioteksinventarer – søger at vise hvilke klassiske værker der blev læst i middelalderen, samt at belyse hvorfor, af hvem og navnlig hvordan de blev studeret (B. M. Olsen).

3.2 Forstudier til en udgave af de latinsprogede dele af blandingshåndskriftet AM 76,8° (J. Raasted, som medlem af et dansk-svensk-engelsk team).

3.3 Undersøgelse og lokalisering af den teksttradition som har været benyttet af Saxo for dennes vigtigste prosaforbilleder, Quintus Curtius og Valerius Maximus (K. Friis-Jensen).

3.4 Dannelse, opbygning og funktion af bibliotekerne i det 12. årh., en undersøgelse på basis af bevarede biblioteksinventarer og andre samtidige kilder (B. Munk Olsen, som bidrag til et værk om »Le biblioteche nel medioevo« og til bd. 1 af en »Histoire des bibliothèques françaises«).

3.5 Afslutning af en undersøgelse af håndskriftet Kgl. Bibl. GKS 2437,4° med henblik på en klargørelse af redaktionsfaserne i Vedels arbejde med skriftet »De scribenda historia Danica« (L. B. Mortensen).

4. Byzantinsk musik

4.1 En metode til transskription af den ældste slaviske musik-notation (N. K. Ulf-Møller, licentiatafhandling).

4.2 Afslutning på udarbejdelse af en kommenteret udgave af et musikteoretisk skrift fra 16. årh., forfattet af Hieronymus Tragodistes fra Cypern. Antaget til udgivelse i Corpus Scriptorum de Re Musica, en un-

derserie af Monumenta Musicae Byzantinae (B. Schartau, fondsstipendiat).

4.3 Fortsat arbejde på indledning og indices til facsimile-udgave af et Sticherarium fra 1342, musikhåndskriftet Milano, Ambrosianus græcus 44. I samarbejde med L. Perria i Rom (J. Raasted, B. Schartau).

4.4 Gennem søgning af byzantinske historikertekster for udsagn vedrørende musik (B. Schartau).

4.5 Fortsatte forarbejder til udgave af byzantinske Stichera-melodier fra kirkefesterne i april måned (J. Raasted).

5. Andet

5.1 Fortsat arbejde med 1500-tallets nylatiniske litteratur, især digtning og historieskrivning (K. Friis-Jensen).

5.2 EDB-analyser af gregorianske antiphone-melodier (J. Raasted).

Anden virksomhed:

1.-12. juli arrangerede G. D. Caie og Dorrit Einersen (Engelsk Institut) et tværfagligt middelalderseminar ved The Centre for Medieval Studies, University of York, med deltagelse af 18 danske studerende.

22.-25. maj afholdt centret sammen med Center for humanistisk Forskning en international kongres om »Literacy and Society in Early North-Western Europe, 400-1200«, med deltagere fra Danmark, Sverige, Tyskland, Storbritannien og Irland.

I september arrangeredes et to-ugers forskeruddannelseskursus om »The Concept of Nobility in the Middle Ages« i samarbejde med middelaldercentret ved Lancaster University.

Instituttets medarbejdere har – udover den ovenfor omtalte forskning – i årets løb arbejdet med eller færdiggjort artikler m.v. som til sin tid vil blive publicerede og fortegnede i universitetets samlede publikationsregister (PUF). Udover de nedenfor (under »Gæster og rejser«) anførte rejser af mere end en måneds varighed og kongresdeltagelse med foredrag efter invitation, har de fleste af medarbejderne været på kortere rejser (håndskriftstudier, deltagelse i kongresser – til dels som medarrangører (S. Ebbesen ved Helsinki-kongressen i »Société Internationale pour L'Etude de la Philosophie Médiévale«; L. B. Mortensen ved den internordiske kongres om »Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen« på Biskops-Arnø) – forhandlinger med medudgivere, planlægning af internationalt samarbejde om undervisning, m.v.).

Udgivervirksomhed:

S. Ebbesen: Redaktør af instituttets tidsskrift, »Chahiers de l'Institut du Moyen-Age grec et latin« (CI-

MAGL), hvoraf i 1987 udkom numrene 54-55, og af »Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi«.

G. D. Caie: Medudgiver af »The Publications of the Department of English, University of Copenhagen«, og »The McMaster Old English Studies and Texts Series« (Toronto University Press); udgiver af »Literacy and Society in North-Western Europe 400-1200« (akter fra en international kongres, arrangeret af Center for humanistisk forskning og Center for europæiske Middelalderstudier); skandinavisk udgiver af »The New Chaucer Bibliography«.

B. McGuire: Redaktør af »Vox Mediaevalis« (et internationalt kontaktblad for middelaldercentre, udgivet af universiteterne i København og Western Michigan); udgiver af »War and Peace in the Middle Ages« (kongres-akter).

K. Grubb Jensen: Redaktør af artikelsamlingen »om Rosens Navn«.

B. Munk Olsen: Medredaktør af »Classica et Mediaevalia« og »Revue d'Histoire des Textes« (Paris).

J. Raasted: Medudgiver af »Monumenta Musicae Byzantinae« og af »Corpus Scriptorum de Re Musica«.

Gæster og rejser:

Instituttet har i 1987 ikke haft udenlandske gæster på længerevarende ophold.

G. D. Caie har gæsteforelæst ved Harvard University (USA), University of Windsor (Canada), York University (Toronto, Canada), University of Western Ontario, Kalamazoo (USA), University of York (England), samt på Odense Universitet.

B. McGuire har studeret cistercienserhåndskrifter i Paris samt gæsteforelæst på Århus Universitet og på Centre for Medieval and Renaissance Studies (Oxford).

B. Munk Olsen har gæsteforelæst i Barcelona, Valencia og Paris.

Publikationer:

Caie, G.D.: Chaucer: The Merchant's Tale. (2. udgave). London 1987, 80 s.

–: Nationalism, Language and Cultural Identity in Fourteenth-Century England. Culture and History 1, s. 79-89, København 1987.

–: Christ as Warrior in Old English Poetry. War and Peace in the Middle Ages, Brian P. McGuire (ed.), s. 13-28, København 1987.

Ebbesen, S.: Just war? War and Peace in the Middle Ages, B. McGuire, s. 179-94, København 1987.

–: Boethius As an Aristotelian Scholar. Aristoteles: Werk und Wirkung, Bd. 2, Jürgen Wiesner, s. 286-311, Berlin 1987.

–: The Way Fallacies were treated in Scholastic Logic. Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin 55, s. 107-34, København 1987.

–: Talking about what is no more. Texts by Peter of

Cornwall (?), Richard of Clive, Simon of Faversham, and Radulphus Brito. Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin 55, s. 135-68, København 1987.

Friis-Jensen, K.: Praejudicium, praeiudico, praelego etc. Thesaurus Linguae Latinae, bd. X, 2, V. Pöschl, s. 673-89, Leipzig 1987.

–: Saxo Grammaticus as Latin poet. Studies in the verse passages of the Gesta Danorum (Serie: Analecta Romana Instituti Danici. Supplementum 14). Italien 1987, 232 s.

–: Saxos Bjarkemål. En syntese af nordisk og latinsk digtning. Litteratur og lærdom. Dansk-svenske nytalindage april 1985, (Renæssancestudier 1), Marianne Alenius, Peter Zeeberg (red.), s. 121-28, København 1987.

–: Syvårskrig og salmesang. En gendigtning af Johannes Pratensis' latinske hyrdedigt til Hans Thomesens bryllup 1563. Museum Tusulanum 57, s. 94-103, København 1987.

McGuire, B.P.: The Church and the Control of Violence in the Early Middle Ages. Friendship and Peace in the Letters of Gerbert, 982-997. War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (red.), s. 29-55, København 1987.

–: Introduction. War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (red.), s. 7-12, København 1987.

–: Introduktion: Iran, Islam og Vesten i Middelalderen. Iran, Islam og Vesten i Middelalderen, Kurt Villads Jensen (red.), s. 5-9, København 1987.

–: Forord + Morderiske munke i "Rosens Navn" overfor den europæiske middelalders munke. om Rosens Navn, Kirsten Grubb Jensen (red.), Center for europæiske Middelalderstudier (udg.), s. 7-8, 25-42, København 1987.

Mortensen, L.B.: Anmeldelse af: Anders Sunesen, Hexaameron: givet på danske vers af H. D. Schepele. Danske Studier 82. bind, 7. række, 10. bind, s. 146-52, København 1987.

–: Niels Stensens korrespondance i oversættelse I-II. Efter forarbejder af Karen Plovgaard oversat af Marianne Alenius, Ernst Dittmer, Harriet M. Hansen, Kaspar Kallan, Lars Boje Mortensen, Povl Skårup. Niels Stensens korrespondance i dansk oversættelse. I-II, Harriet Merete Hansen (udg.), ca. 180s, København 1987.

–: Saxo Grammaticus' view of the origin of the Danes and his historiographical models. Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin 55, s. 169-83, København 1987.

Olsen, B.M.: L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles. Tome III, 1. Les classiques dans les bibliothèques médiévales. Paris 1987, 396 s.

Raasted, J.J.: Thoughts on a revision of the transcription rules of the Monumenta Musicae Byzantinae.

Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin (CI-MAGL) 54, s. 13-38, København 1987.

Jørgen Raasted

2. Institut for klassisk Filologi

Historie:

Institut for klassisk Filologi oprettedes som en organisatorisk enhed i april 1967. Fysisk omfattede det nogle få rum i Niels Hemmingsensgade 23, som fra 1966 havde tjent som et fagligt sekretariat. Fra oprettelsen havde IKF en »afdeling« for nygræsk filologi. Fra 1. april 1968 indgik »Studiesalen for græsk Papyrologi«, der var oprettet i 1932, og som husedes i Filologisk Laboratorium, Frue Plads, som en »afdeling« for papyrologi i IKF.

1969 tildeltes IKF nogle yderligere lokaler i Skindergade 13. Disse brugtes til undervisning, til en håndbogssamling og som hjemsted for Nygræsk Samling, der oprettedes ved overtagelse af Carsten Høegs efterladte nygræske bogsamling.

I maj 1973 flyttede IKF til lokaler i St. Kannikestræde 11.

I december 1974 flyttede IKF til Fiolstræde 10 og samtidig overgik Filologisk Laboratoriums klassiske bibliotek til instituttet og husedes i Fiolstræde; ved samme lejlighed flyttede Nygræsk Afdeling til Nørregade 7. Fra og med denne flytning kunne IKF foruden administration rumme fagets samlede bibliotek. Desuden kunne lærere og enkelte studerende få kontorer/læsepladser, og nogen undervisning foregå i IKF-lokaler.

I august 1979 flyttede IKF med Afdeling for Papyrologi og Nygræsk Afdeling til KUA.

1984 udskiltes Nygræsk Afdeling for at indgå i Institut for Nygræsk og Balkanistik.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professorer: Jerker Blomqvist, Johnny Christensen.

Lektorer: Mogens Herman Hansen, Minna Skafte Jensen, Jørgen Mejer, Helle Salskov Roberts, Christian Marinus Taisbak.

Kandidatstipendiat: Marianne Pade.

Forskningsprofessor: Adam Bülow-Jacobsen.

Fondslønnede stipendiater: Marianne Alenius, Lene Andersen, Vincent Gabrielsen, Hanne Sigismund Nielsen, Karen Skovgaard-Petersen, Peter Zeeberg.

TAP: Antal årsværk: 1.

Assistent Helle Persson.

Forskningsvirksomhed:

Instituttet danner ramme om forskning i meget forskellige emner med det fællestræk, at beherskelsen af græsk og/eller latin er en forudsætning for at man kan behandle stoffet. For meget af instituttets forskning gælder det endvidere, at kyndighed i benyttelse af håndskrevne bøger er af central betydning – arbejdet består her i at frembringe trykte udgaver af bøger der ellers kun eksisterer i form af nogle få middelalderlige håndskrifter. Hovedemnerne er, og har længe været, sprogvidenskab, udgivelse og oversættelse samt kommentering af tekster, litteratur, filosofi, videnskabshistorie, historie, arkæologi og kunsthistorie. Instituttet er hjemsted for Forum for Renæssancestudier.

1. Sprogvidenskab

1.1 Udarbejdelse af en græsk grammatik til brug i gymnasiet og ved universiteternes grunduddannelse. Formlæredelen er færdiggjort (J. Blomqvist).

1.2 Orddannelse ud fra præpositionsudtryk. Arbejdet vil bestå af en almen del, hvori orddannelsens rolle i den græske sprogbrug og de deskriptive metoder vil blive behandlet, og en speciel del, der koncentrerer sig om ord som er lavet på grundlag af præpositionsudtryk (J. Blomqvist).

1.3 De latinske verbers formlære med henblik på nye beskrivelsesmodeller (J. Christensen).

1.4 Udarbejdelse af computerprogram i Pascal til undersøgelse og løsning af metriske problemer i latinske vers (C. M. Taisbak).

2. Udgivelse, kommentering, oversættelse m.v.

2.1 Medoversætter ved Det danske Bibelselskabs igangværende oversættelse af Det ny Testamente (Hebræerbrevet, Jacobsbrevet, 1. og 2. Petersbrev, 1.-3. Johannebrev, Judasbrevet) samt konsulent med henblik på klassisk græsk sprog (Lene Andersen).

2.2 Arbejde med en monografi over de 94 theoremater der er overleveret blandt den græske matematiker Euklids værker under navnet »Data«. Monografien vil indeholde en kommentar på engelsk til værket og, hvis muligt, fastslå forfatterens identitet (C. M. Taisbak).

3. Græsk papyrologi

Papyrussamlingen og den papyrologiske udgivervirksomhed har i året været varetaget af A. Bülow-Jacobsen. Det papyrologiske bibliotek er blevet forøget. Igangværende aktiviteter (jvf. også nedenfor pkt. 7.1):

3.1 Udgivelse af Papyri Graecae Haunienses, fasc. IV. (A. Bülow-Jacobsen).

3.2 Udgivelse af diverse græske Papyri Carlsberg (fra

Carsten Niebuhr Institutet) (A. Bülow-Jacobsen).

3.3 N. I. Schow og Charta Borgiana. 1988 er 200-året for den første udgave af en græsk papyrus. Udgaven blev besøgt i Italien af danskeren N. I. Schow, senere professor i arkæologi og græsk ved Københavns Universitet. Jubilæet vil blive markeret ved et par artikler og en ny udgave af papyrusdokumentet (A. Bülow-Jacobsen).

4. Litterære undersøgelser

4.1 »Heksametriske orakelsvar, mantiske vers og dermed beslægtet digtning som del af traditionsbetinget græsk poesi«. Projektets overordnede mål er at belyse visse sider af den traditionsbetingede græske epik. Dennes bedst kendte repræsentanter er de poetiske værker der er knyttet til Homers og Hesiods navn, men derudover findes også bevaret en række eksempler på heksametrisk brugspoesi, herunder orakelsvar. En analyse af de delfiske orakelsvar på heksameter vil klargøre disses forhold til de homeriske og hesiodeiske tekster og til andre mantiske heksametre. Desuden vil undersøgelsen bidrage til at opklare nogle af problemerne i forbindelse med orakelgivningens udførelse og særlige karakter i Delfi (L. Andersen).

4.2 Videreførelse af studier i Homers poetik på komparativt grundlag. Medarbejder ved Enzyklopædie des Mârchens, især med henblik på emner der er knyttet til den homeriske digtning (M. Skafte Jensen).

5. Filosofi

5.1 Fortsatte studier af den antikke filosofis overlevering i oldtiden, specielt doxografi: i hvilket omfang man skrev og underviste i filosofihistorie, hvordan og hvorfor. Fortsat arbejde med et bidrag til den nye udgave af Überwegs Grundriss der Geschichte der Philosophie, bind 1. Et bidrag om Diogenes Laertius og filosofihistorien i 2.-3. årh. e.Kr. er påbegyndt (J. Mejer).

5.2 Afslutning af en behandling af den førsokratiske filosof Demokrits etiske tanker (J. Mejer).

6. Antikhistorie

6.1 Projekt om trierarchiets udvikling som fiskal-militær institution i Athen i tiden ca. 500-323/2 f.Kr. Projektet sigter mod en empirisk redegørelse for trierarchi-liturgiens oprindelse, udvikling og funktion i Athens finans- og militærorganisation. Ydermere, med udgangspunkt i socialhistoriens metoder og begrebsapparat, vil denne redegørelse blive lagt til grund for en analyse af det athenske borgerskab i denne periode (V. Gabrielsen).

6.2 I forbindelse med ovennævnte projekt er færdiggjort dels en epigrafisk undersøgelse af de såkaldte

»diadikasi-dokumenter«, som meddeler afgørelser i juridiske tvistigheder, dels en undersøgelse af antido-sis-proceduren, hvorved en person kunne søge fritagelse fra liturgipligten ved at udfordre en anden til enten at overtage liturgien eller bytte formue. Fortsat arbejde med undersøgelser af indskrifter vedrørende Athens flådeadministration i det 4. årh. (V. Gabrielsen).

6.3 I samarbejde med fire af instituttets hovedfagstuderende udarbejdes en registrant over alle gravmæler over athenske borgere ca. 400 f.Kr. – ca. 300 e.Kr. Formålet er, med udgangspunkt i dette personbeskrivende materiale, at undersøge borgernes vandring fra land til by, bybefolkningens muligheder for at reproducere sig selv, samt forskydninger i de attiske demers (kommuners) relative størrelse ned gennem århundrederne. Undersøgelsen vil for første gang kunne belyse rekrutteringsgrundlaget for Athens råd på 500, siden 600 mand og give et sikrere grundlag for at bedømme borgerbefolkningens størrelse og eventuelle vækst (M. H. Hansen).

6.4 Deltagelse i et projekt »The Greek City from Homer to Alexander« og bidrag med et indlæg om de athenske folkedomstoles politiske kompetence. Projektet ledes af Oswyn Murray & Simon Price, Oxford University, og akterne vil blive publiceret i 1988 af Oxford University Press (M. H. Hansen).

6.5 I forlængelse af studier over det athenske demokrati arbejdes på en undersøgelse af forfatningsideologien og athenernes egne forestillinger om forfatningsudviklingen fra Solon til slutning af det 4. årh. Undersøgelsens kerne er behandlingen af begrebet »den fædrene forfatning« som i Demosthenes' Athen fremstilles som et »guldalderdemokrati«. Undersøgelsen blev fremlagt på en konference om det athenske demokrati der blev afholdt i Boston i juni 1987, og den vil sammen med tre andre undersøgelser fra konferencen blive publiceret af Croom Helm (London) i 1988 (M. H. Hansen).

6.6 I forbindelse med en planlagt bredere skildring af det athenske demokrati arbejdes med lovgivningsproceduren og de særlige lovgivningskommissioner som blev indført i 403 i forbindelse med at folkeforsamlingen blev frataget enhver ret til at give love i egentlig forstand (M. H. Hansen).

6.7 Undersøgelse af holdningen til børn i romersk kejsertid, nærmere bestemt af de interpersonelle relationer der fandtes mellem børn og voksne, og disse relationers betydning for børns udvikling og socialisering i familien og samfundet i førkristen romersk kejsertid. Den romerske familiestruktur i kejsertiden har været betydeligt mere kompliceret end man er vant til at fo-

restille sig. Som kildegrundlag for undersøgelsen anvendes især epigrafisk materiale og lovtekster, men også den romerske litteratur (H. Sigismund Nielsen).

7. *Arkæologi og kunsthistorie*

7.1 Deltagelse i udgravningen af det romerske granitbrud Mons Caludianus i Ægypten og udgivelsen af de fundne græske ostraka (potteskår med indskrifter). Projektet, som er planlagt til at løbe indtil 1922, foregår i samarbejde med engelske, belgiske og franske papyrologer, epigrafikere og arkæologer (A. Bülow-Jacobsen).

7.2 Ved et interdisciplinært seminar afholdt ved Københavns Universitet i 1987 med emnet »Østen i Vesten – Vesten i Østen. Kulturel udveksling i Middelhavsområdet i oldtiden« præsenteredes et indlæg om fønikisk påvirkning af formfornåd og stilistiske elementer i italisk-etruskisk keramik. En del af dette indlæg vil blive publiceret med titlen »Bowls in Buchero and Other Materials with Supports in the Shape of Chariatids or adorned by reliefs« af Museum Tusulanum (H. Salskov Roberts).

7.3 Som et led i arbejdet med de romerske bronzer vil der ved 10. internationale Tagung über antike Bronzen (Freiburg 1988) med temaet »Die Bronzen der römischen Provinzen – Herkunft und Verbreitung« blive diskuteret en række romerske bronzer dels fra nationalmuseets Antiksamling, dels romerske fund fra Danmark, der tilhører Nationalmuseets 1. afdeling (H. Salskov Roberts).

8. *Retorik*

Antikkens retoriske praksis med henblik på anvendelse af ektemporal fremførelse og eventuel udarbejdelse af manuskript før eller efter fremførelsen (J. Christensen).

9. *Nylatin*

9.1 Udgivelse og oversættelse af Niels Stensen, Specimen Elementorum Myologiae, et værk om musklernes opbygning (M. Alenius).

9.2 Medarbejder på projektet Nordisk Kvindelitteraturhistorie og fortsatte studier over Danmarks lærde kvinder 1600-1800 (M. Alenius).

9.3 Fortsat arbejde med F. C. Eilskovs sprogsyn og filosofi med henblik på deltagelse i en udgivelse af Eilskovs skrifter (J. Christensen).

9.4 Undersøgelse af Hans Jørgensen Sadolins forfatterskab med særligt henblik på hans forbilleder i 14-1500-tallets tyske latinpoesi. Undersøgelsen er litterært, sociologisk og begrebshistorisk anlagt (M. Skafte Jensen).

9.5 Oversættelse af en række 1500-tals indskrifter fra latin til dansk for mag. art. Hanne Honnens de Lichtenberg (M. Skafte Jensen).

9.6 Studier af renæssancens Plutarch-reception, især hans biografiers funktion i humanisternes ideologi og pædagogik. Disse biografier opnåede gennem humanisternes oversættelser af dem til latin en enestående popularitet, som varede ved i de næste århundreder og bredte sig til det øvrige Europa. Oversættelserne og deres forord er den vigtigste, men stort set ubenyttede kilde til humanisternes syn på Plutarch. Projektet sigter på, ud fra disse oversættelser at undersøge humanisternes Plutarch-reception i perioden 1400-1470. Undersøgelsen koncentrerer sig om Guarino Veroneses, Leonardo Brunis og Leonardo Giustinianos oversættelser, der blev til i denne periode (M. Pade).

9.7 Artikel om Thukydids til Catalogus Translationum et Commentariorum (Washington 1961 ff) (M. Pade).

9.8 Udgivelse af oversættelse af Erasmus Lætus' latinske skrift om Christian IV's fødsel og døb. Skriftet har ikke tidligere været oversat, og den latinske tekst er kun udgivet i uddrag. Skriftet er en vigtig kilde til mange sider af 1500-tallets kulturhistorie. Blandt de behandlede emner kan nævnes festlighederne i forbindelse med dåben, heriblandt en af de tidligste beskrivelser af teateropførelser. Også beskrivelsen af Frederik II som den fuldendte konge, og Lætus' indfletning af private forhold i den historiske beretning er af stor interesse (K. Skovgaard-Petersen, P. Zeeberg).

9.9 Undersøgelse af den historisk-episke digtning på latin i det 16. og 17. årh. i Danmark. Udover indsamling af materiale er arbejdet med Erasmus Lætus' epos »Margaretica« gjort færdigt til udgivelse, og arbejdet med beskrivelser af fester i det danske kongehus i det 16. årh. er videreført (K. Skovgaard-Petersen).

9.10 Forberedelse af en kommenteret udgave på engelsk af Thomas Finckes »Geometria Rotundi« (dediceret til Frederik II i 1583), især kendt for begrebsmæssige nydannelser inden for trigonometrien (C. M. Taisbak).

9.11 *Projekt Nordisk Nylatin*

På IKF er placeret den danske del af Forum for Renæssancestudiers fællesnordiske forskningsprojekt »Nordisk litteratur på latin og dens forhold til Europa«, der er finansieret af Nordisk Samarbejdsnæv for humanistisk Forskning (NOS-H) og de humanistiske forskningsråd i de fem nordiske lande. Hertil er tre forskere knyttet: en af IKF's faste lærere, M. Skafte Jensen, samt to forskningsstipendiater, M. Alenius og K. Skovgaard-Petersen.

Projektet har til formål at udforske latinske tekster skrevet i Norden, eller af nordboer ude i Europa, efter reformationen. Der arbejdes på en koordineret edb-registrering af sådanne tekster. Denne registrant har hovedsæde i København. I det forløbne år har de danske deltagere oprettet den fælles database og påbegyndt registrering af danske latin-tekster fra 1500-tallet. Desuden arbejdes der med udgivelse af danske nylatin-tekster og studier i disse.

I forbindelse med projektet, og med tilskud fra Nordisk Ministerråd, har der 1.-5. august 1987 været afholdt et seminar om »Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen« på Biskops-Arnö ved Stockholm. Fem af IKF's medarbejdere deltog i tilrettelæggelsen: M. Alenius, M. Skafte Jensen, M. Pade, K. Skovgaard-Petersen og P. Zeeberg. M. Alenius, K. Skovgaard-Petersen og P. Zeeberg bidrog også med foredrag. I seminaret deltog ca. 80 personer fra alle nordiske lande, og fra en række forskellige fag. Der blev holdt 33 foredrag, som vil blive publiceret under redaktion af M. Alenius, Birger Bergh (Lund) og K. Friis-Jensen.

Udgivervirksomhed m.m.:

M. Alenius er redaktør af *Renæssancestudier*, medlem af bestyrelsen for *Museum Tusculanums* forlag, og medlem af initiativgruppen for *Forum for Renæssancestudier*.

L. Andersen er redaktør af samleværket *Homerstudier*, samt sproglig konsulent og medoversætter ved *Det danske Bibelselskabs* nyoversættelse af *Det nye Testamente*.

J. Blomqvist er medarbejder på *Den svenske Nationalencyklopædie* som ekspert for emneområdet *Antikken*.

A. Bülow-Jacobsen er *Field-director* for the *International Photographic Archive of Papyri* og medlem af den internationale komité vedrørende udgravningen af *Mons Claudianus*.

J. Christensen er medlem af *Statens humanistiske Forskningsråd*, medlem af *Styringsgruppen* for dette initiativ: *Dansk litteratur på latin*, samt formand for kommissionen for *Corpus Lexicographorum Graecorum* under *Videnskabernes Selskab*.

M. H. Hansen er *referee* for tidsskrifterne *American Journal of Ancient History*, *Classical Philology* og *Greek, Roman, and Byzantine Studies*.

M. Skafte Jensen er medlem af *redaktionskomitéen* for tidsskriftet *Oral Tradition*, leder af *NOS-H-Projektet* *Nordisk litteratur på latin* og dens forhold til Europa, og af det tilsvarende danske *SHF-initiativ*, efor for *Den arnamagnæanske Kommission*, medlem af *initiativgruppen* for *Forum for Renæssancestudier* og af *styrelsen* for *Center for sammenlignende Litteraturforskning*, samt redaktør af *Renæssancestudier*.

J. Mejer er formand for *Folkeuniversitetet* i København, medlem af *Platonselskabets* *præsidium* og *generalsekretær* i samme.

M. Pade er redaktør af *Museum Tusculanum* 57, af *Renæssancestudier* 2, og af akterne fra seminaret »Fyrstehoffet i Ferrara: dets mæcenatsvirksomhed«.

K. Skovgaard-Petersen er redaktør af *Museum Tusculanum* 57.

P. Zeeberg er redaktør af *Renæssancestudier*, medlem af *initiativgruppen* for *Forum for Renæssancestudier* og medlem af *redaktionen* for *Museum Tusculanum*.

Gæster og rejser:

A. Bülow-Jacobsen har i *Ægypten* deltaget i udgravningen af *Mons Claudianus*, i *Bruxelles* i et seminar om *Mons Claudianus*, og i *Bologna* i en kongres om *Ægyptens historie*.

V. Gabrielsen har studeret *epigrafik* ved *Det epigrafiske Museum* i *Athen* samt deltaget i *prøvesejladsen* med den rekonstruerede *krigsgalej* i *Den saroniske Golf*.

M. H. Hansen har holdt *gæsteforelæsninger* ved *Princeton University*, *Yale University*, *University of North Carolina*, *Chapel Hill*, *Virginia Polytechnic*, *Blacksburg*, *Center for Hellenic Studies* *Washington*, *Oslo Universitet*, *Lunds Universitet*, samt *Friedrich Schiller Universitetet* i *Jena*. Han har været *bidragsyder* ved en *konference* om *Athens demokrati* i *Boston* og deltaget i et seminar om *græsk arkitektur* i *Konstanz*. Han har været på *studieophold* ved *Institute for Advanced Study* *Princeton*, og ved *Oxford University*.

M. J. Jensen har holdt foredrag ved *Secondes journées d'étude en littérature orale* i *Paris*, og har i efterårssemestret været *stipendiat* ved *Herzog August-biblioteket* i *Wolfenbüttel*, hvor hun også har holdt foredrag.

J. Mejer har holdt foredrag ved *Platonselskabets symposium* i København.

H. Sigismund Nielsen har været på *studierejse* til *Rom*.

M. Pade har været *stipendiat* på *San Cataldo* og i *Rom*.

H. Salskov Roberts har deltaget i *3rd Symposium in Ancient Greek and Related Pottery* i København.

K. Skovgaard-Petersen har været på *studierejse* i *Finland* og har holdt foredrag ved den *nordiske nylatin-kongres* på *Biskops-Arnö* i *Sverige*.

P. Zeeberg har holdt foredrag ved den *nordiske nylatin-kongres* på *Biskops-Arnö*.

Publikationer:

Alenius, M., Zeeberg, P.: *Redaktion af: Litteratur og lærdom. Dansk-svenske nylatindage* april 1985. (= *Renæssancestudier* 1). København 1987, 161 s.

Alenius, M.: *Niels Stensens korrespondance i dansk oversættelse* E 41. *Niels Stensens korrespondance i dansk oversættelse*, *Harriet Merete Hansen* (udg.), s. 136-46, København 1987.

- : Niels Stensens korrespondance i dansk oversættelse E 15 og E 16. Niels Stensens korrespondance i dansk oversættelse, Harriet Merete Hansen (udg.), s. 73-95, København 1987.
- : Skrifter om lærde danske kvinder. Litteratur og lærdom. Dansk-svenske nylatindage april 1985. Renæssancestudier, nr. 1), Marianne Alenius, Peter Zeeberg (udg.), s. 35-48, København 1987.
- : Brev til eftertiden. Om Charlotta Dorothea Biehls selvbiografi og andre breve. Studier fra sprog og oldtidsforskning 310, s. 169, København 1987.
- : Brev til eftertiden. Om Charlotte Dorothea Biehls selvbiografi og andre breve. København 1987, 169 s.
- Andersen, L.: Studies in Oracular Verses: Concordance to Delphic Responses in Hexameter. København 1987, 274 s.
- Blomqvist, J.: τὴν Τύραν ἀπλεχν. *Classica et Mediaevalia* 38, s. 81-90, København 1987.
- Bülöw-Jacobsen, A.: Report on the 1987-Mission for the International Photographic Archive of Greek Papyri. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 70, s. 63-64, Bonn 1987.
- : Receipt for ΦΕΛΟΧΙΚΟΝ (P. Carlsberg 51). *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 32, 1985, s. 45-48, London 1986.
- Christensen, J., Skydsgaard, J.E.: Povl Johannes Jensen. (Nekrolog). *Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Oversigt over Selskabets Virksomhed 1985-86*, s. 264-72, København 1987.
- : F. C. Eilschov og hans sprogdannende virke. Litteratur og lærdom. Dansk-svenske nylatindage april 1985. *Renæssancestudier* 1, Marianne Alenius, Peter Zeeberg (udg.), s. 65-74, København 1987.
- Gabrielsen, V.: The Antidosis Procedure in Classical Athens. *Classica et Mediaevalia* 38, s. 7-38, København 1987.
- : The Diadikasia-Documents. *Classica et Mediaevalia* 38, s. 39-51, København 1987.
- Hansen, M.H.: Graphe Paranomon against Psephismata not yet passed by the Ekklesia. *Classica et Mediaevalia* 38, s. 63-73, København 1987.
- : Rhetores and Strategoi. *Addenda and Corrigenda. Greek Roman and Byzantine Studies* 28, s. 157-60, Durham, NC, USA 1987.
- : How Often Did the Athenian Ekklesia Meet? *Greek Roman and Byzantine Studies* 28, s. 35-50, Durham, NC, USA 1987.
- : An Attic Decree of 347/6? *Classica et Mediaevalia* 38, s. 75-79, København 1987.
- : The Athenian Assembly in the Age of Demosthenes. Oxford 1987, 249 s.
- : Folkestyre, Folketale og Feltherretalen før slaget. *Museum Tusulanum* 57, s. 104-06, København 1987.
- : Did Kleisthenes Use the Lot When Trittyes were Allocated to Tribes? *The Ancient World* 15, s. 43-44, Chicago, USA 1987.
- Jensen, M.S.: Homeerist eepokset ja kreikkalainen kulttuuri-identiteetti. *Kalevala ja maailman eepokset*, Lauri Honko, s. 23-36, Helsinki 1987.
- : Flemming G. Andersen, Commonplace and Creativity. The Role of Formulaic Diction in Anglo-Scottish Traditional Balladry. Odense University Press 1985. *Sumlen. Årsbok for Vis- och Folkmusikforskning* 1985, s. 148-49, Stockholm 1987.
- : Alex Scobie: Apuleius and Folklore. London 1983. *ARV. Scandinavian Yearbook of Folklore* 1985 41, s. 135-36, Uppsala 1987.
- : Hans Jørgensen Sadolins lyrik. *Renæssancestudier* 1, s. 129-37, København 1987.
- Kardel, T., Alenius, M.: A neuropathological examination anno 1669 of hydrocephalus by the danish anatomist Niels Stensen Steno (1638-86). *European Journal Clin. Invest* Vol. 17, No. 2, s. 1, København 1987.
- Mejer, J.: Henrik Ibsen and the Revival of Euripides. *Greek, Roman and Byzantine Studies* 27, (1986), s. 399-407, Dunham, N. C. 1987.
- Zeeberg, P.: Kemi og kærlighed. *Naturvidenskab i Tycho Brahes latindigning. Litteratur og lærdom. Dansk-svenske nylatindage april 1985 (Renæssancestudier 1)*, Marianne Alenius, Peter Zeeberg (udg.), s. 149-61, København 1987.

Mogens Herman Hansen

Filosofi, psykologi og pædagogik

1. Filosofisk Institut

Historie:

Filosofisk Institut oprettedes som Filosofisk Laboratorium i 1959 i øverste etage af Metroannexet. Disse lokaler havde faktisk været anvendt af faget i nogle år. Instituttet er ikke opstået ved deling eller sammenlægning med andre institutter. Navneskiftet skete i 1968. Instituttet flyttede i sommeren 1969 til lokaler i Trinitatisannekset, Købmagergade 50. I december 1987 er instituttet flyttet til Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10 5/6.

Professorer: Mogens Blegvad, Karsten Friis Johansen, Svend Erik Stybe.

Lektorer: Erik Elten, Jan Riis Flor, Peter Kemp, C. H. Koch, Flemming Steen Nielsen, Kjell Sellin.

Forskningsstipendiat: Poul Lübcke.

Kandidatstipendiater: Carsten M. Hansen, Peter Sandøe.

Videnskabelige medarbejdere: Finn Collin, Hans Jørgen Lassen.

Undervisningsassistenter: Henrik Juel, Flemming Juhl, Bronik Matwijkiw, Stig A. Rasmussen, Peter Sandøe.

TAP: Antal årsværk: 1 13/30.

Inge Bernhoff, Jytte Christiansen, Anders Buch.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter et bredt felt af emner såvel inden for filosofi- og idéhistorie som inden for filosofiens systematiske discipliner. I overensstemmelse med gammel tradition og med de undervisningsopgaver over for studerende fra andre fag, der påhviler instituttet, lægges vægt på problemer, der har tilknytning til fagvidenskabelige problemstillinger, såvel inden for naturvidenskab som inden for samfundsvidenskab og humaniora.

Den følgende redegørelse for de videnskabelige medarbejders øvrige forskningsvirksomhed er opdelt efter emner på en måde, der svarer til den inddeling i tre hovedområder: Filosofi- og idéhistorie, teoretisk filosofi og praktisk filosofi, der anvendes ved filosofistudiets opbygning.

1. Dansk filosofi- og idéhistorie

1.1 Forberedelse af en samlet udgave af F. C. Eil-

schovs (1725-50) værker. Arbejdet planlægges i samarbejde med professor Johnny Christensen (Institut for klassisk Filologi) og lektor Flemming Conrad (Institut for nordisk Filologi) (C. H. Koch).

1.2 Fortsatte studier over dansk filosofi i det 18. og 19. århundrede. 8 bidrag til *Encyclopédie philosophique* Tome III (C. H. Koch).

1.3 Studier over Kierkegaards ontologi og filosofi iøvrigt (P. Lübcke).

1.4 Fortsat udarbejdelse af 3. del af *Dansk Idehistorie*. I forbindelse hermed færdiggjort en artikel om nationalitetsbegrebet belyst ud fra Sønderjyllands deling (S. E. Stybe).

2. Antik filosofi

2.1 Fortsat arbejde med en større fremstilling af den antikke filosofi. 34 af 36 planlagte kapitler er afsluttet. I tilknytning hertil afholdt foredrag om opfattelse af viljens frihed i det tværfaglige Augustinseminar (K. Friis Johansen).

2.2 Arrangeret Platonelskabets 9. symposium i København (K. Friis Johansen).

3. Nyere tids filosofi

3.1 Arbejdet videre med spørgsmålet om den almene værditeoris fremkomst og dens forhold til økonomisk værditeori (M. Blegvad).

3.2 Udarbejdet en artikel om filosofien i København i mellemkrigstiden (C. H. Koch).

4. Teoretisk filosofi

4.1 Færdiggjort en undersøgelse af den moderne diskussion om realistiske og antirealistiske opfattelser af videnskabelige teorier (J. Riis Flor).

4.2 Påbegyndt en kortlægning og analyse af filosofiske problemer i forbindelse med kunstig intelligens i tilknytning til forberedelse af et forskeruddannelseskursus (J. Riis Flor).

4.3 Arbejdet med stipendieprojektet: Semantisk realisme og den antirealistiske udfordring (C. M. Hansen).

4.4 Fortsat arbejde med et projekt om tidsproblemet i moderne tysk og fransk filosofi (Især Husserl, Heidegger og Ricoeur) (P. Kemp).

4.5 Fortsatte studier over A. Sidgwicks argumentationsteori, især med bestemmelsen af Sidgwicks forhold til henholdsvis engelsk og amerikansk pragmatisme og logiske positivisme (F. S. Nielsen).

4.6 Fortsat arbejde med lærebøger i logik og kybernetik (K. Sellin).

4.7 Studier over plansprog og logik (K. Sellin).

5. Praktisk filosofi

5.1 Fortsatte studier over nytestamentelig etik. Udarbejdet manuskripter om Kolossenserbrevet og 2. Tesalonikerbrev, samt i færd med et om Mattæusevangeliet (E. Elten).

5.2 En undersøgelse af livssynsfrihed/liched i de nordiske lande, belyst lovgivningsmæssigt og moralsk (E. Elten).

5.3 Fortsat arbejde med etikens narrative grundlag og forholdet mellem etik og teknologi (P. Kemp).

5.4 Undersøgelse af etiske problemer i forbindelse med medicinsk teknologi (H. J. Lassen).

5.5 Fortsat arbejdet med stipendieprojektet: Moral og erkendelse, en undersøgelse af etisk non-kognitivisme (P. Sandøe).

Anden virksomhed:

Færdiggjort udarbejdelsen af undervisningsmateriale til brug for kursus i argumentationsteori i erhvervslivet (F. Collin).

Redaktionsvirksomhed:

P. Lübcke er medredaktør af Danish Yearbook of Philosophy og Kierkegaardiana.

K. Friis Johansen er medredaktør af Platonselskabets skriftserie.

C. H. Koch, K. Friis Johansen og J. Riis Flor er redaktører af Filosofiske Studier, hvoraf bind 9 udkom i 1987.

P. Kemp har redigeret Res Publica nr. 9 (Symposion, Lund).

Gæster og rejser:

C. M. Hansen har i perioderne 16/1-10/4, 30/4-4/8 og 15/10-22/12 opholdt sig ved Oxford University.

P. Sandøe har i februar-marts og maj-juni opholdt sig ved Corpus Christi College, Oxford.

P. Kemp har fra 1.7. været Waerner-professor ved Göteborgs Universitet.

Kongresdeltagelse m.v.:

M. Blegvad har i Filosofiska Föreningen, Lund, holdt foredraget »Ideen om en generel værditeori« Den 18/3.

J. Riis Flor har i forskerkurser ved Handelshøjskolen i København holdt foredrag om »Moderne videnskabsteori« den 5/3 og 26/8, har gæsteforelæst om »Wittgenstein and Fallibility« på Warszawa

Universitet den 20/10 og holdt foredrag om »Observationernes teoriladethed« på Den danske nationalkomite for videnskabshistorie og -teori i årsmøde i Odense den 6/11.

C. M. Hansen har i Wolfson Philosophical Society, Oxford, holdt foredraget »The general Structure of Dummett's Anti-Realist Challenge« den 24/11.

P. Kemp har holdt foredrag om Hum.Tek. i Forum Prelude, Dakar Universitet, Senegal, 16-21/3 og på Islands Universitet den 25/5. Han har holdt foredrag om P. Ricoeur i Lund den 27/10, Stockholm den 2/11 og Århus den 12/11.

C. H. Koch har i Forum for Renæssancestudier holdt foredraget »Idehistoriske betragtninger over det 17. århundredes naturvidenskabelige revolution« den 17/11.

P. Sandøe har holdt foredrag i The Wolfson Philosophical Society, Oxford, og i Filosofiska Föreningen, Lund.

Publikationer:

Blegvad, M.: Conflicts of Duties, Values and Rights. Danish Yearbook of Philosophy Vol. 23, 1986, s. 209-17, København 1987.

-, Stybe, S.E.S.: Nekrolog: Johannes Witt-Hansen 9. august 1908 – 17. oktober 1986. Københavns Universitets Årbog 1986, Københavns Universitet (udg.), s. 51-55, København 1987.

-, Szaniawski, K.: Introduction to "Polish-Danish Encounters". Danish Yearbook of Philosophy Vol. 23, 1986, s. 123-32, København 1987.

–: Adam Smith jako filozof nauki. Studia Filozoficzne 10, s. 115-25, Warszawa 1986.

Flor, J.C.R.: Vad är analytisk filosofi; Moore: Försvar för common sense; Russell: Politisk engagemang och logisk analys; Den tidige Wittgenstein: Språk och logisk form; Den logiska positivismen; Carnap. Vår tids filosofi. Filosoferna. De filosofiska strömningarna En uppslagsbok, Poul Lübcke (red.), 159 s., Stockholm 1987.

Flor, J.R.: Videnskabelig realisme og antirealisme – træk af de seneste års diskussion. Filosofiske Studier Bd. 9, s. 35-71, København 1987.

Hansen, C.M.: Ideal theories and truth: Putnam's argument for the epistemic nature of truth. Danish Yearbook of Philosophy 23, s. 17-40, København 1987.

Johansen, K.F.: Povl Johannes Jensen. Københavns Universitet, Årbog 1985, s. 24-31, København 1987.

–: Begrebet lyst hos Aristoteles – med et tilbageblik på Platon. Filosofiske Studier Bd. 9, s. 73-107, København 1987.

–: The Concept of Nature in Democritus. Danish Yearbook of Philosophy 23, s. 148-69, København 1987.

- Kemp, P.: *Éthique et Médecine*. Paris 1987, 144 s.
- : Tekst og handling. Udviklingen i Paul Ricoeurs filosofi. *Slagmark* 10, s. 114-23, Århus 1987.
 - : Etik och narrativitet. På spaning efter den implicita etiken i Ricoeurs verk om tid och berättelse. *Res Publica* 9, s. 85-120, Lund 1987.
 - : Etik og narrativitet. På sporet af den implicitte etik i Paul Ricoeurs værk om tid og fortælling. *Slagmark* 10, s. 143-71, Århus 1987.
 - : Skampletten. Refleksioner over det ondes symbolik i en forurenede tid. *Kritik* 82, s. 47-65, København 1987.
 - : Ansiktens etik. *Res Publica* 8, s. 28-34, Lund 1987.
 - : Les comités d'éthique et le politique. *Comités d'éthique á travers le Monde. Recherche en cours* 1986, Claire Ambroselli (ed.), s. 63-70, Paris 1987.
 - : Le conflit entre l'herméneutique et l'éthique. *Revue de Métaphysique et de Morale* 1, s. 115-31, Paris 1986.
 - : Récit de Dieu et Concept de Dieu *Discussione. Teologia Filosofica e Filosofia della Religione*, Albino Babolin (ed.), s. 35, Perugia 1986.
 - : Teknologifaktoren i filosofi. *Meteoroder i teknologivurdering*, Tarja Cronberg (udg.), s. 10-17, København 1986.
 - : Myte og historie i Sløks Poetik. *Sprogets mesterskab*, Kjeld Holm, Jan Lindhardt (udg.), s. 124-42, Århus 1986.
 - : Filosofien bag Humanistisk Teknologi. *Humanistisk Teknologi*, Peter Kemp (udg.), s. 13-20, København 1986.
 - : Teknologi og etik. *Humanistisk Teknologi*, Peter Kemp (udg.), s. 59-75, København 1986.
 - : Lyst og moral. *Samtiden* 6, s. 36-48, Oslo 1986.
 - : Kampen om skylden. *Henrik Stangerup, Iben Holk* (udg.), s. 68-83, Odense 1986.
 - : *Military Technology and Ethics of Research. Peace and the Future. Proceedings of the II International Peace University*, Århus, October 1985, Torben Størner et al. (udg.), s. 99-112, Århus 1986.
 - : *Ethique et Narrativité. A propos de l'ouvrage de Paul Ricoeur: Temps et Récit. Aquinas. Rivista Internazionale de Filosofia Anno XXIX, Fasc. 2, Maggio-Agosto*, s. 211-32, Rom 1986.
 - : Marks i poemat religijny, *Chrzescijanstwo w Kapitale. Studia Fozozoficzne* 10, s. 127-36, Warszawa 1986.
 - : Indledning til Jean-Paul Sartres etik. *Etik*, Jean-Paul Sartre, s. 7-18, København 1986.
- Koch, C.H.: *Hvad ville Tocqueville? Filosofiske Studier* 9, s. 107-24, København 1987.
- : *Danish philosophical aesthetics 1800-1930. Danish Yearbook of Philosophy Vol. 23*, 1986, s. 180-94, København 1987.
- Nielsen, F.S.: *Karl Popper som evolutionistisk filosof. Naturens historieførelere. Udviklingsideens hi-*

storie. Bind 2: *Fra Darwins syntese til nutidens krise*, Niels Bonde, Jesper Hoffmeyer (udg.), s. 16, København 1987.

- : *Begrebet streng universalitet hos Karl Popper. Filosofiske Studier Bd. 9*, s. 18, København 1987.
 - : *Rozróżnienie między "uniwersalnym" a "jednostkowym" w filozofii Karla Poppera. Studia filozoficzne* 10 (251), s. 12, Warszawa 1986.
- Sandøe, P., Collin, F., Stefansen, N.C.: *Derfor, bogen om argumentation*. København 1987, 178 s.
- : *'The Great Divide' in a World of Value. Filosofiske Studier Bd. 9*, s. 197-227, København 1987.
- Stybe, S.E.: *Begrebet nationalitet belyst ved eksempler fra Sønderjyllands deling. Filosofiske Studier, Bd. 9*, s. 20, København 1987.

Jan Riis Flor

KU 1987

2. Institut for klinisk Psykologi

Historie:

Institut for klinisk Psykologi blev oprettet i 1968 med tre afdelinger: En børneklínik, en voksenklínik og en forskningsafdeling. Børneklínikken var allerede blevet etableret i september 1950 som Universitetets børnepsykologiske Klínik (UBK) og havde hidtil henhørt under Psykologisk Laboratorium. De to øvrige afdelinger var nyoprettede.

Disse afdelinger var spredt på forskellige adresser indtil udflytningen til Amager i 1974. Institut for klinisk Psykologi er nu samlet i Københavns Universitet Amager, Njalsgade 90.

Ved instituttets oprettelse fungerede de tre afdelinger som selvstændige enheder, men med styrelseslovens ikrafttræden i 1971 blev strukturen tilpasset de nye ledelsesregler, således at alle ledelsesfunktioner blev integreret på institutplan. Institut for klinisk Psykologi har sit særpræg ved, at det ud over undervisning og forskning har et tredje hovedfunktionsområde, den psykologiske klínik, som udøves i arbejdsgrupper svarende til de tidligere børne- og voksenklínikker og en nyoprettet projektklínik med speciale i behandling af psykosomatiske reaktioner.

Klínikarbejdet er underlag for både studenterundervisning og postgraduat uddannelse i psykoterapi af klíniske psykologer, ligesom klínikken også danner grundlag for psykoterapeutisk udviklingsarbejde og forskningsprojekter.

Undervisningen i faget psykologi varetages i fællesskab af Psykologisk Laboratorium og Institut for klinisk Psykologi under samme studienavn.

Staff:

VIP: Antal årsværk: 27.

Professor: L. Østergaard.

Lektorer: O. Almstrup, L. Tata Arcel, K. Boman, A. Darum, J. Gammelgaard, U. Haslund, B. Hutchings, E. Friis Jørgensen, I. Leth, L. Lindgård, G. M. Mirdal, V. Maar, H. Schulsinger, B. Strandbygaard, J. Smidt Thomsen, J. Vestergaard-Bogind.

Adjunkt: S. Lunn.

Seniorstipendiater: H. Munck, T. W. Teasdale.

Undervisningsassistenter: A. G. Jespersen, G. Kirstein, B. Seymour, B. Skovgaard, J. Toustrup.

Kandidater: J. Bech-Jessen, T. Fredtoft, A. Pedersen, M. Skydsbjerg, L. D. Skaarup, G. Ønfeldt, E. Ørum.

TAP: Antal årsværk: 11,6.

V. Andersen, J. Andreassen, H. Daun, H. Dittmann, R. Ellesgaard, M. Gige, R. Gregersen, V. Nathan, I. Poulsen, H. Qvortrup, H. Riiber, L. Seedorff, B. Strange.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsaktiviteter falder under syv brede områder, i forhold til hvilke de fleste af fagets forskningsopgaver og -projekter vil kunne placeres, idet det dog er vigtigt at fremhæve, at disse syv områder i den konkrete forskning ofte integreres og supplerer hinanden:

1. Studier af psykiske lidelser/problemer. 2. Sundhedspsykologi: psykosomatiske og somatopsykiske problemstillinger. 3. Studier af behandlingsmæssige forløb. 4. Forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne. 5. Teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende klinikvirksomhed. 6. Eksperimentel psykopatologi. 7. Komparative studier i udviklingslandene.

1. Psykiske lidelser/problemer

Denne del af instituttets forskningsaktiviteter afspejler de psykiske problemer og sygdomme, som er mest udbredte blandt klienterne. Meget tyder på, at visse sygdomme, f.eks. hysteri, er ved at forsvinde ud af det moderne sygdomsbillede, mens andre, som f.eks. nervøs spisevægring (anorexia nervosa) og stressreaktioner, træder i forgrunden.

1.1 Hysteri

I denne forbindelse foretages der en analyse af baggrunden for hysteriens tilsyneladende forsvinden. Ved gennemgang af den lægevidenskabelige litteratur om hysteri fra antikken til vort århundrede og med udgangspunkt i psykoanalysens begreber såvel som i en feministisk kritik undersøges kvindens ændrede samfundsmæssige stilling i relation til psykiske lidelsesformer (Judy Gammelgaard).

1.2 Spiseforstyrrelser

En medarbejder er i gang med et projekt om spiseforstyrrelser, der fortrinsvis rammer unge kvinder, og som behandlingsmæssigt volder store vanskeligheder. Samtidig er det en lidelse, der skrives meget om, og

som der stort set er lige så mange meninger om som folk, der har interesseret sig for fænomenet. Projektet er dels et forsøg på at bringe orden i forvirringen på det teoretiske plan, dels empirisk at belyse forskelle/ligheder mellem personer med anorexia nervosa og bulimi med hensyn til ætologi, psykopatologi, kognitiv funktion og behandling. Undersøgelsen omfatter personer, der henvises til eller henvender sig til Institut for Klinisk Psykologi. Undersøgelsesmetoderne er: psykoterapi og klinisk psykologiske tests (Susanne Lunn).

1.3 Selvmordsforsøg hos kvinder, et tværkulturelt projekt

Denne undersøgelse har baggrund i en mangeårig interesse for kvindeforskning. Overalt i verden er der flere kvinder end mænd, der forsøger selvmord, og for at belyse sammenhængen mellem kvinders psykosociale rolle og selvmordsforsøg har man, i samarbejde med Athens Universitets psykiatriske klinik og en dansk psykiater, interviewet kvinder, som har forsøgt at tage sig af dage, henholdsvis i Grækenland og i Danmark. I nærværende projekt agter man at udvikle et forebyggelses- og behandlingsprogram med børn og unge, der en gang har forsøgt selvmord, i samarbejde med de sociale myndigheder i en omegnskommune (Libby Tata Arcel).

1.4 Prospektiv langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn

1.4.1 Det sidste follow-up i den prospektive langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn, der har forløbet siden 1962 på Psykologisk Institut, Kommunehospitalet i København, afslutter dataindsamlingen ca. 1. december 1988. I 1987 har dataanalysearbejdet været under forberedelse. Det vil omfatte en lang serie multivariate analyser af forskellige psykosociale og biologiske faktorer sat i relation til den nu pågående follow-up undersøgelse. I tilslutning hertil har medarbejderskabet drejet sig om forberedelsen af en kvalitativ analyse, baseret på flere tidligere undersøgere konsensus vedrørende hypotetiske skizofrenimodeller. Disse analyser skal starte 1. februar 1988.

Der er i 1987 fortsat blevet arbejdet med de mulige invulnerabilitetsfaktorer (bestemte opvækstbetingelser eller personlighedstræk), som hindrer en psykopatologisk personlighedsudvikling (Hanne Schulsinger).

1.4.2 Stabiliteten af symptomer hos genindlagte skizofrene

Som led i ovennævnte langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn er der foretaget en grundig gennemgang af materiale fra hospitalsjournalerne vedrørende mødrene. Blandt de 129 skizofrene mødre var der 67, som blev genindlagt mellem 4 og 8 år efter deres første indlæggelse. Deres tilstand ved de to indlæggelser er blevet sammenlignet. Fire psykopatologiske dimensioner blev undersøgt: positive symptomer (e.g.

hallucinationer), negative symptomer (e.g. flad effekt), formelle tankeforstyrrelser og depressive symptomer. For hver af de fire symptomgrupper var der en signifikant korrelation mellem den første indlæggelse og genindlæggelsen, men der var ingen signifikante »cross-lagged« korrelationer (e.g. fra positive symptomer ved første indlæggelse til depressive symptomer ved genindlæggelsen). Depressive symptomer aftog mellem den første indlæggelse og genindlæggelsen; de andre symptomer forblev på samme niveau. Med hensyn til subtype af skizofreni fandt man, at der var betydelig stabilitet i paranoide respektive non-paranoide diagnoser fra første indlæggelse til genindlæggelsen. Man konkluderer, at både symptomgrupperne og diagnose-subtyper hos skizofrene er stabile fænomener over tid (Thomas W. Teasdale).

1.5 *Prospektiv langtidsundersøgelse af unge mænd med alkoholiske fædre*

Undersøgelsen omfatter to grupper, 233 høj-risiko unge mænd, hvis fædre er svære alkoholikere, samt 107 jævnaldrende kontrol-mænd. Der er foretaget en række sammenligninger af de to gruppers tilstand fra fødsel op til 18-19 års alderen. Høj-risikogruppen adskilte sig ikke med hensyn til fødselsomstændigheder og eventuelle komplikationer. Grupperne var også lige med hensyn til fysisk og neurologisk udvikling både omkring fødsel og ved 1-års alderen. I skolealderen var der flere fra høj-risikogruppen, der blev henvist til skolepsykolog, både på grund af adfærdsvanskeligheder og på grund af ordblindhed. Der var ligeledes rapporteret flere tilfælde af ustabile familieforhold i barndommen hos høj-risikogruppen.

Begge grupper er nu i 27-års alderen, og der er blevet gennemført et spørgeskema-follow-up. Data herfra er under bearbejdning (Thomas W. Teasdale).

1.6 *Seksuelt misbrug af børn*

1.6.1 En surveyundersøgelse af omfanget af seksuelt misbrug af børn og unge, belyst ved en postspørgeskemaundersøgelse på et repræsentativt udsnit af befolkningen ($n = 2000$) mellem 18 og 50 år. Undersøgelsen støttes økonomisk af Det samfundsvidenskabelige og Det humanistiske Forskningsråd. Dataindsamlingen, der foregår med hjælp fra Socialforskningsinstituttet, er næsten færdig, og der vil følge en skriveperiode i foråret 1988 (Ingrid Leth i samarbejde med cand. scient.soc. Bodil Stenvig).

1.6.2 I samarbejde med praktiserende psykologer laves videooptagelser af særligt strukturerede legeobservationer af to grupper 6-årige børn, hvoraf den ene mistænkes for at have været udsat for seksuelt misbrug, den anden er kontrolgruppe. Hensigten er at skærpe opmærksomheden på børns formidling af seksuelle emner. Sådanne informationer er af væsentlig

betydning ved vurdering af mindre børns vidneudsagn i sædelighedssager (Ingrid Leth).

1.7 *Børn og tab*

Flere medarbejdere er i gang med en undersøgelse af alderstypiske reaktions- og oplevelsesmåder hos børn, som har været udsat for tab og har været i behandling på instituttets børneklínik (Ole Almstrup, Annie Darum, Vivi Maar).

1.7.1 Som første led af denne undersøgelse blev der lavet en analyse af tabet og omstændighederne ved dette samt af, hvilke ændringer der senere er sket for barnet i dagligdagen. Fokus har været på alvorlige tab, forstået som dødsfald eller skilsmisse og, enten i forbindelse hermed eller uafhængigt heraf, tab af hjem (Annie Darum).

1.7.2 Sideløbende er studier af reaktioner på tab hos en gruppe forældre påbegyndt (Ole Almstrup).

2. *Sundhedspsykologi: Psykosomatiske og somatopsykiske problemstillinger*

Efter den nye studieordning, som trådte i kraft i 1987, er sundhedspsykologi et særskilt uddannelsesprogram i psykologistudiet med henblik på at forberede psykologer til beskæftigelse inden for den primære og sekundære sundhedstjeneste. Medarbejdernes forskningsaktiviteter inden for sundhedspsykologien drejer sig om undersøgelser af baggrunden for og behandlingen af dels psykosomatiske reaktioner (dvs. somatiske klager/sygdomme, hvor psykiske faktorer spiller en afgørende rolle) og dels somatopsykiske reaktioner (dvs. psykiske reaktioner på sygdom, medicinsk behandling og hospitalsindlæggelse).

2.1 *Oprettelse af en psykosomatisk klinik*

Flere medarbejdere har arbejdet med forskellige aspekter af den psykologiske behandling af somatiske problemer samtidig med, at et nyt undervisningsprogram om sundhedspsykologi er etableret (John Smidt Thomsen, Gretty M. Mirdal, Susanne Lunn, Eva Ørum, Vibeke Nathan).

2.2 *AIDS*

En empirisk undersøgelse af de psykosociale og neuropsykologiske implikationer af AIDS foretages i samarbejde med infektionsmedicinsk afsnit, Hvidovre Hospital, og Psykologisk Institut ved Kommunehospitalet. Undersøgelsen støttes af Det lægevidenskabelige Forskningsråd.

Undersøgelingspopulationen består af tre grupper a hver 20 homoseksuelle mænd: en gruppe AIDS-syge, en gruppe raske antistof-positive og en gruppe antistof-negative. Hver person undersøges med et kvalitativt psykosocialt interview, et neuropsykologisk testbatteri og et psykiatrisk spørgeskema. Dataindsamlingen

gen forventes afsluttet i marts 1988.

Mere specifikt kan formålet formuleres således: 1) at belyse de tre gruppers psykiske og sociale reaktioner på sygdommen/smitten; 2) at undersøge eventuelle neuropsykologiske ændringer; 3) at belyse forskelle/ligheder mellem de tre grupper; 4) at undersøge muligheden for at opstille hypoteser om psykosociale faktors betydning for sygdomsforløb/prognose.

I forbindelse med dette projekt har Susanne Lunn været inviteret til at deltage i »Conference on AIDS AND SEX: An Integrated Biomedical and Biobehavioral Approach« ved The Kinsey Institute, Bloomington, Indiana, USA, med et diskussionsindlæg om AIDS situationen i Danmark (Susanne Lunn, Marianne Skydsbjerg, Hanne Schulsinger).

3. Studier af behandlingsmæssige forløb

3.1 Parterapi

Det parterapeutiske arbejde fortsætter. I relation her til er et begrebsapparat under udvikling, idet begreberne projektiv identifikation, collusion og parataxi som noget nyt er beskrevet hos dysfunktionelle par (Eric Friis Jørgensen, Kirsten Boman, Jytte Vestergaard-Bogind).

3.2 Længerevarende samtalebehandling med par

Arbejdet centrerer sig om parrelationer, hvor den ene ægtefælle lider af en vanskeligt tilgængelig psykisk sygdom. Der sigtes mod en helhedsforståelse af det enkelte pars problemer samtidig med, at der for hver af parterne fokuseres på de særlige jegfunktioner, der enten er mangelfuldt udviklede eller svært læderede. Der sigtes mod at udvikle et begrebsapparat, der kan finde bredere anvendelse til forståelse og behandling ved andre former for psykiske lidelser, idet mange fænomener optræder i forvrænget og dermed tydeliggjort form hos disse svært belastede klienter (Eric Friis Jørgensen, Lise Lindgård).

3.3 Skilsmisseprojekt

Dataindsamlingen, den psykologiske skilsmisse belyst gennem psykoterapeutiske forløb, fortsætter. Det drejer sig såvel om empirisk materiale fra nye klienter som opfølgen af tidligere klienter til belysning af, hvorledes de har overvundet krisen i forbindelse med skilsmissen, den eventuelle videre personlighedsudvikling og dannelsen af nye livsstrukturer.

Databearbejdelsen fortsættes samtidig, idet de foreliggende erfaringer sættes i relation til psykodynamiske og interpersonelle udviklingspsykologiske teorier (Kirsten Boman).

3.4 Gruppeanalyse

Der er foretaget en nærmere undersøgelse og beskrivelse af overførings- og modoverføringsfænomener,

således som de manifesterer sig i afslutningsfasen af et længerevarende gruppeanalytisk terapiforløb. De omtalte fænomener belyses teoretisk ud fra forskellige objektrelations teorier (Vivi Maar).

3.5 Psykodrama anvendt på unge døve

De senere år har vist et stigende antal volds- og berigelsesforbrydere blandt unge døve med store psykosociale problemer. Disse unge har i øjeblikket ikke noget adækvat behandlingstilbud inden for de eksisterende socialpædagogiske og psykiatriske institutioner for døve.

Et nyt tilbud i form af gruppeterapi baseret på psykodrama blev etableret under ledelse af en døv terapeut. I forsøget deltog 20 døve elever fra efterskolen i Nyborg. Forsøget blev evalueret gennem psykologisk testning før og efter psykodramabehandlingen. Herunder blev brugt Social-Emotional-Function, et spørgeskema for døve. Det blev udfyldt af socialpædagoger og klasselærere. De forskellige evalueringsredskaber viste samstemmende og i overensstemmelse med terapeutens oplevelse, at der var sket en positiv social udvikling hos hver enkelt deltager. Undersøgelsen blev støttet af Fonden af 1982 (Hanne Schulsinger i samarbejde med Lars von der Lieth og Palle Vestberg, Center for Audiologopædi, og stud.psych. Ildi Batory, Institut for klinisk Psykologi og Center for Audiologopædi).

4. Forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne

4.1 Konsekvenser af præmaturitet for barnets psykiske udvikling

Dette belyses ved hjælp af tre forskellige undersøgelser, som foretages i samarbejde med henholdsvis Rigshospitalet, Kennedy Institute og University of Denver i samråd med medarbejderne ved Child Development Unit, Harvard Medical School. Baggrunden for projektet er, at flere børn med lav fødselsvægt nu overlever, og at risikoen for skader og fejludvikling generelt er større med faldende fødselsvægt. I hovedprojektet analyseres de specielle vanskeligheder, den meget for tidlige fødsel medfører for forældre og børn, i forhold til tilstedeværende ressourcer hos de implicerede og i miljøet (Hanne Munck).

4.2 Projekt Førskole Gladsaxe 76

Med udgangspunkt i data indsamlet ved en longitudinal undersøgelse er der i det forløbne år foretaget en analyse af en gruppe småbørns udviklings- og tilpavningsvanskeligheder igennem en årrække, med henblik på en vurdering af de forebyggende tiltag og behandlingstilbud, man i den forbindelse har kunnet stille til rådighed for børn og familier i en forstadskommunes socialforvaltning, daginstitutioner og skolevæsen (Vivi Maar).

5. Teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende klinisk virksomhed

5.1 Dynamisk korttidsterapi

Udviklingsarbejde med korttidsterapimodel, som afprøves i klinikken samt ved psykologvirksomhed i tilknytning til lægepraksis (Jytte Vestergaard-Bogind).

5.2 Katharsis

Hensigten med dette projekt er at undersøge katharsis' etymologiske historie fra Aristoteles' anvendelse af begrebet i dennes tragediedefinition til Breuer og Freuds introduktion af den katharsiske metode og senere psykoterapiers såkaldte katharsiske element, med henblik på at foretage en kritisk nyvurdering af begrebet. Gennem en sammenligning af tragediens og psykoanalysens erkendelsesprocesser bliver katharsis fortolket som en specifik reaktion inden for disse, som indeholder bestemte kognitive såvel som affektive elementer. Katharsis er i den vesterlandske kulturhistorie blevet forstået som et overvejende moralsk/etisk eller overvejende medicinsk/patologisk fænomen. Judy Gammelgaard har ønsket at opløse disse tendentiøse tolkninger af Aristoteles' katharsis og har til dette formål fundet det frugtbart at sammenligne tragediens virkning med psykoanalysens (Judy Gammelgaard).

5.3 En klinisk terapeutisk drømmemodell

Der arbejdes såvel på det teoretiske som på det praktiske plan med udviklingen af en drømmemodell, som integrerer dele af Freuds og Jungs klassiske metoder med nyere metoder og praktikker, bl.a. Jes Bertelsens (Bent Strandbygaard).

5.4 Formidling af psykologisk og psykoterapeutisk grundviden til andre og egne faggrupper

Sideløbende med fortsat afprøvning af den udviklede formidlingsmetode fortsættes udforskningen af metodens teoretiske grundlag. Som noget nyt søges såkaldt teorineutral psykoterapisupervision (supervisionsmetoden indrettes efter supervisandens teori) beskrevet som en del af den relationsorienterede supervision (supervisionen koncentrerer sig om processen mellem klient og supervisand) (Eric Friis Jørgensen).

5.5 Udvikling af alternative behandlingsformer i forbindelse med indvandrerklinter

De psykologiske behandlingsformer, som praktiseres i den vestlige verden, er baseret på et personlighedsteoretisk grundlag og en sygdomsforståelse, der ikke er direkte anvendelig i forhold til klienter med andre kulturelle baggrunde. De hidtil indsamlede erfaringer med denne klientgruppe har dannet grundlag for flere foredrag både herhjemme og ved internationale møder i udlandet (se under Rejser, konferencer og gæsteforelæsninger) (Gretty M. Mirdal i samarbejde med John Smidt Thomsen).

6. Eksperimentel Psykopatologi

6.1.1 Virkningen af diazepam på hukommelse og emotionelle reaktioner

Tidligere har Barry Hutchings og Hans Henrik Jensen påvist hukommelsesforstyrrelser og emotionel overreageren som konsekvens af medicinering med diazepam (Stesolid) i terapeutiske doser under stresspåvirkning. Der arbejdes fortsat på KAS Nordvang med denne undersøgelse over interaktionen mellem stress og angstdæmpende medicin (Stesolid) i forbindelse med afklaring af kognitive og emotionelle processers samvirke. Der er foruden den direkte klinisk relevante problemstilling vedrørende konsekvenser af anxiolytisk behandling tillige tale om en eksperimentel model over angst/panikreaktioner (Barry Hutchings, Hans Henrik Jensen).

6.1.2 Psykometriske personlighedsundersøgelser

Sideløbende hermed har Barry Hutchings og Hans Henrik Jensen på KAS Nordvang indgået samarbejde med professor, dr.med. Mogens Møllergaard, cand.med. Kirsten Lorentzen, cand.med. Peter Østergaard og cand.psych. Nicole Rosenberg i oprettelsen af en angstklinik, hvor man på nuværende tidspunkt forestår den psykometriske personlighedsundersøgelse samt målinger af den psykofysiologiske responsprofil hos de henviste patienter. Det er planen, at psykologisk behandling skal indgå i dette arbejde.

I forbindelse med ovennævnte undersøgelse på KAS Nordvang arbejdes der med en introduktion og afprøvning af professor Theodore Millons personlighedsmodel og det på baggrund af modellen udviklede spørgeskema: Millon Clinical Multiaxial Inventory. Dette arbejde foretages dels i samarbejde med den danske »Millon-gruppe« bestående af en kreds af psykologer, læger og socialrådgivere, alle ansat på neurologiske og psykiatriske afdelinger, og dels i samarbejde med cand.med. Erik Simonsen, KAS Nordvang (Barry Hutchings, Hans Henrik Jensen).

6.2 Perceptuel organisation

Efter traditionel perceptionspsykologisk opfattelse er vor evne til at percipere en visuel scene som bestående af genstande og flader baseret på såkaldte gestaltlove: nærhed, lighed, kontinuitet m.v. Ifølge disse love vil emner, der ligner hinanden, eksempelvis tendere til at blive perciperet under eet som dele af en helhed. I det foreliggende projekt sigtes der mod – gennem sammenlignende undersøgelser af menneskesyn og robot-syn – at præcisere og videreudvikle de såkaldte gestaltlove for perceptuel organisation (Axel Larsen).

7. Klinisk psykologi med særligt henblik på komparative studier i udviklingslandene (Human Studies in International Development)

Studierne er fortsat efter tidligere beskrevne hovedli-

nier, og der har været givet undervisningstilbud i psykologiske teorier om sygdom og sundhed i tværkulturel belysning (Lise Østergaard).

7.1 Studiet over emnet »Women – Health – Development« har også i dette år medført publikationer og foredrag i internationale fora, hvilket fremgår af »Rejser, konferencer og gæsteforelæsninger« (Lise Østergaard).

7.2 Udviklingsarbejdet i forbindelse med »Evaluation of Women's Aspects in DANIDA-supported development projects« er resulteret i ni publicerede rapporter fra DANIDA, hvoraf hovedrapporten er udkommet i 600 eksemplarer, som er distribueret både i Danmark, til EF-landene og til FN-organisationer. Dette arbejde er indgået i DANIDA's udarbejdelse af »Handlingsplan for Udviklingsbistand til Kvinder«. Den 1. juni 1987 afholdtes et heldagsmøde i Rådet for internationalt Udviklingssamarbejde, hvor rapporterne blev drøftet. Arbejdsgruppen bestående af lektor Susan Whyte, professor Lise Østergaard, konsulent Klaus Brenner Jespersen, mag. scient. Ann-Belinda Steen samt dens to medarbejdere fra Kenya og Indien aflagde beretninger ved mødet (Lise Østergaard).

7.3 På baggrund af en EF-bevilling til Københavns Universitet udføres et forskningsprojekt: »Training for trainers: enhancing gender awareness« i samarbejde med University of Sussex, University College, London, University of Leiden, Holland og ORSTOM, Paris. Første fase af studiet blev afsluttet i foråret 1987 med udarbejdelsen af ni delrapporter (700 sider). Disse er blevet positivt vurderet af EF-Kommissionen, som herefter har besluttet at stille bevillingen for anden fase af studiet til rådighed. Denne fase vil bestå i en redaktion af materialet med henblik på, at EF publicerer en bog (på engelsk) (300 sider), og dersom yderligere økonomisk støtte opnås fra DANIDA, vil det samlede materiale blive udgivet i form af ni selvstændige studie hæfter (på engelsk), som skal produceres og sælges af Mellemløkkelig Samvirkes forlag (Lise Østergaard).

7.4 Udviklingsarbejdet i forbindelse med postgraduate studier i International Udvikling ved Københavns Universitet har ikke kunnet fortsættes, da det af Rektoratet er blevet besluttet at stille disse planer i bero (Lise Østergaard).

7.5 I efteråret 1987 er indgået kontrakt med WHO, Action Programme on Essential Drugs, om påbegyndelsen af første fase af et studieprojekt om »Prescription Habits in Developing Countries«. Formålet er at belyse overforbruget eller fejlanvendelsen af medikamina i disse lande. Den første fase består i et omfattende litteraturstudium om emnet og udarbejdelse af en

forskningsstrategi til efterfølgende feltstudier. Der er planer om at udføre sådanne studier i fire udviklingslande: et østafrikansk, et vestafrikansk, et fjernøstligt og et latinamerikansk land. Første studiefase skal være afsluttet 15. marts 1988. Studierne vil blive udført i samarbejde med dr.med. Peter Elsass, overlæge Bjørn Melgaard og lektor Susan Whyte (Lise Østergaard).

Klinikvirksomhed:

Klinikvirksomheden, hvor børn, familier og voksne modtager psykologisk rådgivning og behandling, er grundlaget for instituttets praktiske og teoretiske udforskning af basale områder inden for klinisk psykologi. Herudover integreres det klinisk psykologiske arbejde i såvel undervisningen af studerende som den postgraduate undervisning af psykologiske kandidater.

En af grundtankerne bag undervisningen i klinisk psykologi er at uddanne de studerende og de psykologkandidater, som er tilknyttet instituttet, efter en videnskabelig-professionel model. Målsætningen er, at relationen mellem teori og praksis integreres i den enkelte arbejde inden for faget.

Studenterklinikken, som i de sidste 10 år har været et led i klinikvirksomheden som et tilbud til specielt interesserede studerende, indgår nu som en fast del af de tre kliniske uddannelsesprogrammer: børneklinsk, voksenklinsk og sundhedspsykologi, som indgår i den nye studieordning for psykologi. De studerende får i studenterklinikken, hvor de har egen klientkontakt under supervision af de faste lærere, personlig træning i og kendskab til nogle af psykologiens undersøgelses- og behandlingsmetoder og indhøster erfaringer, som ikke ville kunne opnås ved at iagttage eller læse om andres praktisk kliniske arbejde. Studenterklinikken inddrages i kandidatudannelsen i forbindelse med kandidaternes supervisionstræning.

Da instituttet ikke er bundet af en serviceforpligtelse, f.eks. over for et bestemt geografisk område, kan vi foretage klientudvælgelsen under hensyntagen til de undervisningsforpligtelser og forskningsformål, som gælder for instituttet. Ved visitation af klienter til instituttet foretages ikke blot et skøn over, hvilken behandlingsform der i det enkelte tilfælde vil være mest hensigtsmæssig (individuel, par-, familie- eller gruppebehandling), men også over, hvilken grad af terapeutisk erfaring der synes påkrævet for gennemførelse af behandlingen. Således vil de sager, som behandles af instituttets kandidater og klinisklærere, gennemgående være længerevarende og mere dybtgående end de studerendes mere kortvarige behandlingsforløb.

Af undervisningsmæssige grunde anses det for betydningsfuldt at arbejde med et differentieret klientel, som giver mulighed for kontakt med klienter fra forskellige befolkningsgrupper og med forskellige former for psykiske lidelser. Ofte er klienternes situation præget ikke blot af psykologiske, men også af medicinske

og sociale problemstillinger og fordrer derfor et tæt samarbejde med institutioner inden for social- og sundhedsvæsenet.

Inden for de overordnede faste rammer for arbejdet i klinikken er behandlingsstrategier under stadig udvikling, hvilket fremgår af de enkelte klinikmedarbejders forskningsbeskrivelser (Annie Darum, Bent Strandbygaard).

Rejser, konferencer og gæsteforelæsnings:

Lise Østergaard har været indbudt som plenumtaler ved følgende møder og seminarer: Safe Motherhood Conference, arrangeret af Verdensbanken, WHO, UNFPA og UNDP, Nairobi 9.-13. februar 1987 – med emnet: »Role of Women in Maternal Health Programmes. Perspectives – Priorities – Participation«. European Congress on the Concept of Humanity in Mental Health Work, Helsinki 17.-20. maj 1987 – med emnet: »Humanity in Mental Health Work« (publiceret i Finsk Mentalhygiejnisk Tidsskrift, Mielenterveys 4/87). Seminar om »Family Planning for the Mentally Ill and Handicapped« under the auspices of the The Danish Family Planning Association den 8.-9. maj 1987 – med titlen: »Ethical Aspects of Family Planning for the Mentally Ill and Handicapped« (publiceret i: Sexuality and Family Planning, Publ. nr. 6, The Danish Family Planning Association). Camps Council to the Camps Forum at Louisiana 28.-30. maj 1987 arrangeret af Fredsfonden – med titlen »Women's View of Peace and World Development«. Konference i Rådet for Internationalt Udviklings-samarbejde den 21. maj 1987 – med titlen: »Kvinder og Udvikling«. Meeting of EEC Member State Officials responsible for the dossier Women in Development, Bruxelles 17.-18. september 1987 – med titlen: »Enhancing Gender Awareness in Development«. 10. årsmøde i Nordisk Forening for klinisk Sexologi 25.-27. september 1987 – med titlen: »Snæversyn og Værddipluralisme« (publiceret i særnummer af tidsskriftet Nordisk Sexologi). Jægerspris-dagen den 2. oktober 1987 arrangeret af Jægerspris Stiftelsen – med titlen: »Hvor dårligt har vore børn det?« (publiceret i særtryk af Jægerspris Stiftelsen).

Lise Østergaard har været gæsteforelæser ved følgende kurser: Dansk Psykiatrisk Selskab, tilvalgskursus i psykiatri 5, Udviklingspsykologi, 6.-8. maj 1987 – med titlen: »Børns menneskerettigheder i i- og u-lande«. Dansk Psykiatrisk Selskab, tilvalgskursus i psykiatri, Klinisk Psykologi, den 2. december 1987 – med titlen: Den psykologiske testnings teori og metode, herunder dens anvendelse i klinisk psykiatri«. Sveriges Kliniske Psykologers Forenings jubilæumsmøde i Helsingør den 26.-27. oktober 1987 – med titlen: »Sundhed og sygdom i tværkulturel belysning«.

Lise Østergaard aflagde i ugen 1.-7. februar 1987 studiebesøg hos African Medical Research Foundation i Nairobi, Kenya; deltog den 19.-20. maj 1987 i

European Congress on the Concept of Humanity in Mental Health Work i Helsinki, Finland; deltog den 17.-18. september 1987 i Meeting of EEC Member State Officials responsible for the dossier Women in Development, Bruxelles.

Lise Østergaard har ledet et seminar afholdt af Dansk Psykologforening den 28.-29. april 1987 i Hotel 3 Falke om emnet: »Psykosocialt arbejde med flygtninge i Danmark«.

Susanne Lunn har været inviteret til »Conference on AIDS AND SEX: An Integrated Biomedical and Biobehavioral Approach« ved The Kinsey Institute, Bloomington, Indiana, USA, med diskussionsindlæg om AIDS situationen i Danmark (december 1987); har holdt foredrag om anorexia nervosa på Psykiatrisk afdeling, Centralsygehuset i Hillerød; om diagnostik af spiseforstyrrelser på Dansk psykiatrisk Selskabs efteruddannelseskursus; om klinisk psykologisk forskning på Dansk Psykologforenings efteruddannelseskursus.

Hanne Schulsinger har aflagt studiebesøg på Institut Psychoneurologiczny, Warszawa, Polen, hos professorerne Jan Czabala og Stefan Leder den 7.-9. januar 1987. Dette nationale institut står for den postgraduate undervisning af kliniske psykologer; har deltaget i den 3. Panarabiske Psykiatrikongres i Amman, Jordan, den 13.-15. april 1987; har deltaget i symposium »On the plasticity of the brain« arrangeret af den italienske Association for Research in Schizophrenia og Milano Universitet den 22.-24. oktober 1987 i Milano, Italien; har deltaget i World Psychiatric Association's regionale symposium »Alcoholism and Other Dependencies« i Warszawa, Polen, den 22.-25. november 1987.

Vibeke Nathan har deltaget som gruppeleder i det 7. Europæiske Symposium om Gruppeanalyse i Oxford, England (1.-6. september 1987).

Ingrid Leth har holdt foredrag om seksuelt misbrug af børn ved de kliniske skolepsykologers årsmøde (17.-18. november 1987); har deltaget i Symposium om børns seksuelle rettigheder og beskyttelse, arrangeret af Nordisk Forening for Sexologi i Stockholm (20.-21. november 1987).

Vivi Maar har deltaget i VII European Symposium on Group Analysis med et foredrag med titlen: »Attempts at grasping self during the termination phase of group analytic psychotherapy« (Oxford, England, 1.-6. september 1987).

Barry Hutchings har sammen med Hans Henrik Jensen holdt foredrag om deres forskning med diazepam i Frederiksberg Lægekredsforening (11. juni 1987); British Psychological Society, Scottish Branch (7. september 1987); Dansk psykiatrisk Selskabs Misbrugergruppe (2. december 1987).

Hanne Munck har været indbudt som forelæser ved Gøteborg Universitet (3. april 1987); samt på Neonatalafdelingen i Gøteborg (professor Ingemar Kjell-

man) (2. april 1987); har afholdt 2 dages seminar ved Stockholms Universitet (26.-27. april 1987); har afholdt 2 dages seminar for kliniske psykologer ved MBV-Centralerne i Göteborg og omegn (30. september-1. oktober 1987); har afholdt studiedage og været supervisor for Barn- og Ungdomspsykiatriske Motagninger i Trelleborg, Karlshamn og Helsingborg; har deltaget i International Congress in Memory of Adriano Miliani Camparetti: Neurological Lesions in Infancy: Early Diagnosis and Intervention (Riva, 1.-5. oktober 1987).

Gretty M. Mirdal har været indbudt som foredragsholder ved et internationalt kollokvium arrangeret af Federation Europeenne pour les Personnes Agees, Nordwijkerhooft, Holland (7.-9. april 1987); har været indbudt som foredragsholder ved en international workshop om »Strategies for Solving Health Problems of Ethnic Minorities in Europe«, University of Antwerp, Belgien (29.-31. oktober 1987); har været indbudt som foredragsholder over emnet: »Indvandrerbørn: Anden generations vilkår og muligheder« ved Den nordiske Socialhøjskolekonference i Esbjerg (17.-21. august 1987); har forelæst ved Sundhedsstyrelsens tværfaglige kursus for speciallæger over emnet: »Psykosomatik i tværkulturelt perspektiv« (13. oktober 1987); har forelæst ved Dansk psykiatrisk Selskabs efteruddannelseskursus i børnepsykiatri i Middelfart (10.-12. september 1987).

Libby Tata Arcel har gæsteforelæst ved Dansk psykiatrisk Selskabs tilvalgskursus i psykiatri 5: Udviklingspsykologi, over emne: Kønssocialisering og kønsidentitet; har været inviteret foredragsholder ved Syd-europæisk Konference om Kvindeforskning i Middelhavslandene, i Athen, med titel: Lægevidenskabens syn på kvinders biologi.

Informationsvirksomhed:

Vivi Maar har medvirket som lærer ved Institut for analytisk Gruppe- og Familierapi, Gentofte, med henblik på efteruddannelse af behandlere inden for forskellige professioner.

Kirsten Boman har afholdt seminar ved Gl. Hellerup Gymnasium om voksenudviklingen.

Ingrid Leth har været konsulent for et team ved Fyns Amts Ungdomsrådgivningscenter ved starten af en behandlingsgruppe for unge incestofte (i perioder gennem hele året). Hun har endvidere holdt mange foredrag om samme emneområde og har i august måned modtaget Peter Sabroe prisen. Ingrid Leth er fortsat tilknyttet Danmarks Radios program »Familierrådgivningen«.

Hanne Munck har holdt foredrag vedrørende spædbørnspsykologi på følgende steder: Amtssygehuset i Herlev, Efteruddannelseskursus for speciallærere, Ålborg, Skodsborg Spædbørnehjem, Danske kvindelige Lægers Forenings kursus: Æg – foster – menneske, terapeutiske og etiske aspekter.

Lise Østergaard har holdt foredrag om småbørnefamilierne vilkår i Danmark ved møder arrangeret af følgende organisationer: Sammenslutningen af Daginstitutionsledere i Danmark, Herning, den 22. september 1987; Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Domus Technica, den 6. oktober 1987; Dannebød Højskole, Fynshavn, den 29. oktober 1987; OMEP (Verdensorganisationen for Småbørns Opdragelse) på Frøbel Seminarier den 6. november 1987; Daginstitutionernes Landsorganisation, Landstingssalen, den 27. november 1987.

Lise Østergaard har herudover taget del i den offentlige debat om emner: fredspolitik, flygtningeproblemer, menneskerettigheder, u-landsforhold, »Retten til en værdig død«, gennem foredrag samt indlæg i dagspressen, TV og radio. Herudover gennem medlemskab af Justitsministeriets Arbejdsgruppe om Lægers og Patienters Retsstilling vedrørende behandling af patienter, som ikke ønsker udsigtsløs livsforlængende behandling, medlemskab af bestyrelsen for Den internationale Højskole, medlemskab af Rådet for internationalt Udviklingssamarbejde, af Den almindelige danske Lægeforenings AIDS Initiativgruppe, af Dansk Sygehusinstituts konsensus-konference om »Sekretorisk otitis media« samt som formand for bestyrelsen for den nyligt oprettede danske afdeling af den internationale nødhjælps- og bistandsorganisation CARE.

Bent Strandbygaard har sammen med Birgit Strandbygaard afholdt en række weekendkurser ved Folkeuniversitetet i Roskilde og et enkelt weekendkursus ved Folkeuniversitetet i Hillerød under titlen: Drøm og Krop. Han har endvidere sammen med Birgit Strandbygaard deltaget i et interview- og lytter-spørgeprogram i lokalradioen i Roskilde, et interviewprogram i lokalradioen i Næstved og i landsradioen. Emnet har i alle udsendelserne været drømme og drømmeforståelse.

Gretty M. Mirdal har forelæst om emner relateret til migrationspsykologi og psykosomatiske lidelser ved efteruddannelseskurser for læger på forskellige hospitalafdelinger og under Lægeforeningens regi. Hun har holdt foredrag ved Indenrigsministeriets konference på Christiansborg den 6. maj 1987 om indvandreres bosætningsforhold.

Libby Tata Arcel har holdt foredrag ved medarbejderkonference arrangeret af Dansk Flygtningshjælp om flygtninges psykologiske problemer; har holdt foredrag om migrationspsykologi på et indvandrerkvindeprojekt i Hvidovre Kommune; har deltaget i et symposium i Stockholm arrangeret af Svensk psykiatrisk Selskab om migrationspsykologi; har deltaget i den offentlige debat om emnet: Kvinder og psykofarmaka; har undervist ved to weekend-kurser for indvandrerlærere i Københavns Amt vedrørende migrationspsykologi og psykiske problemer hos flygtninge/indvandrere.

Kursusarrangementer:

Vibeke Nathan har i samarbejde med Psykoterapeutisk Workshop, Gentofte, for fjerde gang arrangeret workshop om forståelse af drømme, med Dr. Montague Ullman, New York.

Kirsten Borman og Jytte Vestergaard-Bogind har i samarbejde med Psykoterapeutisk Workshop, Gentofte, arrangeret kursus på Københavns Universitet den 29. januar 1987 i »Psychosomatic problems in psychotherapy, focused on affective deficiencies and psychosomatic disorders«, ved professor Peter E. Signeos, Harvard University.

Udgivervirksomhed:

Judy Gammelgaard er medredaktør af tidsskriftet *Kontext*.

Axel Larsen er redaktør af *Scandinavian Journal of Psychology*.

Publikationer:

Almstrup, O.: Systemisk familierapi ved Tavistock klinikken. *Matric 1*, s. 80-83, København 1987.

Fredtoft, T.C.: Søkende. *Bixen 3*, s. 5, København 1987.

Larsen, A.: Om visuel genkendelse af form. *Psyke og Logos 2*, s. 228-43, København 1986.

Leth, I.: Skilles – hvad med børnene? København 1987, 63 s.

–: Familieliv. *Familieliv. 11 samtaler fra forældrerådgivningen*, Lotte Nielsen, s. 137, København 1987.

–: At elske børn. *Psyke & Logos Årg. 8*, nr. 1, s. 227-30, København 1987.

–, Nielsen, C.S.: Skriftestol for 100.000. *Psykolog Nyt 17*, s. 538-41, København 1987.

–: Myter og realiteter om seksuelt misbrug af børn. *Sygeplejersken 18*, s. 4-7, København 1987.

Lunn, S.: Mad som besættelse. *Hug 48*, s. 14-19, København 1987.

–: Anorexia Nervosa – diagnostiske overvejelser. *Agrippa – psykiatriske tekster 4*, s. 234-45, København 1987.

Maar, V., Jørgensen, P.S., Kyng, B., Rasmussen, L., Højlund, L.: Kan vi forebygge i førskolealderen? En forundersøgelse af en gruppe småbørn i et lokal-område. *Nordisk Psykologi Vol. 39 (4)*, s. 255-67, København 1987.

Mirdal, G.M.: Integration: Psykologisk indfaldsvinkel. *Indvandrerbørn og deres opvækstforhold: Rapport fra Socialministeriet, Socialstyrelsen*, s. 8, København 1986.

Owen, D.R., Teasdale, T.W.: Now the good newson declining S.A.T. scores. *New York Times* s. A34, New York 1987.

Schulsinger, F., Parnas, J., Mednick, S., Teasdale, T.W., Schulsinger, H.: Heredity-Environment Interaction and Schizophrenia. *Journal of Psychiatric Research 21*, s. 431-36, England 1987.

Teasdale, T.W., Owen, D.R.: Intelligence in Fathers and Sons: Familial Resemblances and Generational Differences. *Behavior Genetics 17*, s. 279-89, New York 1987.

Teasdale, T.W., Owen, D.R.: National Secular Trends in Intelligence and Education: A Twenty-Year Cross-Sectional Study. *Nature 325*, s. 119-21, London 1987.

Østergaard, L.: Humanity in mental health work. *Mielenterveys 4*, s. 3-7, Helsinki, Finland 1987.

–: Børnenes vilkår i familien og i samfundet. *Ugeskrift for Læger 149/20*, s. 1351-52, København 1987.

–: Ethical aspects of family planning for the mentally ill and handicapped. *Sexuality and Family Planning: Perspectives for the Mentally ill and Handicapped*, M. Osler, H. P. David (eds.), s. 9-12, København 1987.

–: Will the poor always be with us? Women as food providers averting famine. *Psykologprofessionen mot år 2000. Festskrift til Professor Bjørn Christiansen*, Bergen, Universitetet i Bergen (udg.), s. 10, Bergen 1987.

–: Menneskerettigheder i relation til udviklings- og bistandspolitik. *Psykologprofessionen mot år 2000. Festskrift til Professor Bjørn Christiansen*, Bergen, Universitetet i Bergen (udg.), s. 10, Bergen 1987.

–: Role of women as a motivative and collective force in international development. *Health Care for Women International Vol. 8*, s. 219-29, Canada 1987.

–: Gender issues in health planning and health care. *Manual: Training for Trainers. An EEC Pilot Project*, EEC (eds), s. 101, Bruxelles 1987.

–: The Great Peace Journey. *IPC Reports, The International People's College*, s. 13, Stockholm 1987.

–: Women in DANIDA-supported development projects: An evaluation. København 1987, 76 s.

–: Identifying Women in the Global Strategy for Health for All by the Year 2000. *Geneve 1983*, 65 s.

–: De rige har ordet. *Kontrol med Kvinder Emneserien U-landskvinden*, nr.2, KULU, s. 11, 1984.

–: Børn og menneskerettighederne. *Barn – nytt fra forskning om barn i Norge*, nr.3, NAVF's Senter for barneforskning (udg.), s. 10, Oslo 1984.

–: Women's role in agricultural policy and food-production. *Kumekucha s. 13*, Tanzania 1985.

–: Verdens farligste sygdom. *Medicinens grænse-land*, P. Elsass, K. Hastrup (red.), s. 119-37, København 1986.

–: Women in Development. *Development Policy Seminar for Senior UNDP Staff, UNDP/Swedish Government*, s. 14, Stockholm 1986.

–: The Rural Development Fund, Kenya. *Evaluation of women's aspects in DANIDA-supported development projects*. København 1986, 36 s.

–: Towards a holistic feminist world view. 1986, 24 s.

Axel Larsen

3. Psykologisk Laboratorium

Historie:

Psykologisk Laboratorium er grundlagt under navnet Det psychofysiske Laboratorium af Alfred Lehmann i 1886. Det er således et af de ældste psykologiske laboratorier i verden. Efter en begyndelse under trange kår i Metropolitanskolens kælder blev det i 1903 overtaget af universitetet og kunne i 1916 rykke ind i den nyopførte bygning i Studiegården. Med indførelsen af den psykologiske kandidateksamen i 1944 blev pladsen snart så trang, at en del af forskningen og undervisningen måtte forlægges til andre steder. Først oprettedes »Afdeling B« i Fredericiagade, senere blev virksomheden spredt til adskillige lokaliteter rundt om i byen. Med støtte fra Rockefeller Foundation oprettedes under laboratoriet i 1950 Universitetets børnepsykologiske Klinik, som blev begyndelsen til Institut for klinisk Psykologi, der i 1968 udskiltes fra laboratoriet. I april 1975 blev alle laboratoriets »afdelinger« igen forenede i det nye kompleks på Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 32,5.

Professorer: Martin Johansen, I. K. Moustgaard, Rolf Willanger.

Lektorer: Svend Børge Andersen, Inger Bernth, Jens Berthelsen, Kresten Bjerg, Annelise Bom, Vilhelm Borg, Claus Bundesen, Ole Dreier, Niels Engelsted, Jørgen Hviid, Anker Helms Jørgensen, Benny Karpatschof, Rolf Kuschel, Melvin Lyon, Aksel Mortensen, Sven Mørch, Lone Pål, Johs. Mørk Pedersen, Arne Poulsen, Arne Friemuth Petersen, Arne Prahl, Nini Prætorius, Iven Reventlow, Strange Ross, Ivy Schousboe, Erik Schultz, Poul Vidriksen.

Adjunkter: Peter Berliner, Karin Borg, Claus Ljungstrøm.

Kandidatstipendiater: Lisbeth Harms, Michael May, Ralph Vollstedt.

Eksterne lektorer: Antal årsværk: 1,5.

Helle Andersen, Hanne Colling, Peter Harrit, Jørgen B. Jespersen, Finn Jørgensen, Ida Koch, Svend K. Møller, Kristian Paludan, Svend Aage Rasmussen, Eva Thaulow.

Undervisningsassistenter: Antal årsværk: 2,4.

Anne Bovbjerg, Torben Elmo, Birgit Erichsen, Lisbeth Eriksen, Lisbeth Harms, Gorm Hetmar, Tytte Hetmar, Pia Hylén, Dorte Plauborg Jensen, Svend Åge Jepsen, A. Gilbert Jespersen, Lisette Jespersen, Gry Kirstein, Hanne Munch, Marian Nielsen, Steen Obel, Jan Rattleff, Birgitte Skovgaard, Niels Svendsen, Jørn Toustrup, Anne Vivike.

TAP: Antal årsværk: 9,6.

Søren Ellegaard, Gitte Gade, Gunnie Hallas, Niels Jørgen Hansen, Ole Jørgensen, Jørn Klüver, Lejf Ras-

mussen, Lene Seedorff, Bente Sveegaard, Jytte Sørensen.

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Psykologisk Laboratorium er bredspektret. Betragtet under ét omfatter forskningen ved Psykologisk Laboratorium og ved Institut for klinisk Psykologi stort set alle psykologiens basale discipliner og anvendelsesfelter. I det følgende gøres rede for hver enkelt af laboratoriets videnskabelige medarbejders forskningsindsats i det forløbne år.

1. Det fænomenologiske og deskriptive arbejde med at karakterisere strukturelle og dynamiske træk ved det af faget forsømte område følelsesliv er fortsat med studier af intensitetsfænomener. Indholdet af en artikel om følelseskontrastens intensiverende effekt (under visse vilkår) videreføres med forsøg på bestemmelser af andre betingelser for stor følelsesstyrke, af måder hvorpå den manifesterer sig, og af hvordan mennesker beskriver den. På hvilken måde bør vor videnskab – i mangel af bl. a. et specificerende »emotimeter« – kendetegne følelsesstyrke? Der skrives på en artikel (Martin Johansen).

2. Forberedelse – herunder oversættelse – af tekst om generelle observationsproblemer i psykologien. Titel: »Psychological Observation and Description« (I. K. Moustgaard).

3. I relation til bl. a. en gruppe patienter med højresidige hjerneblødninger gennemgås syndromerne benægten og negligering af egne symptomer. Særegne bevidsthedsforstyrrelser hos denne patientgruppe søges herigennem belyst. Projektet danner udgangspunkt for en bredere analyse af bevidsthedslivets organisation i forhold til processer og forhold, som kan belyses eksperimentelt. (Preconscious processing). En udførlig redegørelse for dette projekt er udarbejdet som led i forskningsinformation til EF's FAST-program (Rolf Willanger).

4. En undersøgelse af nogle almene vilkår for menneskelig erkendelse og de heraf følgende konsekvenser for psykologiens empiriske grundlag er afsluttet med en publiceret artikel. – En empirisk undersøgelse af læreprocesser og udbytte hos deltagere i et uddannelses- og træningsprogram i »The Person-Centered Expressive Therapy« er indledt i samarbejde med en kollega ved Sonoma State University, San Francisco. – Indenfor en eksistentialistisk-fænomenologisk-psykologisk referenceramme er teoretiske og empiriske undersøgelser af de psykologiske betingelser for genuin læring videreført. Herunder en nærmere undersøgelse af følelsernes erkendelsesmæssige funktioner og den nære sammenhæng mellem den personlige og faglige udvikling i uddannelsen af psykologer (Svend Børge Andersen).

5. Skoler i danske og grønlandske »yderområder« sammenlignes gennem bearbejdelse af bl.a. 500 danske og 500 grønlandske skolelæreres svar på spørgeskemaer, der samler stof til at belyse en sammenhæng mellem faktorer i yderområder, herunder skolen, og kognitiv stil hos eleverne. – Endvidere søges dobbeltkulturelle opvækstvilkårs betydning for symptomdannelse og indlæring af handlestrategier belyst ud fra et konkret eksempel (Peter Berliner).

6. Litteraturstudier med henblik på afklaring af begreber og perspektiver samt områdeafgrænsning af den nye disciplin Anvendt Udviklingspsykologi. I fortsættelse af tidligere arbejder om udviklingspsykologi og pædagogik undersøges under hvilke betingelser og hvordan, børnepsykologien kan bidrage til at støtte børns trivsel og udvikling, dels ved hjælp til særligt udsatte børn, dels ved miljøforanstaltninger (Inger Bernth).

7. 15 korte videofilm om f.eks. problemer i parforhold, søskendejalousi, børnekriminalitet, samkvems- og samværsret, skolemobning, m.m. er produceret og gjort klar til udlån med det formål at undersøge, om det ad den vej er muligt at nå en befolkningsgruppe, som ikke læser bøger om psykologi, for at bistå den med en psykologisk viden, den kan løse egne problemer med. – En undersøgelse af, hvordan filmene modtages af »mennesker med hverdagsproblemer«, indledes nu (Jens Berthelsen).

8. »Halvfemserhjemprojektet« udvikler en metode til at inddrage psykologisk erfaring og metode i produktøgning og produktudvikling af informatik, telematik og automatik til privathjem, med henblik på at styrke forbrugerinteresser. – Der er udført og rapporteret en pilotundersøgelse af brugerreaktioner ved betjening af et integreret audiosystem (Kresten Bjerg).

9. Der forskes i metodologiske, teoretiske og metateoretiske problemer i forbindelse med at etablere en egentlig børnepsykologi og med at definere en sådan i relation til eksisterende udviklingspsykologier. – I tilknytning til længere tids tilegnelse af kundskaber i biokemi og anatomi er en væsentlig del af det videnskabelige materiale, der foreligger om ændringer i den kvindelige psyke i klimakteriet, indsamlet og kommenteret. I en næsten færdig publikation diskuteres bl.a. betimeligheden af at betegne denne periode i kvindens liv som en udviklingsfase. En empirisk undersøgelse under lægelig medvirken er projekteret (Annelise Bom).

10. Arbejdets og arbejdstidens betydning for familielivet og helbredet undersøges med hensyn til krav og belastninger i arbejdet, strategier for organiseringen af dagliglivet, og tidsforbrug. Den empiriske del

består af observationer fra arbejdspladser samt interviews i hjemmene hos familier, hvor den ene eller begge har »atypiske« arbejdstider. – Til et internationalt symposium om arbejdstidens fleksibilisering og reduktion udarbejdes i samarbejde med Knud Erik Skovby, DTH en rapport om arbejdstidsudviklingen i Danmark. Der søges erfaring med nogle af de typer af gruppe- og organisationsudvikling, som anvendes ved problemer eller ved forandringer i større grupper eller organisationer (Karin Borg).

11. Visuel selektion. En matematisk udformet kognitionspsykologisk model for, hvorledes opmærksomheden kan rettes mod bestemte objekter i synsfeltet under bortseen fra andre objekter, er blevet videreudviklet og testet ved analyse af eksperimentelle data (Claud Bundesen).

12. Intensiv procesforskning af ambulans psykoterapi: Projektets empiriske dataindsamlingsfase er under afslutning. Sigtet er at udforske psykologisk behandling med særlig vægt på: a) klienternes opfattelse af og indflydelse på deres behandling, b) forbindelserne mellem deres dagligliv og behandling, c) udvikling af retningslinier for psykologisk behandling, som sikrer varetagelsen af klienternes interesser i lys af de to foregående punkter. En række artikler om aspekter af projektet er udgivet eller under udarbejdelse (Ole Dreier).

13. Et to-bindsværk om »Personlighedens almene grundlag« er under færdiggørelse. Under udarbejdelse er desuden en bog om »Arbejdets hemmelighed«, hvor bl.a. problemet i det arbejdsbegreb, som Leontjev tager udgangspunkt i, diskuteres. – At sammenholde de grundlæggende personlighedsfunktioner med en klassifikation af de principielle (psyko-logiske) deprivationer, der følger med arbejdsledighed, er intentionen med en påtænkt undersøgelse af »betydningsløshed« (Niels Engelsted).

14. Nogle basale holdninger til forskning hos Niels Steensen (d. 1686) er sat i relation til holdninger hos aktuelle forskere som Victor Frankl og Franz From. Emner som eksistentiel nysgerrighed, tegnkarakter, sens, syntese, indgår i de gjorte overvejelser. – I et samarbejde med bl.a. Dansk Flygtningehjælp forskes der i temaet »udbrændthed« (Jørgen Hviid).

15. Design af edb-systemer: Nyttens af »Tænke-højt«-metoden, som er en enkel og effektiv metode til at finde fejl i brugergrænseflader, undersøges for at bedre samspillet mellem brugere og edb-systemer. – Formalisering i design af edb-systemers brugergrænseflader søges endvidere vurderet. Spørgsmålet om, hvordan markørstyringstaster bedst arrangeres, undersøges eksperimentelt. – Endelig undersøges sådanne bruge-

res opfattelse af grundbegreber i det elektroniske post-system UNIX-Mail, som ikke er edb-kyndige (Anker Helms Jørgensen).

16. CAUSA (Causal Assumptions Unified with Statistical Analysis): I samarbejde med Sv. Kreiner udvikles et statistisk ekspertprogram med interaktiv brugergrænseflade. Der arbejdes på at fremstille et prototype-system, som bl.a. indeholder en specifikation af datamaterialets empiriske design, af forskerens teoretiske grundantagelser (basismodel) og af de hypoteser, som forskeren ønsker afprøvet. – Psykosociale faktorer indvirkning på effekten af akupunktur behandling af hjertepatienter: I samarbejde med læge S. Ballegaard (Rigshospitalet) og stud.psych. Joan Holck foretages en experimentel (prospektiv) undersøgelse af, om patientens sociale ressourcer og evt. somatiserende personlighedsstrategi indvirker på behandling af angina pectoris (Benny Karpatschhof).

17. Tre forskningsprojekter er afsluttet: 1) Studier af 650 års blodsudgydelser på øen Bellona. Det påvises, hvordan strukturelle forhold såvel som basale samfundsværdier vedligeholder og hindrer en effektiv kontrol af blodsudgydelserne. En afhandling er indsendt til bedømmelse for den filosofiske doktorgrad. 2) Studier af kulturelle værdiers indflydelse på udviklingen af bellonesiske personnavne. En artikel er udarbejdet. 3) Historiske studier af de tidligste kontakter mellem Bellona og omverdenen. En artikel gjort færdig (Rolf Kuschel).

18. Der foretages en videnskabshistorisk og videnskabsteoretisk analyse af nyere tværvideenskabelige hypoteser, som indebærer en ændring af den hidtidige grænsedragning mellem naturvidenskab, humaniora og samfundsvidenskab (Simo Køppe).

19. Evalueringsforskning, et område af den anvendte socialpsykologi: Der er arbejdet med grundproblematikker omkring forholdet mellem generaliseringskrav og konkrete empiriske metoder, samt med et praktisk evalueringsprojekt: I samarbejde med en større statsvirksomhed er der blevet udviklet redskaber til procesevaluering i forbindelse med erhvervsrettet efteruddannelse, og der er foretaget en løbende evaluering af et nyt uddannelsesforløb (Claus Ljungstrøm, Sven Mørch).

20. Projektet »Vejledende Prøver i Børnehavklassen«: Der foretages analyse af en statistisk bearbejdelse (ved Svend Kreiner) af data på 220 børn. Der påtænkes en delrapport om de sammenhænge, der konstateres mellem børnenes skoleresultater på forskellige trin i en prospektiv longitudinal-undersøgelse over et 10-årigt forløb, når børns resultater fra 9. klasseprøverne i sommeren 1987 er bearbejdet statistisk

sammen med tidligere data. – Et samarbejde om et projekt, »Computere i skolen« er aftalt med Michael Cole, San Diego, Californien (Aksel Mortensen).

21. Ungdomsforskning: Der er blevet arbejdet videre med de teoretiske og metodiske aspekter, der knytter sig til ungdomsproblematik og dens konkrete udtryk. I forskellige artikler er der blevet fremlagt perspektiver på individualiserings- og ungdomsgruppeproblematik, og der er opstillet et forskningsmetodisk grundlag for empirisk ungdomsforskning (Sven Mørch, Claus Ljungstrøm).

22. I en publiceret artikel om »Det erotiske og det oprørske« er beskrevet, hvordan omsorgen for kønnet – i skikkelse af både seksualitetsundertrykkelse og – frigørelse – skriver sig ind i sundhedsvæsenets disciplinering af og kontrol med det moderne menneskes eksistens. Forskningsarbejdet bag bl.a. dette tema er led i en magtanalytisk perspektivering af de store sociale institutioners dobbeltfunktion (Lone Pål).

23. Med henblik på en rekonstruktion af den »almene psykologi«, der arbejder med fagets grundlæggende definitioner (begrebsdannelse), er det undersøgt, i hvilken grad det er muligt og relevant at bruge naturvidenskabelige tilgangsmåder til psykologiske problemstillinger. Det er konkluderet, at psykologien meget vel kan leve op til naturvidenskabens krav, men at det ved studiet af »sindslag«, ikke er relevant, at den gør det. Mennesker følger i højere grad intentioner og strategier end lovmæssigheder (Johannes Mørk Pedersen).

24. En sammenlignende undersøgelse af psykotiske og normale børns kommunikative adfærd er ført videre med dataudskrifter fra videobånd af nonverbale og verbale interaktionsmønstre (sm.m. C. Aussilloux, M.-F. Livoir, m.f. INSERM U. 70 & Hôpital de la Colombière, Montpellier). Resultaterne heraf tænkes inkluderet i en påbegyndt afhandling om personlighedens oprindelse og dens samspil med selvet. – En undersøgelse over kemisk kommunikation hos beslægtede fiskearter er fortsat (sm.m. C. Christoffersen, Kemi II, H. C. Ørsted Institutet). – En introducerende bog om prosemantisk kommunikation hos dyr og mennesker, herunder tegnsprogsudvikling for hørehæmmede og andre kommunikations-handicaps, er under udarbejdelse (Arne Friemuth Petersen sm.m. Lars von der Lieth og Rolf Kuschel) (Arne Friemuth Petersen).

25. Selvrefleksion som samfundsskabt personlig kapacitet: Dette arbejde argumenterer for, at evnen til selvrefleksion ikke er selvfølgelig, men at den først aktualiseres under samfundsmæssige forhold, der præges af tosprogethed, migration, urbanisering, forlængt skolegang og omstilling til nye medier. – Videospil

og kognitive færdigheder: Nogle undersøgelser mener at have påvist, at træning i videospil fører til forøget færdighed i induktiv problemløsning. En undersøgelse er i gang, der skal vise, om der snarere er tale om forøget evne til at uddrage information af dynamisk grafik (Arne Poulsen).

26. Der foretages en socialpsykologisk belysning af forhold af betydning for forståelse af, hvorledes et stort socialsystem undergår ændringer som resultat af en læreproces. Det system og den læreproces, som har været genstand for analysen, har været det danske socialpolitiske system og dette systems brug af forsøgsstrategien som en læreproces. Nogle erfaringer med anvendelse af denne udviklingsmetode er beskrevet i lyset af en generel innovationsmodel i Knudsen, K., Magnussen, J. og Prahl, A.: *Forsøg – fornyelse*. Syd-jysk Universitetscenter, 1987. – Krav til og almene betingelser for anvendelse af evaluering er beskrevet henholdsvis i en konferencerapport (»Dansk Selskab for almen Medicins konference om forskning i almen praksis, 10. marts, 1987«) og i et oplæg til Nordisk Symposium i Evaluering, som vil blive publiceret i revideret udgave i en publikation fra AKF. P.t. arbejdes der med en analyse af betydningen af forsøgsstrategiens erfaringer for kvalifikationskrav til socialarbejdere (Arne Prahl).

27. Et projekt om Multilevel Flow Modelling display system til repræsentation af sådanne komplicerede processer i industrielle procesanlæg, som angår overvågning og diagnosticering af fejl i disse anlæg, virkeliggøres. (Princippet for repræsentationen er udviklet i samarbejde med Morten Lind, DTH og forsøgsanlæg Risø. Projektet udføres sammen med professor K. D. Duncan, Applied Psychology, Cardiff). – Tre artikler om metoder til at effektivisere verbale rapporter fra forsøgspersoner i psykologiske eksperimenter er udarbejdet. Udviklingen af sådanne metoder bidrager til »indfangning af ekspertviden«, metodisk udformet og afprøvet ved instituttet i Cardiff (Nini Prætorius).

28. Litteraturpsykologiske undersøgelser (i samarbejde med Cay Dollerup, Engelsk Institut og chefpsykolog Carsten Rosenberg Hansen): Ved hjælp af spørgeskemaer – udarbejdet på grundlag af fænomenologiske rapporter aflæses oplevelser af forskellige tekster – kortlægges faktorer af individuel, kulturel eller almenmenneskelig oprindelse. (Iven Reventlow).

29. Model for de auditive sansecellers (hårcellers) funktionsmåde: En tidligere udviklet model, der dækker størstedelen af de i litteraturen rapporterede data, videreudvikles til en fler-kanal-model med henblik på beskrivelse af de resterende data. (Strange Ross).

30. Det personlige og det kulturelle mødes ofte i sym-

boler. Man kan blive personligt grebet af »flaget« eller »nationalsangen«. På den ene side er forholdet til sådanne symboler personligt – på den anden side er symbolerne kulturdefinerede fænomener. Nogle psykologiske teorier beskriver »den personlige symbolik« og »kulturens symbolik« som to kombattanter i psyen – dømt til evig kamp. (»Id« og »Superego« for eksempel). Andre ser omvendt menneskeliggørelsen af en person i den situation, hvor disse to sider er »identitet«. Denne problematik, som den er behandlet i psykologiens litteratur, kortlægges med henblik på at opbygge et sammenhængende synspunkt (Erik Schultz).

31. Praktisk afprøvning af et udviklet træningskursus i kreativitet og produktudvikling, på grundlag af en i foråret til Undervisningsministeriet fremsendt forsøgsrapport. Projektet bygger dels på litteraturstudier, dels på resultater af forsøgskurser (Poul Vidriksen).

Gæster:

Dr. Marie-Francoise Livoir, Université de Montpellier, var gæsteforsker ved laboratoriet juni og november.

Redaktionsvirksomhed:

I. K. Moustgaard har redigeret tekster fra et internordisk seminar i psykologiens faghistorie (se også Johs. Mørk Pedersen).

Karin Borg er redaktionsmedlem af tidsskriftet Kontext.

Ole Dreier er medlem af redaktionen af fagtidsskriftet Forum Kritische Psychologie og medlem af Dansk psykologisk Forlags redaktørstab.

Niels Engelsted var i redaktionen af den engelsksprogede publikation om Psykologiens almene grundlag, (Århus Universitet).

Jørgen Hviid redigerer bog om AIDS for Unitas Forlag.

Benny Karpatschof, Arne Poulsen og Nini Prætorius er redaktører af Psyke og Logos.

Claus Ljungstrøm og Sven Mørch er redaktører af Udkast – Dansk tidsskrift for kritisk Samfundsvidenskab.

Aksel Mortensen er medlem af redaktionsgruppe for Nordisk Psykologi og af redaktionel baggrundsgruppe for forskningsspalten i Dansk Psykolognyt.

Johs. Mørk Pedersen var redaktør af bogen Seculum Primum om Psykologiens hundredårige historie i Skandinavien, som udkom i december.

Kongresdeltagelse m.v.:

I. K. Moustgaard holdt foredrag ved Henrik Poulsen-symposiet (Psykologisk Institut, Århus) 24. september.

Svend Børge Andersen har efter invitation deltaget i

to workshops ved The Person Centered Expressive Therapy Institute, Santa Rosa, Californien 12. juli til 2. august.

Inger Bernth har holdt et indlæg på konference om indskoling 11. juni.

Kresten Bjerg har holdt foredrag i København ved 1st European Full Scale Workshop 15. til 16. januar og i Dansk Forening for Apparatteknik i april.

Claus Bundesen har holdt foredrag om 2nd Conference of the European Society for Cognitive Psychology, Madrid, 7. til 11. september.

Ole Dreier har ledet kongres og holdt 2 hovedforedrag ved kongres i Fulda, Vesttyskland 4. til 10. oktober. Han har desuden fremlagt egen forskning ved konference på University of California 6. til 15. april, det samme ved konference på universitetet i Linköping, Sverige 6. august og på symposium på Psykologisk Institut, Århus, 24. og 25. september. Endvidere har han gæsteforelæst ved universitetet i Hamburg 14. maj og ved Freie Universität, Vestberlin, 21. maj.

Niels Engelsted har gæsteforelæst på Århus Universitet om personlighedens almindelige grundlag 17. september og om psykologiens almene grundlag 24. september.

Benny Karpatschof har gæsteforelæst ved Ålborg Universitetscenter 3. oktober om datalogi-matematik og ved Århus Universitet 5. november om »Det unikke og det almene i psykologien«.

Rolf Kuschel har holdt kongresforedrag i Spanien.

Aksel Mortensen har givet en »talk« på Laboratory of Comparative Human Cognition i San Diego, Californien, i oktober.

Sven Mørch har gæsteforelæst i Århus på Psykologisk Institut og ved Folkeuniversitetet, samt på konferencen »Ungdom mot år 2000« i Oslo januar 1987.

Arne Friemuth Petersen har gæsteforelæst ved École Normale Supérieure, Paris, 11. december.

Kollegiale organer:

I. K. Moustgaard er medlem af bestyrelsen for Inge Lehmann-legatet af 1983.

Karin Borg er medlem af centernævnet for Center for Kvindestudier.

Benny Karpatschof er medlem af FTU-udvalget under Det humanistiske Forskningsråd (Forskning der kan fremme Teknologisk Udvikling).

Aksel Mortensen er medlem af Det faglige Råd for Danmarks pædagogiske Institut.

Sven Mørch er institutbestyrer ved Psykologisk Laboratorium.

Arne Prahl er medlem af FLUSA.

Iven Reventlow har været formand for Konsistoriums stipendieudvalg.

Strange Ross er medlem af fakultetsrådet og dets budget- og forretningsudvalg.

Erik Schultz er linjestudieleder på Folkeuniversitetets psykologiundervisning.

Publikationer:

Andersen, S.B.: Niels Bohrs belæringer og psykologiens observationsbegreb. Nordisk Psykologi Vol. 39, nr. 3, s. 203-15, København 1987.

Berliner, P., Hommelgaard, B.: Kulturforskelle og psykologi. Tværkulturel psykologi – muligheder og begrænsninger. København 1987, 238 s.

–: Afhængighed og udfordring. – Skolen i Grønland og i Den Tredie Verden. København 1987, 321 s.

–: Managementteori og psykologi I & II. Psykolog Nyt 10, s. 328-31, København 1987.

–: Managementteori og psykologi I & II. Psykolog Nyt 11, s. 376-78, København 1987.

–: Spændingsfeltet mellem offentlig og privat skole. Psykolog Nyt 22, 41. årg, s. 696-99, København 1987.

Bernth, I., Poulsen, A.: Børn og edb. Ugeskrift for Læger 149, s. 2863-64, København 1987.

–: Teorier, pædagogisk praksis og menneskesyn. Hvordan skal små børn undervises? – skal de?, Danmarks Lærerhøjskole. Institut for Pædagogik og Psykologi (udg.), s. 8, København 1987.

Berthelsen, J.K.: Fjern giftige lofter. Humanist 6, s. 5, København 1987.

–: Brug video. Psykolog Nyt 11, s. 2, København 1987.

–, Illeris, K., Poulsen, S.C.: Innføring i prosjektarbeid. Norge 1987, 173 s.

–: Uddannelsernes top-ti. Psykolog Nyt 16, s. 2, København 1987.

Borg, V.: Arbejde og familie. Når vi lever sammen, Poul Backer, s. 119-26, København 1987.

Bundesen, C.: Visual attention: Race models for selection from multielement displays. Psychological Research 49, s. 113-21, Berlin 1987.

Dollerup, C., Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Kristensen, B., Tinson, C.: The Empirical Selection – by means of readers response – of the three tales to be used in the "Folktale" project. København 1987, 64 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: An introductory Survey of the Danish investigation in experimental reader reserch. 4th ed. København 1987, 27 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: The research team's preliminary selection of a number of potentially useful tales from three different cultures for future work in the "Folktale" project. København 1987, 37 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H.: Background and preliminary plans for the "Folktale" project. København 1987, 24 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Tinson, C.: Appendix to working paper: The ram studies 1,2,3 and 4 : a description of the thinking, set-up and planning of the studies. København 1987, 37 s.

–, Reventlow, I., Rosenberg, C.H., Tinson, C.: Wor-

- king paper: The ram studies 1,2,3, and 4: a description of the thinking, set-up and planning of the studies. København 1987, 46 s.
- Dreier, O.: Grundproblemer ved psykoanalysens behandlingsteori. Udkast 15. årg. (1), s. 3-29, København 1987.
- Forord. Flygtninges psykiske kriser, J. G. Arenas, P. Steen, V. Jacobsen, U S. Thomsen, s. 11-13, København 1987.
- Zur Funktionsbestimmung von Supervision in der therapeutischen Arbeit. Kritische Psychologie als Subjektwissenschaft. Klaus Holz kamp zum 60. Geburtstag, Wolfgang Maiers, Morus Markard (eds), s. 44-56, Frankfurt 1987.
- Klienteninteressen in der Psychotherapie. Forum Kritische Psychologie 20, s. 66-83, Berlin, Hamburg 1987.
- Duncan, K.D., Prætorius, N.: Knowledge capture for fault-diagnosis training. Advances in Man-Machine Systems Research 3, s. 165-78, London, England 1987.
- Engelsted, N.: Englen og dyret. København 1987, 276/312 s.
- Hviid, J.: Nysgerrighed, undren, tilbedelse. Katolsk Dialog 2, s. 16-17, København 1987.
- Niels Steensens veje. Re-Formation 3, s. 64-66, København 1987.
- L'Ecole française vue du Danemark. Bulletin de Nouvelles, Compagnie de saint Sulpice Juni, s. 3-7, Paris 1987.
- Uden håb – intet liv. Det gælder mennesket, Bodil Harild, Bente Houmann, Gudrun Jarnvig, Fanny Truels Jensen, s. 37-39, København 1987.
- Opgav Niels Steensen videnskab og forskning? Katolsk Dialog 4, s. 3-9, København 1987.
- Jørgensen, A.H.: The trouble with UNIX Mail: Initial learning and experts' strategies. Human-computer interaction – INTERACT'87, H.-J. Bullinger, B. Shackel (eds), s. 847-54, Amsterdam 1987.
- Nielsen, L.C., Carstensen, P.H.: Formal specification of user interfaces: Two application studies. Work With Display Units 86, B. Knave, P.-G. Widebäck (eds), s. 851-59, Amsterdam 1987.
- Karpatschof, B., Karpatschof, L.: Den internaliserede kræmper – En analyse af et incestoffer. Psyke og Logos 1, s. 174-222, København 1987.
- Menneske-datamat-interaktionen – den interaktive virksomhed og tilegnelse. Kommunikation og problemløsning i en interaktiv grænseflade. (Forskningsrapport nr. 7), Jens Johansen, B. Karpatschof, J. Rattleff (udg.), s. 9-24, København 1987.
- Kommunikation og metakommunikation i menneske-maskine-grænseflader. Kommunikation og problemløsning i en interaktiv grænseflade. (Forskningsrapport nr. 7), Jens Johansen, B. Karpatschof, J. Rattleff (udg.), s. 39-62, København 1987.
- Kommunikationsbegrebet i kybernetikken og i virksomhedsteorien. Kommunikation og problemløsning i en interaktiv grænseflade. (Forskningsrapport nr. 7), Jens Johansen, B. Karpatschof, J. Rattleff (udg.), s. 33-38, København 1987.
- Karpatschof, B.: Psykologien og verdenskortet. Psyke og Logos 2, s. 287-303, København 1987.
- Mørch, S.: Teori eller empiri. Empiriproblemet i empirisk forskning. Udkast. Dansk tidsskrift for kritisk Samfundsvidenskab 1, s. 25, København 1987.
- Hvad er ungdom? Nordisk Psykologi 1, s. 9, København 1987.
- Unges problem eller ungdomsproblemet. Psykologi Juni, s. 12, København 1987.
- Ungdom mellem samfund og teori. Ungdom mot år 2000, Ola Stafseng, Ivar Frønes (red.), s. 25, Oslo 1987.
- Andersen, H.: Nykonservatism och privatorienteringen. Kritisk Psykologi 1, s. 11, Stockholm 1987.
- Pál, L.: Det erotiske og det oprørske. Psyke og Logos 8, s. 20, København 1987.
- Pedersen, J.M.: Seculum Primum – glimt fra 100 års psykologi i Norden. Seculum Primum, J. K. Monstgard, Johs. Mørk Pedersen, Karl Halvor Teigen (red.), s. 4, København 1987.
- Naturvidenskaben som psykologiens forbillede. Psyke & Logos Årg. 8, nr. 2, s. 11, København 1987.
- Petersen, A.F.: Det komparative problem: Hvad er forholdet mellem humanpsykologi og dyrepyskologi? Psyche og Logos 2, s. 315-39+467, København 1987.
- Une théorie de l'apprentissage par action et sélection. (Seminarpapir). Institutpublikation 1987, 24 s.
- Prahl, A., Knudsen, K., Magnussen, J.: Forsøg – fornyelse, – en evaluering af Socialstyrelsens forsøgsmidler. Esbjerg 1987, 162 s.
- Schousboe, I.G.: Søkendebørn og leg. Bixen. Tidsskrift om miljøer og medier for børn og unge 3, s. 14, København 1987.
- Schultz, E.: Seksualitet i almenpsykologisk belysning. Psyke & Logos 1, s. 17, København 1987.

Sven Mørch

4. Institut for Pædagogik

Historie:

Den 1. oktober 1955 blev dr.phil. Knud Grue-Sørensen kaldet til det første professorat i pædagogik ved Københavns Universitet. Dermed startedes den udvikling, der er resulteret i det nuværende Institut for Pædagogik. Den 13. maj 1957 indførtes magisterkonferens i pædagogik, den 5. december 1960 en cand.art. prøve i pædagogik. Denne sidste eksamen blev dog af-

skaffet i 1971, da fakultetets almene regler for bifags- og hovedfagsstudier for alle fakultetets fag også kom til at gælde for pædagogik.

Den 14. april 1968 indviedes Institut for teoretisk Pædagogik i lokaler i Linnésgade 22, 1., 1361 København K, der udover professoratet fik tilknyttet to heltidsvidenskabelige medarbejdere. I 1970 flyttede instituttet til lokaler i St. Kannekestræde 18, 1169 København K og den 1. februar 1987 til de nuværende lokaler på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80, 2300 København S.

Den 1. januar 1970 etableredes Institut for anvendt Universitetspædagogik, Fiolstræde 24, 1171 København K. Institutet blev oprettet med det formål at foranstalte universitetspædagogiske kurser for universitetets lærere, samt i almindelighed at drive forskning i de højere læreanstalters pædagogik. Det fik i alt tildelt fem heltidsvidenskabelige medarbejdere. Dette institut var oprindeligt placeret direkte under Konsistorium, men den 1. april 1974 blev det lagt ind under Det filosofiske (humanistiske) Fakultet.

Fra midten af 1970'erne startede bestræbelserne på at sammenlægge de to pædagogiske institutter og den 1. april 1979 bar disse anstrengelser frugt med dannelsen af Institut for Pædagogik i dets nuværende form med i alt 9 heltidsvidenskabelige medarbejdere. Foruden fagstudiet pædagogik forestår instituttet en uddannelse i voksenpædagogik og én i u-landspædagogik. Desuden skal instituttet varetage undervisning i universitetspædagogik.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professor: Staf Callewaert.

Lektorer: Joan Conrad, Helge Dohn, Bo Jacobsen, Per Fibæk Laursen, Lars Jakob Muschinsky, Sven Erik Nordenbo, Knud D. Wagner, Thyge Winther Jensen.

Amanuensis: Sten Clod Poulsen (midlertidig udvekslingsordning med lektor Sven Erik Nordenbo).

Forskningsadjunkt: Anne-Marie Søderberg.

Kandidatstipendiater: Tine Rask Eriksen, Lis Nielsen.

Forskningsstipendiat: Kirsten Grønbæk Hansen.

Lektor K. D. Wagner har haft orlov siden 1.8.1986.

TAP: Antal årsværk: 2,1.

Mette Worning Andersen, Lone Dahl, Inger Nye-gaard Jensen.

Forskningsvirksomhed:

1. Projekt vedrørende pædagogikkens objekt, teori og metode. Projektet sigter mod, med udgangspunkt i P. Bourdieus uddannelses-sociologi og videnskabsteori, at formulere en afgrænsning af pædagogik som videnskab. I indlevende år har arbejdet koncentreret sig om Foucaults videnskabsteori/institutionskritik. Des-

uden påbegyndtes et studium af forholdet mellem psykoanalyse og pædagogik, specielt med henblik på en række nyere franske publikationer fra Lacan-inspirede socialpædagoger. Derudover fortsattes arbejdet med et projekt ved INDE – Bissau om betydning af nyere religiøse bevægelser for hele socialisations- og uddannelsesområdet i landet. Der foreligger et stort interviewmateriale samt litteraturstudier (Staf Callewaert).

2. Forsat arbejdet »Den pædagogiske uddannelse af lærere til den højere skole siden 1770'erne«. Yderligere arbejdes der med uddannelsesproblemer i den 3. verden, med formelle og informelle uddannelsesinitiativer og uddannelsesprogrammer etableret med hjælp fra de industrialiserede lande med henblik på udviklingsfremmende virksomhed. I maj 1987 påbegyndtes et samarbejde med Dansk Sygehusinstitut vedrørende en undersøgelse af yngre lægers uddannelsesmæssige situation på danske sygehuse (Joan Conrad).

3. Arbejde med pædagogisk-psykologiske forhold inden for medicinsk undervisning, uddannelse og videreuddannelse, samt med psykologiske og pædagogiske faktorer ved påbegyndelse og gennemførelse af uddannelsen til speciallæge i psykiatri og kirurgi. Denne undersøgelse har til hensigt at kortlægge forhold af betydning for valg af de to specialer samt det uddannelsesmæssige forløb, der fører frem til speciallægeautorisation (Helge Dohn).

4. Videre arbejde med Forskningsmiljøundersøgelsen. Der foretages undersøgelser af udvalgte humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningsmiljøer ved hjælp af interviews, observationer m.v. ledsaget af teoretiske undersøgelser af forskningsprocessens individuelle og sociale natur (Bo Jacobsen).

5. Sammen med Sven Erik Nordenbo arbejdet videre med »Informatikkens didaktik«. Desuden med en undersøgelse vedrørende frafald inden for den matematiske-fysiske faggruppe under Det naturvidenskabelige Fakultet. Yderligere har han sammen med Leif Hansen og Vibe Årkrog arbejdet med et projekt vedrørende informatik og arbejderuddannelse, og sammen med Arne Jakobsen, DTH med studenters valg af studium (P. Fibæk Laursen).

6. Projekt vedrørende daginstitution og skole som kulturelt kontekst for børns liv samt »Fantasien som pædagogisk projekt«. Desuden, efter afslutning af undersøgelsen »Småbørns hverdagsliv – barndommen som social kategori« videreføres to problemstillinger herfra. En undersøgelse af kulturforskelle mellem henholdsvis daginstitution og skole med henblik på tilvejebringelse af forudsætninger for fremtidigt samarbej-

de mellem daginstitutioner og skole (heldag). Samt en teoretisk baseret undersøgelse af måder, hvorpå man kan forstå og forvalte børns fantasiudfoldelse i henholdsvis daginstitutioner og skole (Lars Jakob Muschinsky).

7. Fortsættelse af en normativ undersøgelse af »pædagogisk paternalisme«. Projektet omhandler de beherskelsesforhold, der kan optræde i voksen/barn-, lærer/elev-, behandler/klient- og stat/borgerrelationen. Indtil nu foreligger der 4 publikationer. Tillige sammen med Per Fibæk Laursen arbejdet med færdiggørelsen af projektet »Informatikkens didaktik« (Sven Erik Nordenbo).

8. Arbejdet med projektet »VIP – Den videnskabelige personlighed«. Hensigten med projektet er tosidet: 1) Analyse af den videnskabelige personlighed som form for læreres socialkarakter og dermed for den personlighedsformning de udøver. 2) Karakterisering af den videnskabelige tanke- og personlighed vis à vis den tankeform og personlighed der er nødvendig for drift af erhvervsvirksomheder. Arbejdet vil omfatte en analyse af forholdet mellem tænkning og personlighed. Empiriske studier af forskeres personlighed og tilsvarende studier af lærere henholdsvis erhvervsfolk. Endelig er det hensigten at udvikle en kritisk problematisering af et fremtidsscenario, hvor forskeren repræsenterer den sejrende personlighedstype under overgangen til en postindustriel samfundsformation. Desuden med projektet »Studievirksomhedens dynamik i voksenundervisningen«.

Med udgangspunkt i begrebsstrukturer udviklet i VIP-projektet analyseres et større empirisk datamateriale om undervisningen ved de prøveforberedende enkeltfagskurser (Sten Clod Poulsen).

9. Færdiggjort projektet »Undervisning og meneskeopfattelse«. Et studium af nogle klassiske pædagogiske teorier ud fra et antropologisk synspunkt (Thyge Winther-Jensen).

10. Projektet »Historicitet, tekstlæsning, erfaringsdannelse« – en faghistorisk og fagdidaktisk analyse af danskundervisningen i gymnasiet. En afsluttende rapport er under udarbejdelse. Desuden arbejdes der med projektet »Det mediestøttede åbne universitet«. En evaluering af det igangværende åbne universitetsstudium i den vesteuropæiske musikkulturs historie. I undersøgelsen lægges der særlig vægt på at belyse de voksenpædagogiske og fagdidaktiske problemstillinger i forbindelse med Det humanistiske Fakultets forsøg på kulturformidling via andre medier og til studerende med anderledes forudsætninger end de dagstuderendes. Undersøgelsen foretages i samarbejde med en forskningsmedarbejder fra Danmarks Radios undervisningsafdeling (Anne Marie Søderberg).

11. Komparativt forløbsstudie af det konkrete sammenstød mellem omsorgskultur og systemverden i de kvindelige reproduktive omsorgsuddannelser. Formålet med projektet er at skaffe viden om det konkrete sammenstød mellem omsorgskultur og systemverden med henblik på at identificere spillerummene i systemets logik samt formulere handlerum for omsorgsarbejdet i sygeplejefaget. Genstandsområdet for projektet er at udforske det konkrete sammenstød mellem den kvindelige omsorgskultur og systemverden under den kombinerede teoretiske og praktiske sygeplejerskeuddannelse. Metodemæssigt er projektet bredt funderet. Kvantitative og kvalitative analyseformer anvendes til henholdsvis den omfangsmæssige- og den indholdsmæssige beskrivelse. Også klasserumsobservationer og observation af praksis ud fra antropologisk metode inddrages (Tine Rask Eriksen).

12. Udarbejdelse af licentiatafhandlingen »En undersøgelse af vuggestuemiljøet som ramme for små børns udvikling«. Med udgangspunkt i Habermas teori om den kommunikative handlen udarbejdes kvalitative analyser af voksen-barn kommunikation i et vuggestuemiljø. Arbejdet går ud på at anvende Habermas teori i en udviklingspsykologisk og institutionskritisk ramme. Barnets sproglige og kommunikative udvikling beskrives ikke kun inden for den nyere ramme for beskrivelsen af små-barnets sproglige udvikling, men også med udgangspunkt i Habermas begreb om system- og livsverdenen. De sproglige analyser tages således primært udgangspunkt i livsverdensbegrebet. Formålet er at karakterisere tidstypiske samværsformer i et institutionsmiljø med udgangspunkt i livsverdensbegrebet. Projektet tager sigte på at se enkelte detaljerede analytiske ytringer i en bredere kommunikationsteoretisk og samfundsteoretisk ramme (Lis Nielsen).

Redaktionsvirksomhed:

Joan Conrad er national redaktør af Scandinavian Journal of Educational Research. Per Fibæk Laursen er medlem af redaktionen for DACIE-nyt, udgivet af Dansk erhvervspædagogisk Selskab. Lars Jakob Muschinsky er redaktør af Dansk pædagogisk Tidsskrift.

Svend Erik Nordenbo har redaktion af Danish Yearbook of Philosophy, vol. 24, (1987). Tine Rask Eriksen er medlem af: »Advisory panel« i tidsskriftet Scandinavian Journal of Caring Sciences, Almqvist & Wiksell, Sweden.

Arbejde inden for kollegiale organer:

Staf Callewaert er medlem af fakultetsrådet. Joan Conrad er medlem af Konsistorium og medlem af konsistoriums budget- og forretningsudvalg. Bo Jacobsen er medlem af institutbestyrelsen og næstformand. Per Fibæk Laursen er fællestillidsmand for magistrene, samt medlem af Hovedsamarbejdsudvalget. Lars Jakob Muschinsky er institutbestyrer. Sven Erik Nor-

denbo er medlem af programudvalg og studieleder i pædagogik ved Folkeuniversitetet i København, samt medlem af repræsentantskabet for Audiologopædisk Forening. Thyge Winther-Jensen er Studienævnsformand samt censorformand ved Danmarks Lærerhøjskole for det pædagogisk-psykologiske område.

Rejser:

Staf Callewaert har foretaget konsulentrejser til Guinea-Bissau som supervisor for pædagogisk forskning. Joan Conrad var medarrangør af UNESCO/CEPES mødet vedrørende »Staff Development and Higher Education« i Aviero, Portugal, oktober 1987.

Gæsteforelæsninger efter invitation:

Staf Callewaert har holdt gæsteforelæsninger ved Lunds Universitet og ved Nordisk Symposium for Privatskoler i de Nordiske Lande, Skanør Nov. 1987. Sten Clod Poulsen har holdt foredrag og deltaget i formidling til kredse i voksenundervisningen. Thyge Winther-Jensen har holdt gæsteforelæsning i The British Comparative and International Education Society over emnet: Danish vocational Education of the 80's, University of Glasgow og i Forum for historisk-pædagogisk Forskning, Oslo Universitet over emnet: Didaktikkens begreb. Anne-Marie Søderberg har den 24.2.87 holdt foredrag »Om nødvendigheden af voksenpædagogisk efteruddannelse« for medarbejdere ved voksenuddannelsescentrene i Frederiksborg Amt. Tine Rask Eriksen holdt forelæsning i Selskab for Arbejdsmiljø: »Sammenstød mellem omsorgskultur og systemkultur med eksempler fra sygeplejen« og præsenteret sit forskningsprojekt ved Forskerkursus i kvalitative metoder – sammenhæng mellem videnskabs-teori og metode.

Publikationer:

Callewaert, S.: Pædagogik som plage. Dansk pædagogisk Tidsskrift November, s. 10, København 1987.
 – Om Foucault og postmodernisme diskussionen. (Forskningsnoter, nr. 1). København 1987, 58 s.
 Conrad, J.: Yngre lægers kliniske uddannelse – en undersøgelse af den kliniske uddannelsesproces i fire sygehusafdelinger. DSJ-Information 7 årg., nr. 1, s. 614-20, København 1987.
 Dohn, H., Wagner, K.D.: Learning problems – when arts students encounter computer science. Higher Education 16, s. 231-35, Dordrecht 1987.
 – Recent trends in research on higher education in Denmark. Higher Education in Europe 12, s. 66-69, Bukarest, Rumænien 1987.
 –, Nystrup, J.: Transfer – en empirisk undersøgelse. Nordisk Psykologi 39, s. 225-28, København 1987.
 Jacobsen, B.: Uddannelse år 2000: Uddannelsesmål i fremtidsperspektiv. Uddannelse, 5, s. 277-88, København 1987.
 Laursen, P.F.: Danske gymnasielæreres professionelle

identitet. Hvordan lærere blir til, S. Vaage, G. Handal, K. Ø. Jordell, s. 164-80, Oslo 1987.
 – Frafaldsundersøgelsen. Hovedområdet 7, s. 12-13, København 1987.
 – Goddag og farvel. Hovedområdet 1, s. 4-5, København 1987.
 Muschinsky, L.J.: Pædagogisk køkken. Dansk pædagogisk Tidsskrift 3, s. 5, København 1986.
 – Det pædagogiske barn. Dansk pædagogisk Tidsskrift 4, s. 9, København 1987.
 – Småbørnsforældrenes store ensomhed. Forskning og Samfund 8, s. 3, København 1987.
 –, Erdmann, B., Olesen, D.F.: Småbørns hverdagsliv. Småbørn, familie, samfund, Charlotte Bøgh, Per Schultz Jørgensen (red.), s. 11, København 1985.
 – Børn og pædagogik – skæve børn og speciel pædagogik. Dansk pædagogisk Tidsskrift 5, s. 5, København 1986.
 – Skal man tage til Italien for at lære at tegne? Dansk pædagogisk Tidsskrift 2, s. 7, København 1986.
 Nordenbo, S.E.: Filosofi i gymnasiet – en fagdidaktisk undersøgelse. København 1987, 123 s.
 – Gymnasiet og filosofien. Humanist 3, s. 8-9, København 1987.
 – Livsanskuelsen på skolebænken. Forskning & Samfund 2, s. 14-16, København 1987.
 – Filosofi som valgfag. Magisterbladet 10, s. 44-45, København 1987.
 – Børn og barbarer undtaget – om John Stuart Mills paternalisme. Filosofiske Studier, bind 9, C. H. Koch, K. Friis Jørgensen, Jan Riis Flor (udg.), s. 143-69, København 1987.
 – Om pædagogikkens filosofi. Philosophia – Tidsskrift for Filosofi Årg. 16, nr. 1-2, s. 132-36, Århus 1987.
 – Om filosofien i gymnasiet. Philosophia – Tidsskrift for Filosofi Årg. 16, nr. 1-2, s. 188-90, Århus 1987.
 – Pædagogik, følelser og sprog – om muligheden af en "følelsernes pædagogik". Skolepsykologi. Tidsskrift for pædagogisk Psykologi og Rådgivning 24. årg., nr. 4, s. 235-63, 301, København 1987.
 –, Nordenbo, A.M.: Anmeldelse af "Hesseldahl, Hans: Sexologi. Basisbog. København: Munksgaard, 1986". Nordisk sexologi 5, s. 141-43, København 1987.
 – Grupperferat 1. Hvordan skal små børn undervises? – skal de? (Konferencerapport). Pædagogisk-psykologisk publikationsserie nr. 40, Agnete Engberg, Mogens Jansen, Hans Vejleskov (udg.), s. 67-69, København 1987.
 – Vid og lidelseshistorier – i anledning af Gregersen & Køppe: "Videnskab og lidenskab". Psyke & Logos 8, s. 433-41, København 1987.
 – Children's Rights, the Antipädagogen, and the Paternalism of John Stuart Mill. Scandinavian Journal of Educational Research 31, s. 163-80, Oslo 1987.

- Søderberg, A.: Historisk bevidsthed, hvad er det? Information 14. april, kronik, København 1987.
- : Filosofisk problemløsning- en gennemgang af Sven Erik Nordenbos nye bog om filosofi i gymnasiet. Dansk pædagogisk Tidsskrift 5, s. 223-25, København 1987.
- : Læreren som professionel hjælper. Dansk pædagogisk Tidsskrift 6, s. 259-65, København 1987.
- : The Teacher in the Interface Between Education

- and Therapy. Teachers Thinking. Perspectives and Research, Åsmund Lønning Strømnes, Nils Søvik (eds), s. 107-44, Trondheim 1987.
- Winther-Jensen, T.: Temaet undervisning – Udkast til en systematik. Pedagogikk og Læreruddanning. Aktuelle idebrytninger, Evenshaug, Harbo, Stålsett (udg.), s. 78-94, Oslo 1987.

ing Hansen, Søren Brønsted, Lars Jakob Muschinsky, Bjarne Juncker Christensen, Agne Leimundsgaard, Henrikka Gounari, Lise Randrup Jensen, Kirsten Marie Hennrich, Steen Hertzberg, Jan Johansen, Bertil K. Kjær, Hans Kristiansen, Lise Branslev Nielsen, Jette Pecher, Agnete Perwing, Torben Petersen, Torben Pedersen, Nielske Vestager, Palle Vestberg Rasmussen, Niels Ole Søberg, Inger Vibeke Thomsen, Kirsten Thomsen, Ramona Wolff, Aar Strand, Ann-Mette Øster.

Lars Jakob Muschinsky

Stab

Staben bestod i 1987 af følgende medarbejdere (undervisere) fra andre institutioner (taget anføres i parentes): Adjunkt/lektorer: Karsten Biering (folkelitteraturovidenskab), Niels Finn Christiansen (historie) og Ulrik Lehmann (litteraturovidenskab).

TAP

Karin Thomsen (undervisning)

Forskningsskemaet

Det til denne tilknyttede delvist udførte forskningsvirksomhed er refereret i årbogen under dens hovedtematiske kategorier.

Karin Biering

2. Center for Audiologopædi

Historie

Der blev etableret til Universitetets Årbog 1985 og 1986 med henvis til årbog nr. 1-1987 har der været almindeligt studenteropgav på 25 studerende med et frafald på 2 studerende i den samme måned.

De resterende 23 studerende har fulgt undervisningen i 1987. Der er således ved udgangen af 1987 ialt 74 registrerede studerende, hvoraf 54 er skrevne studerende ved centret.

Stab

FIP: Antal årsverk: 6.
 Lektorer: B. Frøkjær-Jensen, Lars von der Lieth.
 Fondslejemmet etc.: Dr. phil., et phil. Otto Hansen.
 Sektionschef: Flavia Morano (Italien).
 Kandidatassistent: Jolanta Goebinska-Gyeczars (Polen), Carsten Elbro (caud. mag.).
 Jobtilbudsordningen: Jytte Christoffersen (caud. mag.).

TAP: Antal års-verk: 1/2.

Kirsten Nielsen

Forskningsindsats

Formålet med Center for Audiologopædi skolecentret har været at opbygge et forskningsmæssigt miljø til gennemførelse af den audiologopædiske uddannelse, som centret er ansvarlig for. Centrets de senere år har forskningsprojekterne sænket sig om en bredtastisk beskrivelse af det enkelte menneskes funktion med særligt henblik på dels muligheder for at komme indgå i kommunikationen. I centrets forskning søger man at angribe kommunikationsproblematikken ved at løse spørgsmålet: Hvorledes bringer man mennesker, der af en eller anden grund har en nedsat evne til at kommunikere med omverdenen, til at kommunikere optimalt? Dette indebærer en integration af kommunikations- og handicapforskning. Begge forskningsområder er bredt og kræver en tværfaglig forskning, hvor centrets medarbejdere har kontakt dels med handicaporganisationer og -institutioner og dels med faglig ekspertise inden for og uden for universitetet.

Til løsning af de forskellige forskningsopgaver arbejdes såvel med kvalitative som kvantitative metoder, de sidste oftest ved hjælp af avanceret teknisk udstyr (demomåling af diastolemling fra special analysestyrt m.v.). Da målet er relativt uoplyst, følger en del af forskningen som udviklingsarbejde, hvor de studerende udføres i arbejdet og herved samtidig får mulighed for på en praktisk måde at løse deres projekter og eksamensopgaver, berunder special forskningen.

Tværfaglige centre

1. Center for Arbejderkulturstudier

Historie:

Center for Arbejderkulturstudier er oprettet 1982. Efter en forsøgsperiode på 4 år vedtog fakultetsrådet at reorganisere centret, således at hovedvægten i virksomheden fra 1988 bliver forskning samt varetagelse af formidlings- og konsulentopgaver udadtil.

Stab:

Staben bestod i 1987 affølgende medarbejdere (undervisere) fra andre institutter (faget anføres i parentes): Adjunker/lektorer: Karsten Biering (folkemindevidenskab), Niels Finn Christiansen (historie) og Ulrik Lehrmann (litteraturvidenskab).

TAP:

Karin Thomsen (timelønnet).

Forskningsvirksomhed:

De til centret tilknyttede, delvist udlånte læreres forskningsvirksomhed er refereret i årbogen under deres »moderinstitutters« redegørelser.

Karsten Biering

2. Center for Audiologopædi

Historie:

Der henvises til Universitetets Årbog 1985 og 1986 med hensyn til historik. I 1987 har der været almindeligt studenteroptag på 24 studerende med et frafald på 2 studerende i den første måned.

De resterende 22 studerende har fulgt undervisningen i 1987. Der er således ved udgangen af 1987 ialt 74 registrerede studerende, hvoraf 54 er aktive studerende ved centret.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6.

Lektorer: B. Frøkjær-Jensen, Lars von der Lieth.
Fonds aflønnet etc.: Dr. phil. et phil. Otto Hansen.
Scholarship: Flavia Morano (Italien).
Kandidatstipendiater: Jolanta Czubinska-Owczarz (Polen), Carsten Elbro (cand.mag.).
Jobtilbudsordningen: Jytte Christoffersen (cand.mag.).

TAP: Antal årsværk: 1/2.

Kirsten Nissen.

Professorer og lektorer rekvireret fra andre institutter: Jesper Hermann, Birgit Hutter, Sten Høgel, Niels Reinholt Petersen, Jørgen Rischel, Oluf Thorsen, Thyge Winter-Jensen.

Eksterne lektorer: Niels H. Buch, Gerhard Salomon.
Undervisningsassistenter: Dodo Astrup, Viggo Balle, Ildi Batory, Grete Boisen, Mogens Dalby, Birgit Dilling Hansen, Kirsten Brønsted, Nina Bjørk Eliasson, Bjarne Juncher Christensen, Anne Gammelgård, Hariklia Gounari, Lise Randrup Jensen, Karen Marie Hauschild, Sonja Hurwitz, Jan Johansen, Bent E. Kjær, Hans Kristiansen, Lars Bramsløw Nielsen, Jette Parbo, Agnete Parving, Torben Petersen, Torben Poulsen, Vibeke Vestager, Palle Vestberg Rasmussen, Niels Ole Sølberg, Inger Vibeke Thomsen, Kirsten Thyme, Kamma Wulff, Åse Ørsted, Ane Mette Øster.

Hjælpelærere: Nina Funder, Ulla Henriksen.

Praktikkoordinatorer: Kirsten Eichen, Carsten Elbro, Lars von der Lieth.

Praktikundervisning: Hver studerende skal inden indstilling til eksamen i de tre hovedområder i læse-, tale- og høreområdet have afsluttet 1/6 årsværk praktik i hvert område. Praktikundervisningen er i 1987 blevet varetaget af 49 praktiserende læse-, tale- og høreopdagere.

Forskningsvirksomhed:

Formålet med Center for Audiologopædis aktiviteter har været at opbygge et forskningsmæssigt miljø til inspiration af den audiologopædiske uddannelse, som centret er ansvarlig for. Gennem de senere år har forskningsprojekterne samlet sig om en holistisk beskrivelse af det enkelte menneskes funktion med særligt henblik på dets muligheder for at kunne indgå i kommunikationen. I centrets forskning søger man at angribe kommunikationsproblematikken ved at løse spørgsmålet: Hvorledes bringer man mennesker, der af en eller anden grund har en nedsat evne til at kommunikere med omverdenen, til at kommunikere optimalt? Dette indebærer en integration af kommunikations- og handicapforskning. Begge forskningsområder er brede og kræver en tværfaglig forskning, hvor centrets medarbejdere har kontakt dels med handicaporganisationer og -institutioner og dels med faglig ekspertise inden for og uden for universitetet.

Til løsningen af de forskellige forskningsopgaver arbejdes såvel med kvalitative som kvantitative metoder, de sidste oftest ved hjælp af avanceret teknisk udstyr (datamatstyring af dataopsamling fra specielt analyseudstyr m.v.). Da feltet er relativt uopdyrket foregår en del af forskningen som udviklingsarbejde, hvor de studerende inddrages i arbejdet og herved samtidig får mulighed for på en realistisk måde at løse deres projekt- og eksamensopgaver, herunder specialforskningen.

1. *Udvikling af centrets dataudstyr*

På grund af manglende bevilling i 1987 er udviklingen ikke sket i den udstrækning, vi kunne ønske. Vi har dog i 1987 fået installeret 1 stk. Partner mikrodatamat i forbindelse med vort sekretariat. Maskinen anvendes p.t. hovedsagelig til tekstbehandling. Programmet til stemmeanalyser (se Årbogen 1985) er færdigudviklet, men desværre på en lånt maskine, som vi har afleveret igen. Der håbes på bevilling i 1988, så vi kan få glæde af det udviklede programmet til studenterprojekter (B. Frøkjær-Jensen).

2. *Undersøgelse af effektiviteten af den ydede stemmedannelsesundervisning ved centret*

Færdiggørelsen af undersøgelsen er sket i foråret 1987 og resultaterne omtalt i et internationalt symposium om stemmen i Edinburgh i august. Udover de resultater, der har været omtalt i Årbogen 1985, viser undersøgelsen (baseret på 18 studerendes stemmer) en signifikant ændring af forholdet mellem den åbne fase og den lukkede fase i stemmelæbesvingningen. Efter stemmetræningen er lukketiden 3-4 % længere, hvilket kan tydes som en mere effektiv stemmefunktion (B. Frøkjær-Jensen, Kirsten Thyme).

3. *Undersøgelse af hørehandicappedes ændrede kommunikationsvaner efter indførelse af skrivetelefoner*

Undersøgelsen, der påbegyndtes i 1987 er fortsat i 1987 med udsendelse af spørgeskemaer til alle, der har fået opstillet et skrivetelefonudstyr. De første 500, der modtog udstyr i 1986 har nu fået supplerende spørgeskema. En sammenligning mellem spørgeskemaerne foretages med henblik på at påvise ændringer i sociale aktiviteter forårsaget af adgangen til skrivetelefon. Undersøgelsen fortsættes i 1988 (Lars von der Lieth, Eugenie Engberg, Jette Fogelstrøm, Tove Petersen, Britta Dam, Michael Hjort-Petersen, Ildi Batory).

4. *Læseudvikling og læsevanskeligheder*

Projektet indeholder en undersøgelse af forskellige slags læsevanskeligheder i lyset af en teori om den normale læseudvikling. Formålet er at øge indsigten i den normale læseudvikling fra begynderlæsning til avanceret læsning og forståelsen af specifikke læsevanskeligheder. Projektet sammenligner bl.a. sproglig opmærksomhed især på de enkelte betydningenheder, morfemerne, auditive skelnefærdigheder og ordbibliisering blandt dyslektikere og to grupper af normale læsere: dels begynderlæsere med samme læsefærdighed som dyslektikerne, og dels læsere på samme alderstrin (Carsten Elbro).

5. *On-line registrering af læsning*

Fremvisning af tekst på edb skærm giver mulighed for en præcis registrering af læserens strategier. »Moving-

text-window« er afprøvet på 40 voksne læsere, hvoraf nogle forinden havde deltaget i et kursus i effektiv læsning. Systemet lader teksten komme til syne i et lille vindue på f.eks. 16 bogstaver, som bevæger sig glidende i læseretningen. Hastigheden bestemmes af læseren og registreres af maskinen. De hurtige læsere synes at variere deres hastighed i langt højere grad end langsomme læsere.

En anden version af systemet er under afprøvning, hvor teksten vises rykvis i enheder, der er fastlagt på forhånd. Sigtet er at finde, hvilke enheder læsere på forskellige alderstrin klarer sig bedst med. Der sammenlignes med en gruppe svenske læsere. Samarbejde med prof. Ingvar Lundberg og Robert J. Jarvella, Umeå Universitet, Sverige (Carsten Elbro).

6. *Fælles genetisk oprindelse til specifik dysleksi og insulinafhængig diabetes mellitus*

Projektet har statistisk verificeret indikation for arvelig sammenhæng mellem specifik dysleksi og insulinafhængig diabetes mellitus (119 diabetiske patienter + 447 slægtninge undersøgt med et fund af 30 % mandlige og 11 % kvindelige ikke-diabetiske specifikt dyslektiske slægtninge, medens dysleksi kun forekom hos 3 % diabetespatienter). Der er indikation for, at insulinafhængig diabetes og specifik dysleksi er to virusinfektionsafhængige udtryk for samme dominant arvede autoimmune genetiske belastning lokaliseret til HLAD/DR området på kromosom 6. Undersøgelserne fortsættes. Hidtidige resultater publiceret (Hansen, Nerup & Holbek: *Hereditas* 105, 165-167, 1986; 107, 257-258, 1987) (Otto Hansen i samarbejde med Jørn Nerup, Niels Steensens Hospital).

7. *Den europæiske middelalders videnskabelige og poetiske sprogbrug i relation til den samfundsmæssige og individuelle værdibygning*

Projektet er en omfattende teoretisk og praktisk etisk undersøgelse af sprogets normative funktion i den evolutionære værdi- og normproces i den europæiske kulturramme med særlig henblik på middelalderens betydning for den nuværende situation (Otto Hansen i etikprojektet tilknyttet Institut for systematisk Teologi, Københavns Universitet).

8. *Hjælp vi dem?*

Projektet undersøger 250 børn/unge, observeret i Taleinstituttets observationsgrupper for småbørn i 1970-79. Formålet er at få klarlagt, hvordan disse børn/unge i dag fungerer sprogligt, læsemæssigt, motorisk og socialt. Såfremt projektet giver baggrund herfor, vil vi undersøge hvilke typer sprog mangler, der disponerer for læseproblemer senere hen, samt hvilke behandlingsmæssige konsekvenser dette vil få for barnet.

Testningen foregår 1-2 dage ugentligt med fire probander pr. dag; testtiden pr. proband er ca. 5 timer.

Undersøgelsen foregår på centret og omfatter test af impressiv og expressiv sprogfunktion, kognitiv funktionsniveau, læsefærdighed og hørelse samt interview af probander og/eller forældre. Projektet er støttet af Helsefonden (Carsten Elbro, Lars von der Lieth, Erna Schou, Anne Therkildsen, Bengt Zachau-Christiansen, Michael Hjort-Petersen, Nina Funder).

9. Udenlandsk adopterede børns udvikling

18 børn ankommet til Danmark fra Korea efter 3 års alderen har gennemgået en grundig sproglig undersøgelse indbefattende en samtale med forældrene omkring børnenes opvækst i Danmark. Undersøgelsen skulle belyse, om et sprog- og kulturskift efter det 3. år får varig betydning for udviklingen af barnets sprogforståelse. Resultatet viser, at kun ét barn har haft større sproglige vanskeligheder. Dette barn er nu forsøgsvis i behandling på centret (Lars von der Lieth, Lone Rasmussen, Lise-Lotte Kulpa, Nina Funder, Nina Juul-Henningsen, Karen Marie Hauschild).

10. Psykodrama anvendt på unge døve

De senere år har vist et stigende antal volds- og berigelsesforbrydere blandt unge døve med store psykosociale problemer. Disse unge har i øjeblikket ikke noget adækvat behandlingstilbud inden for de eksisterende socialpædagogiske og psykiatriske institutioner for døve.

Et nyt tilbud i form af gruppeterapi baseret på psykodrama blev etableret under ledelse af en døv terapeut. I forsøget deltog 20 døve elever fra efterskolen i Nyborg. Forsøget blev evalueret gennem psykologisk test før og efter psykodramabehandlingen. Herunder blev brugt »Social-Emotional-Function«, et spørgeskema for døve. Det blev udfyldt af socialpædagoger og klasselærere. De forskellige evalueringsredskaber viste samstemmende, at der var sket en positiv social udvikling hos hver enkelt deltager (Støttet af Fonden af 1982) (Hanne Schulsinger, Lars von der Lieth, Palte Vestberg, Ildi Patory).

11. Aabybro undersøgelsen

Der planlægges en pilotundersøgelse, der skal tilvejebringe erfaringer med hensyn til en generel screening af alle børn i Aabybro kommune. De enkelte børn tænkes registreret i forbindelse med de to første tandlægebesøg (2-3 års alderen). Registreringen sker i samarbejde med sundhedsplejersken, og screeningsresultaterne bearbejdes af en tværfaglig projektgruppe, der også er ansvarlig for behandlingstiltag, resultatopgørelse og rapportudfærdigelse, herunder overvejelser vedrørende en permanent screeningsordning af børn. Selve projektet afvikles i 1988-89 og omfatter som primær forsøgsgruppe alle bosiddende børn i Aabybro, der er født i 1986. Som sekundær gruppe alle bosiddende børn født 1983-85 (Lars von der Lieth og projektgruppen i Aabybro).

12. Komparative studier over børns versus chimpansers naturlige og spontane kropssprog

Børn i alderen 3-5 år kommunikerer med omgivelserne ved hjælp af nyindlærte ord. Men netop i denne alder er kropssproget stadigvæk en væsentlig kommunikationsmetode.

Projektet foretager en deltageret analyse af dette kropssprog i naturlige aktiviteter (f.eks. spontan leg, spisning og gruppeaktiviteter) i et normalt børnemiljø (børnehaven). Analyse med skema over kropsbewægelserne og deres betydning sammenlignes med tilsvarende analyse af chimpansers kropssprog. Voksne chimpanser vides at have evner til at anvende og kombinere gestus på samme måde som menneskets børn. Chimpansestudiet foregår i samarbejde med Zoologisk Have, København (Flavia Morano).

13. Statistisk model af de psykiske forstyrrelser, opbygget på basis af MMPI og matematiske klassifikations-systemer

Anvendelsen af statistiske modeller i psykologien giver mulighed for at finde praktiske løsninger på klassifikations- og diagnosticeringsproblemer. Kritik af psykologiske diagnosticeringsprocesser viser sig ofte som en kritik af klassifikationen. Undersøgelsens formål er at foretage en klassifikation og diagnosticering af psykiske tilstande ud fra psykologiske undersøgelser holdt overfor de eksisterende psykiatriske diagnoser, hvor sådanne foreligger. For at klassificere de multidimensionale psykologiske MMPI- og WAIS profiler, forsøges en tillemning af matematiske klassifikations-systemer (multidimensional statistiske analyse).

Licentiatprojektet søger at udvikle datamatisk diagnosticeringsprocedurer for psykologiske undersøgelser, idet statistiske modeller giver mulighed for at opbygge algoritmer, der kan få praktisk anvendelse i psykologien som datamatisk diagnose (Jolanta Czubinska-Owczar, Lars von der Lieth).

14. Psykologisk tilpasningsvanskeligheder hos polske indvandrere i Danmark

Selv om den forskningsmæssige interesse for indvandrerproblematikken har været stigende i de seneste år, er der stadig mangel på indgående kendskab til tilpasningsproblematikken. Både udvandringen og integrationsprocessen fører ofte til specielle psykiske belastninger. Projektet har til formål at undersøge integrationsprocessen fra et klinisk psykologisk synspunkt gennem: (1) at bestemme og undersøge de psykologiske faktorer, som påvirker tilpasningsprocessen og den psykiske tilstand under integrationen, (2) at forklare disse forholds betydning på baggrund af den polske fortid og ud fra polakkernes aktuelle situation i Danmark, (3) at undersøge angst, aggressivitet, selvpception, forsvarsmekanismer, og forklare disses indflydelse på udviklingen af tilpasningsvanskeligheder.

Projektet er støttet af Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond og forventes afsluttet medio 1988 (Jolanta Czubinska-Owczarz).

Udgivervirksomhed:

Carsten Elbro er medredaktør af skriftserien »Sprog, tale og skrift« og af »Mål og Mæle«. Redaktionen af »Mål og Mæle« tildelte PH-prisen i 1987. Carsten Elbro er medredaktør af »Språkvetenskapliga perspektiv på läsning och skrivning«, Universitetsforlaget, Oslo (under udgivelse).

Faglige bestyrelser m.v.:

Lars Lieth har været fakultetsstudienævnsformand i 1987.

Børge Frøkjær-Jensen er med i repræsentantskabet for International Society of Phonetic Sciences.

Otto Hansen er referee (lingvistisk og biologisk systemteori) for System Research (International Federation for Systems Research).

Otto Hansen er medlem af bestyrelsen (Director) for The International Institute for Advanced Studies in Systems Research and Cybernetics (University of Windsor, Canada).

Gæsteforelæsnings og kongresforedrag:

Børge Frøkjær-Jensen har afholdt workshop i stemmedannelse (2 dage) i forbindelse med Deutsche Centralverband für Logopädiens årsmøde i Heildelberg i maj.

Børge Frøkjær-Jensen har deltaget i International Voice Symposium i Edinburgh med udstilling af forskningsudstyr (ovennævnte projekt nr. 3) samt to foredrag.

Lars von der Lieth har været foredragsholder ved en international konference om adoption i Korea.

Otto Hansen har efter invitation holdt forelæsning ved International Symposium on Systems Research, Informatics, and Cybernetics, august 1987 i Baden-Baden.

Carsten Elbro har forelæst ved The 4. International Congress for the Study of Child Language, Juli 1987 i Lund.

Carsten Elbro forelæste ved undervisningsministeriets konference »Sproglig opmærksomhed«, oktober 1987 i Rønne og ved Selskab for Logopædi og Foniatriks møde om »Sproglig opmærksomhed«, december 1987 på Københavns Universitet.

Diverse:

Otto Hansen har ledet symposiet »General Systems Theory« ved 31st Annual Meeting and Conference of the International Society for General Systems research, Budapest, juni 1987.

Center for Audiologopædi har været vært for en nordisk adoptionskonference.

Børge Frøkjær-Jensen har deltaget i fakultetets edbuddannelse for universitetslærere.

Publikationer:

Elbro, C., Dalby, M.: Hjernens sprog. Mål & Mæle Årg. 11, nr. 4, s. 14-20, København 1987.

—: Får fortænder fortællinger? Mål & Mæle Årg. 12, nr. 1, s. 13-15, København 1987.

—: Morphological awareness and reading and spelling strategies in dyslexic teenagers. Paper presented at The Fourth International Congress for the Study of Child Language. July 19-24. 1987. Lund, Sweden. Institutpublikation 1987, 22 s.

—: Læseudvikling og læsevanskeligheder – fra et sprogspsykologisk synspunkt. Nyt fra Audiologopædisk Forening Særnummer, s. 41-65, København 1987.

Frøkjær-Jensen, B.: Can Electroglottography be used in the Clinical Practice? Proceedings from the XIX Congress of the International Association of Logopedics and Phoniatrics, Volume II, Edinburgh, International Association of Logopedics and Phoniatrics, s. 849-54, London 1983.

Hansen, O., Frøkjær-Jensen, B.: Genteknologi og usikkerhed. Rapport fra symposium på Center for Audiologopædi, Københavns Universitet med titlen: Etik, videnskab og samfund. 127 s., København 1986.

Thyme, K., Frøkjær-Jensen, B.: Results of one week's intensive voice therapy (The Accent Method). Proceedings from the XIX Congress of the International Association of Logopedics and Phoniatrics, Volume III, Edinburgh 1983, International Association of Logopedics and Phoniatrics, s. 894-99, London 1983.

B. Frøkjær-Jensen

3. Center for Kvindeforskning

Historie:

Center for Kvindeforskning er oprettet i september 1982 og er administrativt knyttet til Romansk Institut, hvor det har til huse i lokalerne 16.3.8 til 16.3.24 (kontorer og bibliotek) samt lokale 19.3.44 (møderum).

I september 1987 kunne centret således fejre sit fem års jubilæum. Denne festlige anledning blev markeret den 3. og 4. september. Den 3. september åbnede centrets store jubilæumsudstilling KUNST PÅ KUA (arrangeret af Maria Odheim Nielsen, Vibeke Wegener og Tania Ørum), hvor 14 danske eksperimenterende kunstnere viste skulpturer og malerier på et stort område fra universitetets hovedingang til centrets lokaler. Åbningsdagen bød desuden på musik ved orkestret Sax Machine og en harpeduo fra Con Anima, dans ved Ana Pompeia og taler fra folketingsmedlemmerne Mette Groes og Helle Degn, rektor Ove Nathan

samt Nanna Damsholt og Tania Ørum fra centret. Den 4. september arrangerede centret en faglig dag, hvor centrets uddannelse, undervisning og øvrige aktiviteter blev præsenteret for offentligheden. Udstillingen KUNST PÅ KUA fortsatte september måned ud, hvor der i anledning af jubilæet også løb en seminarrække om videnskabelighed.

Jubilæumsarrangementerne markerede, at Center for Kvindeforskning i løbet af de fem år, det har eksisteret, er blevet en institution i institutionen: Centrets medarbejderstab er vokset i den tid, antallet af fastansatte lærere og stipendiater er steget – bl.a. er et af de lektorer i kvindeforskning, Folketinget har afsat særlige midler til, i december 1987 blevet tildelt Bente Rosenbeck. Siden 1985 har centret kunnet tilbyde en 1-årig uddannelse i kvindestudier, som i 1987 er blevet godkendt af Direktoratet for de videregående Uddannelser. Samtidig er centret fortsat med at være et åbent, eksperimenterende og nyskabende sted: Et center for aktiviteter, der går på tværs, og som ikke er stivnet i institutionelle former.

I jubilæumsudstillingen KUNST PÅ KUA løb de to sider sammen: På den ene side ville centret aldrig have kunnet gennemføre så stort et projekt, hvis det ikke havde fået solid og generøs støtte fra den universitetsinstitution, centret er en del af – og fra andre, både offentlige og private institutioner. På den anden side var udstillingen udtryk for et ønske om at gå på tværs af de gængse universitetsrammer og åbne for nye og uventede oplevelsesmuligheder – på samme måde som kvindeforskningen har åbnet for nye dimensioner i videnskaben.

Dette udspil fra centret er blevet meget positivt modtaget både i offentligheden og inden for universitetets egne mure: Det humanistiske Fakultet har således købt en del af de udstillede kunstværker til permanent ophængning, og der er planer om at fortsætte udstillingsvirksomheden på KUA fremover. I 1987 har centret endvidere fået tilsagn om, at det store maleri »Pieta« malet specielt til centret af Lene Adler Petersen vil blive indkøbt til permanent ophængning i centrets mødelokale, hvortil det hidtil har været udlånt af kunstneren.

Center for Kvindeforskning har siden oprettelsen haft tre ligeværdige arbejdsområder:

1) At levere tværfaglig undervisning i emner vedrørende kvinder, kønnet i kulturhistorien og kønnets betydning i videnskaben for alle studerende ved fakultetet. Centret udbyder her 10-12 kurser pr. semester og arrangerer derudover seminarrækker, gæsteforelæsninger, udstillinger, performances m.v.

2) At varetage den tværfaglige kvindeforskning og fremme det tværfaglige kvindeforskningsmiljø ved fakultetet (her arrangerer centret bl.a. faste forskningsdiskussionsmøder hver 14. dag med oplæg fra lærere og studerende fra centret og de omliggende fag, seminarer på tværs af faggrænserne og work-

shops om tværfaglige aktiviteter som f.eks. videoproduktion).

3) At varetage kontakt til og samarbejde med inden- og udenlandske kvindeforskningsmiljøer (bl.a. via gæsteforelæsninger, seminarer og deltagelse i forskellige organisationer såsom Dansk Forum for Kvindeforskere og Nordisk Forum for Kvindeforskning).

Som tværfaglig forsknings- og undervisningsmiljø uden snærende læseplaner og eksamensbestemmelser har centret imidlertid også kunnet fungere som et eksperimenterende og inspirerende samlingssted for fagenes lærere og studerende. En skiftende række af indlånte lektorer fra forskellige fag har således bidraget til centrets aktiviteter sammen med kortere tilknyttede assistenter, langtidsløbende, stipendiater og licentiatstuderende, ligesom centrets lærere har deltaget i og undervist sammen med fagets lærere i fakultetets fælleselementundervisning og kursusforløb på tværs af faggrænserne. Som led i dette tværfaglige samarbejde har centret i foråret 1987 ligeledes afholdt et seminar om »At læse det andet køn« (arrangeret af Tania Ørum i samarbejde med Klaus P. Mortensen, Nordisk Institut) med oplæg af forskere fra forskellige fag. I kraft af dette levende tværfaglige miljø, den stadige vekselvirkning med fagene og de brede kontakflader udadtil har Center for Kvindeforskning fastholdt en stor studentertilslutning gennem de fem år, det har eksisteret.

Centret tilbyder dels en række kurser, hvortil de studerende kan få studiemæssig merit enten ved en godskrivning af kurset på det fag, de er indskrevet ved, eller ved at tage eksaminer/skrive afløsningsopgaver, der kan indgå som en eksamen ved moderfaget. Dels tilbyder centret en 1-årig uddannelse i kvindestudier.

Med det stigende antal fastansatte lærere, stipendiater og licentiatstuderende er centrets forskningsaktiviteter også blevet udvidet. Som nævnt har centret faste forskningsdiskussionsmøder hver 14. dag, hvori også lærere og studerende fra fagene deltager, og der arbejdes løbende på at udvikle centrets forskningsprofil. Et initiativ i denne retning var bl.a. seminardagen i maj 1987 om »Forskningen i kroppen – kroppen i forskningen« (arrangeret af Tine Andersen, Fran Hopenwasser, Lene Koch og Bente Rosenbeck fra centret i samarbejde med Lisbeth Holst fra Nordisk Institut). Dette samarbejde fortsætter i 1988.

I 1987 har centret påbegyndt udgivelsen af sin publikationsrække foreløbig med to publikationer – Hilde Olrik: »Sarrautes dilemma« og Dorrit Einersen m.fl. (red.): »Festskrift for Ingeborg Nixon«. Yderligere fire publikationer er under forberedelse og vil forhåbentlig kunne udgives i foråret 1988, såfremt centrets økonomi kan bære det. Endvidere har centret i tilknytning til jubilæet udgivet et udstillingskatalog til udstillingen KUNST PÅ KUA samt ladet

fremstille en plakat – begge dele med støtte fra Kulturministeriet.

Centrets bestyrer og medarbejdere bedriver en omfattende foredrags-, organisations- og informationsvirksomhed både i forhold til andre fakulteter ved Københavns Universitet, andre universiteter i ind- og udland samt i forhold til en bredere offentlighed (via medier, organisationer og udvalg). Derudover har Anne Margrete Berg, som er en af de to landsdækkende koordinatore i kvindeforskning, arbejdssted på centret. Koordinationsarbejdet er led i det treårige initiativ under Planlægningsrådet for Forskningen til fremme af kvindeforskningen.

Centrets eksterne aktiviteter og kontakter er omfattende, og kontakten til andre miljøer er i 1987 blevet yderligere udvidet. Der er oprettet kontakt til kvindekursene ved Vincennes-afdelingen af universitetet i Paris, ligesom der planlægges udveksling af studerende og lærere med Lancaster University, England. Centret har i det forløbne år bl.a. haft besøg af en japansk kvindedelelegation og et svensk uddannelsesudvalg. Desuden har centret haft en amerikansk gæstestuderende, som har afsluttet den 1-årige suppleringsuddannelse.

Centret har i 1987 haft en del både indenlandske og udenlandske gæsteforelæsere, bl.a. Tinne Vammen, Hanne Andersson, Christa Lykke Christensen, Lis Schimming og Eva Figes, ligesom seminarrækken om Videnskabelighed i forbindelse med jubilæet bød på en række foredragsholdere fra København og andre universiteter: Lis Haugaard (Århus), Hellen Lassen (København), Else Marie Kaasbøl (København), Claus Bratt Østergaard (Ålborg) og Dominique Bouchet (Odense).

Inden for den kvindehistoriske forskning er det nordiske samarbejde blevet fortsat. Bl.a. arrangerede centret i april 1987 et seminar, hvor den nordiske kvindehistoriske forskning blev præsenteret af bl.a. de to nordiske professorer i kvindehistorie, Gunhild Kyle og Ida Blom (seminaret var arrangeret af Nanna Damsholt og Bente Rosenbeck).

Ud over forskning og undervisning foregår der ved centret en række farverige, eksperimenterende og mere utraditionelle aktiviteter. Centret har således skiftende udstillinger af billedkunst og skulptur i sine lokaler og har løbende haft tilknyttet langtidslidende med særlige kunstneriske kvalifikationer, som har varetaget både disse udstillingsarrangementer og igangsat andre aktiviteter. Endvidere har centret i november 1987 afholdt et videoseminar for deltagere fra flere fag, hvor videoer produceret på KUA blev forevist og diskuteret (arrangeret af Anne-Mette Møller og Tania Ørum).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Lektorer: Dorrit Einersen (halv tid), Ingeborg Nixon,

Hilde Olrik, Bente Rosenbeck (fra december 1987).
Adjunkter: Nanna Damsholt (halv tid), Tania Ørum.
Eksterne lektorer: Tine Andersen, Lene Koch.

Seniorstipendiat (i 1987): Bente Rosenbeck.

Forskningsrådsstipendiater: Anne Margrete Berg, Ingegeline Bonde.

Kandidatstipendiat: Karin Lützen.

Undervisningsassistenter: Margrethe Andreassen, Tove Hansen, Fran Hopenwasser, Marianne Sørensen.

Kvindeforskningskoordinator: Anne Margrete Berg.

Gæsteforsker: Carol Gold.

Akademikere i arbejdstilbud: Margrethe Andreassen, Vibeke Boolsen, Maria Odheim Nielsen, Tinne Vammen, Vibeke Wegener.

TAP: Antal årsværk: 0,9.

Birte Gudiksen, Birgit Langhans, Anne-Mette Møller.

Forskningsvirksomhed:

Kvindeforskning er et bredt og mangesidigt forskningsområde i stadig udvikling. I denne udvikling har den humanistiske kvindeforskning spillet en afgørende rolle som inspirator, både fordi der her tidligt opstod et bredt og frugtbart forskningsmiljø, og fordi det humanistiske perspektiv har været og er nødvendigt på andre fagområder. Hverken den samfundsvidenskabelige eller den medicinske kvindeforskning kan eksempelvis undvære de overvejelser om sammenhængen mellem køn, kultur og historie, som er indbygget i den humanistiske kvindeforskning.

Samtidig med at den humanistiske kvindeforskning har virket inspirerende udadtil, både i forhold til andre fakulteters kvindeforskning og i forhold til den offentlige diskussion uden for universiteterne, har den indadtil haft et frugtbart vekselvirkningsforhold til fagene ved Det humanistiske Fakultet. Den humanistiske kvindeforskning er fundamentalt fagkritisk og tværfaglig, idet den tager udgangspunkt i begrebet køn, som har været underbelyst i den traditionelle forskning og går på tværs af den traditionelle opdeling i discipliner og institutioner. Dermed har kvindeforskningen inspireret til faglig nytænkning og har på sin side modtaget nye impulser fra de omgivende fag.

Forskningen ved centret kan karakteriseres som dels en række teoretisk-metodiske, dels en række konkrete faglige felter, heriblandt kvindehistorie, køn og krop, kvindelige udtryksformer (i litteratur og kunst) samt psykologisk kvindeforskning.

1. Teorier og metoder

1.1 Patriarkatsteori

Den teoretiske og metodiske diskussion af, hvordan forholdet mellem magt og køn defineres historisk,

samfundsmæssigt og ideologisk, hvorledes magtforhold mellem kønnene er opstået, udformet og videreført, samt af nødvendigheden af at revidere traditionelle videnskabelige teorier og metoder (Nanna Damsholt, Bente Rosenbeck).

1.2 *Feministisk videnskabskritik og historie*

Forskning i videnskabens historiske udvikling, herunder videnskabens professionalisering og teknologisering (Bente Rosenbeck).

1.3 *Kvindelig subjektivitet/identitetsdannelse*

Studiet af, hvorledes en kvindelig identitet med særlige bevidsthedsformer, oplevelses- og handlemåder udvikles historisk, socialt og psykologisk, hvorvidt den adskiller sig fra en mandlig identitetsdannelse, hvilke teorier og metoder, der er egnede til at beskrive en kvindelig subjektivitet samt af, i hvilket omfang eksisterende teorier må revideres eller udvides (Tine Andersen, Margrethe Andreassen).

1.4 *Køn, skrift, modernitet*

En forskning, der kombinerer forskellige teoretiske indfaldsvinkler og forsøger at samtænke teorier om kønsforskelle, tekst- og sprogteorier samt kultur- og socialhistoriske teorier. Især de seneste års diskussioner af postmodernisme og af kønnet som en symbolsk konstruktion har ført til en omvurdering af de kendte feministiske positioner, og denne udvikling har placeret kvindeforskningen centralt i de teoretiske søg på at samtænke forholdet mellem semiotik, psykoanalyse og kulturhistorie (Margrethe Andreassen, Fran Hopenwasser, Tania Ørum).

1.5 *Humanistiske kvindeforskningsperspektiver på naturvidenskab og medicin*

Undersøgelsen af, hvordan kønsforskellene beskrives og behandles i den naturvidenskabelige og lægevidenskabelige forskningstradition og praksis, hvorledes kvinder forholder sig til den teknologiske og medicinske udvikling, samt hvorledes den humanistiske (kvind) forskning kan bidrage til at sætte den teknologiske, naturvidenskabelige og lægevidenskabelige udvikling ind i et kulturhistorisk perspektiv, hvor de teknologiske muligheder ikke løsrives fra sociale og individuelle værdinormer og etik (Lene Koch, Bente Rosenbeck).

Konkrete faglige felter

Forskningen ved Center for Kvindeforskning er en forskning, der primært tager sit udgangspunkt i et bredt udsnit af humanistiske fagområder. Den fagspecifikke forskning tilstræber dels at anlægge en kvindesynsvinkel på allerede etablerede felter, dels at indsætte denne forskning i et bredere tværfagligt perspektiv.

2. *Kvindehistorieforskning*

Den kvindehistoriske forskning ved centret spænder

periodemæssigt fra en beskæftigelse med kvinders forhold og kvindesyn i middelalderen til en analyse af de forhold, der gør sig gældende i dag.

2.1 *Middelalderen*

2.1.1 Nanna Damsholt er ved at skrive sit afsnit om middelalderen frem til 1560 til Gyldendals Danmarks-historie bind 10 om historieskrivningen i Danmark. I projektet opfattes historie som en kulturel aktivitet, en særlig erkendelses- og formidlingsform, der indgår og forandres i samfundet i skiftende funktioner af politisk, social, økonomisk og kulturel art. Historieskrivningens kvindesyn vil blive inddraget i fremstillingen (Nanna Damsholt).

2.1.2 Derudover fortsætter Nanna Damsholt sine studier i patriarkatet i Danmark med hovedvægt på en konkret slægt og dens skæbne. P.t. arbejder Nanna Damsholt med slægten Sunesen i Valdemarstiden. En frugt af hendes studier i patriarkatet er »Patriarkats-teori og kvindehistorie« (jvf. 1.1.) (Nanna Damsholt).

2.1.3 Nanna Damsholt skal endvidere sammen med to norske historikere skrive bind II i Cappelens og Politikens globale kvindehistorie, som dækker europæisk middelalder. P.t. arbejder Nanna Damsholt med kvinder inden for kirken, der har været aktive på forskellig måde, som skribenter eller lignende med særlig vægt på Birgitta af Vadstena. Gennem studiet af hellige kvinder belyses ikke blot kvinders egen aktivitet, men også overordnede mønstre i politik og kultur på europæisk plan (Nanna Damsholt).

2.1.4 Desuden skal Nanna Damsholt i Kvindernes globalhistorie skrive om kvinder i Kina og Japan fra middelalderen til ca. 1800. I samarbejde med Dorrit Einersen planlægger Nanna Damsholt at udarbejde en lærebog med oversættelse af tekster om kvinder i middelalderen, beregnet for gymnasium/HF. Tekster om Margrethe af Roskilde skal sammenstilles med engelske middelaldertekster med hovedvægt på den uortodokse mystiker Margery Kempe (Nanna Damsholt).

2.1.5 Dorrit Einersen har afsluttet tre artikler om Margery Kempe og hendes tid, den senmiddelalderlige periode, hvoraf den ene inddrager hendes samtidige, Dame Julian of Norwich, i en beskrivelse af to vidt forskellige kvindeliv (Dorrit Einersen).

2.2 *Nyere historie (1700-1960)*

2.2.1 Anne Margrete Berg arbejder på et projekt med titlen »Køn og magt i 1700-tallets Danmark – fra bål og brand til spindehus og dårekiste?« som er en undersøgelse af ændringen i opfattelsen dels af trolddom og overtro, dels af forbrydelse og straf med udgangspunkt i magthavernes ophør med at føre hekseprocesser (Anne Margrete Berg).

2.2.2 Carol Golds projekt handler om danske pige-skoler i slutningen af 1700-tallet og deres socialisering af pigerne. Opdragende litteratur og lærebøger analyseres for at belyse holdningerne til kvinder og periodens kønsrollemønstre. Læseplaner og instrukser til lærer(inder)ne viser datidens indlæringsmetoder, og pigernes egne oplevelser belyses ved dagbøger o.l. (Carol Gold).

2.2.3 Karin Lützens projekt »Frøkner og den moderne familie« er en undersøgelse af, hvorledes filantropiske frøkenpar socialiserede københavnske sociale afvigere til heteroseksualitet i tidsrummet 1877 til 1927. Det er Karin Lützens tese, at filantropiske frøkner socialiserede medlemmer af »de lavere klasser« til den moderne kernefamilie og hermed var medvirkende til at gøre den til den mest »normale« livsform. Kildematerialet til undersøgelsen er filantropernes selvbiografier samt jubilæums- og tidsskrifter fra diverse filantropiske organisationer. Det teoretiske grundlag for undersøgelsen er den retning inden for den anglo-amerikanske sociologi, der taler om »the social construction of sexuality« samt nyere kvindehistorieforskning (Karin Lützen).

2.2.4 Bente Rosenbecks bog »Kvindekøn. Den moderne kvindeligheds historie 1880-1980« udkom i november 1987, og i en videreførelse af bogens undersøgelse arbejdes på at videreudvikle teorier til afdækning af kvinders og kønnets historie i en kombination af kulturanalyse, patriarkatsteori og feministisk teoridannelse med henblik på at etablere en teori om forholdet mellem socialt og biologisk køn ('gender'-'sex') (jvf. 1.1). Derudover forsker Bente Rosenbeck i den moderne videnskabs udvikling i det 19. århundrede, herunder forholdet mellem naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Bente Rosenbeck er ligesom Nanna Damsholt medarbejder ved Cappelens og Politikens globale kvindehistorie, hvor hun sammen med en norsk historiker udarbejder bind 4, der omhandler perioden 1700 til 1960 (Bente Rosenbeck).

2.2.5 Tinne Vammens bog »Rent og urent. Hovedstadens piger og fruer 1880-1920«, en kvindehistorisk undersøgelse af tjenestepiger i København og deres forhold i og uden for herskabshjem til byens højere samfundsklasser udkom i 1986 og genudgives i 1987 af Gyldendals Bogklub (Tinne Vammen).

2.3 Samtidshistorie

2.3.1 Tine Andersen har i samarbejde med Hanne Møller fuldført projektet om den moderne kvindes historie fra 1970 til i dag. Projektet har været i gang siden 1984 og har bestået i en udforskning af kvinders psykiske, kropslige, bevidsthedsmæssige og seksuelle historie i de sidste 15-20 år. Resultatet af arbejdet udkommer i foråret 1988 i form af bogen »Rå silke.

Kropsnære kvindehistorier fra 1970 til i dag«. Bogen rummer 10 essays med analyser af bl.a. kvindelige forfatterskaber, dansk kvindehistorieforskning i 1970'erne og 1980'erne, ugebladets undertøjsreportager og kvinders rockhistorie (Tine Andersen).

2.3.2 Ingeline Bonde arbejder på et projekt om anti-feministiske kvinder i USA. Hun har afsluttet den teoretiske del af projektet, som består i en analyse af kvindehistorieforskningens forklaringsmodeller på kvinders anti-feminisme. Den empiriske del af undersøgelsen skal baseres på interviews med anti-feministiske kvinder med henblik på at fastlægge, hvorvidt der eksisterer en sammenhæng mellem deres tilværelse, selvopfattelse og politiske tilhørsforhold (Ingeline Bonde).

3. Idehistorisk og kulturhistorisk kvindehistorieforskning

Den idehistoriske og kulturhistoriske forskning ved centret tager udgangspunkt i sammenhængen mellem kvindesyndets historiske udvikling eller udformning i en konkret historisk periode og studier i filosofi og litteratur. Det gælder generelt for al den forskning, der er beskrevet som kvindehistorieforskning ovenfor, at den ikke blot beskriver og analyserer kvinders skiftende historisk betingede vilkår, men indsætter disse i et større idehistorisk og kulturhistorisk perspektiv. En del af forskningen ved centret er mere eksplicit litterær baseret idehistorisk og kulturhistorisk forskning.

3.1 Dorrit Einersen og Ingeborg Nixon arbejder på et projekt »Kvinden som uhyre«, der inddrager tekster fra middelalderen til i dag. Begrebet 'kvindeligt uhyre' defineres som en kvinde, der afviger fra de (af mænd) vedtagne normer for kvindelig opførsel, udseende eller væsen i en sådan grad, at hun betragtes som unaturlig eller uhyggelig. Foreløbig foreligger der en afsluttet artikel på dansk og en artikel på engelsk, der er under udgivelse, om emnet. Projektet skal munde ud i en kommenteret tekstsamling af fortrinsvis engelske tekster samt billedmateriale med hovedvægt på to typer kvindelige uhyrer, Lamia-skikkelsen (den forførende slangeagtige kvinde) og viragoen (den mandhaftige kvinde, anti-kvinden) (Dorrit Einersen, Ingeborg Nixon).

3.2 Hilde Olrik forsker i kvindeskikkelser i det 19. århundredes franske roman med fokus på en række mandlige forfatters ambivalente fremstilling af den kvindelige seksualitet (Freuds »sorte kontinent«). Hilde Olrik analyserer heri mandens angstbesatte fantasmer om kvinden: Moderen (som vampyr, madonna/luder), 'femme fatale' (den dæmoniserede kvinde), den sygeliggjorte kvinde og den kriminaliserede kvinde (Hilde Olrik.)

3.3 Tinne Vammens projekt »Amors pil – et kulturhistorisk tidsbillede« tager udgangspunkt i en sammen-

lignende analyse af forelskelse, forlovelse og ægteskabsstiftelse, studeret via to pars brevsamlinger fra 1840'erne og 1850'erne. På basis heraf analyseres par-dannelsens strategier, ritualer, sprog og kønsmoral inden for det højere liberale og konservative borgerskab (Tinne Vammen).

3.4 Vibeke Boolsen har i 1987 publiceret en artikel med titlen »Natur – kultur og hvad deraf følger«, en diskussion af teorier om begrebet kvindelighed (Vibeke Boolsen).

4. *Køn og Krop*

Køn og krop er en samlende kategori, som implicerer hovedparten af forskningen ved centret. En del projekter er »født« ind i denne kategori, mens en del andre projekter beskæftiger sig med dette felt som en del af deres område. Området omfatter forskning i kvindeskroppens og reproduktionens historie, den konkrete udformning og opfattelse af kvindegruppen i forskellige historiske perioder samt kvinders eget forhold til deres kroppe – historisk og aktuelt.

4.1 *Kønsforholdets historiske udvikling*

4.1.1 Tine Andersen og Hanne Møllers afsluttede projekt omhandler bl.a. kvinders kropslige og seksuelle historie fra 1970 til i dag (jvf. 2.3.1) (Tine Andersen, Hanne Møller).

4.1.2 Arbejdet med kvindelighedens historie i Danmark fra 1880 til i dag fokuserer på forholdet mellem køn og seksualitet, køn og biologi og på den stigende videnskabeliggørelse og professionalisering af den kvindelige seksualitet (jvf. 2.2.4) (Bente Rosenbeck).

4.2 *Kvinder og forplantningsteknologi*

Lene Koch forsker i kvinder og ny forplantningsteknologi med særligt henblik på in vitro-fertilisation (reagensglasbefrugtning). Projektet indledtes i 1986 og afsluttes i 1988. Projektets mål er at udvikle en model for feministisk teknologivurdering inden for det medicinske område. Undersøgelsen består bl.a. af en kvalitativ interviewundersøgelse med 14 kvinder, som er i behandling for barnløshed på Rigshospitalets fertilitets-klinik, hvor den omtalte teknologi anvendes. Projektet er et kvindeforskningsprojekt finansieret af Planlægningsrådet for forskningen (kvindestyringsgruppen) og anlægger en kvindesynsvinkel på den nye forplantningsteknologi (Lene Koch).

4.3 I Nanna Damsholts, Dorrit Einersens og Ingeborg Nixons samt i Hilde Ollriks projekter reflekteres over henholdsvis mænds syn på kvindeskroppen og kvinders eget syn på deres krop.

5. *Litterær kvindeforskning*

Flere medarbejdere ved centret arbejder med ældre og

nyere skønlitteratur i analyser af enkelte værker eller forfatterskaber.

5.1 *Middelalderen*

5.1.1 Nanna Damsholt har skrevet en kronik om Christine de Pisans »La Cité des Dames« (Kvindebyen) (Nanna Damsholt).

5.1.2 Dorrit Einersen har skrevet artikler om »The Book of Margery Kempe« og Dame Julian of Norwich (Dorrit Einersen).

5.1.3 Ingeborg Nixon har færdiggjort en artikel om en middelalderromance med titlen »Thomas and the Lady: Some Aspects of the Narrative Element in 'Thomas of Erceldoune'«, som udkommer i 1988 (Ingeborg Nixon).

5.2 *Nyere Litteratur*

5.1.2 Ingeborg Nixon arbejder på en analyse af Charlotte M. Yong's »The Clever Women of the Family« (Ingeborg Nixon).

5.2.2 Marianne Sørensen er i gang med et større projekt om George Eliots forfatterskab og har i 1987 publiceret en artikel om emnet, »Mellem erfaring og metafor – æstetik, køn, og kulturkritik i George Eliots romaner« (Marianne Sørensen).

5.3 *Det 20. århundrede*

5.3.1 Analyser af det 20. århundredes litteratur indgår i Tine Andersens og Hanne Møllers bog (jvf. 2.3.1).

5.3.2 I sit projekt om »Erindring og køn« analyserer Margrethe Andreassen erindringsværker af bl.a. Nathalie Sarraute, Marguerite Duras og Vibeke Grønfeldt (jvf. 7.1.1) (Margrethe Andreassen).

5.3.3 Dorrit Einersen har afsluttet artikel om den engelske forfatter D. H. Lawrences selvbiografiske roman 'Mr. Noon' og en artikel om hans rejsekildring 'Etruscan Places', som bliver publiceret i 1988 (Dorrit Einersen).

5.3.4 Fran Hopenwassers projekt »Splittelse og helhed i den afro-amerikanske kvindelitteratur« er en undersøgelse og analyse af den afro-amerikanske kvindelitterære tradition, som ansues ud fra to modsatrettede tendenser: Derridas og Kristevas dekonstruktion – det meningsfornægtende og en Jung-inspireret individuationsteori – den meningssøgende. Både race-, kultur- og kønsforskellighed behandles ud fra disse to synsvinkler og med inspiration fra Gayatri Spivaks arbejde med center-periferi opdelingen. Fran Hopenwasser har i 1987 publiceret en artikel, »I begyndelsen var ORDET – Tre kvindelige fortællere« om tre roma-

ner af henholdsvis Margaret Atwood, Hanne Marie Svendsen og Christa Wolf (Fran Hopenwasser).

5.3.5 Tania Ørum arbejder med Virginia Woolf, Laurie Anderson og Djuna Barnes (jvf. 6.1.) (Tania Ørum).

6. Feministisk litteraturkritik

De aktuelle diskussioner inden for nyere feministisk litteraturkritik og litteraturteori medreflekteres i flere medarbejderes projekter, således bl.a. i Fran Hopenwassers projekt (jvf. 5.3.4) og i Margrethe Andreassens projekt, som beskrives nedenfor i 7.1.1

6.1 Køn, skrift og modernitet

6.1.1 Tania Ørum arbejder specifikt med de franske teorier om forholdet mellem køn og skrift (Lacan, Derrida, Cixous, Kristeva) og den nytænkning, de har inspireret til blandt feministiske og semiotiske/dekonstruktive forskere specielt i USA og England. Inden for dette teoretiske felt interesserer Tania Ørum sig især for nye former for læsninger af værker fra forskellige kunstarter og medier (specielt film, video og billedkunst) og litterære tekster inden for især den modernistiske og postmodernistiske tradition. Den antologi, der skal præsentere disse nye tendenser, som redigeres i samarbejde med Marie-Louise Svane (Institut for Litteraturvidenskab), har afforskellige årsager måttet udsættes, men vil formentlig udkomme i 1988 (Tania Ørum).

6.1.2 I den mellemliggende periode arbejder med en række artikler om bl.a. Virginia Woolf, Laurie Anderson, Djuna Barnes, den borgerlige romans iscenesættelse af kønnet samt psykoanalytisk inspirerede teorier om og beskrivelser af den skabende proces. Ud fra denne overordnede ramme har Tania Ørum i en artikel beskæftiget sig med forholdet mellem sprog og køn og i flere artikler med postmodernisme og den kulturhistoriske kontekst, diskussionen om den indgår i. Endvidere har Tania Ørum i anmeldelser diskuteret traditionelle over for poststrukturalistiske læsninger af kvinders romanlitteratur og analyseret en roman af Vita Andersen, »Hva' for en hånd vil du ha'« (Tania Ørum).

7. Psykologisk kvindeforskning

I forbindelse med især den litterære kvindeforskning og feministiske litteraturkritik og -teori beskæftiger flere medarbejdere sig i deres projekter med nyere psykoanalytiske kvindelighedsteorier.

7.1 Kvindelig identitetsdannelse

7.1.1 Margrethe Andreassen arbejder på et projekt med arbejdstitlen »Erindring og køn«, hvori tilstræbes at udvikle en forståelse af kvinders erindringsmønstre og disses sammenhæng med identitetsdannelsen, skri-

vprocessen og kulturforståelsen. Fra en læsning og analyse af klassiske erindringsværker af bl.a. Virginia Woolf, Karin Michaelis, Agnes Henningsen og Tove Ditlevsen bevæger Margrethe Andreassen sig frem til sit centrale undersøgelsesfelt, som er den moderne kvindroman og dennes æstetiske gestaltning af erindringsarbejdet. Her behandles forfattere som Nathalie Sarraute, Marguerite Duras og Vibeke Grønfeldt (Margrethe Andreassen).

7.1.2 Også Fran Hopenwasser og Tania Ørum indtager nyere psykoanalytisk kvindeteori i forskningen (jvf. 5.3.4 og 6.1.) (Fran Hopenwasser, Tania Ørum).

8. Kunsthistorisk kvindeforskning

To medarbejdere ved centeret arbejder med kvindelige kunstneres historiske og aktuelle vilkår.

8.1 Maria Odheim Nielsen og Vibeke Wegener arbejder på et fælles projekt om det københavnske Kvindegalleris historie i perioden fra oprettelsen i 1977 til nedlæggelsen i 1985. Der sigtes mod at give et indtryk af medlemmernes oplevelse af galleriet både som et arbejdsfællesskab og som et udstillingssted. Basis for undersøgelsen er kvalitative interviews, galleriets scrapbøger (med bl.a. anmeldelser og artikler), pressemeddelelser, mødereferater og en fotografisamling af udstillede værker (Maria Odheim Nielsen, Vibeke Wegener).

8.2 Vibeke Wegener arbejder på en artikel om den kvindelige kunstner Bertine Knudsen (tidligere medlem af kvindegalleriet) som udkommer i 1988 (Vibeke Wegener).

Andre aktiviteter:

Forum for arbejdsløse Kvindeforskere:

Siden 1984 har centret huset organisationen Forum for arbejdsløse Kvindeforskere, startet på foranledning af cand.mag. Mette Iversen, der tidligere har været ansat som akademiker i arbejdstilbud ved centret. I 1987 afholdt organisationen ni velbesøgte åbne møder med det fælles tema »veje ud af arbejdsløsheden«. Løsningsmulighederne, der blev skitseret i mødeoplæggene, rakte fra ansættelse af akademikere i det private erhvervsliv, forslag til fælles projekter og projektfinansiering og mulighederne for etablering af egen konsulentvirksomhed til at varetage opgaver for offentlige institutioner.

Et gennemgående tema på møderne har været, hvorvidt arbejdsløse kvindeforskere har nogle særlige kvalifikationer, som kan bruges på arbejdsmarkedet. Dette spørgsmål blev besvaret positivt af Kirsten Hvitfelt fra Statens Erhvervspædagogiske Læreruddannelser, som pegede på et stort, udækket og uerkendt behov for kvindeforskere inden for erhvervs- og

specialarbejderuddannelserne, der kan undersøge kvinders placering i dette system og udvikle undervisningsmodeller for ufaglærte kvinder. Samtidig blev det også påpeget, at den manglende forbindelse mellem universitetet og dette potentielle arbejdsmarked gør det vanskeligt uden videre at få disse behov opfyldt.

I 1987 udgav Forum for arbejdsløse Kvindeforskere ti nyhedsbreve med faste rubrikker med information om arbejdsløshed, kvindeforskning, møder og mødeindkaldelser og endelig referat fra sidst afholdte møde. Forum har i kraft af sin tilknytning til centret en fast adresse, mulighed for kopiering og lån af lokaler, ligesom centret har mulighed for at holde kontakt til de kvindeforskere, som enten er arbejdsløse eller arbejder uden for universitetet.

Koordination af kvindeforskning:

Siden 1986 har Anne Margrete Berg som kvindeforskningskoordinator ansat af Styringsgruppen for Kvindeforskning under Planlægningsrådet for Forskningen været tilknyttet centret. Anne Margrete Berg er den ene af to landsdækkende kvindeforskningskoordinatorer. Koordinatorerne har som opgave at udføre opsøgende, oplysende og koordinerende arbejde i forhold til de enkelte kvindeforskningsmiljøer både på universiteterne og på andre forskningsinstitutioner såsom Lærerhøjskolen og Handelshøjskolen.

Anne Margrethe Berg har i årets løb bl.a. taget sig af redigeringen af nyhedsbrevet »Kvindeforskning«, der udkommer 4-6 gange om året, vejledt ansøgere, igangsat arbejdsgrupper (f.eks. en databasegruppe vedrørende litteratursøgning og en redaktionsgruppe til en årbog for kvindeforskning) og deltaget i adskillige møder. Hun har desuden orienteret om kvindeforskning indenlands og udenlands, taget initiativer til nedsættelse af arrangørgrupper til seminarer, og hun deltager i udarbejdelsen af evalueringen af Folketingets aktionsplan for kvindeforskning.

Foredragsvirksomhed, kongresser, symposier og seminarer:

Centrets medarbejdere driver en omfattende formidlingsvirksomhed ved afholdelsen af adskillige foredrag over det ganske land og i meget forskellige sammenhænge samt ved deltagelse i internationale kongresser og symposier.

Tine Andersen har deltaget i terapikredsen under Nordisk Sommeruniversitets session på Island. Margrethe Andreassen har ved det samme seminar på Island deltaget i kredsen »Køn, æstetik og kultur« og holdt foredrag med titlen »Det androgyne – i teori, tekst og billeder«.

Ingeline Bonde har fulgt et forskerkursus om kvalitative metoder på Molslaboratoriet, Psykologisk Institut i Århus.

Nanna Damsholt har holdt en lang række foredrag

om patriarkatsteori og kvindehistorie, kvinder i middelalderen, middelalderhistorie og -arkæologi samt deltaget med mundtligt oplæg i et kursus om den ny bekendtgørelse for historieundervisningen i gymnasiet/HF. Nanna Damsholt er endvidere blevet interviewet i radio og tv om middelalderen. I 1987 har Nanna Damsholt deltaget i en konference i Berlin om kvinders livsvilkår i senantikken og den tidlige middelalder, og sammen med Bente Rosenbeck har hun arrangeret et kvindehistorisk seminar på KUA.

Dorrit Einersen og Ingeborg Nixon har holdt foredrag om »Kvinden som uhyre« på et regionalmøde for engelsklærere i Greve. Dorrit Einersen har på Center for europæiske Middelalderstudier, KUA, holdt foredrag om kvinder i senmiddelalderens engelske litteratur og i en radioudsendelse om middelalderen talt om Margery Kempe.

Tove Hansen har holdt et foredrag med titlen »Surrealismen og fotografi« ved et seminar om malerkunst og fotografi i Oslo.

Fran Hopenwasser har holdt foredrag om Margaret Atwood og om fremtidsvisioner hos moderne kvindeskrivere ved Skiveseminaret på Salling Ungdomsskole. Ved en konference i Uppsala har Fran Hopenwasser talt om »Killing for the revolution: Individuation and social change in two novels on black politics«.

Lene Koch har holdt adskillige foredrag om kvinder og ny forplantningsteknologi. For Dansk Kvindesamfund i Roskilde har Lene Koch holdt et foredrag med titlen »Skal vi have menneskelig kvalitetskontrol?« Ved en konference i Dublin har Lene Koch talt om »The Ethics of Reproductive Technology«.

Karin Lützen har holdt en lang række foredrag om bl.a. kvindelig homoseksualitet, om homoseksualitet som konstruktion og om frøknar og den moderne familie ved Panum Institutet, på Det teologiske Fakultet, i Dansk psykiatrisk Selskab, på Riiskov Hospital, Århus, samt i Oslo og Stockholm. Karin Lützen har deltaget i 'The 7th Berkshire Conference on the History of Women' i USA og i en konference i Amsterdam – begge steder som oplægsholder.

Bente Rosenbeck har holdt foredrag i en række sammenhænge, bl.a. på et seminar om feministisk metateori afholdt på RUC og på et seminar for idrætsforskere i Nyborg. Derudover har Bente Rosenbeck arrangeret et seminar i Nordisk Forum for Kvindeforskning på KUA og deltaget i et seminar inden for samme forum i Oslo.

Marianne Sørensen har deltaget i et sommerseminar om nye tendenser i litteraturkritik og filosofi på Skælskør Folkehøjskole. Hun er desuden medlem af en kreds under Nordisk Sommeruniversitet om æstetik, køn og kultur.

Tinne Vammen har i Nordsjælland holdt foredrag for Det frie Gymnasiums lærere om 68erne og 80erne og ved kvindehistorisk seminar på KUA holdt forelæsning om gamle og nye problemer i kvindehistorisk

forskning. Ved Arbetshistoriska Seminariet, Lunds Universitet, har Tinne Vammen holdt foredrag om svenske tjenestepiger i København. Desuden har Tinne Vammen deltaget i et symposium på Schäfergården i anledning af igangsættelsen af et forskningsprojekt inden for Rockwool-projektet.

Tania Ørum har på KUA holdt foredrag om kvindeforskning og humaniora siden 1960'erne og på Århus Universitet om postmodernisme og feminisme. Ved en konference om forholdet mellem fiktion og virkelighed i Norge har Tania Ørum holdt et foredrag med titlen »Begær, fiktion, virkelighed«. Derudover har Tania Ørum i samarbejde med Klaus P. Mortensen arrangeret et heldagsseminar med titlen »Om at læse det andet køn«.

Redaktions-, udgiver- og anmeldervirksomhed:

Center for Kvindeforskning udgiver to gange årligt en pjece med oplysninger om kurser og aktiviteter ved centret. Pjecen redigeres af Tine Andersen og Anne-Mette Møller og uddeles til studerende og lærere ved de humanistiske institutter samt til kvindeforskningsmiljøerne og andre interesserede. Desuden udgiver Centret »Nyt fra Center for Kvindeforskning« redigeret af Margrethe Andreassen og Tinne Vammen.

En del medarbejdere udfører desuden individuelt redaktions- og anmeldervirksomhed: Ingeline Bonde udgiver »Nyhedsbrev for Forum for arbejdsløse Kvindeforskere«. Tine Andersen og Lene Koch er medredaktører af »Årbog for dansk Kvindeforskning«, som udkommer i 1988. Margrethe Andreassen og Fran Hopenwasser er medlemmer af redaktionsgruppen på tidsskriftet »Transit«, et nordisk tidsskrift for tekst, køn, kultur og æstetik, hvoraf første nummer er udkommet i efteråret 1987. Lene Koch er medlem af Advisory Editorial Board ved det kvindvidenskabelige tidsskrift »Reproductive and Genetic Engineering«. Tinne Vammen og Tania Ørum er anmeldere ved dagbladet Information.

Repræsentation i organer og udvalg:

Ingeline Bonde er koordinator for Forum for arbejdsløse Kvindeforskere. Nanna Damsholt har været beskikket medlem af læseplansudvalget vedrørende historie i gymnasiet, nedsat af undervisningsministeriet og fungerer som dansk kontaktperson for 'The International Federation of Research on Women's History'. Karin Lützen er bestyrelsesmedlem i 'Kvinde kend din krop' - fonden. Bente Rosenbeck er repræsentant for centret i Københavns Universitets Ligestillingsudvalg, ligesom hun repræsenterer centret i 'Forum for kvindeforskere i Danmark' og i 'Nordisk Forum for Kvindeforskning'.

Konsulentvirksomhed:

Karin Lützen er videnskabelig konsulent for 'Kommissionen til Belysning af Homoseksuelles Situation i

Danmark' nedsat af Justitsministeriet. Tinne Vammen udfører konsulentarbejde for Gyldendal og Informations Forlag og fungerer som ressourceperson for Rockwool-projektet (ved G. Viby Mogensen og Erik Ib Schmidt).

Censorvirksomhed:

Nanna Damsholt er censor ved Roskilde Universitetscenter. Tania Ørum fungerer som censor ved Litteraturhistorie, Århus Universitet, ved medieuddannelsen på RUC og ved litteraturvidenskab, Odense Universitet.

Folkeuniversitetsvirksomhed:

Et stort antal af centrets medarbejdere er engageret i folkeuniversitetsvirksomhed i København og rundt om i Danmark.

Tine Andersen har på Folkeuniversitetet i København holdt en række foredrag. Nanna Damsholt har ved Folkeuniversitetet i Roskilde holdt forelæsning om kvindebilleder i middelalderen. Karin Lützen har på Folkeuniversitetet i Ålborg talt om kvinders begær efter kvinder, og ved Folkeuniversitetet i København har hun holdt to foredrag om kvinders begær. Bente Rosenbeck har på Folkeuniversitetet i København holdt foredrag om det patriarkalske verdensbillede. Vibeke Wegener har afholdt kunsthistoriske emnekurser på Folkeuniversitetet i København, i efteråret om kvinder og kreativitet. På Morsø Folkeuniversitet har Tania Ørum holdt et foredrag med titlen »Pamelas døtre. Er romanen en kvindelig kunstform?«

Udstillinger:

Udover jubilæumskunstudstillingen i september måned, som blev arrangeret i et samarbejde mellem Maria Odheim Nielsen, Vibeke Wegener og Tania Ørum, har der været skiftende kunstudstillinger på centret, som Maria Odheim Nielsen har stået for arrangementen af.

Tove Hansen har forestået formidlingen af fotoudstillinger til Louisiana, p.t. en stor international udstilling »The Shadow in Photography« fra Museum Ludwig i Köln.

Publikationer:

Damsholt, N.: Kvinderne i historien. Serblad Kvindnutidindi 1, 23. årg., s. 5-9, Island 1987.
 -: Rapport fra seminaret "Kvinder i middelalder-samfundet". Nyhedsbrev 1, s. 21-22, København 1987.
 -: Vestberlin i februar. Nyhedsbrev 3, s. 26-28, København 1987.
 -: Kvindeby. Politiken 9. september, 2. sektion, s. 5-6, København 1987.
 -: Kvindehistorie - kvinders historie - og den ny bekendtgørelse. Noter om historie og undervisning 93, s. 19-24, Middelfart 1987.

- : Patriarkatsteori og kvindehistorie. Kvindespind, – kønsfilosofiske essays, Mette Bock, Hanna Hvidtfeldt, Lone Kalstrup (udg.), s. 99-113, Aarhus 1987.
- : War, Woman, and Love. War and Peace in the Middle Ages, Brian Patrick McGuire (udg.), s. 56-66, København 1987.
- : Dronning Ingeborgs breve. Svar og replik. Historisk Tidsskrift Bd. 86, Hæfte 2, s. 289-91, København 1986.
- Einersen, D.: Margery Kempe – pilgrim i middelalderen. Transit 1, 1. årg, s. 6-12, København 1987.
- : "Dr. Nixon og Ingeborg" og "Dame Julian og Margery Kempe – to kvindelig". Festskrift for Ingeborg Nixon, Dorrit Einersen, Birte Gudiksen, Lene Koch, Tania Ørum (udg.), s. 3-5, 11-21, København 1987.
- : Life and Fiction in D. H. Lawrence's "Mr. Noon" and the Novel's Place within the Lawrence Canon. Orbis Litterarum 42, s. 97-117, København 1987.
- , Nixon, I.: Kvinden som uhyre. Publications on English Themes, Engelsk Institut 5, s. 26-51, København 1987.
- Hopenwasser, F.: Visioner der forvandler faderlogikken: Magaret Atwoods 'Op til overfladen'. Festskrift for Ingeborg Nixon, Center for Kvindeforskning (udg.), s. 95-116, København 1987.
- : I begyndelsen var Ordet – tre kvindelige fortællere. Festskrift for Ingeborg Nixon, Dorrit Einersen, Birte Gudiksen, Lene Koch, Tania Ørum (red.), s. 95-116, København 1987.
- Koch, L.: Tale ved Birgit Peterssens tiltræden som lektor i Medicinsk Kvindeforskning. Forum for Kvindeforskning 3, s. 4, København 1987.
- , Morgall, J.: Towards a feminist assessment of reproductive technology. Acta Sociologica (30), 2, s. 173-91, Trøyen, Norge 1987.
- Lützen, K.: En folkemindeforsker ser på danske psykiateres beskrivelse af homoseksuelle i perioden 1890 til 1970. Agrippa-Psykiatriske Tekster 4, s. 223-33, København 1987.
- : Den normala onormala kvinnan. Kvinnovetenskaplig Tidskrift 4, s. 40-48, Göteborg 1985.
- : Kvinders begær efter kvinder. Forum for Kvindeforskning 3, s. 64-73, København 1985.
- : Hvad hjertet begærer. Kvinders kærlighed til kvinder 1825-1985. København 1986, 343 s.
- , Hansen, H.B.: Lyst eller nød? Kvinders og mænds homoseksualitet. Redegørelse for nogle synspunkter og resultater i videnskabelig litteratur. København 1986, 178 s.
- Nixon, I.: Kvinden som Uhyre. Poet Vol. 5, s. 26-51, Engelsk Institut, København 1987.
- Rosenbeck, B.: Køn og klasse set i relation til mentalitetsforandringer. Studier i historisk metode 19, Chr. Kvium, Birgitte Wählin (udg.), s. 124-43, Århus 1987.
- : Ud til grænserne – og lidt længere. Kvinnliga forskarpionjärer i Norden. Rapport från ett seminarium 27 november 1986, Jämfo. Delegationen för jämställdhetsforskning (udg.), s. 30, Stockholm 1987.
- : The Boundaries of Femininity. The Danish Experience, 1880-1980. Scandinavian Journal of History 12, s. 25, Stockholm 1987.
- : Kvindekøn. Den moderne Kvindeligheds historie 1880-1980. København 1987, 354 s.
- : Kari Vogt, m.fl. (red.): Kvinnenes Kulturhistorie 1-2. Historisk Tidsskrift 2, s. 1, København 1986.
- : Margaret R. Matovic: Stockholmsäktenskap. Familjebildning och partnervalg i Stockholm 1850-1890. Stockholm 1984. Historisk Tidsskrift 1, København 1986.
- Sørensen, M.: Mellem erfaring og metafor: æstetik, køn og kulturkritik i George Eliots romaner. Festskrift for Ingeborg Nixon, Dorrit Einersen, Birte Gudiksen, Lene Koch, Tania Ørum (red.), s. 22-69, København 1987.
- Vammen, T.: Rent og urent. Hovedstadens piger og fruer. København 1986, 295 s.
- Ørum, T.: Book review: Joseph Kestner, Protest & Reform. The British Social Narrative by Women, 1827-1867. Orbis Litterarum 42, København 1987.
- : In fragmentationsbombe under hverdagens hårdhededhed. Litteratur 1987 en almanak København 1987.
- : Sprog og køn. Festskrift for Ingeborg Nixon, Dorrit Einersen, Birte Gudiksen, Lene Koch, Tania Ørum (udg.), s. 117-122, København 1987.
- : Yes, det er postmodernisme. Kritik 79 /80, s. 21-35, København 1987.

Dorrit Einersen

4. Center for Massekommunikation

Definition:

Begrebet »Massekommunikation« dækker en række medier, der fungerer som bindeled mellem offentlige og private institutioner og organisationer på den ene side og en bredere offentlighed på den anden. De medier, der dækkes, er i første række TV, radio og dag- og ugepressen, men omfatter også film, video, bøger, tegneserier m.m.

Massekommunikation er en tværfaglig disciplin, der vurderer de enkelte medier i deres indbyrdes samspil og i deres forhold til samfundet. Det er således ikke et nyt fag, men et »meta-fag«, en disciplin, der forudsætter en kombination af ekspertise fra forskellige fag.

Historie:

Bestræbelserne for at samordne nogle af de initiativer

inden for området, der i de senere år er blev udfoldet ved forskellige fag, førte i 1982 til dannelsen af Center for Massekommunikation. »Interesserterne« var en vifte af fag, der i større eller mindre grad havde taget aspekter af massekommunikation op: Litteratur-, film-, musik- og teatervidenskab, dansk, engelsk, historie og kunsthistorie.

Centret fik som formål at stimulere forskningen og koordinere og udbyde undervisning inden for massekommunikationsområdet.

På forskningssiden blev centerets overordnede mål:

1. at udvikle et tværfagligt forskningsmiljø inden for fakultetet,
2. at forbinde fakultets forskning på massekommunikationsområdet med forskningsmiljøer uden for fakultetet og med den bredere offentlighed,
3. at etablere og udbygge forskningskontakter og forskningssamarbejde med udlandet.

På undervisningstiden blev det centerets opgave:

1. at udbyde undervisning i massekommunikation under tværfagsordningen, indtil en egentlig massekommunikationsuddannelse kunne etableres,
2. at afholde foredragsrækker over massekommunikatoriske emner,
3. at afholde 1- og 2-dages seminarer med deltagelse udefra om centrale emner inden for den aktuelle mediesituation i Danmark og udlandet.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 1.

Kandidatstipendiat: Hanne Løngreen.

Herudover har forskning og undervisning været varetaget af en række lærere tilknyttet den række af fag, der udgør centrets »baggrundsgruppe«: Litteraturvidenskab, filmvidenskab og nordisk filologi.

Endvidere har der i 1987 været tre udviklere af eftervrettede kurser direkte knyttet til centret:

Vibeke Pedersen, Henrik Søndergaard og Flemming Søgaard Sørensen.

TAP: Antal årsværk: 1/4.

Centersekretær: Birgitte Dirchs (forårssemestret), Mari Helene Kristiansen (efterårssemestret).

Centerledelse:

Bestyrer: Karsten Fledelius (filmvidenskab).

Vicebestyrer: Klaus Bruhn Jensen (litteraturvidenskab).

Nævnformand: Peter Larsen (litteraturvidenskab).

Der forhandles for øjeblikket om en reorganisering af centret, således at der fast overføres 3 lektorer fra henholdsvis nordisk, litteraturvidenskab og filmvidenskab samt 3 adjunkter under forskerrekruiteringsordningen fra litteraturvidenskab.

Den efterfølgende redegørelse omfatter den samlede

aktivitet ved centret, uanset graden af de enkelte forskeres formelle tilknytning til centret.

Forskningsvirksomhed:

Det, centret i første række har specialiseret sig i, er de elektroniske medier i deres samfundsmæssige funktion. Der er tale om en betonet humanistisk medieforskning, der lægger større vægt på kvalitative end kvantitative analysetilgange. Specielt modtagerforskningen har stået i centrum i de sidste år. Området blev behandlet af Ralf Pittelkow (dengang lektor ved Litteraturvidenskab) i artiklen »Seernes TV-avis« i centrets første publikation, bogen »Analyser af TV. Mediet og dets modtagere« fra 1985. I 1986 udkom centrets anden publikation, »Det ukendte publikum« (redigeret af Else Fabricius Jensen, dengang kursusudvikler ved centeret, og Ralf Pittelkow), som helt var koncentreret om modtagerforskningen. Linien blev fortsat i 1987 med Klaus Bruhn Jensens rapport for Danmarks Radio om seernes reaktion på TV-avisen, »Seernes TV-avis«. Denne seerforskning, der i væsentlig grad er baseret på interview-undersøgelser, vil i 1988 bl.a. blive videreført af Klaus Bruhn Jensen og Karsten Fledelius.

1.1 Modtagerforskning vedrørende trykte medier. Undersøgelse af læsekultur blandt danske arbejdere 1870-1900 på grundlag af materiale fra arbejderlæseforeninger, bl.a. gennem en analyse af henvend 600 københavnske arbejderes individuelle boglån i årene 1882-84 (Ulrik Lehrmann, Litteraturvidenskab).

1.2 Dette projekt modsvarer af en undersøgelse af læsekultur i et vestjysk sogn ca. 1955-65 med udgangspunkt i en analyse af bogudlånet fra et vestjysk sognebibliotek (Ulrik Lehrmann).

2. Et beslægtet hovedområde er perceptionsforskningen, dvs. forskningen i, gennem hvilke processer de levende billeder bliver til oplevelser hos modtagerne. Dette område er især taget op af Peter Larsen og lektor Bent Fausing (nordisk) samt Flemming Søgaard Sørensen, sidstnævnte især fra en semiotisk (tegnolkningsmæssig) synsvinkel.

2.1 Udover TV-nyheder har TV-fiktionen, især de populære TV-serier i ind- og udland, en væsentlig plads i centerets forskningsprogram (Ib Bondebjerg, nordisk, Peter Larsen).

2.2 TV-fiktion ud fra problemstillingen i hvor høj grad udsendelserne i udlandet og herhjemme kan opdeles i deciderede kvinde- og mandsendelser (Vibeke Pedersen).

2.3 Kommunikationsstrukturer i Den tredje Verden, først og fremmest TV i Afrika (Hanne Løngreen).

3. Af andre forskningsemner bør nævnes:

3.1 Studier i musikkens skiftende rolle i billedmedierne (Peter Larsen).

3.2 Undersøgelser af historiefrembringelse i TV og af TV-nyhedernes troværdighed (Karsten Fledelius).

3.3 Analyser af begrebet Underholdning i TV og TV-underholdningens forskellige former (Michael Bruun Andersen).

3.4 Undersøgelser af, hvorledes forandringer i TV's programudbud afspejler og præger den kulturelle identitet i Norden (Klaus Bruhn Jensen).

Foredrag m.m.:

Udvekslingen af forskningserfaringer er dels sket ved den åbne foredragsrække (se nedenfor), dels i forbindelse med møder mellem centrets medarbejdere ca. hver 14. dag i semestrene. Kontakten med andre institutioner herhjemme er bl.a. foregået ved deltagelse i møder som »Uddannelse til medierne«, en konference ved Danmarks Journalisthøjskole, og Sammenslutningen af Medieforskere i Danmarks (SMiD) årsmøde i november, samt ved gæsteforelæsninger ved andre institutter/centre og institutioner.

Kongresdeltagelse m.m.:

Internationalt har medarbejderne deltaget i kongresser og konferencer i udlandet som aktive bidragydere og ledere af arbejdsgrupper (f.eks. Annual Conference of International Communication Association i Montreal i maj, den 12. kongres for International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education (IAMHIST) i juli i London, og »8. nordiska konferensen for massekommunikationsforskning« i Helsingfors/Leningrad i august). Endvidere er der blevet holdt individuelle gæsteforelæsninger i udlandet (Norge), ligesom udenlandske gæsteforelæsere (USA) har holdt foredrag ved centret.

Flere af de til centret knyttede medarbejdere beklæder endvidere internationale tillidsposter. Således er Karsten Fledelius vicepræsident for International Association for Audio-Visual Media in Research and Education (IAMHIST) og medlem af redaktionen af *Historical Journal of Film, Radio and Television*, og Klaus Bruhn Jensen er koordinator og newsletter-redaktør for *Network on Qualitative Audience Research (NEQTAR)*.

Undervisningsvirksomhed:

På undervisningssiden er der under tværfagsordningen blevet iværksat en række undervisningstilbud, og herudover har centret varetaget kurser for lærere ved andre institutter og centre i av-frembringelse og -produktion. Af formaliserede studieforløb er der indtil nu blevet oprettet grenspecialisering i massekommunikation

inden for dansk- og litteraturstudiet. I forvejen er filmvidenskab for de audiovisuelle mediers vedkommende i høj grad et massekommunikationsfag. Det er derfor disse tre fag, der idag udgør kernen i centeret. Der arbejdes for øjeblikket med planer for yderligere uddannelser.

Hvad den bredere formidling angår, har der i 1987 som i tidligere år været afholdt en åben foredragsrække, i 1987 med emnet »Teorier og metoder i humanistisk medieforskning«.

Udvikling af erhvervsrettede kurser:

Bevillinger fra Direktoratet for de videregående Uddannelser har skabt forudsætningen for arbejdet med udviklingen af tre erhvervsrettede kurser: a) Kvinder og TV (Vibeke Pedersen), b) Intern virksomhedskommunikation (Henrik Søndergaard), c) Grundfigurer i de levende billeders »sprog« (Flemming Søgaard Sørensen). I december afholdtes det første kursus, udviklet af Else Fabricius Jensen i 1986, om »Informationsformidling i fremtidens mediesamfund« (3 dage) med bl.a. Klaus Bruhn Jensen, Else Fabricius Jensen og Hanne Løngreen som lærere.

I efterårssemestret har der ca. hver 14. dag været holdt møder mellem kursusudviklerne og andre forskere ved centret. Som helhed har kursusudviklingsarbejdet virket meget stimulerende på centrets øvrige forskning.

Center for Massekommunikation er idag et aktivt forskningsmiljø med deltagelse af forskere med vidt forskellig baggrund, og ser sin vigtigste funktion i at fremme udviklingen og formidlingen af humanistisk medieforskning både indenfor og udenfor universitetet.

Karsten Fledelius

5. Center for sammenlignende Kulturforskning

Historie:

Det humanistiske Fakultet oprettede pr. 1.2.1985 Center for sammenlignende Kulturforskning. Centret er administrativt knyttet til Carsten Niebuhr Institutet for nærorientaliske oldtidskulturer. Centret blev oprettet med henblik på at fremme og koordinere tværfaglige aktiviteter i udforskningen af sociale og kulturelle systemer i deres historiske kontekst.

Centrets aktiviteter har siden 1.1.1986 i det store og hele været overført til det nyoprettede Humanistiske Forskningscenter, og har ikke haft selvstændige bevillinger siden 1986.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 1.

Forskningsstipendiat: Hanne Honnens de Lichtenberg.

*Forskningsvirksomhed:**Skrift og billede. Danske indskrifttavler i perioden fra reformationens indførelse til år 1600*

Projektet afsluttedes 31.3.1987 og har resulteret i et manuskript på omkring 350 sider inkluderet en katalogdel med beskrivelser af godt 150 værker sat til personlig erindring (gravsten, epitafier, bygningssten etc.). I tekstdelen sættes kirkeinventarets udformning efter reformationen i relation til de nye tanker. Et afsnit behandler mæcenatsforhold, samt betydningen af de strømninger, der udgik fra de betydelige centre Uranienborg og Kronborg, og endelig sammenfattende i denne del også de stilistiske og ikonografiske konklusioner, der kunne udledes af monumentundersøgelserne.

Manuskriptet forventes udgivet snarest på Museum Tusulanum (Hanne Honnens de Lichtenberg).

Evelyn Oldenburg

6. Forum for Renæssancestudier

Historie:

Forum for Renæssancestudier blev oprettet sommeren 84 af en tværfaglig initiativgruppe fra 5 forskellige fag ved fakultetet. Dets formål er at støtte forskningen i renaissanceemner og at fremme kontakt mellem mennesker, som forsker inden for området. Renæssancen forstås som betegnelse dels for en europæisk strømning i 15.-17. århundrede, dels for et typologisk fænomen, som også kendes fra andre perioder og kulturrede.

Forums adresse: c/o Institut for klassisk Filologi.

Stab:

Der er ingen selvstændig stab, men initiativgruppens medlemmer er tilknyttet andre af fakultetets institutter. Den består af Marianne Alenius (klassisk), Karsten Friis-Jensen (græsk og latinsk middelalder), Eric Jacobsen (engelsk), Hannemarie Ragn Jensen (kunst-historie), Minna Skaftte Jensen (klassisk), Peter Ulf Møller (slavisk), Marianne Pade (klassisk), Lene Waage Petersen (romansk), Knud Prange (historie), Peter Zeeberg (klassisk).

Susanne Bramming Hansen, Hanne Jansen og Peter Zeeberg har varetaget kontorarbejdet.

*Forskningsvirksomhed:**Projekt nordisk nylatin*

Fællesnordisk forskningsprojekt om »Nordisk litteratur på latin og dens forhold til Europa«, finansieret af Nordisk Samarbejdsnævn for humanistisk Forskning (NOS-H) og de humanistiske forskningsråd i de fem nordiske lande. Nationale forskningsledere er Øvind Andersen (Trondheim), Minna Skaftte Jensen (København, koordinator for projektet), Iiro Kajanto (Helsinki), Sigurdur Petursson (Reykjavik) og Jan Öberg (Stockholm). Til den danske del, der har til huse på Institut for klassisk Filologi, er knyttet tre forskningsrådsstipendiater: Marianne Alenius, Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg.

Projektet har til formål at udforske latinske tekster skrevet i Norden, eller af nordboer ude i Europa, efter reformationen. Der arbejdes på en koordineret edb-registrering af sådanne tekster. Denne registrant har hovedsæde i København. I det forløbne år har de danske deltagere oprettet den fælles database og påbegyndt registrering af danske latin-tekster fra 1500-tallet. Desuden arbejdes der med udgivelse af nylatin-tekster og studier i disse.

I forbindelse med projektet og med støtte fra Nordisk Ministerråd, har der 1.-5. august i år været afholdt et seminar om »Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen« på Biskops-Arnø ved Stockholm. Seminaret var arrangeret af Marianne Alenius, Birger Bergh (Lund), Karsten Friis-Jensen, Eric Jacobsen, Minna Skaftte Jensen, Lars Boje Mortensen, Marianne Pade, Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg. En række af disse bidrog med foredrag. I seminaret deltog ca. 80 personer fra alle nordiske lande og fra en række forskellige fag. Der blev holdt 33 foredrag, som vil blive publiceret i Renæssancestudier under redaktion af Marianne Alenius, Birger Bergh (Lund) og Karsten Friis-Jensen.

*Anden virksomhed:**Seminar om Mæcenatsforhold i renaissanceen*

Med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd og en række fonde afholdt Forum 21.-23. maj i København i Kunstindustrimuseets store sal et tværfagligt internationalt seminar om »Fyrstehoffet i Ferrara og dets mæcenatsvirksomhed 1441-1598.« Seminaret var arrangeret af Marianne Alenius, Hannemarie Ragn Jensen, Minna Skaftte Jensen, Marianne Pade og Lene Waage Petersen (alle Forum) i samarbejde med Daniela Quarta (Roms Universitet). Sekretær var Hanne Jansen. Som foredragsholdere deltog 21 forskere fra Canada, England, Frankrig, Italien, Skandinavien, Tyskland og USA (heriblandt tre fra Forum, idet Renæssancen i Ferrara som område kunne samle flere af Forum-gruppens enkelte forskningsprojekter i en større tværfaglig sammenhæng). Foredragene og diskus-

sionerne belyste sider af samspillet mellem fyrste, publikum og kunstnere inden for forskellige discipliner som musik, litteratur, teater, filosofi, kunst og byplanlægning. I forbindelse med seminaret var der arrangeret koncert med renaissancemusik på Rosenborg Slot. Der etableredes et samarbejde med Istituto di Studi Rinascimentali i Ferrara, som har publiceret en redegørelse for seminarets indhold og forløb i tidsskriftet *Schifanoia*, n.3. Et kort referat af seminaret er publiceret i *Wolfenbütteler Renaissance Mitteilungen*, dec. 1987. En redaktion bestående af Marianne Pade, Daniela Quarta (Rom) og Lene Waage Petersen forbereder udgivelse af akterne.

Som et resultat af Ferrara-seminaret deltager Hannemarie Ragn Jensen i et internationalt tværfagligt projekt »Atlante di Schifanoia«, under Istituto di Studi Rinascimentali di Ferrara, om rumudsmykningen i Palazzo Schifanoia. Koordinator for arbejdsgruppen er Ranieri Varese (Ferrara og Urbino). Et første møde er afholdt i Ferrara i september. Det næste finder sted i maj 88. Hannemarie Ragn Jensens område er »Rumudsmykningen i Schifanoia's placering inden for samtidens rumudsmykning«.

Offentlige forelæsninger:

Forums forelæsningsrække behandlede i foråret aspekter af mæcenatsforhold i Italien og i Danmark, mens efterårets forelæsninger havde historisk-politiske og idéhistoriske emner. (Foredragsholdere: redaktør John Danstrup, Hanne Honnens de Lichtenberg (kunsthistorie), Leon Jespersen (historie, OU), C. H. Koch (filosofi, K. U.), Marianne Pade (klassisk, K. U.), Daniela Quarta (litteratur, Rom), Ditlev Tamm (jura, K. U.).)

Udgivervirksomhed:

Forum udgiver en skriftserie med titlen »Renaissancestudier«. Første bind »Litteratur og lærdom« er udkommet dette efterår. Det er akterne fra et dansk-svensk nylatinseminar april 85 (redaktion: Marianne Alenius og Peter Zeeberg). Bind 2, en artikelsamling om renaissanceemner, skrevet af danske forskere, er lige på trapperne (redaktion: Minna Skafte Jensen og Marianne Pade). Yderligere tre bind er under udgivelse; det drejer sig om akterne fra de to i 87 afholdte seminarer, samt en monografi af Hanne Honnens de Lichtenberg: »Skrift og billede i danske værker i perioden fra Reformationens indførelse til år 1600«.

Gæster og rejser:

I forbindelse med Ferrara-seminaret var en af deltagerne, Cesare Vasoli (Firenze's Universitet), gæst på Romansk Institut og i Forum med forelæsningsen »Umanisti e giuristi nelle cancellerie italiane del Quattrocento: formazione e trasformazione di un nuovo cetto dirigente« (25. maj).

Minna Skafte Jensen har siden 17. juli været stipen-

diat ved Herzog August-biblioteket i Wolfenbüttel. Her har hun 5. oktober holdt foredraget »Hans Jørgensen Sadolin und die lateinische Dichtung in Dänemark in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts«.

Hannemarie Ragn Jensen har deltaget i tilrettelæggelsesmøde for projektet »Atlante di Schifanoia« (Ferrara, september).

Lene Waage Petersen

7. Humanistisk Edb-center

Historie:

Humanistisk Edb-center oprettedes den 1. jan. 1985.

Centret råder nu over tyve flerbruger supermikrodatamater af mærket RC 900, to flerbruger supermikrodatamater af mærket RC 30 og ca. 150 mindre datamater, hvoraf en stor del er opstillet på andre institutter, samt en del hjælpeudstyr: terminaler, printere, plottere, diske mv.

Centrets primære opgaver er undervisning og forskning i humanistisk informatik og datamatik, samt varetagelse af fakultetets udbygning med edb.

Hertil kommer i det omfang, de personelle og andre ressourcer tillader det, vejlednings- og serviceopgaver, herunder videreuddannelse af humanistiske forskere og studerende i brugen af edb.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7,5.

Lektorer: Simon B. Heilesen (1/2), Steen Jansen, Karen Landschultz, Stig O. Ohlson, Jørgen Olsen, Henrik Prebensen, Torben Thrane, Henning Ørum.

TAP: Antal årsværk: 4.

Bjarne Christoffersen (tekniker) Keld Hansen, Ole F. Jensen (programmør) Kirsten Schaumburg (administration).

Studentermedhjælp: Elizabeth Djørup (administration og sekretær ved FTU-projekt).

Lokaleforhold:

Centret har lokaler ved trappe 6, etage 2 (Amagerterminal, mikrorum, programørkontorer og værksted, undervisningsrum og FTU-projektrum) og trappe 5,2 (administration, lærerkontorer, printerrum, fotokopi og bibliotek).

Der er i 1986-87 foretaget ombygning og nyindretning af lokalerne, som centret flyttede ind i i juni 1987.

Forskningsvirksomhed:

Ved centret arbejdes med projekter inden for edb og humaniora af såvel grundforskningsmæssig som an-

vendelsesorienteret art. Desuden har enkelte medarbejdere produceret programmel til forskere uden for centret til løsning af disses forskningsopgaver eller andre opgaver.

Hovedinteressen i grundforskningsaktiviteterne ligger fortsat inden for områderne kunstig intelligens og naturligt sprog, med særligt henblik på repræsentationsproblemer: semantisk repræsentation, vidensrepræsentation, tekstrepræsentation. De praktiske anvendelsesmuligheder for denne forsknings resultater befinder sig i områderne menneske/maskinkommunikation, databaser, informationsøgning, eksperysystemer.

En særlig interesse har en kreds af centrets medarbejdere viet studiet af programmeringssproget PROLOG og mulighederne for heri at arbejde med repræsentationsformalismen, der tillader at forstå og frembringe naturligt sprog og at gengive informationsindholdet af ytringer og tekster.

I denne forbindelse har centret i år indledt et nært samarbejde med Prolog Development Center i Brøndby.

Der arbejdes desuden med databaseprogrammel, publiceringssystemer, herunder specielt med forholdene omkring fremmede tegnsystemer.

Der arbejdes videre med anvendelse af datamater i fremmedsprogsundervisningen. I denne forbindelse er sammenkoblingen af datamat og video et spændende nyt perspektiv.

Området kunstig intelligens, tekst og sprog.

1. FTU gruppen: Arbejde med anaforsik resolution med fortsat bevilling fra Forskningsrådet

Gruppen har i 1987 omfattet S. O. Ohlsson, J. Olsen, H. Prebensen, S. Jansen, T. Thrane, H. Ørum, fra edb-centret, Lektor Klaus Kjeller fra Nordisk Institut, samt lektor Finn Sørensen, Inst.f. Datalingvistik, Handelshøjskolen. Sekretær E. Djørup.

1.1 Gruppen har i indeværende år udgivet en rapport med artikler om resultaterne af arbejdet i 1986 (Data Humana 4) (H. Prebensen, J. Olsen, H. Ørum, T. Thrane og S. Jansen) og forbereder en ny rapport til ca. 1. april 1988. Gruppens arbejde har i år i særdeleshed været koncentreret om diskursuniverser og deres repræsentation, generering af semantiske repræsentationer med brug af PROLOG, syntaksanalyse og parsing og formalisering af specifikke vidensområder.

1.2 Gruppens bevilling fortsætter i 1988. Her vil arbejdet især koncentrere sig om diskursrepræsentationsteorier og implementering heraf.

1.3 Under projektet har Henrik Prebensen udarbejdet et eksperimentelt sprogforståelsesprogram i Turbo-PROLOG, »Blockhead«, der simulerer en dialog på engelsk med en robot. Forfatteren har holdt fore-

drag om principperne bag programmet og demonstreret det på seminarer om PROLOG for udvalgte erhvervskredse i København (maj), Stockholm og Helsinki (december). Programmet har desuden været anvendt i forbindelse med undervisning i naturligt sprog og edb på Prologcentret i Brøndby og som demonstrationsprogram ved Regnecentralens introduktion af ny datamat. En beskrivelse af programmet udkommer i 1988 i The Turbo Prolog Advanced User's Guide, USA.

1.4 På nordisk datalingvistik kongres i København, okt. 1987, har Henrik Prebensen holdt foredrag om analysen af nominalsyntagmer og Torben Thrane om semantisk repræsentation. Begge ventes publiceret i 1988.

1.5 Inden for de tidligere omtalte projekter om Commedia dell'Arte og tekstforståelse er der færdiggjort to mindre arbejder om Flaminio Scala: Le burle d'Isabella (Steen Jansen) som forventes at udkomme i 1988. Samme har offentliggjort to arbejder om anden dramatik: Ibsen og Pirandello.

1.6 Torben Thrane har i april 1987 holdt foredrag om datalingvistik i USA på Undervisningsministeriets seminar om datalingvistik i København og om Datalingvistik på Danmarks Lærerhøjskole i november. Han arbejder videre med et projekt om forståelsessemantik.

1.7 Henning Ørum arbejder med en bog om database-systemet ORACLE (udk. 1988).

2. Det pædagogiske område

2.1 Der arbejdes med interaktiv video, ny teknologi i undervisningen og videopladeproduktion, samt edb-styret diktat programmel (Karen Landshultz, Ole Jensen).

2.2 Flere mindre arbejder om disse emner er udgivet i 1986 (K. Landshultz).

3. Anvendelsesorienteret forskning

3.1 EDB-system til udvikling af grammatik og ord-bøger er offentliggjort i Data Humana 3 (S. Helesen).

3.2 Der er udarbejdet et partitur-editeringssystem for et lingvistisk projekt ved Institut for anvendt og matematisk Institut (S. O. Ohlsson).

4. Forskningsprojekter uden tilknytning til edb-centret

4.1 Undersøgelserne over den svenske Urban Hiärnes sprogvidenskabelige virke, herunder udgivelse af hans uddgivne arbejder (ca. 1720) videreføres (S. O. Ohlsson).

4.2 Ved et symposium om »Literacy in Northwestern

Europe 200-1400« er der holdt foredrag om runetradi-tionen. Arbejdet fortsættes med henblik på opfølgning i 1988. (S. O. Ohlsson).

Anden virksomhed:

1. Centrets medarbejder har i 1987 udviklet en del programmel til undervisningen, til driften af lokalnet og til forskellige printere (fremmede tegnsæt m.v.).

2. Centrets medarbejdere har i 1987 forestået opsætning af 3.5 km ethernet dækkende hele KUA.

3. Centret har forestået indkøb af materiel til opbygning af datakommunikation med Det kgl. Bibliotek.

4. Centret er vejledende ved fakultetets indkøb af dataudstyr og stiller selv dataudstyr til rådighed for forsknings- og undervisningsopgaver på fakultetet.

5. Centret har deltaget i planlægning af ny uddannelse i datalingvistik ved Københavns Universitet (J. Olsen, H. Prebensen, T. Thrane).

6. Centret har i efterårssemestret afholdt et 18 ugers fuldtidskursus (11 t/u) for 14 lærere og forskere ved fakultetet omfattende bl.a. styresystemer, programmeringssprog, statistiksystem, tekstbehandlingssystemer, grafik database, almene datalogiske emner og forskningsmetodiske og -teoretiske problemer i forbindelse med datamat anvendelse (S. Heilesen, S. Jansen, J. Olsen, H. Prebensen, T. Thrane, H. Ørum).

7. Der planlægges andre kurser ved centret, bl.a. for fakultetets TAP'er (S. Jansen, K. Landschultz).

8. Centret har i samarbejde med Prologcentret arrangeret kursus for egne medarbejdere i Prolog Toolbox og i Esta eksperisystembygger.

Udgivervirksomhed:

Centret udgiver hæfter med arbejdspapirer under titlen Data Humana.

Centret udgiver desuden Meddelelser fra Humanistisk EDB-center: Binære Horisonter, 2udk. 2 gange årligt, redaktionskomite: O. Jensen, K. Schaumburg, T. Thrane.

Redaktionsvirksomhed:

S. Heilesen: Copenhagen Papers in East and South East Asian Studies og Occasional papers, East Asian Institute.

K. Landschultz: Tous Azimuts.

J. Olsen: Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik og Kontra.

H. Ørum: Anglica et Americana.

Publikationer:

Jakobsen, L.F., Olsen, J.: Ist das Subjekt in der kontrastiven Analyse eine relevante Größe? Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik, Sonderband 3 + Festschrift für Karl Hyldgaard-Jensen, Mogens Dyhr, Jørgen Olsen (udg.), s. 116-34, København 1987.

-, Olsen, J.: Die Textlinguistik in Dänemark. Research in Text Connexity and Text Coherence. A Survey + Papiere zur Textlinguistik, Band 53,1, Michel Charolles, Jaños Petöfi, Emel Sözer, s. 11, Hamburg 1986.

Jansen, S.: En anden sætningsanalyse. Roger Schanks CD-teori og en implementering i micro-prolog. Der var engang en mand... – Undersøgelse af anaforer på datamat (I). Data Humana 4, Henning Ørum, Torben Thrane, Henrik Prebensen, Jørgen Olsen, Steen Jansen, s. 117-30, København 1987.

Landschultz, K.: Ny teknologi og sprogundervisning. Tous Azimuts 23, s. 64-65, Emdrup 1987.

–: Anmeld af: "Lis Kornum, Lisbeth Lindberg og Jens Hougaard: "Un menu français ou Français à la carte". Tous Azimuts 24, s. 70-71, København 1987.

–: Le Danemark – un pays de contes de fées. Tous Azimutz 25, s. 15-22, København 1987.

Ohlsson, S.: Textbehandling med mikrodatamat. Binære Horisonter, Humanistisk EDB-Center 1, s. 16, København 1987.

Prebensen, H.: Anaforisk resolution og relativsætninger. Der var engang en mand han bo'de i en spand – undersøgelse af anaf. på datamat (I), S. Jansen, Jørgen Olsen, Henrik Prebensen, Torben Thrane, Henning Ørum, s. 136, København 1987.

–: Pronominal og anaforisk resolution. Der var engang en mand han bo'de i en spand – undersøgelse af anaforer på datamat (I), S. Jansen, Jørgen Olsen, Henrik Prebensen, Torben Thrane, Henning Ørum, s. 136, København 1987.

Henrik Prebensen

8. Det humanistiske Fakultets AV/ITV-afdeling

Historie:

AV/ITV-afdelingen blev oprettet i 1979 i forbindelse med Københavns Universitets udbygning på Amager, på foranledning af en række humanistiske brugers ønske om et fælles audiovisuelt (AV) center.

Afdelingen havde først til huse i lokaler ved Audio-logisk Forskningsgruppe på KUA, og flyttede i august 1980, i forbindelse med færdiggørelsen af afdelingens tekniske faciliteter, til den nuværende adresse ved trappe 14.

Pr. 1. februar 1985 blev der udskilt en satellit fra afdelingen, bestående af to medarbejdere, beliggende trappe 1, 3. sal, Njalsgade 90.

Stab:

TAP: Antal årsværk: 6 + 1 vikar og 1 EFG-lærling.

René Christensen, Kaj S. Hansen (satellit), Erik Jensen (satellit), Sten Linke Larsen (satellit), Henrik Larsen, Jan Rasmussen, Georges Renedo, Boris Søndersted, Jens Wichmann.

Lokaleforhold:

AV/ITV-afdelingen har til huse ved trappe 14, Njalsgade 102. Siden sidste år har vi afsluttet opbygningen af et fast lyd/dias-studie i lokale 14.1.6a.

Fællesafdelingens arbejdsområde:

1. Afdelingen er – i AV henseende – et fælles teknisk serviceorgan for institutterne ved Det humanistiske Fakultet.

1.1 Udlån, reparation, vedligeholdelse og indkøb af AV-apparat/lyd- og videobånd, samt AV-teknisk konsulent-bistand til institutterne (Georges Renedo, Boris Søndersted, Jens Wichmann).

1.2 Teknisk hjælp ved AV-apparatbrug. Desuden giver afdelingen instruktion og afholder kurser i brug af AV-apparat. Der har således, i løbet af året, været afholdt 16 kurser i brug af videoudstyr og 4 kurser i brug af lyd/dias-udstyr m.v. for 7 institutter samt ydet teknisk støtte til 10 videoproduktioner og 6 lyd/dias-produktioner (René Christensen, Georges Renedo, Jens Wichmann).

1.3 Ombygning – og videreudvikling af eget og institutternes elektroniske AV-udstyr (Boris Søndersted, Jens Wichmann).

1.4 Der er således udskiftet og moderniseret videoap-

paratur i gennemsynsrum, studie, teknikrum m.m. Samt færdigopbygget lyd/diasrum med redigeringsfaciliteter.

Forskningsaktiviteterne, der berører afdelingen, sker ved institutternes anvendelse af den konsulent-virksomhed og det apparatur som afdelingen stiller til rådighed.

1.5 I løbet af året har AV/ITV-afdelingen, i samarbejde med Romansk Institut, deltaget i et endnu ikke afsluttet projekt, hvor man vil anvende interaktiv video i forbindelse med sprogundervisning. Afdelingen har stået for optagelser og redigering af videomateriale, samt bistået med teknisk assistance på EDB-siden.

2. Videoproduktioner

»Lille magister hvad nu?« (af AV/ITV-afd. for universitetets Erhvervsvejledning).

»The Play of Noah« (Graham Caie, Engelsk Inst.)

»Selvkonfrontation – udvalgte sekvenser« (Arne Zet-tersten, Engelsk Inst.).

»Hvad er Postmodernisme?« (studerende fra Litteraturvidenskab).

»En dag på Kongens Nytorv« (studerende fra Litteraturvidenskab).

»Coca-Cola & Coke som moderne myte og Totem« (Per Åstrup Olsen, Litteraturvidenskab).

»Dronning Caroline Amalie« (studerende fra litteraturvidenskab).

»200 års Mørke« (studerende fra Center for Kvindeforskning).

»Mødrehjælpen« (studerende fra Center for Kvindeforskning).

»Hellig Tre Kongers Aften« (med engelske undertekster) (Knud F. Møller, Antropologi).

Jens Wichmann